AYLIK SOSYALİST DERGİ OCAK 87

ZEMİN

Ayın Dosyası:

Otomobil-İş Kongresi
Orhan Dilber
Türk-İş Kongresi
Yıldırım Koç,
Kumru Toktamış
Hak-İş Kongresi
Tanıl Bora
*Yol-İş'ten **Recai Emre** ile*
*Öziplik-İş'ten **Mehmet Er** ile*
Söyleşi.

14 Aralık Toplantısı

Muzaffer Bal, Emin Tanrıyar, Uğur Cankoçak, Fatih Atilla, İbrahim Berksoy, Selcan Özler, Mehmet Şimşek, Ahmet T.Ural, Abidin Nesimi.

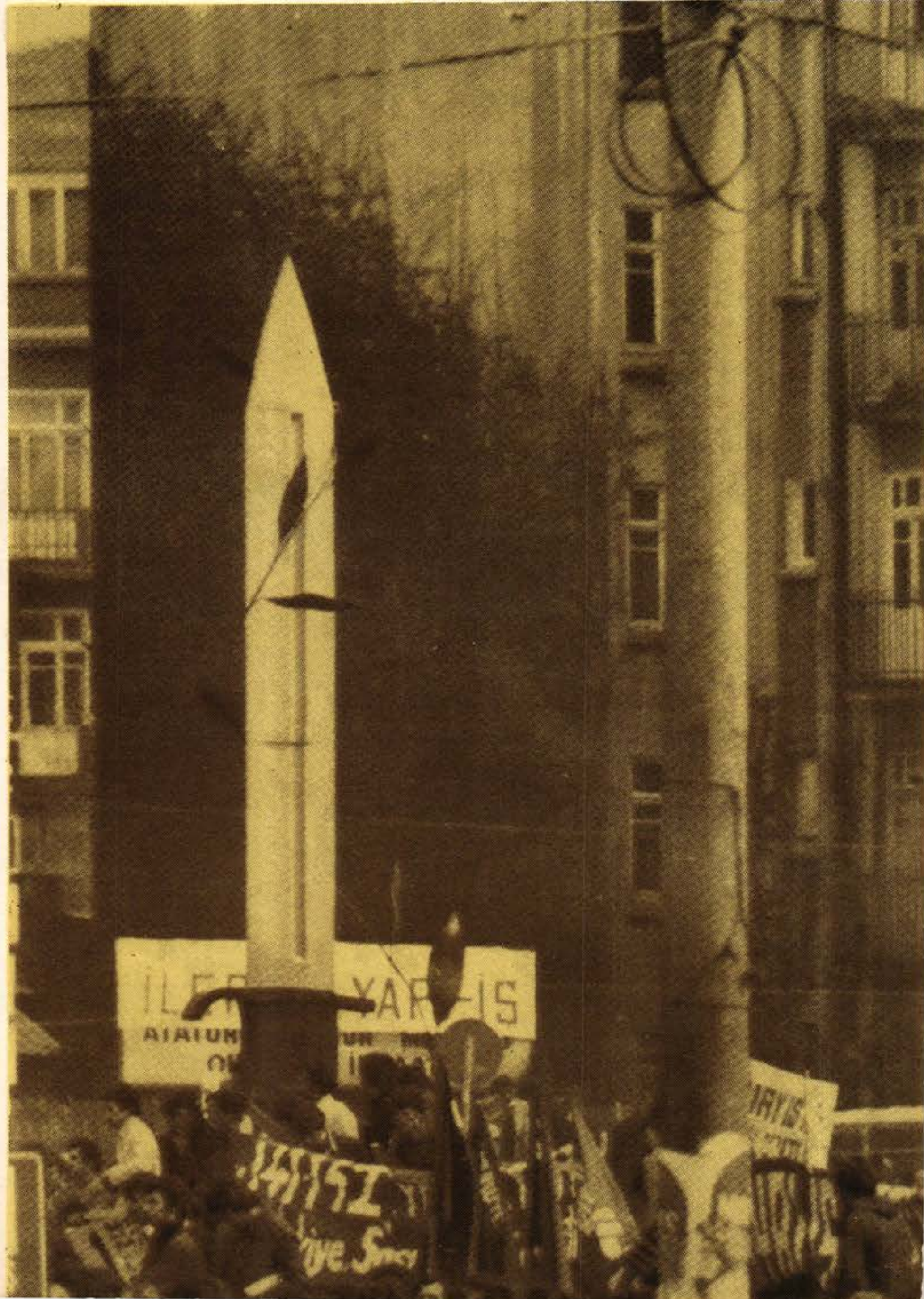
Fransa'da Öğrenci Hareketi

Orhan Özkaraca, Ergun Aydın
***JCR Önderleriyle** Söyleşi.*

Sosyalist Parti Tartışmaları

Okurlardan Makaleler

Cezaevi Sorunları

SAYI 4
500 LİRA (KDV DAHİL)

İÇİNDEKİLER

ZEMİN

AYLIK SOSYALİST DERGİ
SAYI: 4
OCAK 1987
KDV Dahil 500 TL.

SAHİBİ VE SORUMLU YAZI İŞLERİ MÜDÜRÜ: Uğur Cankoçak
YAYIN KURULU: Uğur Cankoçak, Orhan Dilber, İskender Savaşır, Bülent Somay, Muzaffer Bal
YÖNETİM YERİ VE YAZIŞMA ADRESİ: Piyerloti Cad. Dizdariye Medresesi Sokak Güllaç Apt. No: 21 Kat: 5 Çemberlitaş-İstanbul

OFSET HAZIRLIK: PERKA A.Ş.
BASKI VE CİLT: Milliyet Yayın A.Ş. Tarabya Matbaası tesisleri
İLAN KOŞULLARI: Arka kapak: 200.000 TL / Kapak içleri 150.000 TL / Tam sayfa 100.000 TL / Yarım sayfa 50.000 TL / ¼ sayfa 30.000 TL.
ABONE KOŞULLARI: Yıllık oniki sayı 6000 TL / Altı aylık 3000 TL
YURTDIŞI SATIŞ FİYATLARI: Almanya 4 D.M. / İsviçre 3.5 SFR / Fransa 13.5 FF / İngiltere 1.5 Pound
ZEMİN'de yayınlanan yazılar kaynak gösterilerek kullanılabilir.

Bu Zemin'de Ne Var Ne Yok?

Zemin çıkarken birkaç yönden tanımlanmış bir çerçevesi vardı. Birincisi Zemin kendisini bir sosyalist dergi olarak tanımladı. Ama sosyalizm zemin için çok geniş ve muğlak bir kavram değildi; Zemin bürokratik sosyalizm modellerini eleştirirken, öz yönetimci, katılımcı, çoğulcu bir sosyalist demokrasi anlayışını öne çıkarıyordu.

İkincisi, Zemin kendini politik bir dergi olarak tanımladı. Bu tanım çok somut bir hedefte kristalleşiyordu: Zemin ültimatomcu, sekter, bürokratik ve ikameci olmayan bir işçi kitle partisini hedeflemekteydi. Bu bağlamda, yürütülen S.P. tartışmalarına, bu hedefle ilişkisini kurmak üzere ve bu ölçüde aktif bir katılımı öngörüyordu.

Üçüncüsü, Zemin kendini demokrat bir dergi olarak tanımladı. Bunun anlamı kendini burjuva demokrasisi çerçevesiyle sınırlı görmeyen, ama bunu aşmayı hedefleyen, nerede ve ne zaman olursa olsun demokratik hakların ihlallerine karşı çıkan bir yaklaşımı benimsemesi, reformist çabalarla yetinmeyen bir tutum izlemesidir.

Bütün bunların yanısıra Zemin'in ayırdedici önemli bir özelliği de farklı anlayıştaki sosyalistlerin aynı ortaklık temelinde katılımına (zaman zaman ve/veya sürekli bir katılıma) açık olması. Bu, bir bakıma farklılıklara, hattâ aykırı görüşlere tahammül ve tartışma alışkanlığını yerleştirmenin bir yolu. Bu anlamda Zemin bir çizgi dergisi değil bir platform dergisidir; düşünen, tartışan sosyalistler için bir kürsü, bir zemin oluşturmaktadır; bu doğrultudaki inisiyatifleri kışkırtmayı hedefleyen bir çabadır.

Bu bakımdan Zemin'in bir tartışma dergisi olduğu doğrudur. Ama, teorik bir tartışma dergisi olmadığı da açıktır; Zemin, farklı politikaların ortak bir zeminde tartışıldığı bir dergidir.

Zemin'in bu yaklaşımı aynı zamanda okurlarıyla ilişkisini de farklı bir katılım çerçevesinde kurmayı gerektiriyor. Bu sayı bunun güzel bir örneği oldu. Elinizdeki sayıda Zemin Yayın Kurulu ve sürekli yazarlarının işgal ettiği bölüm 1/4'ü bile bulmuyor. Dışardan gelen yazıların çokluğu bu sayı için hazırlanan birçok yazıyı bir dahaki sayıya ertelememize neden oldu; bundan şikayetçi değiliz.

Yusuf Barman'ın, U.Cankoçak'ın 3. sayıdaki yazısına yanıtı, Saffet Murat Tura'nın gönderdiği, aynı konuya bir başka açıdan yaklaşan yazısıyla birlikte 5. sayıda yer alacak; O.Dilber'in, B.Somay'ın 3. sayıdaki yazısına yanıtı da. Bu konularda tartışmaya katkıda bulunmak isteyenler yazılarını yetiştirebilirlerse iyi bir bütünlük oluşturacağını düşünüyoruz.

Gelecek sayının dosyasında gene işçi sınıfının örgütlenme sorunları işlenecek; ama bu kez somut sendikal oluşumlardan çok ileriye dönük perspektifler ve DİSK'in kuruluş yıldönümü vesilesiyle bu deneyimin irdelenmesi yeralacak.

Bu sayıda ilk kez somut olarak cezaevi sorunlarına girdik. Bunu ilerideki sayılarda da sürdüreceğiz. Bu konuyu mümkün olduğu ölçüde "içeriden" yazılarla işlemeyi, somut ve güncel haberler ve tanıklık "dışarıdan" desteklemeyi düşünüyoruz.

Bu sayıda yeralan "SHP-içi" haber bir biçimde SHP'deki sosyalistlerin sorunlarını ve bir İKP yönelişinde bunların hesaba katılması gerekliliğini vurguluyor. Bu bağlamda benzer katkıların sürdürülmesinde yarar görüyoruz.

Oğuz Aktan ve Fuat Bozkurt'un gönderdikleri Alevilik ile ilgili uzun inceleme yazısını ilk fırsatta yayınlamayı düşünüyoruz.

Bu sayıda örneği görüldüğü gibi yurt içinden ve yurt dışından Zemin okur-yazarlarının makale, haber, röportaj, inceleme vb. katkılarını sürdürmeleriyle daha zengin ve çok sesli bir yayın sürdürme umuduyla...

NOT: Yeni büromuzun adresini kaydedip yazılarınızı bu adrese göndermeyi unutmayın.

Zemin Yayın Kuruluna Sevgi ve Saygı

Türkiye genelinde sosyalistler parti kurulmalı mı-kurulmamalı mı? diye uzun zamandır tartışıyorlar. Bu tartışmalar içinde bazı sosyalistler (anti-leninist) partinin kurulması için bir dizi toplantılar yaparak görüşlerini belirtiyorlar ve partinin kurulması gerektiğini vurguluyorlar.

Diğer bir grup sosyalist de bugünkü yasal aşamada partinin kurulamayacağını ve koşulların hazır bulunması için demokratik cephenin kurulması görüşündeler.

Bu kaba taslak görünümün yorumunu kendi ölçüme göre kısa kısa yapmak istiyorum.

1) Sosyalist parti ivedi olarak kurulmalı.

a) Demokratik mevziler elde edilmeli.

b) Her il ve ilçede örgütlenmeli.

2) Parti kurulmasına gerek görmeyenler yukarıda belirttiğim olguları yeniden gözlemeli ve kendi inançları doğrultusunda partileşme aşamasına gelmelidir.

3) Doğu Perinçek gibi ihbarcıların birleşik sol partiden görev almamaları gerekiyor. (Kendi örgütlerine sahip çıkabilirler.)

4) Sosyalistler demokratik taleplerde ortak hareket etmeli, gerek duyulursa (ki duyulacak) liberallerle ilişki kurulmalı.

5) Sosyalist ülkelerde sosyalist muhalefet desteklenmeli ve destek çalışmaları somut bir biçimde hayata geçirilmeli.

6) Sosyalist demokrasinin ne olduğu ne olmadığı geniş kitlelerce tartışılmalı ve bu tartışmalara parti öncülük etmeli.

Bu görüşlerimi ZEMİN'de yayınlamanızı diler yayın hayatınızda başarılar dilerim.

ERCAN TARHAN
ÜSKÜDAR

Sosyalist Parti Çağrısına Muhatap Olan "eylemci Gençler" Kimlerdir?

Derginizin Kasım 86 tarihli 2. sayısının 51. sayfasında Sayın Uğur Cankoçak'ın "Sosyalist Parti Çağrısı herkesedir" başlıklı yazısında yer alan bazı tanımlamalar bizi bu açıklamayı yapmaya zorladı.

Adı geçen yazısında Sayın Cankoçak, kendileri tarafından yapılmış olan sosyalist parti çağrısının kimleri kapsadığına açıklık getirmektedir. Cankoçak'ın belirttiğine göre çağrı, "Türkiye'nin tüm sosyalistlerine, tek tek kişilere ve 76-80 yıllarının eylemci gençlerine" imiş...

Sosyalist gibi bir sıfat sahiplenilerek yapılan tartışmaların ve belirlemelerin bu sıfata uygun düşmesi gerektiği inancındayız.

Sayın Cankoçak'ın sosyalist parti çağrısının muhataplarını belirginleştirmek için yaptığı tanımlamada geçen "eylemci gençler" neyi ve kimleri anlatmaktadır?

Türkiye sol ve sosyalist hareketinde "eylemci gençler" şeklinde bir kategori icat etmek kanımızca yanlıştır. Bu tür tanımlama ve nitelemeler, resmî ideolojinin söylemleri arasında yer almaktadır. Bizler bu ifadeleri 68'den bu yana egemen güçlerin propaganda araçlarından duymaya alışmıştık. Resmî ideolojiye ve burjuva siyasetlere alternatif oluşturmak iddiasıyla ortaya çıkanların resmî ideolojiden, -bu ideolojinin hem 12 Eylül öncesi hem de 12 Eylül sonrası şeklinden- fikir ve tutum planında bazı şeyleri ödünç almaları yakışık almamaktadır.

1— "Eylemci gençler" nitelemesi herhangi bir düşünceyi, akımı, olguyu veya gerçekliği ifade etmemektedir. Aksine ülkemizde yaşanmış gerçeklikleri ve bu gerçeklik içindeki ideolojik-siyasal akım ve tutumları gizlemeye hizmet etmektedir. Emekçi kitlelerin ve sol kadroların yaşamında ilk kez bu denli derin etkiler bırakıp anlamlı ve kalıcı değişiklikler yaratan devrimci hareket(ler)in tarihsel önemini, yarattığı geleneği ve bugün de devam eden ideolojik-siyasal çizgisini "eylemci gençler" nitelemesi hiçbir şekilde kucaklamamaktadır.

2— Bu nitelemeyle Türkiye'nin 68'den günümüze kadarki yakın geçmişinde oligarşinin izlediği politikaların ve kapitalist sistemin bunalımının sonucunda ortaya çıkan toplumsal muhalefetin burjuva seçeneklerden koparak Devrimci-Demokratik seçeneklere yönelmesi gerçekliği sınıflar mücadelesi tarihinden silinmeye çalışılmaktadırlar.

3— Siyasal güçlere ve bu arada sol saflardaki gruplaşmalara ilişkin yapılan sınıflandırmalarda mantıki ve tutarlı olunmalıdır. "Sosyalist kişiler", "eylemci gençler" şeklindeki bir sınıflandırma doğru değildir. Nasıl ki "eylemsiz ihtiyarlar" nitelemesi doğru değilse, ülkemizde böyle bir olgudan söz edilemezse "eylemci gençler" nitelemesi de doğru değildir. Solda anlamlı bir sınıflandırma boya, yaşa, cinsiyete göre değil, fikirlere, savunulan siyasete, yeni ideolojik-siyasal çizgilere göre yapılmalıdır. Kaldı ki bizim sizin yaşınızda birçok arkadaşımız var. Fatsa Belediye Başkanı Yol Davaları arasında yargılananlardan M.Ali Aybar'ın yaşıtı amcaların ve ninelerin fotoğrafları gazetelerde bile yayınlandı. Bu bağlamda belirtirsek, biz, yaşlısı genciyle içinde tüm halk katmanlarının yer aldığı devrimci bir hareket idik, şimdi de yine böyle bir hareket yaratmak istiyoruz. Sizler politik gündeminizi legal sosyalist parti olarak belirlemişsiniz, bizler ise halkın devrimci-demokratik yönetimi aracılığıyla ulaşılacak bir devrimci sosyalizm için; sözün, yetkinin, kararın ve iktidarın halka ait olacağı bir siyasal toplumsal sistem için mücadele edecek devrimci bir halk hareketi yaratmayı ve Türkiye Devrimi'nin ideolojik-teorik ve siyasal sorunlarını bilimsel sosyalizmin ışığında çözümlemeyi politik gündemimize almış bulunmaktayız. Bu bakımdan Sayın Cankoçak, çağrınız yukarda tanımladığım hareketin taraftarlarınaysa bunu açıklıkla belirlemelisiniz. Yollarımız ayrı olmakla birlikte sizlerle derginiz sayfalarında çeşitli konulara ilişkin tartışma yapabiliriz. Sosyalizm adına ortaya bürokratik devletlerin çıktığı, bunun ise başta işçi sınıfı olmak üzere tüm çalışan kesimlerde hayal ve umut kırıklıkları yarattığı, buna ilaveten ülkemizde solun yaşadığı ağır yenilginin etkilerinin hâlâ devam ettiği günümüz koşullarında kendisini sosyalist olarak tanımlayanların önünde duran görevlerin eski tarz ilişkilerle yerine getirilemeyeceği açıktır. Bunun önkoşulu, "eylemci gençler" gibi küçültücü sıfatlardan vazgeçmek, devrimcileri kendi bağımsız çizgileriyle muhatap almak olmalıdır. Sosyalistler ve devrimci güçler arasında tartışma atmosferinin yaratılabilmesi ve bu süreçte, egemen güçlerin devrimcilere ve halka koydukları yasaklara itibar edilmemesi, devrimci güçlerin içinde bulundukları durumun onlar aleyhine bir koz olarak kullanılmaması gerektiğine inanıyoruz.

Bunu da size bir çağrı olarak kabul etmenizi diler, çalışmalarınızın başarılı olmasını temenni ederiz.

İBRAHİM SEVİMLİ
F.ALMANYA

DİSK'in Açılması...

Derginizin 2. sayısını okudum. Beni ilgilendiren konu da, DİSK'in açılması konusu. Bu konuda büyük kampanyalar düzenlensin, diyorsunuz. Ama ki bu amaç uğruna kendini ortaya atacak, mücadele verecek kimseler yok. Halk sizlerden bir lider ister ki bu kampanyayı genişletsin. Sizlerin söylediği sadece lafta kalıyor. Ne de ilgi çekmek istiyorsunuz. Bu amacın lafta kalmamasını istiyorum. Gereğince mitingler; yürüyüşler, kampanyalar düzenlensin. Ve diyeceğim ki işçinin geleceği DİSK sayesinde kurtarılsın,

Bu yazımın derginizde yayınlanmasını arz ederim.
Saygılarımla

GÖKHAN A.

Zemin'e Merhaba!

Derginizi ikinci sayısından itibaren okuyabilme fırsatını buldum. Zemin'in daha sağlıklı yere oturması dileğimle, konuşamayanlar ve konuşulamayanlar, sayfasının gene sizin GENİŞ (İŞÇİ) DEMOKRATİK anlayışımızla yeni katılımların sonucu birazda olsa boşluğun doldurulacağı kanısındayım. Bu anlamda uzun süredir ilk defa kendime yakın bulduğum bir dergiye yazabilmenin susuzluğunu gidermeye başlamış bulunuyorum. İlerde daha iyi yazışma diyaloğu içerisinde olacağımızı düşünüyorum. Şimdilik dostluk selamlarımı iletiyorum.

SERVET CANER
ERZİNCAN

NOT: Gelecek sayınızda mektubumu yayınlarsanız, benim için daha çok inandırıcı olur ve sevindirici olur.

Zemin'i İyi Bir Zemine Oturtmak

Çalışmalarınızda en içten başarılar diler, vereceğiniz kararların sağlıklı olmasını dilerim. Öyle ki dilimiz çok yandı. Hâlâ acısını hisseder, su içmekten korkar olduk. Haşlanmasın diye dilimiz, özümüz olan bu konularda şüpheli ve endişeliyiz. Geçmiş tarihimizde bu duyguyu geniş sosyalist tabana verebildiler, sağ olsun bizim sosyalist aydınlarımız.

Türkiye'de sosyalizmi benimseyen, birbirinden kopuk hareket eden birçok düşünceler var. Bu düşüncelerin sonuçta varacakları nokta aynı olduğu halde, aralarında temel çelişki kadar büyük, sanki kanayan yaralar var. Var ki, teşhis edilemiyor sanki edilmek de istenmiyor (sizleri bu konuda alkışlarız).

Bu birlik kimleri rahatsız edecekse onların yolu açık olsun, onlara güle güle. Bu tavırlarıyla ne kadar samimi en özünde ne kadar sosyalist olduklarını gösterecekler. Bu birlik çağrısı tabanda oluşturulmalı; bize temel çekirdeği oluşturacak taban lazım tavan değil.

Ama senaryo o kadar güzel yazılmış ki, hakim sınıflar bu duruma elleriyle alkış değil, davullarla trompetlerle tempo tutuyorlar. Onların yapamadıklarını bizim sosyalist liderlerimiz maalesef yapıyor. Bu hazin durumdan gerçek bir sosyalistin elem duymaması hiçten bile değil. Gerçi diyenler olacaktır bu kadar basit geçiştirilemez bu konular. Katılıyorum. Konuya ezilen sosyalist insanların penceresinden gerçekten bakma zahmetini kendilerine lütfederlerse görmemek mümkün değil. Yeter ki diyalektik olgusu içinde ve savunduğumuz düşüncelerimizde samimi ve düşüncelerimizi sözcük sözcük yercesine sindirebilelim beynimize.

Kurulacak sosyalist bir partinin kuruluş çalışmalarında şu sentezler göz önünde bulundurulmalıdır.

— Sosyalist bir partinin temel koşulları ne? Bu koşullar oluştu mu? Oluşturuldu mu?

— Sosyalist partinin kuruluş çalışmalarının zamanlaması yerinde mi? Yoksa değil mi?

— Kitlesel mi davranılıyor grupsu mu?

— Geçen 12 Eylül darbesinden sonra sindirilen kitlelerin siyasî düşüncelerindeki eğilimi ve sosyalist parti anlayışı ne? Emekçi insanlara ulaşılabildi mi?

— Emekçi adına kurulacak Sosyalist Parti'nin çekirdeği nasıl oluşmalı?

— Sosyalist Parti'nin çekirdeğini emekçiler mi oluşturmalı? Yoksa sosyalizmi kendi bünyelerinde gören aydınlar mı?

— Sosyalist aydın gruplarının bir araya gelebilmesi sosyalist partinin kurulmasına yeter mi?

— Herkes parti kuruyor biz de parti kuralım anlayışı mı bizi parti kurmaya itiyor?

— Sosyalist parti moda partisi değildir, yüksekten uçan aydın ve grupların partisi hiç değildir.

— Emekçilere ulaşmada parti mi etkili olur sendikalaşma mı?

— Şunu iyi kavramalıyız: hangi partiyi kuruyoruz? Ezilen, emeğin karşılığını alamayan, sömürülen, bu ülkede söz sahibi edilmeyen, düşüncesi sorulmayanların adına ise onların düşüncesine söz veriniz, acele etmeyiniz. Onların düşüncesi ne? Düşüncesinin önünde mi seyrediliyor? Onunla birlikte yürüyerek mi düşünülüyor?

Sosyalist Parti, emeğin teriyle yoğrulan o emekle Bilimsel Sosyalizmi özdeşleştiren, sosyalist düşünceyi öylesine değil, hece hece kazımasıyla kalemiyle tırnağıyla düşüncesine sindirip işleyen omuzlarında dünya kadar ağır yükleri olan zor insanların partisidir. Bu koşulları kabul edebilen her fert kim olursa olsun yüklensin bu partiyi omuzlarına

....Yaratılmalı,
Yep yeni,
Dogmatiklerden, klasiklerden uzak,
Koşullu düşünmeyen
Düşüncelerden öpözgün
Bir insan yaratılmalı yepyeni
İlkbaharda yeşeren
bir çiçek gibi....
Olsun isterim
O insan yani

"Zemin'de emeği geçen tüm arkadaşlara kucak dolusu selamlarımı gönderiniz; Zemin'i iyi bir zemine oturtmalarını, içten başarılar dilerim.

YILMAZ KELEŞ
DATÇA-MUĞLA

Engelleri Aşarak Kuracağız

Sosyalist Parti, tekelci-bürokraik sosyalizm deneyimlerinden ders almalı; geriye dönüşlerin nedenlerini iyi saptamalıdır. Sovyetler Birliği ile ilgili değerlendirmeler de bu bağlamda ele alınmalıdır. En geniş katılımı aynı çatı altında barındıracak bir Sosyalist Parti bağımsızlık temelinde, tekelci-bürokratik sosyalizm eğilimlerini özenle yapının dışında tutmalıdır. Bu, partinin anti-Sovyetizmi ilke olarak programa almasını gerektirmediği gibi, bu ilkelerini benimseyenlerin de örgütün dışında tutulmalarını gerektirmez; Parti ilkeleri benimseyen herkese açık olmalıdır.

Sosyalist Parti'nin örgütlenme biçimi çok büyük bir önem taşır. Sağlam bir örgütlenme modeli, partinin güvencesidir. Başkanı tutuklandığında onunla birlikte yokolan bir parti kurmak istemiyorsak, Sosyalist Parti'nin onu omuzlayanlarla birlikte varolduğuna inanmalıyız. Şili örneği acı bir deneydir: Allende vuruluyor, örgüt te onunla birlikte yok oluyor adeta. Sağlıklı bir örgütlenme modelinin benimsenmesi, Sosyalist Parti'nin yaşamını garanti altına alabilir.

Partinin, ağlıklı ve tutarlı bir yol izlemesi, değişik düşüncelerin özgürce tartışıldığı oranda mümkündür. Farklı düşünceleri tabu sayan, parti içi demokrasiden yoksun bir yapılanma ile doğru ve tutarlı düşünceler üretilemez. Sosyalist Parti'nin, parti içi demokrasiyi benimsemesi gereklidir. Parti içi demokrasi, farklı eğilimlerin biraraya getirilmesinin de önkoşuludur. Birleşik Sosyalist Parti'nin oluşturulmasını savunan sosyalistler buna gerekli önemi vermelidirler.

Dünyayı yeniden yaratma savaşımında olanlar, kıyıya özgürlük ezgilerinin çarpmasını beklemek yerine evrensel defterlere özgürlük notalarını işlemelidirler. Dünyayı değiştirme ancak ve ancak biraraya gelmekle, yapılanmakla; kısacası, örgütlenmekle olanaklıdır. Kuşkusuz, sosyalistlerimiz bu olgunluğa erişmiş düzeydeler.

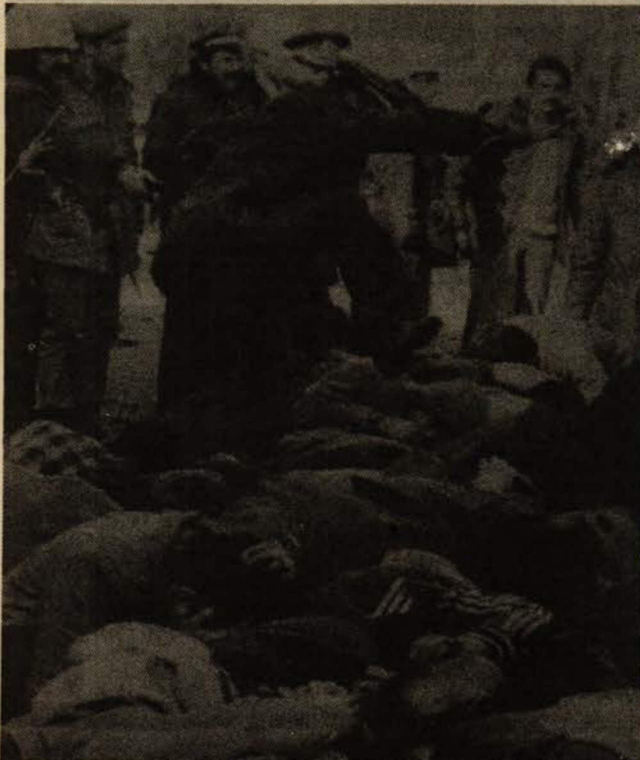
HÜSEYİN CANERİK
PÜLÜMÜR-TUNCELİ

Bir Yıldönümü: TARİŞ

Takvim 22 Ocak 1980'ni gösterirken Tariş işletmelerindeki işçi bebeleri panzer sesleriyle uyanacaktı! İşçiler sabahın erken saatlerinde üretimi %90'nın üzerine çıkarmanın ödülünü alacaklardı! Belediye otobüslerine bindirilen yüzlerce polis "arama" bahanesi ile tüm işletmelere (İplik Fab, 1 ve 2 nolu üzüm işletmeleri, yağ kombinaları, üzüm depoları) saldırıyor ve yüzlerce işçi gözaltına alınırken, birçok işçi de yaralanıyordu. Bu olaylar üzerine işçiler, haklı olarak üretimden gelen güçlerini kullanıyor ve direnişe geçiyordu.

Talepler yaşamsaldı: a) Tutuklanan işçilerin serbest bırakılması b) Olaylardan polisin sorumlu tutulması c) İş ve can güvenliğinin sağlanması. Talepler yerine getirilinceye dek, direnişi sürecekti. Hemen belirtelim, işçilerin böylesi haklı talepleri, sınıf kardeşleri, İzmir'deki demokrasi güçleri ve emekçi halk tarafından da aktif şekilde desteklenmişti.

Direnişin 9'ncu gününde (Rıdvan Budak, Riza Güven ve Mehmet Mıhlacı'dan oluşan) Disk sorumluları işletmelere gelerek, Direnişe son verilmesini, Disk'in destekleyemeyeceğini söyleyerek, böylesi haklı bir olayı mahkum ediyorlardı. İşçiler her şeye karşın yine de sendikalarının tavrına "katılıyor", işbaşı yapıyordu. Ancak olaylar bitmeyecekti. Hemen iki gün sonra Tariş Genel Müdürü "fabrikaların bir hafta süreyle kapatıldığını, hasar tesbiti yapılacağını" TRT ve Basından kamuoyuna açıklıyordu. Bu açıkça işçilerin sokağa atılmasından başka bir şey değildi. İşçiler ise, hasar tesbitinin fabrikalar kapatılmadan da yapılabileceğini ileri sürüyor, gerekli kolaylıkların gösterileceğini belirtiyorlardı. Nitekim Genel Müdürün amacı uzun sürmeden anlaşıldı. Çünkü açıklamanın hemen arkasından çıkışlar gazetelerden yayınlanmaya başladı. Peki ne olacaktı? İşçiler açlığa mahkum edilmeyi kabullenecekler miydi? Ellerinde tek dayanak vardı, o da direnmek. Fakat bilmiyorlarmıydı ki "vatanın" lanetli vatandaşlarıydılar. Halkın oylarıyla iktidara gelen Demirel Hükümeti (Şimdi "demokrasi" havarisi) onlardan "hesap soracaktı". Hemde devletin resmi güçlerini devreye sokarak. Demirel TRT'den "Devlet güçlüdür, Tariş'e girecektir" demecini verirken, devletin resmi güçleri işletmelerde operasyonlara girişiyor; Cemil Okan ölürken, yüzlerce işçi gözaltına alınıyor, birçok işçi de yaralanıyordu.

Operasyon "başarıyla" Sonuçlanıyor, 14 Şubat 1980 tarihinde en son iplik fabrikası olmak üzere tüm işletmeler boşaltılıyordu. Ama hesap sorma bitmemişti. Bu kez işçiler, mahkemelerde sanık sandelyesine oturtulacaktı. 12 Eylül sonrası genişletilerek yapılan yargılamalarla onlarca işçi ömür boyu hapis cezalarına dek varan değişik cezalar alacaktı. Halbuki sanık sandalyesine oturması gerekenler o kadar açıktı ki...

Pir Sultan'ın dediği gibi "Kalsın benim dacam divana kalsın"

Not: Türkiye'de yaşanmış en önemli işçi direnişlerinden biri üzerine yazılacak çok şey var... Bu kadarıyla da yetinmek bile mutluluk veriyor, ama söylenecek sözleri söyleyememenin üzüntüsünü silmiyor. Ama inanıyorum ki gün gelecek her şeyi, *ama her şeyi* özgürce yazabilecek, konuşabileceğiz...

ÖZGÜR H.YILMAZ
İZMİR

Doğu Sorunu mu? P.E.S. mi?

Zemin Yayın Kuruluna,
Sosyalist Parti tartışmalarıyla birlikte ortaya bir de kavram kargaşası çıktı. Yıllardır bildiğimiz Doğu sorunu son süreçte yine gündeme geldi ama farklı bir içerikte. Yeni "Doğu Sorunu" ile eski Doğu Sorunu arasında hiçbir benzerlik yok. Geçmişteki "Doğu Sorunu" Türkiye koşullarında ki bir sorunun ifadesi idi. Şimdilik "Doğu Sorunu"na ise eskiden "PDA" sorunu denirdi. Bu durumda eskiye hiç dokunmadan, yeni "Doğu Sorunu"nu başka bir kavramla ifade etmek sanırım daha yerinde olur. Bu konuda PES'i (Perinçek Ekolü Sorunu) öneriyorum. Hem kimi sosyalistler, Sosyalist Parti çalışmalarından niçin uzak kaldıklarını kolaylıkla açıklayabilirler. PES derler, olur biter. Hemde bizim bildiğimiz "Doğu sorunu" ile de hakkı olmayan bir karışıklık yaratmaz.

GÖNÜL ÇINAR

Unuttuklarınız

Zemin'e emeği geçen tüm arkadaşlara saygı ve sevgilerimi sunar iyi, mutlu ve başarılı yarınlar dilerim. Derginin her üç sayısını almış ve incelemekteyim. Zemin'e gerçekten de katılıyorum.

Şimdi burada önemli bir sorun var tabiî, hemen belirtmesi gereken önemli bir nokta:

Doğu ve güneydoğu halkının içinde bulunduğu zor şartlar ve yüzde 80-90'nın sefalet ve rezalet içinde olduğu bu dönemde hiç de Ze-

min'e almadığınızı belirteyim.

Aydınlar Demokratlar ve Sosyalistler bu soruna sahip çıkmadıkları sürece mücadelelerinin kesin bir kalıcı somuta varacaklarını hiç de tahmin etmem ve düşünemem. Bunlar Zemin için önemli sorunlar çoğu zaman tatsız olabilir ama bu sorunları görememezlikten gelinerek önemsememezliğiniz olmasın.

Zemin'e başarı ve iyi yarınlar dileyerek bir şiir yayınlamak isterim.

Ağla gönlüm ağla
Gönlüm kime ağlasın
Ağla gönlüm gül'e ağla
Gül bir parçaydı dört deyil
Gül'ü dörde böldüler
Bir gün mutlaka

M. ŞIYAR
KIZILTEPE-MARDİN

Sosyalist Parti Kurulmalı

Sosyalistlerin örgütsüzlüğünün gündemde olduğu bir dönemdeyiz. Örgütsüzlüğün gündemde olduğu bu dönemde, örgütlenme çabaları sürmektedir. Örgütlenme çabasına katkıda bulunması gerekenlerin bir kısmı bu çabayı küçümsüyor, alaylı bir bakışla yetiniyorlar. Hepsinin kaygısı da aynı: Bu koşullarda parti kurulamaz. Oysa, unuttukları bir şey var; o da bir mücadelenin en zor koşullarda bile sürdürülmesi gerektiği. Güllük gülistanlık günlerde parti kurmak düşüncesinde olanların sosyalizme neden gereksindiklerini anlamak olanaksızdır. Mücadele etme düşüncesinde olmayıp, keskinlik lafazanlığına bürünmüş kişiler, Sosyalist Partiyi özgür, demokratik bir Türkiye'de kurmak istiyorlar. Bu nedenle de, olumsuz koşulların bir Sosyalist Parti'ye engel olduğunu ileri sürüyorlar. İşin garip yanıda bu özgür ve demokratik ortamın yaratıcısı olarak SHP'yi görüyorlar; Sosyalist Parti kurmaktansa SHP'de çalışması uygun buluyorlar. Çabamız Sosyalist Parti kurmak yönünde ise; bir mücadelenin, onu zorunlu kılan koşullar olduğu sürece varolacağına inanıyoruz demektedir. Ben, Sosyalist Parti'nin bugünkü koşullarda kurulması gerektiğini savunan biri olarak, kurulacak partide neleri bulmak istediğime değineceğim.

Kurulacak Sosyalist Parti'nin beslenme havzasını sosyalizmin evrensel kalıtı oluşturmalıdır. Evrensellik kalıtı özgürlüğü bir kenara itmemeli; tam tersine, yararlanmayı gerekli kılmalıdır. Sosyalizmin bir ilahi buyruklar yumağı olmayıp; değişen dünyanın, değişen koşulların en tutarlı öğretisi olduğuna inanıyorsak fotokopiciliği reddetmek zorundayız. Bunu da sağlamanın yolunun ülkemizin sosyo ekonomik, sosyo politik yapısını iyi tahlil etmekten geçtiğine inanıyorum. Neyi, nasıl yapacağının biricik güvencesi de budur sanırım.

Sosyalist Parti ve Kişisel Suçlama Hastalığı

Bilindiği gibi yaklaşık bir yıldan beri sosyalist parti kurma çabaları sürmektedir. Bu konuda farklı görüşler ileri sürüldü ve periyodik tartışmalar yapıldı. 14 Aralık toplantısı ile bu çalışmalar pratikleşiyor.

Bu dönemlerde kimi sosyalistler yasal engeller öne sürdü, kimileri bekle gör zihniyetiyle kenara çekildi. Kimileri ise filan filanlarla olmaz diyerek veya kişisel suçlamalar yaparak, duygusal, gerçeklerden çok uzak, havada gezen görüşler ileri sürdüler; sürmekteler.

Kanımca bu yaklaşım ve görüşler yersiz ve hatalıdır. Çünkü:

1) Sosyalist Parti kurmaya, riski bir yana, yasalar engel teşkil etmiyor. Bunu sayı hazırlayanlar bile belirtmişlerdir.

2) Sosyalist Parti inananların hepsini ilgilendiriyor Dolayısıyla bizzat işin içine girerek, çalışarak, mücadele ederek katkıda bulunmak gerekiyor. Türkiye gerçeği bizi buna zorlamıyor mu? Birlikte kollektif çalışmaya gerektirmiyor mu? Bekle ve gör zihniyeti kime ne yarar sağlar ki!

3) Sosyalist yayınların değişik yazı ve görüşleri: "...hangi kurnazlıkların hesaplandığı..." "...küçük burjuva, anti-leninist..." vs. vs. gibi duygusal, ayakları havada, kişisel suçlamalarla doludur.

Sosyalistler bu yaklaşım hastalığını aşmalı; olgunlaşmalıdır artık. Kişisel suçlamaların kimseye faydası yoktur. Hele Türkiye gerçeği sosyalistlerin birliğini gerektiriyorsa... Kişisel suçlamalar bir tarafa, ayrılıklar bile ikinci plana atılıp, ortak yanlar geliştirilmelidir. Kaldı ki sorun bu ya da şu kişinin sorunu değildir. Sorun güncel gereklilik, demokrasi, bilimsel sosyalizme hizmet, mücadele sorunudur.

Gerçekten çalışmalara katkımız olsun istiyorsak, kişisel suçlamalar yerine teori ve ideolojileri, görüşleri ele alınıp eleştirilmeli. Ve somut çabalara hizmet edecek öneri ve siyasetler geliştirilmelidir.

Selamlar.
ALİ NUR

Anlamlı Katkılar...

Kuşkusuz çıkarmış olduğunuz derginin, mevcut koşullarda Türkiye halkının mücadelesine küçümsenmeyecek katkıları vardır. Bu katkının önümüzdeki günlerde daha da anlamlı olacağına inanıyorum. Özellikle konuşamayanların boş sayfasını görünce doğrusunu sorarsanız çok sevindim. 75-80 döneminin binlerce devrimcisinin bu tartışmalara katılamadığını sizler de yerinde bir davranış olarak düşünmüşsünüz. Sizleri kutlamamak elde değil. İnanıyorum ki, önümüzdeki günler çok daha anlamlı, çok daha boyutlu ve görkemli mücadelelere sahne olacaktır.

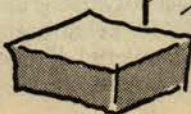
İşte bu mücadele günlerine katkım olsun diye bir tartışma yazısı gönderiyorum. Umarım yayınlarsınız.

Sevgiler, selamlar
KARAHAN FRANSA

ZEMİN'e gelen okur mektupları beklediğimizin ya da umduğumuzun üzerinde diyemiyoruz, çünkü ZEMİN projesi bir bakıma bu beklenti ve umuda bağlı olarak çıktı. Yani okurlarının giderek daha aktif bir katılımına açık bunu bekleyen ve bunu kışkırtmaya çalışan bir girişim ZEMİN. Bununla birlikte bu ilelebet hoşgörülü ve müdahalesiz bir ilişki anlamına gelmiyor. İlk elde gelen yazıları (eğer yasal bir sakınca görülmüyorsa) hiç dokunmadan, olduğu gibi yayınlamaktayız. Bu çoğunlukla yazı yazma alışkanlığı olmayan, daktilo gibi teknik olanaklara sahip olmayan okur-yazarların konumlarına hoşgörü ve anlayışla yaklaşmanın bir sonucu. Ancak giderek (özellikle peşpeşe yazı göndermeye başlayan okur-yazarlarımız için) daha titiz davranmanın gerekliliğine de inanıyoruz. Bu bakışla, her seferinde biraz daha özen ve gayretle yazmanızı diliyoruz; daktilo kullanmasanız da okunaklı bir biçimde yazmaya gayret etmelisiniz; güncel anlamı olan yazıları yayınlanması gereken aydan en az 15 gün önce elimize geçecek şekilde göndermeye çalışmalısınız (örneğin M.Emin ve arkadaşlarının gönderdiği yazı ve fotoğrafları bu yüzden yayınlayamadık); yasal çerçeveyi gözeterek yazmaya, söylemek istediğiniz şeyleri bu çerçeve içinde dile getirmeye gayret etmelisiniz ve uzunluğu yayınlanmasını istediğiniz köşeye göre, (eğer okuyucu mektupları içinde yayınlanacaksa en fazla 2 aralıklı 2-3 daktilo sayfası, diğer bölümler için de -eğer özel bir belge araştırma vb. değilse- 5-6 daktilo sayfası) ayarlamaya dikkat etmelisiniz.

Bu konulara dikkat edilmediği takdirde gerek bizim için -gelen yazıların yoğunluğu gözönüne alınırsa- güçlükler çıkacağı, gerekse de diğer okurlar açısından bir bakıma saygısızlık olacağı kanısındayız. Sevgiler.

ATIF DEMİRCİ

□ Disk Davasının Ardından

DİSK'in Anlamı ve

Altı yıl sürdükten sonra çeşitli mahkumiyetlerle biten DİSK davası için bugün hemen herkesin hemfikir olduğu nokta, bunun siyasi bir dava ve karar olduğu biçiminde. Verilen cezaların ağır olup olmadığı üzerinde çok durulmuyor, çünkü gerçekten önemli olan da DİSK'in kapatılmış ve yöneticilerinin de cezalandırılmış olması. Öte yandan basına ve siyaset kulislerine yansıdığı kadarıyla, bu cezalandırma hoşnutluk yaratmış, ya da genel bir onay bulmuş da değil.

Toplum psikolojisi oldukça kaygan ve değişken. 12 Eylül'ün başında, özellikle girişimi destekleyen orta sınıfların gözünde, yeni rejimin "anarşinin" başlıca sorumlularından birisi olarak gösterdiği DİSK "suçluydu" ve "cezalandırılmalıydı". Ama bugün, dönemin yasal mevzuatı çerçevesinde sınıf sendikacılığı yapan bir işçi konfederasyonunun bu türden bir mahkumiyete uğratılması, kamuoyunun büyük bir bölümünde soru işaretleri yaratıyor, kararın haklılığı tartışılıyor. DİSK önderleri gözaltına alınmaya başlandığında, kendilerinin her zaman "uzlaşmaz sendikacılığa karşı" olduklarını ilan eden Türk-İş yöneticileri bile şimdi kongrelerinde "hür sendikacılığa yönelik baskıların ve cezalandırmaların karşısında olduklarını" söyleyebiliyorlar, konuyu uluslararası zeminlere taşıyacaklarını bildiriyorlar.

Bir başka ilginç nokta da, karar sırasında Avrupa'da bulunan Abdullah Baştürk'ün Türkiye'ye dönüşünde havaalanında DİSK'li işçilerce karşılanması ve "sendikal mücadeleye ne şekilde olursa olsun devam edeceğiz, sanıyorum çok uzak olmayan günlerde sizinle yine bir yerlerde beraber olacağız" biçiminde konuşmasıydı. Bütün bunlar bir şeye işaret ediyor: Kapatılmasına ve yöneticileri cezalandırılmasına karşın DİSK, ulusal ve uluslararası sendikal çevrelerde, ve sol siyasi zeminde meşruiyetini hâlâ koruyor ve geleceğine ilişkin tasarılar geliştiriyor.

DİSK davasını ve cezalandırmaları siyasi bir düzlemde yorumlayanlar, kararın aslında DİSK'in temsil etmiş olduğu sendikacılığı ve sosyalizmi mahkum etmeye yönelik olduğu inancındalar. Bu ise şüphesiz geleceğe yönelik işaretler içeriyor. Bu nedenle, yarının ipuçlarını ararken DİSK ile sosyalizm arasındaki ilişkinin geçmişini anımsamakta yarar var.

PARTİDEN SENDİKAYA

İşçi mücadelelerinin tarihine bakıldığında, işçi partileri ile sendikalar arasındaki ilişkinin oldukça değişik biçimler aldığı görülmekte. Kimi ülkelerde siyasi partiler dev işçi sendikalarının içinden çıkarken, kimilerinde de işçi partileri sendikaların kurulmasına öncülük etmişler. Çoğunlukla her iki durumda da parti ile sendika belirli bir organik bütünlük içinde olmuşlar ve sosyalizmin savunusunu ve mücadelesini, üzerinde durdukları siyasi ya da toplumsal zeminde yürütmüşler. Bugün de çoğu yerde hâlâ sürmekte olan bu yapılanmaların örneklerini, yalnızca İngiltere, Almanya gibi Avrupa ülkelerinde değil, siyasi tarih sahnesine daha yeni çıkmış olan Arjantin, Peru, Brezilya, Filipinler gibi ülkelerde de görebilmekteyiz.

Türkiye'de ise sosyalizmi kitlesel bir biçimde ilk kez gündeme getiren Şubat 1961'de kurulan Türkiye İşçi Partisi oldu. Gerçi TİP'in kurulmasına önayak olanlar esas olarak Türk-İş kökenli sendikacılar idi, ama partiyi yaratanın bizzat bu işçi konfederasyonu olduğunu söylemek pek olanaklı değildi. Çünkü esas olarak TİP kurucuları Türk-İş içindeki muhalif kesimlerdi ve örgütlerinin partiler üstü sendikacılık anlayışına karşılık, çalışanların sorunlarını siyasi arenaya taşımanın zorunluluğunu duymuşlardı. Bu açıdan TİP ile Türk-İş daha başından birbirlerine "rakip" örgütler oldular.

Şubat 1967'de kurulan DİSK'e bir bakımdan yaşam verenin TİP olduğunu söyleyebiliriz. Aradan geçen altı yıl içinde TİP, parlamento grubuyla, parti örgütleriyle ve sosyalizme siyasi zeminde kazandırdığı meşruiyetle dikkate alınması gereken bir siyasi unsura dönüşmüştü. Ne var ki, her işçi örgütünün aradığı kitlesel destek faktörü eksikti ve bunun çözümü DİSK'in yaratılmasında aranıyordu. Nitekim TİP'in siyasal prestiji sendikal alana aktarıldığında DİSK, mücadelecilik grafiğinde hızlı bir yükselme bulunan geniş işçi kesimlerince kısa sürede benimsendi ve kitlesellik kazanarak Türk-İş'e rakip duruma geldi.

Bu gelişmeyle birlikte, işçi sınıfının ve çalışan kesimlerin sorunlarını siyasal zeminde savunan sosyalist parti ile sınıf ve kitle sendikacılığı mücadelesi veren işçi konfederasyonu tablosu kurulmuş oluyordu. Ama, hemen her ülkede görülen parti ve sendika bürokrasileri arasındaki çatışmalar Türkiye'de de patlak verdi ve TİP ile DİSK arasındaki "organiklik" kısa bir süre içinde yok oldu. Burada, her iki örgütün de savunduğu "sosyalizm"in net bir tarifinin yapılamamış olmasının da payı vardı. DİSK yöneticileri parlamenter ve reformist bir sosyalizm anlayışını savunurken, TİP 1968'den başlayarak çok ciddi sosyalizm tartışmaları içine girmişti. Çeşitli devrim kuramlarının ortaya atıldığı ve birçok yeni sosyalist gruplaşmanın doğduğu bu dönemin öyküsünü anlatmak bu yazının görevi değil. Ama burada belirtilmesi gereken, bu tartışmalar içinde TİP'in giderek bölünmüş ve kitleselliğini yitirmiş olduğudur. Bu süreç içinde yeralmayan DİSK yöneticileri ise, tartışmalara katılmamanın yanı sıra partiden giderek uzaklaşmışlar ve bir anlamda kendi örgütlerinin bağımsız otoritesini vurgular olmuşlardı.

Bu tarihsel dönemeçten sonra TİP bir kitle partisi olmaktan çıktı ve diğer sosyalist grup ve örgütlerden biri durumuna düştü. DİSK ise kendi özgün tarihini yaşamaya başladı. İşçi sınıfının özlemlerini dile getiren ve sosyalist söylemi sürdüren bir kitle örgütü olarak yalnız kalmıştı.

Gelecek Üzerine

FIRTINALI YILLAR

12 Mart 1971 muhtırasının ve onu izleyen iki yıllık şokun 1973 sonlarında atlatılmaya başlanmasıyla, DİSK için de yeni bir dönem açılmış oldu. Aslında 12 Mart rejimi DİSK'e dokunmamıştı, bu nedenle de konfederasyon yeni mücadele sürecine ufak tefek yaralarla giriyordu.

1974-75 yılları DİSK için, tüm dünyayı, bu arada Türkiye'yi de saran iktisadi bunalımın yarattığı çöküntülere karşı koyma, işçilerin asgari geçim düzeylerini koruma savaşımıyla geçen bir dönem oldu. Ama hemen bunu izleyen yıllarda işçi çıkar ve haklarının korunması ve geliştirilmesi sorunu siyasi bir niteliğe bürünmeye başladı. Bir yandan Milliyetçi Cephe hükümetlerinin işçileri ilgilendiren yasalarda tasarladıkları değişikliklere karşı durulmasının yarattığı zorunluluklar, öte yandan mücadele içinde elde edilmiş bir dizi hakkın yasallaştırılarak güvence altına alınması çabaları, DİSK yöneticilerini siyaset sahnesine itmeye başladı. Ne var ki bu sorunlar, işçi önderlerinin demeç vermeleriyle, istemlerini hükümetlere duyurmalarıyla çözümlenebilecek türden görünmüyordu. Kısaca siyaset DİSK'e kendisini bir zorunluluk olarak dayatıyordu.

İşte bu ortamda DİSK siyasi temsilini CHP'de aramaya yöneldi. Aslında çoğu DİSK yöneticisi zaten bu partinin üyesiydi, hatta içlerinde milletvekilleri bile vardı. Öte yandan Ecevit önderliğindeki CHP yeni bir halkçı söylem geliştirmiş ve sosyal demokrat görünümlü bir program benimsemişti. İşçi sınıfının sendikal ve siyasi alanlardaki istemlerinin çoğalması ve DİSK yöneticilerinin ağırlıklarını siyaset arenasına koymaya zorlanmaları ile CHP'nin büyük kentlere kök salma arayışları, bu parti ile konfederasyonu birbirine iten temel dinamiği oluşturuyordu. Nitekim CHP, muhalefette olduğu sürece DİSK'in taleplerini dile getirmeye, onun tabanını kendi oy kitlesine dönüştürmeye özen gösterdi. Öte yandan DİSK de seçimlerde bu partiyi desteklemeyi ihmal etmedi, onun parlamentodaki girişimleri ile fabrikalardaki mücadeleler arasında bir senkronizasyona yöneldi.

Ama bu flört kısa bir süre sonra sona erdi. CHP'nin 1978 ve 1979'daki iki yıllık iktidar dönemi bu partinin sınıf niteliğini açığa çıkarmaya ve ondan umudu bulunan sendika önderlerini hayal kırıklığına uğratmaya yetmişti. Aslında sosyalist solun belirli kesimleri, bir işçi örgütünün, hele de sosyalizmi savunan bir kitle sendikasının sosyal demokrat görünümlü de olsa bir burjuva partisini desteklemesinin yanlışlığı üzerinde yıllarca durmuştu. Ama DİSK yöneticileri, burjuvazinin temsilini yüklenmiş bir siyasi partinin, işçilerin sınıfsal istemleri (ne denli reformist nitelikte olursa olsun) karşısında atacağı adımların çok sınırlı olabileceğini ancak böylece kavrayabildiler.

Ama işçi sınıfının militanlığı da artmaktaydı. Aldıkları sendikal eğitim ve deneyimler sonucunda kendilerine olan güvenleri giderek artan DİSK'li işçiler, tekil ücret mücadelelerinden kitlesel gösterilere kadar toplu bir davranış ve dayanışma eğilimi geliştirmişlerdi. Buna karşılık işveren örgütleri de daha merkezi bir çalışma içine girmişlerdi. Özellikle Madeni Eşya Sanayiicileri Sendikası çatısı altında toplanan sektörün işverenleri, grup sözleşmelerinde takındıkları tavırla DİSK'i zorlamaya başlamışlardı. Güçlü ve toplu patron saldırısına karşı işçiler arasında gelişen atmosfer ise yine toplu özsavunmaya yönelik oldu. Bir anda DİSK yönetim kadroları arasında bir genel grevin zorunluluğu üzerinde ciddi ciddi durulmaya başlandı.

Bu arada başka faktörler de gelişmeye damgasını vurmaya başlamıştı. DİSK dışında onlarca parçaya bölünmüş olan sosyalist sol, sesini DİSK içinde de duyurmaya başlamıştı. Dünün sıradan sendikalı işçileri, bugün şu vaya bu sosyalist grubun sempatizanı durumuna dönüşmekte, kendi siyasal ağırlıklarını sendikalarında duyurmaya çalışmaktaydılar. Bu durum DİSK yöneticilerini, konfederasyona bağlı tüm sendika yöneticilerini de öncü işçileri bütünleştirebilecek mücadele türleri ve bu ortaklığı siyasal düzleme aktarma yollarını aramaya zorluyordu.

Böylece yeni bir işçi partisinin arayışları gündeme gelmeye başladı. Doğuşunu TİP'in ivmelendirdiği DİSK şimdi kendi siyasal örgütünü kurmanın zorunluluğuyla karşı karşıyaydı. Yönetimin en üstünden en altına kadar tartışılmaya başlanan bu sorunun önünde birçok engel bulunuyordu. Her şeyden önce bazı siyasal örgütlenmelere angaje olan ve bu örgütlerini zaten "işçi sınıfının öz örgütü" olarak gören sendika önderleri, bu girişime kesinlikle karşıydılar. Öte yandan bu projeyi dar gruplar içinde ortaya atan DİSK yöneticilerinin, bir işçi partisini kurabilecek oranda siyasal kimliğe ve prestije sahip olup olmadıkları sorunu vardı.

Kimlik ve prestije ilişkin sorunlar tartışıla dursun, 1970'li yılların sonlarında işlerliğe geçen dinamikler karşı konulmaz bir biçimde DİSK'i bir karar dönemecine itiyordu. İşçi mücadelesinin sendikal çerçeveyi aşma eğilimi, 1980'de işbaşına gelen Demirel hükümetinin baskıları, bir askerî müdahale olasılığının her geçen gün artması, MHP çevresinde kümelenmiş grupların saldırılarının yoğunlaşması, vb. biçiminde gelişen siyasal olaylar, her geçen gün bir işçi örgütü olarak DİSK'in önüne aşılması gereken sorunlar çıkartmaktaydı. Öte yandan, hem sosyalist örgütlenmelerin yarattıkları ivmeler, hem de kendiliğinden mücadelenin giderek militanlaşması, DİSK yönetiminin denetimi dışında eylemlerin patlak vermesine neden oluyordu. O günkü iktidarın işçilere yönelik girişimlerinin yanı sıra sınıf mücadeleciliğinin artan devinimi DİSK'i radikal bir çizgiye iterken, fabrikalardaki ruh halinin ve eylemciliğin sendika yöneticilerinin çizmiş olduk-

ları sınırların ötesine taşması onları klasik bürokratik denetim tedbirleri almak zorunluluğuyla karşı karşıya bırakıyordu.

12 Eylül, işte bu gelişimi tam ortasından kesti. İşçilerin belirli bir kesiminin militanlık düzeyi doruk noktasındaydı, ama sınıfın birliği sağlanamamıştı. Sendikal zeminde ortaya atılan istemler siyasal bir nitelik kazanmış, ancak bu düzlemde bir örgütlenmeye geçilememişti. Çeşitli sosyalist örgütlenmeler belirli bölgelerde etkinlik sağlamışlar, ancak sosyalizm kitlesel bir mücadele talebi durumuna dönüşememişti. Orta sınıflar içine girmiş oldukları iktisadi ve siyasal bunalımdan çıkışın yollarını arıyorlardı, ama onlara güçlü önderlik sunacak sosyalist bir seçenek yoktu ortada. DİSK'li işçiler, sınıf içinde mücadeleci bir kanat oluşturmuşlardı, ama kendileri dışındaki ve özellikle de Türk-İş çatısı altında örgütlü arkadaşlarına ulaşmanın, onlarla bütünleşmenin kanallarını oluşturamamışlardı.

12 Eylül geldiğinde DİSK tüm bu sorunları önüne koymuştu, ancak üstesinden gelmek üzere ciddi bir proje geliştirememişti, ve çözüme yönelik bir düşünce birliği sağlayamamıştı. Ama sorunların yarattığı durumların tümünden ötürü yargılandı ve cezalandırıldı. Bunu onlar için bir talihsizlik olarak kabul etmek olanaklı değil, çünkü 12 Eylül'ün sınıf mücadelesinin faturasını kestiği bir dönemde sendika önderlerinin bundan muaf tutulmasını beklemek safdillik olurdu. Ama başta Baştürk olmak üzere, DİSK yöneticilerinin çoğunluğunun kendilerinden beklenen geçmişi savunma görevini yerine getirmediklerini, söylemek de olanaklı değil. Eğer bugün DİSK'in cezalandırılması kamuoyunda şüpheyle hatta kaygıyla karşılanıyorsa, bunda DİSK önderlerinin mahkemelerde sınıf sendikacılığını ve sosyalizmi savunmalarının önemli payının bulunduğunu herkesin teslim etmesi gerekir.

DİSK NEREYE?

Bu yazının çerçevesi içinde ne DİSK'in sosyalizm anlayışını, ne de DİSK yönetimin bürokratik niteliğini sorguya çektik. Bunların önemini ikincil nitelikte gördüğümüzden değil, dikkatleri sosyalizmin sendikal ve siyasal zeminlerdeki ilişkisi üzerine çekmek istediğimizden ötürü böyle yaptık. İşçi sınıfının yirmi yıl önce bir siyasal partisi vardı, on yıl önce ise bir kitle sendikası. Bugün ise elinde, Türk-İş içindeki muhalif sosyal demokrat kanattan başka bir şey bulunmuyor.

Bugün arkaya bakıp geçmişi değerlendirdiğimizde, DİSK için söylemek durumunda olduğumuz temel gerçeklik, onun mücadeleci bir örgütlenme geleneğinin ötesinde, ülkedeki korporatist yönetim anlayışından temel bir kopuşu temsil etmekte olduğudur. DİSK'in kimliğinde cezalandırılan da, aslında meslekler temelinde kurulmak istenen otoriter bir toplumsal ve siyasal örgütlenmeyi reddediş tavrıdır. DİSK, her ne kadar reformist ve bürokratik bir sosyalizm anlayışını savunmuş olsa da, bizzat bağımsız kimliğiyle özgün bir işçi kutbu oluşturmayı başarmıştır. Ya da başka bir deyişle, ülkedeki toplumsal dinamikler ona bu kimliği kazandırmıştır. DİSK önderleri de, kısmen sınıfsal konumları gereği, kısmen de örgüt tabanlarının kendilerine yüklediği sorumlulukla bu çizginin esaslarını savunmuşlardır.

Şimdi ise örgütler kapatılmış, yöneticiler kamu haklarından mahrum edilmiş durumdadır. Buna rağmen "DİSK Nereye?" sorusu sorulabilmektedir, çünkü bu örgütlenme yalnızca fiziksel bir varlığı değil, ama daha önemlisi bir ruh halini, bir mücadelecilik anlayışını, bir sınıf temelini temsil etmektedir. Bu temsil, Türk-Iş kongresinde, toplu sözleşme görüşmelerinin yürütülmekte olduğu işyerlerinde, SHP'ye ya da DSP'ye bağlanan umutlarda, hatta yeni bir işçi partisinin kurulması arayışlarında cisimleşebilmektedir. Ne var ki bu, oldukça parçalanmış, dağılmış ve ortaklaşa yönünü yitirmiş bir bütünün rastgele dağılımı biçimindedir.

Böylesine bir ortamda DİSK'in temsil ettiği sendikal mücadele anlayışının Türk-İş'e ya da diğer kitle sendikalarına yansıması oldukça güçtür. Bu güçlük özellikle kendini Türk-İş'te göstermektedir. Çünkü bu örgütün korporatist bir anlayıştan kurtarılması ve bağımsız kitle sendikacılığına çekilmesi zorlu bir mücadeleyi gerektirmektedir. Bu konfederasyonun önderlik yapısı, bürokratik cihazının gücü, üye işçi kitlesinin geleneksel sendikal eğitimi, vb. bu mücadelenin önündeki en önemli engelleri oluşturmaktadır. Kısaca DİSK mayasının Türk-İş'te tutması uzun ve sancılı bir döneme yayılacağa benziyor. Üstelik bu mayanın zorlayıcı ve dönüştürücü etkisini hissettireceği tek alan Türk-İş olmayacak.

Daha şimdiden eski DİSK üyelerinin katılımı Hak-İş bünyesinde bu örgütün alışkın olmadığı kıpırdanmalar yaratıyor. Eskiden büyük konfederasyonların dışladığı marjinal kesimleri içermek durumunda olan bağımsız sendikalar, DİSK'li işçilerin bir kısmının katılmasıyla büyük kitle örgütlerine dönüşmekte, hattâ yeni bir konfederasyon perspektifini tartışma gündemine getirmekte.

Bu koşullarda işçi sınıfının kitlesel örgütlenme sorunlarının tartışılması ve yeni anlayışların ortaya çıkması kaçınılmaz görünüyor. Bu açıdan önümüzdeki yıllara yayılan en ciddi tartışmaların bu konuda yoğunlaşacağı söylenebilir.

Tam bu noktada sosyalistlere düşen görev, bu tartışma ve arayışlar sürecine yeni gündem maddeleri getirmek, geçmiş dönemin anlayışlarının ve deneyimlerinin sorgulanmasını da içeren, uluslararası ve tarihsel deneyimleri eleştirel bir gözle irdeleyen, yeni kitle örgütlenmelerine ve yeni mücadele biçimlerine ilişkin perspektifler açmak olmalıdır.

Bizce bunun kadar önemli bir diğer konu da işçi sınıfının siyasal temsili sorunudur. DİSK'in, işçi mücadelesinin dinamikleriyle siyasal tavır almaya zorlandığına işaret etmiştik. Bu gereklilik bugün de geçerliliğini korumaktadır. DİSK'in gerek varlık koşullarında dile getirdiği, gerekse de yöneticilerinin mahkemelerde savundukları sosyalizm, zorunlu olarak siyasal bir zemini gerektirmektedir, ki bugün bu yasal bir kitle partisi anlamına gelir. Bizce bu noktada dikkat edilmesi gereken konu, 1980'de DİSK'in, bir bölümüyle de olsa, ulaşmış olduğu işçi partisi anlayışından geri gidilmemesidir.

Bugün eski DİSK yöneticilerinin bir bölümü SHP ve DSP içinde siyaset yapmaktadır. Üyelerin çoğunluğu ise seçimlerde bu partilere oy vermekteler. Ama fırtınalı yılların, işçi sınıfının umutlarını bu türden burjuva partilerine bağlamasının ne denli yanlış olduğunu açığa çıkardığını hep anımsamak gerekiyor. Eğer DİSK önderleri bu deneyden bir şeyler çıkarmazlarsa, 13 yıllık fiili sendikal mücadelenin izleri, ardından bir ders bırakmadan tarihe gömülüp silinir.

Özetle, yarına umutla baktıklarını söyleyen DİSK önderlerinin önlerinde yeni çözümler bekleyen sendikal ve siyasal sorunlarla dolu bir dönem açılmaktadır. İçine girilen bu yeni dönem, eski DİSK yöneticilerinin dışında yeni bir işçi önderleri kuşağı da yaratmaktadır. Eskinin deneyimleri ile yeninin dinamizmi ustaca birleştirilebilirse ve bağımsız bir işçi kitle partisine doğru yol alınabilirse; işte o zaman, Baştürk'ün "ilerki günlere" ilişkin verdiği işaret konusunda umutlu olunabilir.

DİSK KAPATILDI!

SHP'de "Demokratlık" Örneği: Mehmet Arıcan'a İhraç İstemi

UYGUR AYDIN KARAKURUM

Bu sayınızda bir SHP üyesinin, örgüt içi bir toplantıda yaptığı konuşmayı, bu konuşma üzerine istenen kesin ihraç istemini SHP'ye olduğundan büyük payeler veren "sosyalist" çevrelere ibret olsun diye ele almamızı dileyerek gönderiyorum.

Türkiye'de demokratik hak ve özgürlükleri, kendi bünyesinde en doğal eleştirileri getirenleri bile ezenlerin ne denli savunacakları ya da geliştirecekleri kuşkulu. Emniyet örgütü yönetir gibi parti örgütü yöneten bir il başkanın acaba oraya "tesadüfen" mi atandığı da kuşkulu!

SHP'nin "Sosyal Demokrat" değil de "Sosyal Demokrat" Parti boşluğunu doldurmak; demokratlaşmayı değil de, demokratikleşme süreci önünde bir takoz işlevi görmek için gönüllü görevli bir parti olduğunu görmemek için iki gözümüzü de kapamak gerekir.

Sayın İnönü, 17 Aralık 1986 tarihli Hürriyet Gazetesi'nde "Emin Çölaşan'la" yapılan konuşmasında "kalkın ey ehli vatan diye yürüyüşler mi yapmamız gerekir" diyerek, kitlelerin demokratik muhalefetini geliştirmek gibi bir işlevle hiç de uzaktan yakından ilişkileri olamayacağını açıkça vurgulamaktadır. Yani SHP kitle muhalefetinde öncü değil, "ayak bağı" rolüne soyunmuştur.

Demokratik ve yasal muhalefeti parlamentoya hapseden SHP, kitlesel desteğini hızla yitirme sürecini yaşamaktadır. Ilımlı CHP'liler artık oylarını hattâ üyeliklerini ANAP'a ve DYP'ye kaydırırken, gerçekten dürüst orta sol Sosyal Demokrat'lar ise SHP-DSP arasında bocalamaktadırlar. Sol Sosyal Demokratlar iyice boşlukta kalmış durumdalar.

Bir Sosyalist Parti, yapılanmasını sol sosyal demokrat kesimleri de bir kanat olarak kapsayacak biçimde oluşturursa kitlesel desteği hızla yoğunlaşacak, 1988 seçimlerinde parlamentoda temsil olanağını bulabilecektir. Türkiye gibi sınıfsal çelişkilerin çok derin, özgürlüklerin kısıtlı olduğu bir ülkede: seçimle gelip seçimle gidebileceğini vurgulayan ve kâbelerden bağımsız bir Sosyalist Parti'nin, sol sosyal demokratlarla örgütsel bir bütünlük içinde iktidara yürümesi çok mümkündür.

Böyle bir yapılanma sonucu, SHP'de: Ecevit'in bile kabul etmediği bazı siyasi mevtâlarla; gövdeleri SHP'ye, beyinleri falan ya da filan ülkelerin başkentine bağlı siyasi kabuklar kalacaktır.

Uygur Aydın Karakurum'un gönderdiği yazının yanısıra, M.Arıcan'ın SHP Beykoz ilçe örgüt toplantısında 16.10.1986 günü yaptığı konuşma metninin büyük bir bölümünü ve SHP İl Disiplin Kurulu'nun ilgili yazısını belge olarak yayınlıyoruz.

Tepede birleşme, tepede daha örgütlü parçalanmaları getirdi. Taban aslında birleşmişti. SODEP'deki yaratıcı, dinamik taban: tepedeki "seçilmiş" kişilerin arkasına takılmak istendi. Direkleri altından tek tek çekilen çatıya destek olundu. Ve aylar DSP'ye, kombur bize kaldı!

HP tepesi sosyal demokrattı, SODEP niçin kuruldu? HP'yle birleşilecekti "tak tak tak" niçin gündeme geldi? Şöyle bir mazeret sunulabilir: "Efendim çok nitelikli milletvekilleri de var." Evet var, evet doğru. Ama birleşmenin sırağında, sosyal demokrat sayılamayacak milletvekillerinden niçin kopulmadı. Şimdi bunlar 3'er 5'er kişilik guruplar halinde ayrılacaklar; böylece de bir birleşme yanı sıra 5-10 bölünmeyi getirmiş olacak.

Keçiboynuzu örneği, bir gram bal için, kocaman bir odun parçasını çiğneyip duruyoruz.

O görkemli İstanbul mitinginde canlanan demokratik güçlerin nitel yükselimi, SODEP önderliğini çok ürkütmüş olacak ki: SODEP tabanı satılığa çıkartıldı. Herhalde, öyle yaratıcı ve dinamik bir tabanın özlem ve yaklaşımlarıyla, önderliğin fikir ve enerjileri uyumsuzluk içindeydi.

Birleşim iki partinin yarattığı özverili, dinamik liderlerin bir takım deneyimsizliklerinden yararlanıp, ilimizde, birleşme sürecinde bunlardan kurtulundu. Aslında, birleşme ilimizde HP ve SODEP'in yarattığı önderlerin, enerji ve dinamizminden ne pahasına olursa olsun yararlanmalıydı.

Ve, alınan oyun %10'u kadar üye yazılmalı şartı geldi gündeme. Sanki yarın seçim varmış gibi, iktidar olunacakmış gibi bir hava yaratılıp mantıksız bir üye yazım kampanyası başlatıldı. Çevresinde feodal ilişkisi güçlü olanlar 90'lık ninesinden başlayarak bir akraba, hemşehri üye yazımına başladılar. Bu hayhuyda 12 Eylül ateşinde oluşan kadrolar parçalandı, azınlığa düştü. Herkesin değeri kültürüne ve eylemine

göre değil de, yazdığı üyeye göre ölçüler oldu. Niteliksiz bir sürü unsur, delege seçimlerinde "pazarlık" gücü kazandı. Ganimete koşu gibi, yağma ve talan gibi delege seçimlerine gidildi.

SUÇ KİMDE?

Suç önce genel olarak tepede: Tepe, birleşmenin getireceği sancıları birleşen iki partinin üyeleriyle sarmak ve bu unsurlarla seçime gitmek yerine, sorunları geniş kitlelere yaydı. Ve parti içi çekişmelere, partiye oy verecek geniş yığınlar üye yapılarak ortak edildi. Kitleler ürkütüldü. Plansız üye yazımı sonucu, yeni üyeler, parti içinde başlayan birbirini boğazlararasına delege seçim mücadelesine yabancı kaldı.

Bu mantıksız genişleme, dinamik ve yaratıcı üyeleri bezdirdi, bezmiyenleri azınlığa düşürdü. Kadrolar parçalandı. Böylece 12 Eylül döneminin yarattığı "zor günlerin" dinamik-hareketli yönetimi gitti, şimdiki durağan bürokratik yönetim geldi.

Gelişi güzel üye yazımı gibi etkenler sonucu parti bir yandan hantallaşırken, diğer yandan da buna paralel olarak bürokratlaştı. Dinamik, yaratıcı, hareketli bir SODEP gitti, yerini birbirini yiyen insanlar topluluğu aldı. Kadroların parçalanması süresi, kariyerizm hastalarını ön plana çıkarttı. Kariyerizm tutkusunu körükledi.

Üye yazımına (naylon üye) yapılan itirazlarımız ise incelenmeden reddedildi.

Ve İstanbul ilimizde geçen olanğanüstü seçimler çok ilginç. 12 Eylül ortamında kitleleri örgütleyen, yöneten, moral veren, dar bir kadroyla ikiyüzbin kişilik saraçhane mitingini yaratan ve o coşkulu yoğunluğu disipline eden, ilimizin SODEP ve HP liderleri bir listede; atamayla gelen, 77-79 döneminde %42 oyla teslim aldıkları partiyi %28 oyla iktidardan düşüren bir başbakanın sorumlu bakanları öbür listede! Ve İstanbul'da 79'da oy oranı %30'lara düşmüştü. Aynı unsurlar SHP'nin İstanbul'da aldığı oyu %20'ye düşürdüler. SODEP'in en kötü koşullarda 200.000 kişi topladığı ilede 20.000 kişilik seçim mitingi yaptılar.

Örgüt önümüzdeki olanğan kongrede, yeniden Korel Göymen gibi, Niyazi Yurtseven gibi sürekli hareket halinde yeni liderler, önderler yaratmalıdır. İstanbul'da %20 oy alan liderlik, jestini bu dönemde aday olmayarak göstermelidir.

Örgütün tıkanan kan damarları yeniden açılarak, örgütte kan dolaşımı sağlanmalıdır. Ancak, kandolaşımı, bürokratik yazışmalarla sağlanmaz. Ve, yığınlar I. hamur davetiye kâğıtlarına bastırılan yazılarla alanları doldurmazlar; tek yanlı yöntemlerle çalışmalara katılmazlar. Yığınlar ve kadrolar hayatın içinden çekilip çıkartılır. Eğer bu tür davetiye türü çağrılara sadece 136 kişi yanıt vermişse, bunun suçu yüzbin üyeye yüklenemez. Suç: bunları çalışmaya sokamayan, sokmasını bilmeyen, kitleyi birbirine düşüren il yönetimimindir. Yığınlar, bir yıl önce Saraçhaneyi doldururken I. hamur davetiyeler olmamışlardır. Kitleler asker değil ki, çağrı kâğıtlarıyla alanları doldursunlar.

Yukardaki saptamalarımız, ilimizdeki seçim başarısızlığımızın ilk içsel nedenleridir. Şimdi sözü dışımızdan kaynaklanan başarısızlık nedenlerine getirmek istiyorum:

Bireyler genellikle demokratik kitle örgütlerinde pişip, partilere öyle kanalize olurlar. Kitlelerin ilk siyasi okulları demokratik kitle örgütleridir. Bireyler ilk disiplini, özveriyi, dayanışmayı, siyasi bilinci buralarda dayanışma içinde ve örgüt içi eğitim çalışmaları sürecinde edinirler. Bireylerin birtakım hastalıkları buralarda köreltilir.

Bu kanalların çalışmadığı, DKÖ'lerinin yok edildiği, kitlelerin atomlarına parçalandığı Türkiye'de, açlık ve yoksulluğun getirdiği edilgenlik ve pasifizim ortamındaki, baskı ve terörün yarattığı bu yılgınlık sürecinde "Sosyal Demokrat" olduğunu öne süren partimiz kalifiyi olmayan, bireyciliği ön plana alan insanlarla sunî olarak genişledi.

Şu sıralar, kitlelerin demokratik örgütlü güçlerinin desteksizliğinin yarattığı boşluğu, hakim sınıfların ve devletin başka organize güçlerinin destek vaadiyle doldurması tehlikesi gündemdedir. Bu süreç, hızla sağa kayma sürecini başlatabilecektir; ve korkarım gündemde olan en büyük tehlikelerden biri de budur.

Sendikalara siyaset yasağı, tek yığınsal kitle örgütlerinin hem kendi içlerinde siyasi eğitim yapmasını engellerken, hem de siyasi partilerle organik bağ kurmasını engelliyor. Bundan da en çok SHP zarar görüyor.

Beyaz yakalı işçiler, yani toplumun hizmetler sektörünün büyük bir bölümünü oluşturan memurlara siyaset yasak. Siyasi partilere üye olmaları yasak. Bu da okumuş büyük bir yığının siyasal oluşum dışına itilmesine neden olmakta. Sağın, demokratik aydınlara zaten gereksinimi yok; ama bu uygulama aydın kesimin fiili desteğine gereksinimi olan sosyal demokrat partileri olumsuz yönde etkilemektedir.

Sayın Mehmet Arıcan,

Beykoz İlçe Başkanlığı'nın 28.11.1986 tarih ve 64 sayılı sevk yazısına ekli karar suretinde sözkonusu edilen 16.11.1986 tarihli örgüt toplantısında "Verasetle Genel Başkanlık olunmaz, olursa böyle olur" dediğiniz, ayrıca "SODEP satılmıştır" diyerek HP-SODEP birleşmesini de eleştirerek üst birim organı olan MKYK ve Kurultay kararlarına aykırı hareket etmeniz konusundaki şikayeti görüşen İl Yönetim Kurulu,

Yukarıda belirlenen eyleminizin parti tüzüğümüzün 75/A maddesine uyduğunu görerek üyelikten çıkarma istemi ve tedbirli olarak disiplin kuruluna sevkinize karar verecek dosyanızı gerekli işlemin yapılması amacı ile kurulumuza sevk etmiş bulunmaktadır.

Hakkınızda iddia ve ifade edilen konuda savunmada bulunmak üzere, 18.12.1986 Perşembe günü saat 17.00'de SHP İl Merkezi'nde hazır bulunmanızı veya savunmanızı yazılı olarak vermek istediğiniz takdirde aynı gün ve saatte il Merkezi'nde olacak şekilde göndermenizi veya getirmenizi, ayrıca savunma tanıklarınız varsa onları da birlikte getirmenizi, savunmaya çağrı yazımızı aldığınız halde savunma yapmak üzere gelmediğiniz veya aynı güne kadar yazılı savunmanızı göndermediğiniz takdirde, savunma hakkınızdan vazgeçmiş sayılarak kovuşturmaya dosya üzerinden devam olunarak gereken kararın alınacağına bilgilerinizi rica ederim.

SHP
İstanbul İl Disiplin Kurulu Başkanı
Baki Nedim Baltacı

ÖRGÜTTEN TALEP VE ELEŞTİRİLERİMİZ:

Tevhid-i Tedrisat (Öğrenimin Birliği) kanunu net bir biçimde savunulmalı. Bu konuda istekler sistemli bir şekilde maddeleştirilmeli. Toplumun Sosyal Demokrat olsun olmasın tüm Laik kesimlerinin bu doğrultuda hareketle geçirilmesi yolları araştırılmalı.

İkinci olarak, özerk TRT'nin yanısıra özel kişilerin ve demokratik kitle örgütlerinin de TV istasyonları kurmasını programa almak. Şöyle ki, nasıl özerk de olsa tek devlet gazetesi savunulamazsa, TV'de çağdaş bir haberleşme ve yayın organı olduğundan, özerk ve yapılsa devlet TRT'si yeterli olmamaktadır. Bu nedenle herkesin ve her demokratik kuruluşun TV ve Radyo istasyonları kurabilme hakkı, en güncelen demokratik bir haktır. SHP, bunu programına almalı ve açık açık savunmalıdır.

Özerk Üniversite konusunu ise tartışmaya bile gerek duymuyorum.

Dünyanın yumruk kadar kaldığı çağımızda, "devlet sırrı" diye halktan saklanan bir çok konu ABD gibi ülkelerde günlük dedikodu malzemeleridir. Devlet sırrı adı altında birçok ayrıcalıklar korunmaktadır. Çok özel bilgiler dışında, her şey halka açık olarak işlemelidir. Ve, eleştirilemeyecek hiçbir tabu, hiçbir uygulama, hiçbir makam ve kurum olamaz. Bu konuda kesin tavır konulmalıdır. Eleştirelemeyecek tek şey, eleştirinin varlığıdır.

Anayasanın değişmesini istediğimiz maddelerini somut olarak parti organlarına sunmalı, halkın tartışmasına açmalıyız. Karşı olduğumuz anti demokratik yasalar maddeleştirilmeli, idam cezalarına karşı çıkılmalıdır. Bunlara koşut olarak, yasaların herkesin anlayacağı dilden bir oluşuma geçilebilmesi için, aynı yasaların Türkçe taslakları örneklenmelidir. Gereksiz yasaların ayıklanacağı belirtilmelidir süreci bir ivme kazandırabilecektir. Partimizde yeteri kadar kalifiye eleman vardır. Bunlarla komisyonlar kurdurulup, taslaklar hazırlatılıp kamuoyu oluşturulabilir.

Avukatlık mesleğinin yaygınlaştırılması, avukatlara devlet desteği ve her kişiye bir avukat. Avukatlık işlevi, sorgu aşamasında başlaması gibi talepler kitlelere maledilmeli.

Memur kesimindeki sivil sektörle, diğer sektörler arasında maaş ve yan ödeme eşitsizliği ısrarla vurgulanmalı.

Özyönetim ve otokontrol sistemlerini, demokratik denetim işlevlerini devlet ve ekonomi hayatının tüm alanlarına yaygınlaştıracağımızı programlayalım, somutlaştıralım.

Kitlelerin son yıllarda yitirdikleri siyasi haklar kitlelere verilirse, bu aşamadan sonra kitleler o siyasi haklarını kaybettikleri ekonomik haklarını kazanmak lehinde kullanırlar. Yani, kendi göbeklerini, kendileri kesebilirler. Bu nedenle acil ekonomik taleplerin desteğiyle, parti, siyasal dönüşüm ve demokratikleşmeyi ön plana almalı.

1. Dünya Savaşı'nı takiben, şu ya da bu isim altında Avrupa'da yükselen totaliter rejimler: Kitleler ve birey karşısında devleti yüceltmişler; demokratik, sosyalist ve sosyal demokrat partiler de -bunun tam tersini- devlet karşısında kitle ve bireyleri siyasi sürece aktif sokan bir yol izlemişlerdir. SHP, altmış yıldır Avrupa'da izlenen bu süreci, Türkiye'de bugün ancak uzlaşmasız, radikal, net program ve kadrolarla hayata geçirme sürecine sokabilir. Türkiye gibi siyasal ve sosyal çelişkilerin çok kesin ve net olduğu ülkelerde; demokratik siyasal dönüşümler ve sivil toplum organları: kesin ve net önlem ve programlar desteğinde, tutarlı ve sağlam kadrolarla yaratılabilir. Tabiî ki, parlementer demokratik düzen koşullarında.

NE YAPMALI?..

Türkiye'de sağ yönetime karşı sağ muhalefet 26 yıl uygulandı. Sol muhalefetin geniş kitlelere yayılması 72'de başlar 1965'de ise sol muhalefet, somut olarak parlementoda yerini almıştı. 72 sonrası kitlelerin sol olduğu değil, sola oy verme ve umut bağlama sürecinin başladığı yıllardır. Ecevit'in 77-79 iktidarıyla, sola umut bağlayan ama sol olamayan yığınlar desteğini soldan çekmiştir. Çekirdek sol oy Anayasa oylamasında belli olmuştur. Yani yığınların solu umut bağlamasıyla, sol düşünceye sahip çıkıp benimsemesini karıştırmamak lazımdır. Geçmişte yığınlar, falan ya da filan fikre değil muhalefete oy vermiştir. Ki, o yüzden aktif ve antimilitarist görünümlü bir muhalefet yürüten DYP'ye oy akmıştır. %30 blok sol oy sanılan sayı, %10'a kadar düşebilir. %40-%30 oylar ANAP ve DYP arasında paylaşılabilir; böyle bir liderlik altında, böylesine edilgen bir muhalefet sürdürülürse!..

Kitle, "ona verme, bana ver" anlayışıyla, sloganıyla oy vermez. "Amca ben daha iyiyim" diyen çocuğa mahalle bakkalı şeker bile vermiyor; nerede, bu tür sloganlara yığınlar oy versinler. Liderlik veraset ilanlarıyla, değil; halkta coşku yaratmakla, ona güven vermekle oluşur. Kendi milletvekilinin dokunulmazlığı kaldırılırken tek laf etmeyen liderlik, sıradan bir üyenin başı derde girdiğinde ne yapabilir ki. 84. madde gündeme geldiğinde "Tüm milletvekillerimle istifa ederim" diyen Cindoruk'a tepki olarak, "Cindoruk'un tavrını anlamıyorum" diyen liderlik, üyelere ve yığınlara güven vermekten gitgide uzaklaşmaktadır.

Tepede gözlemlenen bir diğer tehlike, demokratikleşme umudunun salt "AET" üyeliğine bağlanır görünmesi. Bu kadar edilgen bir politikayla değil AET üyeliğine, bir sabah kalktığımızda kendimizi "Arap Ortak Pazarı"na üye buluruz.

Parlementodaki sayısal yetersizlik, kitlelerin demokratik muhalefetiyle giderilmelidir. 300'den fazla bir sağ çounluğa sahip bir mecliste, 70-80 kişiyle temsil edilen partinin bu sahada başarı şansı çok azdır. Hele görsel iletişim araçlarının bu denli devlet ve hükümet tekelinde olduğu ülkemde. Bu ortamda liderlik, meclis grubunun önemli bir kısmını; aynı şekilde yasal, aynı şekilde demokratik değişik mücadele alanlarına sokmalıdır.

Demokratik ve yasal muhalefeti, salt dört duvar arasında gören bu günkü anlayışa karşı; bir üye olarak en sert, en uyarıcı bir eleştiri tavrını koymak benim boynumun borcudur.

SON SÖZ:

SODEP-HP birleşmesindeki izlenen yöntem, DSP-SHP arasında yeniden işletilirse bir yıl önceki komedya yeniden başlayacaktır. Kitleler, SHP'ye güvenmediği gibi, DSP'ye hiç güvenmemiştir. Bu durumda iki zayıfın birleşmesinden bir güçlü çıkmayacak, sadece zayıfların sayısı artacaktır. Eski eksiyle toplanırsa iki eksi olur. SHP, her iki partinin halihazır yönetimlerini birleştirmek yerine, oy alamayan şimdiki kadroları yerine: iç dinamiklerini işleterek kendi yeni dinamik kadrolarını yaratmalıdır, yaratacaktır.

SHP, olağan genel kurulunu en uygun zamanda yaparken, üç yıllık kalıcı yönetimini de en sağlıklı bir biçimde oluşturabilecektir. Örgüt ancak böyle oturarak, kalıcı unsurları ancak bundan sonra partiyi seçime götürebilecektir. Salt kariyerist amaçlarla oluşturulan suni hizipleşmeler son bulacak; çekip gidecek olanlar, gün yakınken pılını pırtısını toplayacaktır.

Umudumuz Genel Kurul

Saygılarımla

ayın dosyası

SENDİKA KONGRELERİ

✔ OTOMOBİL-İŞ
✔ TÜRK-İŞ
✔ HAK-İŞ

GENEL KURULLARI

□ Otomobil-İş Genel Kurulu:

Farklı Bir Sendikal Hava

ORHAN DİLBER

Geçtiğimiz ay, Hak-İş ve Türk-İş Genel Kurullarının yanısıra, bağımsız sendikalar içinde en büyüğü ve en popüleri olan Otomobil-İş'in de Genel Kurulu yapıldı.

Otomobil-İş Kongresi Hak-İş ve Türk-İş'inkilerden farklı olarak bir "iktidar-muhalefet çekişmesine" sahne olmadı. Genel Başkanlığa İlhan Dalkılıç'ın, Genel Sekreterliğe Celal Özdoğan'ın, Genel Başkan Yardımcılığına Mehmet Çapar'ın, Örgütlenme Sekreterliğine Mahmut Karakoç'un ve Mali Sekreterliğe Eyüp Öner'in seçildiği Genel Kurulun dikkat çekici yönü tüzükte geniş çaplı bir değişikliğe gidilmesiydi. Otomobil-İş'in amaç maddesini, çalışma biçimi ve işyeri temsilciliklerinin oluşturulmasına ilişkin konuları da kapsayan 20 civarında değişiklik yapılmıştı. Oysa diğer kongrelerde böyle bir yapısal değişiklik sözkonusu olmamıştı. Otomobil-İş Genel Kurulundaki bu farklılık kuşkusuz sendikanın ileriye dönük kimi tasarımlarıyla yakından ilişkili. Bir yanda DİSK davasının, diğer yanda da Türk-İş Genel Kurulunda Cevdet Selvi muhalefetinin kaderiyle yakından bağlantılı olan ve önümüzdeki dönemde kendisini daha açıkça gösterecek olan ve dikkatle izlenmesi gereken önemli yönelişlere işaret ediyor bu karar.

Türk-İş ve Hak-İş kongrelerinden belirgin bir biçimde daha sol bir havada geçen Otomobil-İş Genel Kurulu'nun bu havası SHP adına konuşan Tevfik Çavdar'ın konuşmasına bile yansıyordu. çavdar bu hava içinde birdenbire "devletin bir sınıfın, o sınıf içinde de bir kesimin egemenliği altında olduğunu" hatırlamış ve bu sınıfın da işçi sınıfı olmadığını farketmişti!

DİSK ve Barış Derneği davaları, Kemal Türkler'in anılması, Mahmut Dikerdem'in konuşmasının yankıları, ortak bir genel havayı yansıtırken Kongre'de dikkati çeken tek tartışma Türk-İş'le ilişkilere ve DİSK'e ilişkindi. Bu konuda çoğunluk konuşmacılar DİSK'in açılması talebiyle Türk-İş çatısına işaret eden bir sendikal birlik perspektifinde birleşirken, bazı delegeler bir vurgu farkının ötesinde bir farklılığı ifade ediyor, Türk-İş'i Amerikan tipi gangster sendikacılığı diye tanımlarken, DİSK'in açılması talebini çok belirgin bir vurguyla ifade ediyorlardı. Buna karşılık, kongre çoğunluğu bir yandan DİSK'in açılması talebine sahip çıkıp bir yandan da henüz yapılmamış olan Türk-İş Genel Kurulu'nda "sosyal-demokrat" muhalefetin kazançlı çıkması perspektifine bağlı gözüken bir temkinlilikle vurguyu Türk-İş'te bir sendikal birlik fikrine varıyorlardı. Nitekim bu kapanış bildirgesine de yansımakta:

"DİSK'e bağlı sendikaların faaliyet-

AMAÇ MADDESİNİN DEĞİŞİK ŞEKLİ

Sendikanın amacı, sendika demokratik ve Atatürkçü ilkelerden sapmadan, yasalar çerçevesinde; a) Demokratik ve sendikal hak ve özgürlüklerin genişletilmesi, b) Ekonomik ve sosyal hakların ileri götürülmesi, c) Çalışma koşullarının iyileştirilmesi, ç) İşçilerin yönetime katılmasının sağlanması, d) Sosyal güvenliğin geliştirilmesi, e) Kültürel etkinliğin sağlanması, f) İşsizliğe karşı mücadele edilmesi için çalışır.

KONGRE KARARLARINDAN

Genel Kurulumuz iyi bir çalışma ve sosyal güvenlik düzenini gerçekleştirmek amacıyla aşağıdaki konuların yasalara geçirilmesi için aktif mücadeleyi ve bu konuda diğer sendikaların düzenleyeceği eylemlerin desteklenmesini karar altına alır.

1- Asgari ücret işçiyi ve ailesini sosyal ve kültürel bakımdan geliştirebilecek, ona insanca bir yaşam sağlayacak düzeye çıkarılmalıdır. Asgari ücretin saptanmasında işçinin satınalma gücünün korunmsı ve geliştirilmesi, temel ilke olmalıdır. Asgari ücret her yıl yeniden saptanmalı, vergi kesilmemelidir.

2- İşçi çıkarmaları yasaklanmalı, iş yasasının 13-17 ve 24. maddeleri çıkartılmalıdır. Her türlü fesih durumunda tazminat hakkı korunmalıdır. Haklı nedenlerle işçi çıkarma, işçi ve işverenin birlikte oluşturacağı kurulun iznine ve yargı denetimine bağlanmalıdır.

3- İşsiz kalanlar için, parasal katkısı devlet ve işverenler tarafından karşılanan işsizlik sigortası kurulmalıdır.

KONGRE KARARLARINDAN

Genel kurulumuz gerçek toplu sözleşme ve grev hakkının eksiksiz sağlanması, yasalardaki kısıtlamaların kaldırılması, işçi hak ve özgürlüklerinin yeniden kazanılması için aşağıdaki taleplerin gerçekleştirilmesi bakımından aktif mücadeleyi başlatmayı ve bu konuda diğer sendikaların düzenleyeceği tüm eylemlerin desteklenmesini karar altına alır.

1- Toplu Sözleşme düzeni demokratikleştirilmeli, yetki tesbiti iktidardan bağımsızlaştırılmalı, REFERANDUM hakkı yasalaşmalıdır.

2- Toplu sözleşme hakkının kullanılmasını engelleyen % 10 baraj sistemi kaldırılmalıdır.

3- Teşmil yetkisi bağımsız ve özel bir makama bırakılmalı, işyerinde yetkili sendikaların belirlenmesi durumunda teşmil geçersiz sayılmalıdır.

4- Zorunlu arabuluculuk sistemi kaldırılmalı, arabuluculuk tarafların isteğine bırakılmalıdır.

5- Toplu sözleşme hakkının kullanılmasının temel aracı olan grev hakkı tüm çalışanlara eksiksiz tanınmalıdır.

6- Hak grevi, dayanışma grevi, genel grev üzerine konan yasaklar kaldırılmalıdır.

7- Grev tüzüğü iptal edilmelidir.

8- İnsanlık suçu lokavt yasaklanmalıdır.

9- YHK'nin varlığına son verilmelidir.

10- Grev suçlarına ağır cezalar öngören yasa hükümleri kaldırılmalıdır.

11- Uluslararası Çalışma Örgütü'nün sözleşmeleri yaşama geçirilmelidir.

lerinin durdurulması ve üyelerinin ezici çoğunluğunun Türk-İş'e bağlı sendikalara geçmesi ile ülke düzeyinde sendikal birliğin sağlanması yolunda atılan adımların Türk-İş'te birleştiği görülmektedir. ...Bu doğrulardan yola çıkan genel kurulumuz, ...Türk-İş yönetiminin değiştirilmesi için yürütülen mücadelenin desteklenmesi ve sendikal birliğin sağlanması için her türlü çabayı göstermeyi karar altına alır."

Kuşkusuz bu karar, bugün "sosyal demokrat" Türk-İş muhalefetinin kongreyi az farkla kaybedişinin ardından, önümüzdeki üç yıllık dönemde Otomobil-İş'in yönelişlerinin sözkonusu muhalefetin alacağı tavra bağlı olarak belirleneceğine ışık tutan bir yaklaşımı sergiliyor; tabiî eğer Türk-İş'teki gelişmelerin ardından bu karar hemen "kadük" olmayacaksa...

Öte yandan, Türk-İş ve Hak-İş kongreleriyle Otomobil-İş'inkini ayırdeden bir diğer yön işkence, genel af gibi genel demokratik sorunların daha yalın ve açık bir şekilde dile getirilişiydi. Kapanış bildirgesi bunu:

"Demokrasinin tüm kurumlarıyla yaşama geçirilmesi için düşünce, örgütlenme ve vicdan özgürlüğünün eksiksiz sağlanmasının, demokrasi tarihimize bir leke olarak geçen işkenceye son verilmesinin, DİSK ve Barış Derneği davalarının bir an önce sonuçlanarak yöneticilerinin aklanmasının, genel af çıkarılmasının zorunluluğuna inanıyoruz" diye ifade dile getiriyordu.

Kuşkusuz, Otomobil-İş Sendikası'nın Genel Kurulu da diğerleri gibi sürprizsiz sonuçlandı. Hernekadar Otomobil-İş Kongresi'nin karar metinlerinde farklı bir söylem belirgin olarak algılanabiliyorsa da, bu farklılık önümüzdeki dönem işçi sınıfının sendikal örgütlenmesi alanında ortaya çıkacağı kuvvetle muhtemel olan yapısal tartışmalara yeni bir perspektif sunmaktan oldukça uzak; genel sendikal örgütlenme sorunlarını köklü biçimde sorgulayan yeni bir yaklaşımdan çok nostaljik bir yeniden çıkış havası taşıyor.

Bu anlamda geçtiğimiz aya damgasını vuran ardarda sendika kongreleri bir bütün olarak değerlendirilirse, mevcut sorunların çözümü doğrultusunda yeni yönelişlerin tanımlanmasından çok, soruların ortaya konmasıyla sınırlı bir ışık tutmuş gözüküyor.

Asıl ciddi tartışma ve gelişmeler önümüzdeki günlerde biçimlenecek.

4- Çalışma süresi haftada 40 saat olmalıdır. Yıllık izin süresi artırılmalıdır.

5- İflas yasası değiştirilerek, işçi ücret ve tazminat hakları öncelikli alacak durumuna getirilmeli, bu haklar güvenceye kavuşturulmalıdır.

6- Çalışma ortamında işçinin sağlığı ve iş güvenliğini koruyacak tedbirler alınmalı, devlet iş denetimine ağırlık vermelidir.

7- S.S.K. yönetimi demokratikleştirilmeli, sigortasız işçi çalıştırılması önlenmeli, emekli aylıkları yükseltilmelidir. S.S.K. primlerinde işçinin payı azaltılmalı, işveren payı artırılmalıdır.

8- Temel gıda maddelerinin fiyatı dondurulmalıdır.

9- Band sistemi ile çalışan işyerlerinde dinlenme molaları uzatılmalı, band hızı keyfi ölçülerde değiştirilmemeli, bu konuda sendikaların görüşü alınmalıdır.

10- Ana sağlığı korunmalı, doğum izinleri uzatılmalı, işyerlerinde kreş kurulması sağlanmalıdır.

11- İşçilerin sağlığına zarar veren ve çevre kirlenmesine yol açan üretim teknikleri değiştirilmelidir.

12- Ucuz sosyal konut yapımı hızla gerçekleştirilmelidir.

KONGRE KARARLARINDAN

Genel Kurulumuz özgür bir sendikal düzenin yaratılması, sendikal alanda getirilen kısıtlamaların kaldırılması, işçi hak ve özgürlüklerinin yeniden kazanılması için aşağıdaki yasal düzenlemelerin gerçekleştirilmesi bakımından aktif mücadeleyi ve diğer sendikaların düzenleyeceği tüm eylemlerin desteklenmesini karar altına alır.

1- Sendika kurma ve serbestçe üye olma önündeki anayasal ve yasal engeller kaldırılarak, tüm çalışanlar bu haktan yararlandırılmalıdır. İşçinin işten atılma korkusundan uzak kalarak istediği sendikaya serbestçe üye olma ve üyelikten ayrılma özgürlüğü güvence altına alınmalıdır.

2- Sendikal faaliyetleri sınırlayan siyaset yasağı da dahil tüm yasaklar kaldırılmalı, sendikaların çalışma programlarını ve faaliyetlerini özgürce belirleme hakları güvence altına alınmalıdır.

3- İşçiler kendilerini temsil edecek yöneticileri tam bir serbestlik içinde seçebilmeli, seçilmiş olanı koruyabilmelidir. Bu alanda getirilen sınırlamalar kaldırılmalıdır.

4- İşçiler tüzük ve yönetmeliklerini serbestçe düzenleme hakkına sahip olmalıdır.

5- Sendikalar iktidarın denetiminin yarattığı baskıdan kurtarılmalıdır.

6- Sendikalar ve üst kuruluşların, uluslararası kuruluşlara serbestçe üye olma hakları kısıtlanmamalı, iktidara verilen izin yetkisi kaldırılmalıdır.

7- Sendikaların kolaylıkla kapatılmasına olanak veren yasa hükümleri kaldırılmalıdır.

8- Sendika gelirlerini sınırlandıran, dolayısıyla işçileri işverenler karşısında maddi yönden güçsüz bırakan yasa hükümleri kaldırılmalıdır.

9- Sözleşmeli personel ve serbest bölge uygulamalarıyla çalışanların sendikal haklarından yoksun bırakılmasının önüne geçilmelidir.

Türk-İş'in 14. Kongresi Üzerine

KUMRU TOKTAMIŞ

Biten bir Genel Kurul, kamuoyu için genellikle sonuçları itibarı ile önem taşır. 22-28 Aralık tarihleri arasında yapılan Türk-İş 14. Genel Kurulu'nun sonuçları Şevket Yılmaz'ın yeniden seçilmesi ve tüm listesi ile birlikte yönetime gelmesi açısından, "eski tas eski hamam" nitelemesine hak kazandığı yanılsamasına kolayca yolaçabilir. Ancak, Genel Kurul'un ayrıntıları arasında sıkışmış pek çok konu, Türk-İş'teki oluşumların dinamiklerine dair ilginç ip uçları sergiliyor.

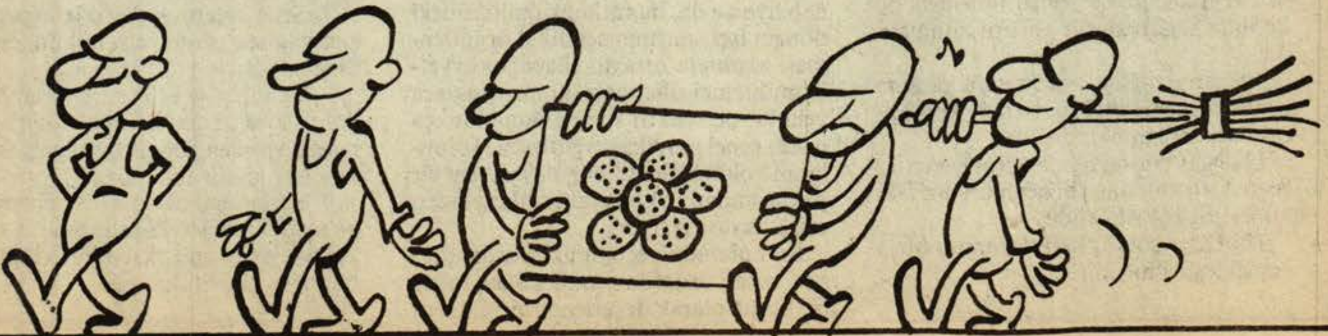
Türk-İş Genel Kurulu'nun 2., 3., 4. ve 5. günlerinde konfederasyona üye sendikaların temsilcileri görüşlerini, değerlendirmelerini dile getirirken, Türk-İş bütünlüğünü oluşturan yapıdaki çeşitliliğin anlaşılabilmesi açısından önemli bir noktayı ortaya koyuyordu; Türk-İş uzlaşmacılığıyla ünlü homojen bir sendikalar topluluğu değil.

Sendika sözcülerinin konuşmaları sırasında milliyetçilik, milli değerlere sahip çıkma, bayrak, gelenek ve göreneklere bağlılık türünden temalar üzerinde gezinen bir delegenin hemen ardından 12 Eylül'ün 24 Ocak Kararları ile başlatılan bir sürecin sürekliliğini sağlamak amacıyla gündeme geldiğini ortaya koyan ve bunun işçi sınıfının çıkarları açısından anlamı üzerinde duran konuşmalar da yapılıyordu. İşçiler ve işçi örgütlerinin yaşamakta olduğu baskı koşullarına ilişkin muğlak ifadelerden oluşan bir konuşma metni somut, net hedef ve taleplerle son bulurken, genel grev çağrıları ile partilerüstü sendikacılık anlayışları birarada telaffuz edilebiliyordu. Ekonomik sıkıntılar ve yasaksız demokrasi temaları hemen hemen tüm konuşmaların ortak eksenini oluşturmakla birlikte, kimi ifadeler lafın gelişi kurgulanmış duygusu da uyandırabiliyordu.

Demokrasi ve demokratik değerler kaygılarının, Türk-İş Genel Kurul delegasyonunu oluşturan sağ ve sol kanat sendikacıların söylemlerinde yer tutuyor olması, zaman zaman izleyenlerde bir gerçeküstülük duygusu uyandırsa bile, işçi temsilcilerinin politikaya dair geliştirmek durumunda kaldıkları yaklaşımların ne tür meşru temellere dayandırıldığını görebilmek açısından kaydadeğer.

En muhafazakâr(!) sendikacılarda bile gözlemlenen, çoğunlukla sosyal-demokrasiyi çağrıştıran politik değerlerin öne çıkartılmasıydı. Ancak, politik kavramlar ve yüklendikleri anlamlar kimi zaman birarada düşünülemeyecek nitelendirmeler ile tek bir sendikacının çizmeye çalıştığı perspektif bütünü içerisinde yeralabiliyordu. Genel Kurul Sonuç Bildirgesi'nde yeralan başlıklar bu türden bir kavram kargaşasını yansıtmakta. Böylesi bir kargaşayı, "aldatmaca" edebiyatı ile açıklamaya çalışmak, bir bakıma Türk-İş içinde yaşanan süreçlere ve bu süreçlerin dinamiklerine yabancı kalmak anlamına gelebilir.

14. Genel Kurul, Türk-İş tarihinde bir dizi önemli noktayı içinde barındıran bir kongre olma özelliğini taşıyor-

du. Türk-İş'te "demokratlık" şemsiyesi altında toplanan sendikalar, ilk kez iktidar olabilmenin soluğunu bu denli yakından hissettiler. Genel Kurul delegasyonu içinde ilk kez doğrudan tabandan gelen delegelerin varlığından sözedildi.

Yine de, artık gelenekselleşmiş olan bir Türk-İş kimliği, birlik-beraberlik, milli değerlere sahip çıkma, partilerüstü niteliğini koruma türünden ifadelerde, müphem değerlendirmelere bel bağlanmasında, DİSK hakkında verilen mahkeme kararları karşısındaki çaresizlikte ve bütün bir Genel Kurul pratiğinde varlığını hissettirdi. Türk-İş'in tabanını oluşturan işçiler açısından, bir bakıma, Genel Kurul'a "delege" edilen haklar "vazgeçilmiş haklar" olma niteliğini koruyordu.

Bir yandan da Genel Kurul salonunda, konfederasyonun sahiplendiği demokratik değerlerin varlığına ilişkin ilginç törensi tavırlara tanık olmak mümkündü. "Sandığın belirleyiciliği", "Genel Kurul sonuçlarının saygınlığı" türünden bolca sarfedilen sözler, herkesçe malûm "kulis" faaliyetlerinin sonuçlar üzerindeki belirleyici rolü konusunda kuşkular yaratabilecek kadar sık tekrarlanıyordu.

"Sosyal demokrat" olarak adlandırılmakla birlikte, ortaya koydukları ilke ve programlarla kendilerini "demokrat sendikalar" olarak nitelendirmeyi yeğleyen Cevdet Selvi ve arkadaşlarının, Türk-İş'e egemen olan ajitatif ve sığ söylemden farklı bir şeyler kurmaya çalıştıkları gözlenebiliyordu. Kongrenin en ajitatif konuşmalarından birini Cevdet Selvi'nin genel sekreter adayı Harb-İş Başkanı Kenan Durukan yaptığı halde, bu listeyi destekleyen delegasyonun meselelerini serinkanlı bir dille ifade etmeye çalıştıkları göze çarpıyordu. Ancak, bu noktada önemli bir sorun, iktidar adayı, "demokratların", olgunlaştırılmamış, işlenmemiş konularla muhalefet yapması, dolayısı ile nerede "farklı" olduklarını net bir biçimde ortaya koyamamamsı idi. "Meselelerini" olgunlaştırmamış bir muhalefetin, zaten "meselelere" pek fazla duyarlı olmayan delegasyon ile iletişim sıkıntıları çektiği söylenebilir. Cevdet Selvi grubunun programı oldukça açılımlı olmasına karşın, bir işçi konfederasyonu Genel Kurul'dan umulmayacak kadar "sükunet" ile karşılandı. Geleneksel Türk-İş kimliğini oluşturan parlak sızlanmalar ve "Allah'tan sonra en büyük işçi sınıfıdır" türünden ifadeler arasında, demokrat grubun koymaya çalıştığı ilke ve programlar doğrultusundaki serinkanlı muhalefetin görüşlerinin Şevket Yılmaz tarafından dahi açıkça tartışılması yapılmadı.

Türk-İş'in 14. Genel Kurulu işçi sınıfına dair ideolojik-politik kaygıları olanların, gerek Türk-İş bütünlüğünü mümkün kılan faktörleri, gerekse konfederasyon içerisindeki farklılıkların doğasını anlamak zorunda olduklarını ortaya koymaktadır. DİSK'in mahkûm olduğu günlerde Genel Kurulu'nu toplayan Türk-İş'in bütünlüğü içerisinde yeralan farklı bakış açıları tek cümlelik sığ sıfatlandırmalara sığmayacak dinamikler içermektedir. Görünen o ki, Türk-İş yönetimi bir süre daha toplumsal muhalefetin önde gelen unsurlarından biri olmayacak. Ancak bu, Türk-İş'te hayat olmadığı anlamına da gelmiyor.

14. GENEL KURUL SONUÇ BİLDİRGESİ

Demokrasiye, kişi hak ve özgürlüklerine, sosyal adalete inançlı, Atatürk ilkelerine, ulusal ve uluslararası hukuk kurallarına bağlı, diktanın her türüne; komünizme, faşizme, sömürü ve baskıya karşı olan Genel Kurulumuz, çalışanların sorunlarının ülke sorunlarıyla içiçe olduğunun bilinci içinde kamuoyunun ve ilgililerin sorunlara ve çözüm yollarına dikkatlerini çekmeyi bir görev saymıştır.

Devletin temel amaç ve görevleri arasında bulunan Cumhuriyet'i ve demokrasiyi korumak, kişilerin ve toplumun refah, huzur ve mutluluğunu sağlamak; kişinin temel hak ve özgürlüklerini, sosyal hukuk devleti, adalet, siyasal, ekonomik ve sosyal ilkeleri ile bağdaşmayacak surette sınırlayan engelleri ortadan kaldırmak şeklindeki hedefe ulaşılabilmesi için gerekli anayasal ve yasal düzenlemeler öncelikle yapılmalıdır.

Bu amaçla da;

- Kişinin dokunulmaz, devredilmez, vazgeçilmez temel hak ve özgürlüklerini kullanmasına sınırlar koyan hükümler Anayasa'dan çıkarılmalıdır.
- Dinî eğitim ve öğretimde devletin gözetim ve denetimi etkinleştirilmeli ve Atatürk ilkelerinin başında gelen "laiklik" ilkesi sonuna dek korunmalıdır.
- Herkesin düşünce ve kanaatlerini açıklama ve yayma hakkını özgürce kullanmasını engelleyici düzenlemeler ortadan kaldırılmalıdır.
- Basın ve yayın özgürlüğünü sınırlayan idari denetimle ilgili hükümler kaldırılmalıdır.
- Toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının özünü ortadan kaldıran ve adeta bu hakkı kullanılamaz hale getiren Anayasa ve yasa hükümleri değiştirilmelidir.
- **İlk ve orta öğretim "fırsat eşitliği, Atatürk ilke ve inkılapları doğrultusunda, çağdaş bilim ve eğitim esaslarına göre"** devlet tarafından ve parasız olarak yapılmalıdır.
- Sendikal örgütlenmeyi önleyen, kitle örgütleri ile ilişkilerini yasaklayan, politika üretme ve siyasal partileri etkileme faaliyetlerini ortadan kaldıran hükümler, Anayasa'dan çıkarılmalıdır. Tüm çalışanlara sendika kurma hakkı verilmelidir.

2821 sayılı yasa derhal yürürlükten kaldırılmalı, onun yerine uluslararası normlara ve I.L.O. sözleşmeleri hükümlerine uygun bir Sendikalar Yasası yürürlüğe konulmalıdır.

- Serbest toplu pazarlık ilkelerine aykırı, grev hakkının özünü ortadan kaldırıcı nitelikteki hükümler ve lokavt, hukuk sistemimizden çıkarılmalıdır.

2822 sayılı "T.İ.S. Grev ve Lokavt Yasası" derhal yürürlükten kaldırılmalı, onun yerine uluslararası normlara ve İ.L.O. sözleşmeleri hükümlerine uygun **"T.İ.S. ve Grev Yasası"** yürürlüğe konulmalıdır.

- 1475 sayılı yasadaki demokratik olmayan hükümler çıkarılmalıdır. Tarım işçisi yasa kapsamına alınmalıdır.
- Vatandaşların seçme ve seçilme haklarına getirilen sınırlar kaldırılmalı, yurt dışındaki vatandaşlarımıza ve 18 yaşını dol-

duran her Türk vatandaşına seçme hakkı tanınmalıdır.

- Siyasal örgütlenmede geniş halk kitlelerinin ve kitle örgütlerinin katılımını engelleyen hükümler ile 12 Eylül 1980 öncesi siyasi partilerinin yöneticilerine konulan siyaset yasağı kaldırılmalıdır.

- Y.Ö.K. Müessesesi ortadan kaldırılarak Yüksek Öğretim Kurumları **bilimsel ve idari özerkliğe sahip kamu tüzel kişilikleri** haline getirilmelidir.

- Yargı bağımsızlığını sınırlayan hükümler yasalardan çıkarılmalı, hakimlerin atama ve özlük işleri kendi aralarından seçilecek bir kurum tarafından yapılmalıdır. Yargı organlarını ve hakimleri dolaylı da olsa idarenin denetimine sokan hükümler yürürlükten kaldırılmalıdır.

Bugün ülkeyi yöneten siyasi iktidar, tüm çalışanların, dar gelirlilerin, emeklilerin, küçük esnafın, çiftçinin, köylünün sorunlarını gözardı ederek, bir avuç sermayenin çıkarını korumak ve kollamak, milli gelirin büyük dilimini onlara aktarmak gibi ilkel bir politika uygulanmaktadır.

Bu politikaların çalışanlardan yana olmadığı yaşanan bir gerçektir.

O halde, çalışanların sorunları uygulanan bu politikalardan kaynaklanmaktadır. Bu politikalar değiştirilmedikçe sorunların çözümüne köklü bir yaklaşım bulmak mümkün değildir.

Bu nedenle;

- Eksiksiz, kesintisiz, özgürlükçü demokrasiye dayanan,

- Halkın çıkarlarını, sermayenin çıkarlarından üstün gören,

- İşsizliğe, enflasyona, hayat pahalılığına son verecek programları benimseyen,

- Kişi hak ve özgürlüklerine saygılı,

- Çalışanlardan yana politikaların oluşturulup, uygulattırılması için aktif mücadele verilecektir. Demokrasinin bekçisi Türk-İş çoğulcu parlamenter rejimi sekteye uğratacak her türlü müdahaleye karşıdır.

Ülkemizde, işçi hareketinin tek temsilcisi olan Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu (Türk-İş) ülkenin ve çalışanların sorunlarının çözümünde, önemli görevleri olduğunun bilinci içerisindedir.

Türk-İş'in 14. Genel Kurulu'nu oluşturan işçilerin temsilcisi 400 seçkin delege; çalışanların yanısıra tüm halkımızın sorunları ile de ilgilenmektedir. Tüm çalışanların ve dar gelirli halkımızın da temsilcisi olarak Türk-İş Genel Kurulu'nu oluşturan delegeler, eleştirilerini yaparken seçim kaygısından uzak, fakat bir avuç sermayenin temsilcisi kişilerle mücadele etmeyi öncelikli ilke olarak kabul etmektedir.

Türk-İş kendisine işçilerin temsilcisi gözü ile bakmayan kişi ve kuruluşlarla da mücadelesini sürdürecektir.

Türk-İş 14. Genel Kurulu, sendikaların ve sendikacıların sendikal mücadelelerinden dolayı yargılanmalarını ve mahkûm edilmelerini sendikal hak ve özgürlükleri ortadan kaldırıcı nitelikte bulmaktadır. Bu konuda ICFTU nezdinde tüm girişimlerle duyarlılık sağlanacaktır.

Türk-İş, yukarıda sayılan ilke ve gerekleri yaşama geçirmek için örgütlü ve ilkeli bir mücadeleyi sonuna dek verecektir. Bu nedenle 1987 yılı Türk-İş için "Eylem yılı" başlangıcı olacaktır.

"Sosyal Demokrat" Muhalefetin Programı

ÇALIŞMA PROGRAMIMIZ

Türkiye ekonomisi bir avuç işbirlikçi holdingci sermayedarın çıkarları doğrultusunda yönlendirildiği için bir buhrana girdi.

24 Ocak 1980 tarihinde uygulamaya konulan "İstikrar tedbirleri", buhrandan çıkışın yükünü emeğiyle geçinenlerin sırtına yıkmayı amaçlamıştır. 1980 yılından bu yana temel haklarımızda, özgürlüklerimizde ve gelirlerimizde yaşadığımız kayıpları geri alabilmek ve yeni haklar elde edebilmek için Türk-İş'e yeni bir anlayış ve davranışı yerleştirmek zorundayız.

Çünkü;

— Mevcut Türk-İş yönetimi 1980 sonrası sürekli iktidarların güdümünde olmuştur. Örgütlü 1.5 milyon üyesinin ve ülkemizdeki 7 milyon ücretlinin gücüne değil, iktidarlara güvenmektedir. Türk-İş yönetimi iktidarlara bağlıdır.

— Mevcut Türk-İş yönetimi işçilerin ve üye sendikaların güvenini yitirmiştir. Bu nedenle işçiler, Türk-İş yöneticilerinin sözüne güvenmemektedir.

— Mevcut Türk-İş yönetimi; 1982 Anayasası ile temel hak ve özgürlüklerimiz yok edilirken, çalışma yasaları yasaklara boğulurken hiçbir etkin tavır göstermemiştir.

— Mevcut Türk-İş yönetimi; işçiden kopmuştur. İşçilerin devamlı ısrarları sonucu, gündeme getirilen bazı eylemler yasak savma anlayışıyla yapılmıştır. Bu nedenle sonuç vermemiştir.

— Mevcut Türk-İş yönetimi; onların anlayışı ve bu anlayışın uygulayıcıları denenmiştir. Sınanmıştır. Bizleri nasıl bir teslimiyete ve yenilgiye götürdükleri yaşanarak görülmüştür.

— Bu Türk-İş yönetimi gitmelidir.

BİZ TÜRK-İŞ YÖNETİMİNE GELDİĞİMİZDE NELER YAPACAĞIZ?

1. GÜCÜMÜZ,

Biz iktidarlar karşısında gücümüzü sendikalarımızın 1.5 milyon üyesinden 7 milyon ücretliden ve milyonlarca emekçiden olacağız.

2. ANAYASA VE YASAKLAR

Biz, 1982 Anayasası'nın ve çalışma yaşamını ilgilendiren yasaların yasal ve demokratik yollardan değiştirilmesi için mücadele edeceğiz. Çalışma mevzuatının ILO kararları doğrultusunda değiştirilmesi için tüm mücadele yollarını deneyeceğiz.

3. DEMOKRASİ,

İşçi sınıfının ve tüm emekçi halkımızın temel hak ve özgürlüklerinin olmadığı bir demokrasi düşünülemez. Türk-İş tüm demokrasi güçlerinin ön saflarında tüm gücüyle yeralacaktır. Demokrasimize yönelecek her türlü müdahalelerde Türk-İş olarak örgütlü bir şekilde karşı koyacağız.

4. YASAL HAKLARIMIZ,

Biz, bugünkü yasalarla bizlere tanınan bütün hakları sonuna kadar kullanacağız ve haklarımızı genişletmek için her türlü yasal yolu deneyeceğiz.

5. SENDİKAL BİRLİK,

Hangi siyasi görüş ve düşünüşte olursa olsun, bütün işçilerin Türk-İş çatısı altında toplanıp sendikal birliğimizi sağlamak temel ilkemiz olacaktır.

6. SENDİKALAŞMA,

Biz, ülkemizde sendikalaşma hakkını kullanamayan 3 milyonu aşkın işçinin örgütlenmesi için bir sendikalaşma kampanyası başlatacağız. Her bölgede Türk-İş üyesi sendikaların şubeleri ara-

sında işbirliği ve dayanışmayı güçlendireceğiz.

7. MEMURLAR,

Biz memur statüsündeki ücretlilerin sendikalaşma, toplu pazarlık ve grev hakları için verecekleri mücadeleyi etkin bir biçimde destekleyeceğiz.

8. TOPLU İŞ SÖZLEŞMELERİ,

Biz, toplu iş sözleşmesi görüşmelerinin koordineli olarak yürütülmesini savunuyoruz. Bunun için, toplu iş sözleşmesi görüşmelerini Türk-İş'te oluşturulacak bir komiteden merkezileştireceğiz. Serbest toplu pazarlık sistemine kavuşabilmek için tüm gücümüzle mücadele etmeyi en önde gelen görevlerimizden biri olarak kabul ediyoruz.

9. GREV,

Türk-İş olarak hiçbir grevi sahipsiz bırakmayacağız. Tüm yasal engellere rağmen başarılı olmaları için gereken dayanışmayı göstereceğiz.

10. TOPLU GREVLER,

Biz, toplu iş sözleşmelerinde uyuşmazlıkları koordineli olarak geliştireceğiz ve Türk-İş'i hiçe sayanlara karşı toplu grevler yapacağız. Tüketici boykotları düzenleyeceğiz. Üretici ve tüketici olarak gücümüzü ortaya koyacağız.

11. SENDİKA İÇİ DEMOKRASİ,

Türk-İş'te sendika içi demokratik işleyişi tüm anlam ve içeriğiyle hayata geçireceğiz. Bu amaçla teşkilatın çeşitli organlarının yeralacağı istişare kurulları oluşturacağız.

12. SİYASİ PARTİLER,

Biz, siyasi partiler karşısında bağımsızlığımızı koruyacağız, ama siyasi partilerin, parlamenterlerin ve yerel yönetim yöneticilerinin işçi sorunları karşısında takındıkları tavırları dikkatle izleyeceğiz, öneriler geliştireceğiz, işçiler ve emekçileri ilgilendiren her konuda açık tavır koyacağız.

13. EĞİTİM,

Biz, Türk-İş'in eğitim politikasını bu mücadelemize hizmet edecek biçime sokacağız. Asya Amerika Hür Çalışma Enstitüsü AAFLI'nın Türk-İş'le ilişkilerini keseceğiz. Türk-İş'e bağlı sendikaların eğitim çalışmaları arasında sistematize olmuş ortak çalışmalar geliştireceğiz.

14. ARAŞTIRMA VE HALKLA İLİŞKİLER,

Biz, etkin bir araç olarak kullanabileceğimiz bir Araştırma Müdürlüğü ve Basın-Yayın Müdürlüğü kuracağız.

15. YÖNETİCİLER ÖN SAFTA,

Biz ve bağlı sendikaların yöneticileri, üyelerimize önerdiğimiz her türlü yasal eylemde en ön safta yeralacağız.

16. 24 OCAK KARARLARI,

24 Ocak Kararları'nın uygulanabilmesinin toplumsal ve politik çerçevesini 1982 Anayasası, 2821 ve 2822 sayılı yasalar ve devletin yapısını değiştiren diğer mevzuat oluşturmuştur. Hak ve özgürlüklerimizin elimizden alınması, maddi ve manevi değerlerimizin süratli bir biçimde yıpranması, ulusal bağımsızlığımızın yitirilmesi ve sorunlarımızın ağırlaşması, uygulanmakta olan 24 Ocak ekonomik kararlarının sonucudur. Biz, Türk-İş olarak, 24 Ocak Kararları'na ve bu doğrultuda yapılan tüm düzenlemelere karşı çıkıyoruz.

17. SENDİKASIZLAŞTIRMA,

İktidarın sözleşmeli personel uygulaması gibi sendikasızlaştırma politikalarına kesinlikle karşı çıkacağız ve bunlara karşı Türk-İş olarak örgütlü gücümüzü ortaya koyacağız.

18. KAMU İŞVEREN SENDİKALARI VE TİSK

Mevcut iktidarın kamu işveren sendikalarını Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu TİSK'e üye yapmasına, devletin olanaklarını işçilere karşı kullanılmak üzere sermayeye aktarmasına Türk-İş olarak karşı çıkacağız. TİSK ile ilkeli ve emekten yana sistemli bir mücadele vereceğiz.

19. İŞTEN ÇIKARTMA,

Çalışma güvencesinin olmadığı bir yerde özgür sendikacılıktan söz edilemez. İş yasanının 13. ve 17. maddelerine dayanarak keyfi işten çıkartmaların önlenmesi için örgütlü gücümüzü sonuna kadar seferber edeceğiz.

20. İŞSİZLİK

Türk-İş olarak iktidarların işsizlik sorununun çözümlenmesi doğrultusunda ciddi ve somut çabalar göstermesini sağlamak için ağırlığımızı koyacağız.

21. KIDEM TAZMİNATI,

Türk-İş olarak, 50 yıldır geleneksel-leşmiş olan ücret birikimini kıdem tazminatı hakkımızı en azından 1980 Eylül öncesine döndürme çabasında olacağız.

22. ASGARİ ÜCRET

Asgari ücret sefalet ücreti olmaktan çıkarmak için her türlü çabayı göstereceğiz. Tarım İşkolu asgari ücretini, sanayi asgari ücreti ile aynı seviyeye çıkaracağız.

23. KOOPERATİFÇİLİK,

Türk-İş olarak, ilkeli ve demokratik yapıya kavuşturulmuş bir kooperatifleşmeye öncülük edeceğiz.

24. İŞÇİ SAĞLIĞI VE İŞ GÜVENLİĞİ

İşçileri sinsi sinsi kemiren, yaşamlarını tüketen meslek hastalıklarının yok edilmesi, birer iş cinayeti olan iş kazalarının önlenmesi yönünde Türk-İş olarak tüm ilgili resmi ve resmi olmayan kurum ve kuruluşları uyaracağız. Türk-İş bünyesinde işçi sağlığı komiteleri oluşturacağız. İnsan unsurunu yok sayan yanlış sanayileşmenin yolaçtığı çevre kirliliği ile mücadele edip, doğanın korunmasına sahip çıkacağız.

25. SOSYAL GÜVENLİK,

Sosyal güvenliğin sağlanması birincil önemdedir. Bu amaçla SSK'dan kaynaklanan tüm sorunları belirleyeceğiz ve ağırlığımızı bu sorunların çözümü yolunda koyacak ve SSK'yı sarmayeye kaynak aktaran bir kuruluş olmaktan çıkartma mücadelesi vereceğiz.

26. EMEKLİLER,

Türk-İş olarak emeklilerin hakları ve çıkarları için etkin bir tavır alacağız. İlgili ülke resmi makamları ve uluslararası demokratik kuruluşlar nezdinde bu konuda girişimlerde bulunacağız.

28. ULUSLARARASI İLİŞKİLER,

Biz, diğer ülkelerin sendikal merkezleriyle olan ilişkilerimizi eşitlik, karşılıklı saygı, iç işlerine müdahale etmeme ve tecrübelerimizden yararlanma ilkeleri üzerinde kuracağız. Avrupa ülkelerinin sendikaları ile ilişkilerimizi geliştireceğiz. Uluslararası Hür İşçi Sendikaları Konfederasyonu ile dayanışmamızı güçlendireceğiz. Avrupa Sendikalar Konfederasyonu ETUC'a üye olacağız.

29. İNSAN HAKLARI,

Türk-İş olarak insan haklarının en büyük savunucusu olacak, kişi hak ve özgürlüklerini zedeleyen güvenlik soruşturması gibi anti-demokratik uygulamalara karşı koyacağız.

30. EMEK-BARIŞ-ÖZGÜRLÜK

Biz gücümüzü sizlerden ve milyonlarca emekçiden alacağız. Bu gücümüzle Türk-İş'i, verileni kabul eden değil, hak alan bir mücadele örgütü haline getireceğiz. Hak arama yollarımızın hepsini kullanacağız. Türk-İş yönetimi olarak mücadelemizde tüm diğer demokratik güçlerle dayanışma içinde olacağız.

27.12.1986

SAYGILARIMIZLA

Cevdet SELVİ
Gnl. Başkan Adayı

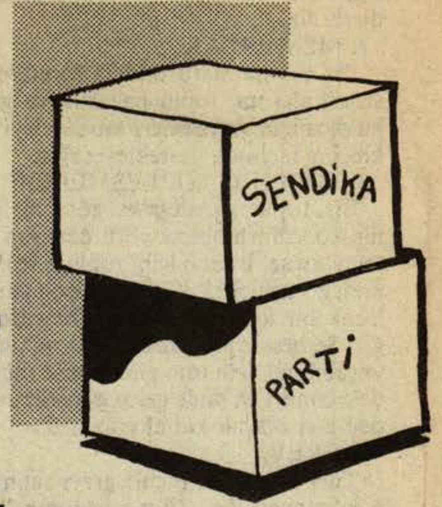
Kenan DURUKAN
Genel Sekreter Adayı

Raci BAYÜLKE
Mali Sekreter Adayı

Behzat AKDOĞAN
Eğitim Sekreteri Adayı

Ali Ekber GÜVENÇ
Teşkilat Sekreteri Adayı

□ Türk-İş Genel Kurulu Vesilesiyle

"Partilerüstü Politika" Anlayışına Bir Kez Daha Bakmak...

YILDIRIM KOÇ

Türk-İş'i eleştirenlerin öncelikle değindikleri konulardan biri, Türk-İş Anatüzüğüne 1964 yılında konan "partilerüstü politika" ilkesidir. Bu ilke, günün koşullarına uygun olarak, 1976 yılına kadar çeşitli değişikliklere uğramış ve 1982 Anayasası ve 2821 sayılı Sendikalar Yasası sonrasında tüzükten çıkarılmıştır.[1] Bu anlayış tüzükten çıkarılmıştır, ama yöneticilere benimsenen biçimiyle uygulanması sürmektedir.

Türk-İş 1952 yılında kuruldu. Bu tarihlerde yürürlükte olan 5018 sayılı Sendikalar Yasası (1947) sendikaların siyasetle uğraşmasını yasaklıyordu. Siyasi partilerle örgütsel bağ ise söz konusu değildi. 1963 yılında kabul edilen 274 sayılı Sendikalar Yasası, sendikaların siyasi partilerle örgütsel bağ kurma yasağını sürdürdü, ancak siyaset yasağını kaldırdı. 1964-1980 döneminde yoğun bir biçimde yapılan "partilerüstü politika" tartışması, sendikaların siyasi partilerle örgütsel bağ kurmaları değil, seçimlerde bir siyasi partiyi desteklemelerine ilişkindi. Ancak birçok kişi "partilerüstü politika" tartışmasını sendika üyelerini politika dışında tutma olarak da anladı.

Türk-İş'in ve bağlı sendikaların siyasi partilerle ilişkisini eleştirir ve öneriler getirirken konuyu daha kapsamlı, çeşitli ülkelerdeki deneyimler ve tartışmalar çerçevesinde değerlendirmekte yarar vardır. Sorun, genellikle zannedildiği gibi tek boyutlu ve basit değildir.

Kanımca, bugün Türk-İş'te partilerüstü bir politika benimsenmeli ve uygulanmalıdır. Ama bu "partilerüstü politika", Türk-İş'in ve bağlı sendikaların çoğunun yönetimlerinin benimsediği, savunduğu ve uyguladığı değil, bazı ülkelerde benzerlerini gördüğümüz tümüyle farklı bir anlayıştır. Özetle, Türk-İş yöneticilerinin "partilerüstü politika" adı altında sundukları depolitizasyon ve pasifleştirme anlayışının alternatifi, sendikaların sosyal demokrat partilerle örgütsel bağ içine girmeleri değildir.

Bu yazı, çok kısa olarak sorunun karmaşıklığını sunmaya çalışacaktır.

SENDİKALAR SİYASİ PARTİLER İLİŞKİSİ

Sendikalar ortaya çıktıklarında genellikle düzen-dışı (düzen içindeki konumları yasalarla düzenlenmemiş) örgütlenmelerdi. Bu düzen-dışı örgütlenmelerin bir bölümü düzene-karşı ideolojilerin etkisi altına girdi. Düzene-karşı ideolojilerin etkisi altındaki düzen-dışı sendikalar, düzenin işçiler lehine radikal bir biçimde veya bir süreç içinde dönüştürülmesi mücadelesine katkıda bulundular. Hakim sınıflar bu duruma tepki olarak düzen-dışı örgütlenmeleri yasakladı. Yasaklanan düzen-dışı örgütlenmelerin büyük bir bölümü yasallık kazanma mücadelesine girdi. Sınıflararası dengelere bağlı olarak her ülkede değişik koşullarda sendikalar yasalarla tanındı. Yasalarca tanınan ve bunun karşılığında yasalar çerçevesinde bir faaliyet yürütmesi üstlenen sendikalar düzen-içi bir nitelik kazandı.

Bugün tartışılan konu, artık düzen-içi bir nitelik kazanmış sendikalarla siyasi partiler arasındaki ilişkidir.

Sendikaların düzen-dışılıktan düzen-içiliğe geçişi sürecinde, öncelikle iki siyasi akım sendikaların mücadelesine yakınlık duydu. Marksizm ve anarşizm sendikalarda etkinlik kazanmak için birbiriyle mücadele etti. Bu mücadelenin ilk önemli arenası, genellikle sanıldığının aksine bir partiler enternasyonali değil, bir sendikalar enternasyonali olan Birinci Enternasyonaldi.

Sendikaların düzen-içi bir nitelik kazanması sürecinde, sendikalar içinde etkili olmaya çalışan alternatif düzen-savunucusu örgütler de ortaya çıktı. Bu dönemlerde sendikalarla siyasi partiler bazı ülkelerde içiçe geçmişlerdi. Sendikaların siyasi parti işlevini, siyasi partilerin ise günümüzün sendikal işlevlerini üstlendiği birçok örnek görülüyordu. Özellikle o dönemlerde Marksistlerin örgütlenmeleri olan sosyal demokrat partilerin sendikalardaki etkinliğine alternatif olarak, çeşitli ülkelerde hükümetlerin, işverenlerin ve kilisenin örgütlediği sendikalar ortaya çıkarıldı. Genellikle sanıldığının aksine, sendikalar yalnızca sosyal demokrat partilerle değil, özellikle hıristiyanlık görünümü altında düzeni savunan siyasi partilerle de içiçe geçtiler.

Yirminci yüzyılın başlarında sosyal demokratların yönetiminde bulunduğu sendikalar ile sosyal demokrat partiler arasındaki ilişkinin düzenlenmesi gündeme geldi. İkinci En-

ternasyonal'in 1907 yılında toplanan Stuttgart Kongresi'nde bu konu ele alındı.[2]

Avrupa'da yirminci yüzyılın başlarında anarkosendikalizm iyice güçten düştü. Sendikalarda, ülkenin koşullarına bağlı olarak, genellikle düzene-karşı düşünceler hakim oldu. Ancak bu düzene-karşılık, düzenin çizdiği sınırlar içinde bir mücadeleyi öngörüyordu. Düzene karşı ideolojiyi temsil eden sosyal demokrat partilerle sendikalar arasında yakın bir işbirliği vardı. Bu işbirliği bazı durumlarda örgütsel bağ biçimini alıyordu. Ancak bu ilişki ister kişilerin her iki tarafta da üyeliği, ister sendika ile parti arasında örgütsel bağ biçiminde sürdürülsün, sendikaların ve siyasi partilerin eşit güçte olduğu anlayışına dayanıyordu.

Avrupa'da düzen-içi sendikalarda genellikle düzen-karşıtı ideolojilerin hakim olmasına karşın, Amerika Birleşik Devletleri'nde farklı bir gelişme egemen oldu.

Amerikan işçi hareketinin ilk dönemlerinde de düzen-dışı sendikalar vardı. Bunlarda da düzen-karşıtı ideolojiler egemendi. Marksizm ve anarkosendikalizm ABD'de de sendikalar üzerinde etkinlik kurma mücadelesi verdi. Ancak sendikal planda geniş üye kitlelerini kapsayan politize örgütlenmeler (Emek Şövalyeleri, Dünya Endüstriyel İşçileri gibi), dar meslek çıkarları etrafında örgütlenmiş vasıflı işçi örgütlenmeleri karşısında yenilgiye uğradı. Amerikan Emek Federasyonu'nun temsil ettiği bu ikinci anlayış ise üye kitlesini politika dışında tutmaya, dar emek çıkarları için partilerle üst düzeyde pazarlık etmeye dayalı bir çizgi izliyordu. Bu anlayış, uzun yıllar Amerikan Emek Federasyonu'nun (AFL) başkanlığını yapmış olan Samuel Gompers tarafından şöyle anlatılıyor:

"Amerikan Emek Federasyonu'nun partiler karşısında tarafsız siyasi çizgisiyle ("non-partisan political policy") sağladığı deneyimler ve sonuçlar bir kuşağı kapsamaktadır. Bu deneyim ve sonuçlar, bu çizginin uygulanması sayesinde Amerikan işçilerinin haklarını kabul ettirme, çıkarlarını koruma, refah düzeylerini geliştirme ve fırsat kapılarını açmada yararlı temel çalışma mevzuatını elde etmede diğer herhangi bir ülkenin işçilerinden daha başarılı olduklarını göstermektedir."[3]

Birinci Dünya Savaşı öncesinde sosyal demokrat partiler arasında ortaya çıkan bölünme, savaş sonrasında ayrı örgütlenmeleri gündeme getirdi.

1919 yılında, sosyal demokrat veya sosyalist partilerden ayrılanlarca kurulan komünist partileri ve bazı sendikaları biraraya getiren Komünist Enternasyonal kuruldu.

Komünist partileri çeşitli ülkelerde kendi denetimleri altında sendikalar örgütlediler. Bu ilişkide ise belirleyici olan komünist partisiydi. Komünistlerin denetimleri altındaki sendikalar partinin birer kitle örgütü niteliğindeydi. Komünist partisi ile sendikalar arasında görünürde bir örgütsel bağ yoktu. Diğer bir deyişle, görünüşte, sosyal demokrat partiler ile sendikalar arasındaki ilişki çok daha sıkı ve güçlüydü. Ancak, tüzüklerde yer alan bir örgütsel ilişki olmamasına karşın, komünist partilerle kendi denetimleri altındaki sendikalar arasında çok daha sıkı ve astlığa-üstlüğe dayalı bir ilişki söz konusuydu.

SENDİKAL BİRLİK

Sendikalarla siyasi partiler arasındaki bu farklı ilişkiler zaman içinde değişiklikler gösterdi.

Düzene-karşı ve düzeni-savunan ideolojilerin sendikalarda hakim olmaya çalışması, sendikal birliği genellikle bozdu.

Bazı ülkelerde düzene-karşı sol siyasi akımlar içinde reformistler büyük bir ağırlık kazandı ve işçi sınıfının büyük bir bölümü de bu siyasi örgütlenmeyi destekledi. İsveç ve Norveç bu durumun güzel birer örneğidir. Bu ülkelerde sendikal birlik bozulmamıştır ve sendikalaşma oranı yüksektir.

Düzene-karşı farklı siyasi akımların yakın güçte olduğu ülkelerde ise hem siyasi hareket, hem sendikal hareket bölündü. Fransa, İspanya ve İtalya böyle bir durumun güzel örnekleridir. Bu ülkelerde siyasi alanda düzene-karşı sol içinde görülen ayrılıklar sendikal plana da yansımıştır ve sendikal örgütlenme düzeyi göreli olarak daha düşüktür.

Düzeni-savunan ideolojilerin çeşitli nedenler ve yollarla işçi sınıfının belirli kesimleri üzerinde etkinliğinin sürdüğü ülkelerde ise sendikal birlik yeni bir darbe yemiştir.

FARKLI DÜŞÜNCELER ZORUNLU BİRLİK

Dünyayı ve düzeni değiştirmek ve sürdürmek isteyenler hep olacaktır. Değişme yanlısı olanlar içinde de değişim süreci konusunda ayrılıklar çıkması doğaldır. Ancak öyle koşullar oluşabilir ki, bu konulardaki ayrılıklara ve bu ayrılıkların sendikal plana yansımış olmasına karşın, sendikal hareketin birliği sağlanabilir ve korunabilir.

Türkiye'de sorun bu niteliktedir.

Türkiye'de işçi sınıfı henüz tümüyle düzenin değişmesi doğrultusunda bir politik-toplumsal tercih yapmamıştır. Düzenin değişmesinden yana olanlar da bu değişimin biçimi ve araçları konusunda birbirinden çok farklı düşünmektedirler. Sendikal örgütlenmenin bu farklı siyasal düşüncelere göre oluşması, sendikal planda çok sayıda örgütlenmeyi ve bölünmeyi gündeme getirecektir.

Sendikal hareketin birliği, mutlaka her koşul altında korunması gereken bir ilke değildir. Tarihsel koşullar öyle oluşabilir ki, işçi sınıfının mücadelesi sendikal boyutları aşar ve düzen-içi birer örgütlenme olan sendikaların alternatifi düzen-dışı ve düzen-karşıtı örgütlenmeler işçi sınıfının gündemine gelebilir. Böyle bir durumda, işçi sınıfı eski bir elbiseyi çıkarır gibi sendikaların büyük bir bölümüyle ilişkisini keser; sendikal birlik gibi bir sorun kalmaz.

Düzene karşı ve düzeni savunan ideolojilerin hakimiyet kavgası sendikal birliği bozdu.

Ancak öyle dönemler de olabilir ki, sendikal birliği ileriye dönük bir program etrafında gerçekleştirmenin koşulları ortaya çıkar; işçi sınıfı, en temel haklarını korumak amacıyla, çeşitli konulardaki farklılıklarını ikinci plana itmeye, bu farklılıklara hoşgörülü davranmaya karar verebilir. Böyle bir dönemde ise gerçekleştirilebilecek bir birliği bozmak, işçi sınıfı hareketinin uzun dönemli çıkarlarına zarar verir. Sendikal birliğin mümkün ve ulaşılabilir olduğu dönemlerde, siyasi partiler sendikalarla ilişkilerini gözden geçirmek gereğini duyarlar. Bu koşullarda görülen genel eğilim, sendikaların siyasi partiler karşısında bağımsızlıklarını artırmalarıdır. Çeşitli farklı siyasi örgütlenme veya akımla bağlı olan sendikal örgütlenmeler, bu siyasi yapılar karşısında özerkliklerini artırarak, sendikal birliği sağlama çabasına girerler.

İşçi sınıfı üzerinde siyasi alanda farklı örgüt ve akımların etkili olmasına karşın, hangi koşullar sendikal birliği gündeme getirebilir?

Ülkemizden çok farklı koşullarda olmalarına karşın, İsrail, Avusturya ve İtalya deneyimlerinin çok kısaca ele alınması bu sorunun yanıtlanmasında yardımcı olacaktır.

İSRAİL ÖRNEĞİ

İsrail'in kurulma sürecinde son derece etkili olmuş olan bir örgüt Histadrut'tur (Genel Emek Federasyonu).

Histadrut, 1920 yılında, İsrail'in kuruluşundan yaklaşık 28 yıl önce oluşturuldu. Histadrut, İsrail devletinin kurulması öncesinde ve sonrasında çok önemli işlevler yerine getirdi. İsrailliler İsrail'i kurma mücadelesinde sendikal birliği sağladılar ve sürdürdüler. Ancak bunu gerçekleştirirken, siyasal-toplumsal ayrılıklarını görmezlikten gelmediler veya örtmediler. Birçok konuda ayrılık sürdü, ancak ortak bazı hedefler için bunlar hoşgörüyle karşılandı. Histadrut'un İsrail devletini kurma ve korumadaki rolü, bu ayrılıklara karşın sendikal birliğin sürdürülmesini sağladı. Histadrut, bu anlamda, partilerüstü bir politika gütmektedir. Karşılaştırmalı işçi hareketleri konusunda dünyanın önde gelen isimlerinden biri olan Walter Galenson, Histadrut için şu saptamayı yapmaktadır: "Histadrut partilerüstüdür ama partisiz değildir."[4]

Histadrut'ta bütün organlara seçimler siyasi parti esasına göre yapılmaktadır. Yapılan genel seçimlerde sayıları 800 bine yaklaşan Histadrut üyelerinin hangi siyasi partileri tercih ettikleri saptanmakta, Histadrut organlarına da bu partilerin temsilcileri aldıkları oy oranında seçilmektedir.[5] 1981 yılında yapılan Histadrut seçimlerinde, İşçi Partisi ve Mapam'dan oluşan ve sosyal demokrat ve sosyalist nitelikteki Emek İttifakı oyların yüzde 63'ünü almıştır. Diğer bir deyişle, Histadrut organlarının üyelerinin yüzde 63'ünün bu siyasi görüş tarafından atanması kararlaştırılmıştır.[6]

Histadrut, bir devlet kurma ve bu devleti koruma mücadelesinde, sendikal birliğin zorlandığı koşullarda siyasi farklılıklara karşın bu birliği gerçekleştirmenin önemli örneklerinden biridir. Histadrut'un hiçbir siyasi parti ile örgütsel bağı yoktur. Histadrut partilerüstüdür. Ama siyasi alandaki tüm farklı görüşler Histadrut içinde tartışılır. Histadrut bir bütün olarak toplumsal ve siyasal yaşamda etkili bir rol oynar. "Histadrut partilerüstüdür, ama partisiz değildir."

Avusturya ve İtalya'da yaşanan süreç ise, faşizmin sendikal hak ve özgürlükleri tümüyle ortadan kaldırmış olmasından kaynaklanmaktadır.

AVUSTURYA ÖRNEĞİ

Avusturya'da 1934 yılına kadar sendikal alanda, siyasal örgütlenmelere koşut farklı örgütlenmeler söz konusuydu. 1934 yılından başlanarak sendikal hareket darbe üstüne darbe yedi. 1938 yılında Naziler Avusturya'yı işgal ettiklerinde de sendikaları kapattılar ve tüm işçiler zorunlu olarak "Alman Emek Cephesi"ne katıldı.

Nazilere karşı direniş hareketinde ve toplama kamplarında en temel sendikal hak ve özgürlükler ile barış ve demokrasi için sendikal birliğin gereği anlaşıldı. Avusturya, Nazilerin işgalinden kurtulduğunda, 15 Nisan 1945 günü çok farklı siyasal görüşlere sahip sendikacılar Avusturya Sendikalar Federasyonu'nu (ÖGB) oluşturdular.

ÖGB, partiler ve politika konusundaki tavrını şöyle belirtiyordu: "Partiler karşısında tarafsız, ancak apolitik değil."[7]

Daha sonraki yıllarda ÖGB içinde sosyalist, hıristiyan ve komünist kesimler oluştu. Ancak herhangi bir işçinin bu kesimlerden birine bağlanması zorunluluğu da söz konusu değildi. ÖGB bir bütün olarak Avusturya'nın yeniden inşası, Avusturya'nın bağımsızlığını ve tarafsızlığını koruma, her türlü gerici ve totaliter eğilimin yanı sıra faşizmle mücadele etme, dünya barışını sağlamada işbirliği ve Avusturya'da ücretlilerin yaşam düzeylerini yükseltmek için mücadele etme konusunda bir birliği temsil ediyordu.[8]

Kapitalizmin son bunalımı, sendikalara karşı sistemli bir saldırıyı gündeme getirmiştir.

Avusturya Sendikalar Federasyonu'nun başarısı, işçi sınıfının farklı siyasi tercihlerinin olduğu koşullarda, temel insan hakları, demokrasi, sendikal hak ve özgürlükler, barış ve daha yüksek bir yaşam düzeyi için sendikal birliği gerçekleştirebilmiş olmasıdır.

İTALYA ÖRNEĞİ

İtalyan sendikal hareketinin deneyimleri de benzer niteliktedir. Birinci Dünya Savaşı sonrasındaki büyük işçi olaylarının ardından solda yaşanan bölünme ve Mussolini'nin iktidara gelişi, sosyalist, komünist ve hıristiyan sendikacılar için büyük sıkıntılar yarattı. İkinci Dünya Savaşı'nın sonlarına doğru bu üç ayrı siyasi çizgi, ortak bir sendikal hareket oluşturma amacıyla biraraya geldi.

3 Haziran 1944 günü varılan anlaşmayla Genel Emek Konfederasyonu (CGIL) oluşturuldu. CGIL'in oluşturulduğu anlaşma metninde şöyle deniliyordu:

"CGIL, tüm siyasal partilerden bağımsızdır. CGIL, gerekli görülen durumlarda, halkın özgürlüklerinin korunması ve geliştirilmesi için ve işçilerin ve ülkenin özel çıkarlarının korunması için, emekçi kitlelerin ifadesi olan demokratik partilerin eylemleriyle bağlantılı olacaktır."[9]

CGIL'ın 1945 yılı Ocak ayında yapılan kongresinde de "CGIL'in partisiz olacağı, ancak siyasi ufukta ortaya çıktıkça, demokrasi ve özgürlüğe ilişkin genel sorunlarla ilgilenmesi anlamında politik olacağı"[10] tekrar belirtildi.

Ancak bu birlik sürdürülemedi. Dünya ölçeğinde meydana gelen bazı siyasi gelişmeler, İtalyan sendikacılık hareketini böldü. Ancak İtalyanlar bölünmeler sonucunda oluşan üç sendikal merkezin biraraya gelmesi için büyük çaba gösterdiler. 1973 yılında üç sendikal merkez bir üst federasyon çatısı altında biraraya geldi ve sendikaların siyasi partiler karşısında bağımsızlığı artırıldı.

SENDİKALARA YÖNELİK SALDIRI VE SENDİKAL BİRLİK

Kapitalizmin yaşamakta olduğu son buhran sendikalara karşı sürekli ve sistemli bir saldırıyı gündeme getirmiştir.[11]

Ondokuzuncu yüzyılın düzen-dışı sendikaları güçlendikçe karşılarında büyük sorunlar bulmuşlardı. Bu sorunların bir bölümü, bu örgütlerin düzen-içi bir nitelik kazanmasıyla, düzenin oyun kuralları içinde oynamayı kabul etmeleri karşısında varolma haklarının tanınmasıyla çözümlenmişti.

Bugün ise sendikaların düzen-içiliği sorgulanmaktadır. Kapitalizmin yaşamakta olduğu bunalım, işçi sınıfının özellikle İkinci Dünya Savaşı sonrasındaki kazanımlarına, sendikalara ve en temel sendikal hak ve özgürlüklere tahammül edilememesi sonucunu doğurmaktadır. Bu ise, düzen-içi bir nitelik kazandıktan sonra düzene-karşı reformist akımların ve hattâ düzeni-savunan siyasi çizgilerin etkisi altına giren sendikacılık hareketini radikalleştirmektedir. Bu koşullarda, sendikacılık hareketinin tümünün ileriye dönük bir program etrafında birliğinin sağlanması hem mümkündür, hem de gereklidir.

TÜRKİYE'DEKİ DURUM

Türkiye'de işçi sınıfının parlamento seçimlerine yansıyan siyasi tercihleri oldukça geniş bir yelpazede dağılım göstermektedir. Ayrıca sol hareket de çok bölünmüştür. Demokratik Sol Parti ve Sosyal Demokrat Halkçı Parti, çağdaş ve Batılı anlamda sosyal demokrat partiler olmaktan uzaktır.[12] Türkiye kapitalizminin bunalımdan kurtulması ve dünya kapitalizmi ile günün koşullarına uygun yeni bir işbölümüne gitmesi için öngörülen istikrar programı, sendikacılık hareketini bir bütün olarak karşısına almıştır.

Bugün Türkiye sendikacılık hareketinin ekmek, barış, özgürlük, demokrasi ve iş olanaklarının yaratılması amacıyla birliğinin sağlanmasının gerekli ve yeterli koşulları vardır ve bu birlik sağlanmalıdır. Ancak bu birliğin ileriye dönük olarak gerçekleştirilebilmesinin yolu, siyasi görüş ayrılıklarının üstünün örtülmesi değil, çok geniş bir hoşgörü ortamında ayrılıklara karşın birliğin sağlanmasından geçmektedir.

Türkiye sendikacılık hareketi kendi deneyimleri ve uluslararası deneyimler ışığında kendi partilerüstü politikasını oluşturabilir.

Bu da ancak ortak amaçlar için partilerüstü bir politika güdülmesiyle gerçekleştirilebilir. Türk-İş'te ve bağlı sendikaların çoğunda geçmiş dönemlerde yöneticilerin savunduğu ve uyguladığı partilerüstü politika anlayışı, kendi açılarından Türk-İş'te bölünmeyi önleyecek, işçilerin politize olmalarını engelleyecek, işçilerin pasiflik ve devlete bağlılık temelinde birliğini sağlayacak en "gerçekçi" çözümdü. Bunun alternatifi olarak çeşitli kişiler ve siyasal akımlarca sunulan "siyasi partilerle örgütsel bağ" ise sendikacılık hareketini bölünmeye götürecek bir öneriydi. Getireceği yarar ise kuşkuluydu. Bugün böyle bir öneriyi desteklemek, sendikaların DSP veya SHP ile örgütsel bağ içine girmesini savunmak olur. Bu iki partinin de toplumsal ve siyasal yapıya ve dinamiklere bakışı sınıfsal değildir ve sendikalara ve çalışma yaşamına ilişkin derli toplu programları bile yoktur. Bugün, Türk-İş yöneticilerinin partilerüstü sendikacılık anlayışlarına karşı kendilerine sosyal demokrat diyen iki parti ile çok yakın ve hattâ örgütsel bağ içine girilmesini savunmak, sendikacılık hareketinin ileri bir program etrafında birliğinin sağlanmasının mümkün olduğu koşullarda sendikacılık hareketini bölmek gibi bir sonuç doğurur. Böyle bir bölünme bugün yararlı değildir. Bunun yanı sıra, 12 Eylül öncesinde sendikacılık alanına yansıyan siyasi görüş farklılıklarının yarattığı sıkıntılar hatırdan çıkarılmamalıdır. Birbiri ardı sıra ortaya çıkarılan küçücük sendikaların birbirinden üye kapma mücadelesine girmeleri ve 1975-1980 döneminde DİSK yönetiminde yaşananlar, Türk-İş'in partilerüstü politikasının alternatifi olarak yapılmaması gerekenin örnekleridir.

Bu koşullarda, bugün Türk-İş'te gerçekten partilerüstü aktif ve politize bir mücadele anlayışı savunulabilir. Bu anlayışın, Türk-İş yöneticilerinin partilerüstü politikasından temelde farkları bulunmaktadır. Bu anlayış siyasi partilerden bağımsızlığı savunur, ancak onlardan kopuk değildir. Yalnızca yöneticiler değil, geniş üye kitlesi de aktif bir biçimde politikanın içindedir. Politik düşünce farklılıklarının üstü örtülmez. "İşçiler farklı politik akımlara bağlanırlarsa sendikal hareket bölünür, bu nedenle onların politikayla uğraşmaları engellenmeli" gibisinden sakat ve ilkel bir anlayış temelden reddedilir. Çağdaş ve çoğulcu ilişkiler söz konusudur. Hiçbir siyasi parti ya da görüşe, sendikal hareketi "kullanma" olanağı tanınmaz. Siyasi parti ya da görüş ayrılıklarının, ortak ve ileri bir program etrafında biraraya gelmelerinin koşulları bugün mevcuttur. Demokrasi, ekmek, barış, özgürlük ve iş olanakları için, yasalarda mevcut tüm hakları sonuna kadar kullanmayı ve Anayasa ve yasaları demokratik ve yasal yollardan değiştirmeyi amaçlayan bir sendikal platform oluşabilir. Bu platformda 1980 öncesinin hoşgörüsüzlükleri, ihbarcılıkları, tasfiyecilikleri, kısa vadeli hesaplarla sendikaları zayıflatmayı göze alabilme uygulamaları görülmezse ve sendika-içi demokrasi uygulanırsa, sendikacılık hareketinin birliği ileriye dönük bir program etrafında sağlanmış olur. Türkiye sendikacılık hareketi, kendi deneyimleri, karşı karşıya bulunduğu sürekli ve sistemli saldırı, sol hareketin içinde yaşadığı koşullar ve dünyanın çeşitli ülkelerindeki deneyimler ışığında, kendi partilerüstü politikasını oluşturabilir. Türk-İş'te bugün bu anlamda bir partilerüstü politikaya "EVET" diyoruz.

1. Türk-İş'in partilerüstü politikası konusunda bkz. Prof. Dr. Alpaslan Işıklı, *Sendikacılık ve Siyaset*, "Türk-İş ve Partilerüstü Politika" bölümü. Ayrıca bkz. Yıldırım Koç, *Türk-İş, Neden Böyle, Nasıl Değişecek?*, "Türk-İş ve Siyaset" bölümü.
2. Horowitz, Daniel, *The Italian Labor Movement*, Harvard University Press, 1963, s.80.
3. Samuel Gompers, *Labor and the Common Welfare*, 1919 (tıpkıbasım, 1969), s.145.
4. "The Histadrut is supraparty but not nonparty." Galenson, W. (ed.) *(Labor in Developing Countries*, "Introduction," University of California Press, ABD, 1963, s.5.
5. Irvin Sobel, "Israel," Galenson (ed.) *Labor in Developing Countries*, s. 218 ve 246.
6. Histadrut, *General Federation of Labour in Israel*, 1981, s.6.
7. "Nonpartisan, but not apolitical." Günter Köpke, *The Trade Union Movement in Austria: The ÖGB*, European Trade Union Institute, 1985, s.5.
8. ÖGB Anatüzüğü, M.3, Köpke, a.g.e., s.7.
9. Horowitz, D.L., a.g.e., s.187.
10. "CGIL would be non-party but that it would be political..." Horowitz, D.L., a.g.e., s.197.
11. Daha ayrıntılı bilgi için bkz. Yıldırım Koç, "Ekonomik Bunalım ve Sendikalar," Yol-İş Dergisi, Mayıs-Haziran 1986, No.5, s.36-40.
12. Bu konuda bkz. Yıldırım Koç, "Türkiye'de Sosyal Demokrasi ve Sendikacılık," *11. Tez*, 4. Kitap, 1986.

□ Yol-İş Sendikası Başkan Vekili Recai Emre İle Söyleşi

Anayasa Değişmeden İşçiler Lehine Birşey Yapılması mümkün Değil...

ZEMİN — Sayın Recai Emre, sizin oldukça uzun sayılabilecek bir sendikacılık geçmişiniz var; bunu kısaca özetleyip, Türk sendikacılığı tarihinde önemli gördüğünüz dönüm noktalarını belirleyebilir misiniz?

R. EMRE — Sendikacılıkta üstlendiğim ilk görev 1964 yılında Ankara Yol-İş Sendikası'nda baştemsilcilik ve yönetim kurulu üyeliğidir. 1970 yılına kadar bu görevleri sürdürdüm. 1970 yılında Ankara Yol-İş Sendikası'nın genel sekreterliğine getirildim. 1975 yılında da bu sendikanın genel başkanlığına seçildim. 1983 yılına kadar bu görevde kaldım. 1983 yılında Ankara Yol-İş Sendikası kendisini feshetti ve federasyondan milli tip bir sendikaya dönüşen Türkiye Yol-İş Sendikası'na katıldı. 1983 yılında Türkiye Yol-İş Sendikası'nın birinci genel kurulunda genel başkan yardımcılığına getirildim. Halen aynı görevi sürdürüyorum.

Türkiye'ye sendikacılık hareketinde 1946 sonrasında dönüm noktalarından biri 1961 Anayasası'nın ardından 274 sayılı Sendikalar Yasası ve 275 sayılı Toplu İş Sözleşmesi, Grev ve Lokavt Yasası'nın kabul edildiği *1963 yılı*dır. 1964 yılında kamu kesiminde birçok işyerinde toplu iş sözleşmeleri imzalandı. Toplu iş sözleşmeleri öncesinde üye sayıları çok azdı. Örneğin Ankara Yol-İş'in üye sayısı 1000'in altındaydı. Toplu iş sözleşmeleri imzalandıktan sonra üye sayıları arttı. 1963-1970 dönemini, Türkiye sendikacılık hareketinde bir derlenip toparlanma, güç toplama dönemi olarak düşünüyorum. Ancak bu dönemde ücret sendikacılığı aşılamadı. Belki günün koşulları böylesine bir anlayışı gerektiriyordu.

İkinci dönüm noktası 12 Mart 1971'dir. 12 Mart sonrasındaki Anayasa değişikliği ile sendikaların çalışmaları sınırlandırıldı. Memurların sendikalaşma hakkı ortadan kaldırıldı. Sendikalar bu durumda üstlerine düşen görevleri yerine getirmediler. Tepki göstermediler. Bu dönemdeki değişiklikler karşısında gereken tepki gösterilmediği içindir ki, 1961 Anayasası ile getirilen sendikal hak ve özgürlüklere yönelik saldırı sürdü. 1980 yılına kadar toplu pazarlık hakkı ve grev hakkı, çeşitli kısıtlamalara rağmen, oldukça özgür olarak kullanıldı. Sendikalar üyeleri için küçümsenmeyecek haklar elde ettiler.

Üçüncü dönüm noktası 24 Ocak 1980'dir. Türkiye ekonomisi, dışa bağımlılığından kaynaklanan bir ekonomik bunalıma girdi. Ekonomi IMF, ABD ve uluslararası tekelci sermayeye bağımlıydı. Buhran bu nedenle çok derinleşti. Buhrandan kurtulmak için 24 Ocak tedbirleri uygulamaya konuldu. Ancak bu tedbirlerin parlamenter demokrasi içinde istenildiği gibi uygulama olanağı yoktu.

Dördüncü dönüm noktası 12 Eylül 1980'dir. Bu dönüm noktasıyla, 24 Ocak kararlarının uygulanabileceği koşullar yaratıldı. Grevler kaldırıldı. Kıdem tazminatı sınırlandırıldı. 1982 Anayasası, sendikal hak ve özgürlüklere büyük sınırlama ve yasaklamalar getirdi. Anayasanın bu hükümleri doğrultusunda hazırlanan 2821 sayılı Sendikalar Yasası ve 2822 sayılı Toplu İş Sözleşmesi, Grev ve Lokavt Yasası ile de birçok yeni sınırlama kondu. Bugün karşılaştığımız sorunların kaynağı 1982 Anayasası'dır. Anayasa'nın çalışma yaşamına ilişkin hükümleri, Uluslararası Çalışma Örgütü'nün temel belgeleriyle ve Türkiye'nin onayladığı sözleşmelerle çelişmektedir. Batı ülkelerinin hiçbirinde çalışma hayatı üzerinde bu kadar yoğun baskı, yasaklama ve sınırlama yoktur. Grev hakkı kağıt üzerinde bırakılmıştır. Hak grevi yasaklanmıştır. Yüksek Hakem Kurulu Anayasa'ya sokulmuştur. 12 Eylül 1980 sonrasında 24 Ocak kararları sert bir biçimde uygulanmış, işçilerin ve diğer emekçilerin sorunları alabildiğine artmıştır. 24 Ocak kararları ile başlayan süreç 12 Eylül ve Özal hükümetiyle aynen devam etmektedir.

ZEMİN — Bu noktayı biraz açabilir miyiz?

R. EMRE — Bugün toplu iş sözleşmeleri kerhen imzalanmaktadır. 24 Ocak

kararlarının uygulanabilmesi için önce Yüksek Hakem Kurulu kullanıldı. Buna karşı tepkiler sertleşince, kamu kesimi koordinasyon kurulu oluşturuldu. Daha sonra da kamu kesimi işveren sendikaları gündeme getirildi. Kamu kesimi işveren sendikalarının Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu'na da üye olmalarıyla, devletin işçi sorunlarına yaklaşımı daha bir açıklık kazandı. Tekrar tekrar vurgulamak gerekir ki, bugünkü iktidarın anlayışı sosyal devlet değil, işveren devletçiliktir. Devlet, bizim ödediğimiz vergileri kamu kesimi işveren sendikalarına aidat olarak yatırmaktadır. Kamu kesimi işveren sendikaları da Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu'na üyelik aidatı ve dayanışma fonu paylarını ödeyerek, bizim ödediğimiz vergilerin bizim ve diğer işçilerin karşısına lokavt fonu olarak çıkmasını sağlamaktadır.

Türkiye ekonomisinin sorunları sendikal kazanımlardan kaynaklanmıyor.

12 Eylül öncesinde ekonomik buhranın sorumlusu olarak işçiler gösteriliyordu. Geçmişte bu suçlamaları yapanlar bugün biraz olsun düşünmelidirler. 12 Eylül'den bugüne grevde kaybolan işgünü sayısı çok düşüktür. Netaş grevine kadar önemli hiç bir grev yapılmamıştır. Bugün kimse Türkiye ekonomisinin sorunlarının ücret artışlarından, sendikaların diğer kazanımlarından veya grevlerden kaynaklandığını ileri süremez. 1964-1970 döneminde toplu pazarlık hakkı oldukça özgür olarak kullanılırken ekonomik büyüme başarılı bir biçimde gerçekleştiriliyordu. Şimdi ise iflaslar sürekli artıyor. Bunlardan da mı sendikalar ve işçiler sorumlu tutulacak? Hileli iflaslar da yaygınlaşıyor. İşverenler sendikalara karşı bir de hileli iflasları bir tehdit aracı olarak kullanıyorlar.

Sendikacılık hareketinin bugün gündeminin birinci maddesi, 1982 Anayasası ile getirilen sınırlama ve yasaklamaların kaldırılması olmalıdır. Anayasa'nın geçici 4. maddesi bugün fiilen uygulanamamaktadır. Bu madde ile hakkında yasaklama getirilenler bu yasağı kendi çabalarıyla aştılar. Yargılandılar, beraat ettiler. Anayasa bir yasaklar toplamıdır. Türk-İş bu yasakların tümünün kaldırılması için gereken mücadeleye öncülük etmeli, böyle bir mücadeleyi örgütlemelidir. Anayasa'nın yalnızca geçici 4. maddesinin değil, tüm yasaklarının kaldırılması gereklidir. 1982 Anayasası değiştirilmeden, mevcut yasalar çerçevesinde yapılacak toplu iş sözleşmeleriyle ücretler konusunda başarılı olabilmek mümkün değildir. Ekmek ve demokrasi mücadelesi bugünün Türkiye'sinde ayrılmaz bir bütün oluşturmaktadır.

ZEMİN — Bu durumda Türk-İş Kongresini nasıl bir yere oturtuyorsunuz?

R. EMRE — Çeşitli vesilelerle dertlerimiz çok anlatıldı. Artık önemli olan dertlerimizin çözüm yollarının bulunmasıdır. Türk-İş genel kurulu bu çözüm yollarının tartışıldığı bir yer olmalıdır. 1987 yılında ve sonrasında Türk-İş'in neler yapması gerektiği ele alınmalı, ilkelerimiz ve programımız saptanmalıdır.

Geçmiş dönemde yürüyüşler, toplantılar, basın toplantıları yapıldı. Bu eylemlerimiz Turgut Özal'ın davranışlarını etkilemedi. Bu durumda Hükümetin anlayacağı dille konuşmak gerekiyor. 1987 yılında yaklaşık 1 milyon işçinin toplu iş sözleşmesi var. Bu işçilerin yaklaşık 600 bini kamu kesiminde bulunuyor. Bunların bir bölümü grev yasağı kapsamında. Türk-İş'in öncülüğü ve yöneticiliğinde yaygın ve toplu grevler yapılmalıdır. Mitingler, toplantılar düzenlenmeli, işçilere doğrudan ulaşılmalı, fabrikalarda ve şantiyelerde işçilerin sorunlarının çözüm yolları tartışılmalıdır. 1987 yılı, tabandaki işçinin harekete geçirildiği yıl olmalıdır. Bunlar da başarısız kalırsa, genel grev gündeme gelir. Bunlar genel kurulda ayrıntılı olarak tartışılmalı ve kararlar alınmalıdır. Türk-İş yöneticileri tavır ve davranışlarında genel kurulun bu kararlarıyla bağlı olmalıdırlar. Bu genel kurul bu anlamda çok önemlidir. Bunlar Genel Kurul'da karara bağlanırsa, yönetimin kaçış yolu kalmaz.

Bugün sendikaların hepsi ANAP iktidarına karşıdır. Geçmişte sağcı veya solcu diye ayrılan sendikacıların tümü bu konuda ittifak içindedir. Bu koşullarda ilkelerin ve programın belirlenmesi büyük önem taşımaktadır.

ZEMİN — Burada biraz genel grev konusunu açabilir misiniz?

R. EMRE — Önce kısıtlı da olsa, yasal haklarımızı sonuna kadar kullanmalıyız. Genel grevin koşulları iyice hazırlanmalı, tabandaki işçiye iyice anlatılmalıdır. Diyalog yok veya ücret zammı düşük gibi gerekçelerle genel grev olmaz. İşçilere bugünkü yasaklar ve bu yasakların başka türlü kaldırılamayacağı yaygın eğitimle anlatılmalıdır. Sendika yöneticilerinin tavır ve davranışlarıyla işçinin güvenini kazanmış olması da önemlidir. Bu koşullar yerine getirilmeden girişilecek bir genel grev başarısızlığa ve yılgınlık yaratmaya mahkumdur.

ZEMİN— Türk-İş'te iki olgu hep dikkati çekmiştir; "Partiler üstü sendikacılık" ve eğitim sorunu; bu konularda ne düşünüyorsunuz?

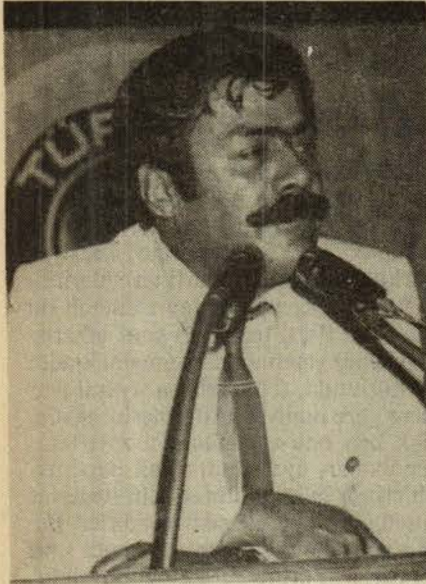
R. EMRE — Sendikalar partiler karşısında bağımsızlıklarını korumalı. Partiler üzerinde bir baskı unsuru olmalı. Geçmişte bazı sendikalar particilik, bazı partiler de sendikacılık yapmak istedi. Bu girişimlerden herkes zarar gördü. Sendikalarla siyasal partiler arasında örgütsel bağ kurulmasına karşıyız. Türkiye'de kişilerin parti tercihlerinde ailelerinin geçmişteki tavrı önemli bir etkendir. Parti tercihleri sınıf çıkarlarına henüz yeterince dayanmamaktadır. Bu durumda, sendikaların siyasal partilere göre faaliyet göstermesini savunmak bizi böler, gücümüzü zayıflatır. Sendikalar, üyelerinin siyasi parti tercihlerinin bilinçli olması için üstlerine düşen görevi yerine getirmelidirler. Bunun yolu da üye tabanının kendi sınıf çıkarları doğrultusunda eğitilmesidir, bilinçlendirilmesidir. Türk-İş'in bugüne kadar çeşitli partilerden sendikacı milletvekili çıkartma biçimindeki çalışmaları hiçbir yarar sağlamamıştır. Bugünkü iktidar bütün çalışanları ezmektedir. Böyle bir partiye karşı tavır almamak ihanet olur. İşçiye hasmane tavır alan partilerle diyaloğu kesmek ve açıkça karşı tavır almak zorunluluğu vardır. Partiler üstü tavır adı altında, partilerarası denge politikaları bırakılmalıdır. Partilerden bağımsız ama etkili bir baskı grubu olmalıdır. Biz sendikaların kendi üyelerimizden başlayıp

Sendikalarla siyasal partiler arasında örgütsel bağ kurulmasına karşıyız.

tüm dar gelirlilere siyasi bilinç veren bir baskı grubu olmaları sağlanmalıdır.

Sendikalar ve Türk-İş, işçilerin eğitilmesi ve biçimlendirilmesi konusunda son derece yetersiz kalmışlardır. Eğitim olmayınca, üyeler bilinçlenmeyince sendika-içi demokrasi de işletilemez. Bu ise sendikalar arasında kısır çekişmeleri ön plana çıkartır.

Eğitimler, işçilerin gerçek çıkarlarını öğretmeye dönük olarak yapılmalıdır. Türk-İş'in ve bazı sendikaların eğitimlerinde Asya Amerika Hür Çalışma Enstitüsü, kısa adıyla da AAFLI egemen durumdadır. AAFLI, Amerikan devletinin bir aracıdır. Türkiye Yol-İş Sendikası'nın genel kurulunda alınan kararlar, AAFLI ile hiçbir ilişkiye girilmemesini, Türk-İş'in AAFLI ile ilişkilerinin kesilmesini talep etmektedir. Ayrıca Türk-İş tarafından düzenlenen eğitimlerde işverenlerden yana tavır koymuş, sermayeyle bütünleşmiş kişiler ders vermişlerdir. Yüksek Hakem Kurulu'nda görev yapan ve burada elden geçirilen toplu iş sözleşmelerinde işçiler aleyhine muhalefet şerhi koyanlar, kurulun belirlediği ücret zamlarını bile fazla bulanlar Türk-İş eğitimlerine eğitimci olarak getirilmiştir. Bu tür eğitimlerin gereğine ve yararına inanmıyoruz.

ZEMİN — Türk-İş'in politikalarında köklü değişiklikler bekliyor musunuz?

R. EMRE — Türk-İş içinde merkeziyetçiliğin olmaması ve disiplinsizlik önemli bir sorundur. Kamu koordinasyon kurulu oluşturulduktan sonra, Türk-İş'te de, toplu sözleşmeler arasında bağlantı kurmak amacıyla bir birim kuruldu. Ancak kimse alınan kararlara uymadı. Herkes kendi gemisini kurtarmaya çalıştı. Herkes bağımsız bir tavır takındı. Bundan da başta işçiler olmak üzere hepimiz zarar gördük. Türk-İş belirli kesin ilkeler koysaydı ve bunlar hep birlikte uygulansaydı, Hükümet kesinlikle gerilerdi. Bu tavırlar nedeniyle sendikaların güvenilirliği sona erdi. İşçiler sendikalarının gücüne güvenlerini yitirdiler. Sendikasız işçi, "niçin sendikaya üye olayım?" diye sormaya başladı. Sendika üyeleri arasında, "sendikaya niçin gereksiz yere aidat ödeyeyim?" anlayışı yaygınlaşıyor. Türk-İş yöneticileri bir konuda görüş bildirirken, bir açıklama yaparken inceden inceye düşünmek zorundalar. Söylenenler uygulanmazsa güvenilirlik sarsılır. Türk-İş genel kurulu, bu sorunlarımızı da hesaba katarak politikalar belirlemek ve bunların yeni yöneticilerden uygulanmasını beklemek zorundadır. Sendikacılık bir ekip olayıdır. Bugünkü yönetim kendi içinde de uyumlu değildir. Sorunların çözümünün şahıslara bağlı olduğunu düşünmüyorum. Önce ilkeler ve program olmalıdır, sonra da bunları genel kurul kararları doğrultusunda uygulayacak kendi içinde uyumlu bir ekip.

ZEMİN — Türk-İş içinde bir muhalefet olduğu biliniyor. Bu muhalefetin ilkeleri ve programı oluştu mu? Türkiye Yol-İş Sendikası'nın bu konudaki tavrı ne?

R. EMRE — Türk-İş yönetimine eleştiriler getiriliyor. Öncelikle yapılması gereken, belirli ilkeler ve programlar üzerinde tartışılmasıdır. Henüz ortak bir noktaya gelinebilmiş değildir. Sendikalar arasında görüşmeler yapılıyor. Önümüzdeki günlerde bu muhalefet hareketi önce kendi içinde ilkelerini belirleyecek ve delegasyonların tavrını değerlendirecek. Türkiye Yol-İş Sendikası'nın kendi genel kurulunda aldığı kararların benzerlerinin Türk-İş genel kurulunda da alınmasını istiyoruz. Böylece yönetimlerin uygulayacakları politikaları genel kurulda mümkün olduğunca geniş bir katılımla belirlemek mümkün oluyor. Çalışmalarımızın amacı, Türk-İş genel kurulunda savunulabilecek ve kabul edilebilecek ilke ve programlar konusunda önce anlaşma sağlanmasıdır. Türk-İş yönetiminin işçi sınıfının hak ve menfaatlerini savunabilecek bir ekipten oluşmasının önkoşulu bu ön çalışmadır.

ZEMİN — Sendikanızın Türk-İş kongresi için hazırladığı öneriler paketinde demokratik katılımla tartışılarak bir Anayasa oluşturulmasından ve alternatif yasalar hazırlanmasından söz ediliyor. Bu konuyu biraz açabilir misiniz?

R. EMRE — Önerimiz, Türk-İş'in 1982 Anayasasında yer alan yasakların kaldırılması için bir mücadele vermesini kapsamaktadır. Anayasa'nın getirdiği bazı yasaklar zaten fiilen kalkmıştır ama asıl yasaklar duruyor. 1982 Anayasası en temel haklarımızı ortadan kaldırmıştır. Grev hakkı kağıt üzerinde bırakılmıştır. Hak grevi kaldırılmıştır. Bugün sendikacılık hareketinin en önemli sorunları yöneticilerin fiilen dört dönemden fazla görevde kalmamaları veya yönetici olabilmek için öne sürülen 10 yıl fiilen işçilik yapmış olma şartı değildir. Sorunlarımız 1982 Anayasasından kaynaklanmaktadır. Bu sorunlara kenarından köşesinden yaklaşarak cevap bulamayız; söz konusu olan kısmi değişiklikler değil; temel sorunlar çözülmeden birşey olmaz.

İşveren yanlısı eğitimcilerin ve AAFLI'nın Türk-İş ile ilişkileri kesilmelidir.

Bu yüzden Türk-İş üye sendikalarla birlikte demokratik bir biçimde bir Anayasa taslağı hazırlamalı, bunu üyeleriyle tartışmalı, ortaya çıkan metni kamuoyuna ve siyasi partilere sunmalıdır. Anayasa taslağının demokratik bir biçimde hazırlanması ve tartışılmasının parlamenterlerin bu yasak ve sınırlamaların kaldırılması konusundaki tavırlarının izlenmesinin büyük önemi vardır. Elbette Anayasa nihai olarak TBMM'de tartışılacaktır; ama önceden yaygın bir katılımla tartışılırsa işçilerin bu süreçte kimin dost kimin düşman olduğunu görmeleri sağlanabilir.

İşçiler üretiyor, tüketiyor, seçiyor ama parlamentoda yoklar... Türk-İş bu doğrultuda bilinç vermelidir. Türk-İş geçmişte Anayasa'ya hayır demiş olsaydı ne olurdu? Şevket Bey kendini kurtarmış olurdu; ona evet oyu veren işçiler yine verirdi. Sorun eğilim ve bilinçlenme sorunudur. Politikacılar gelip bize nutuk atıyorlar; bir de biz onlara bir şey söyleyelim... bakalım ne olacak?

Türk-İş işçilerin seçmen olarak gücünü örgütlemeli ve kullanmalıdır.

ZEMİN — Kongre'de bu doğrultuda bir karar alınmazsa Yol-İş kendi başına çalışmalarını sürdürecek midir?

R. EMRE — Türkiye Yol-İ Sendikası genel kurulunda oybirliği ile alınan ka-

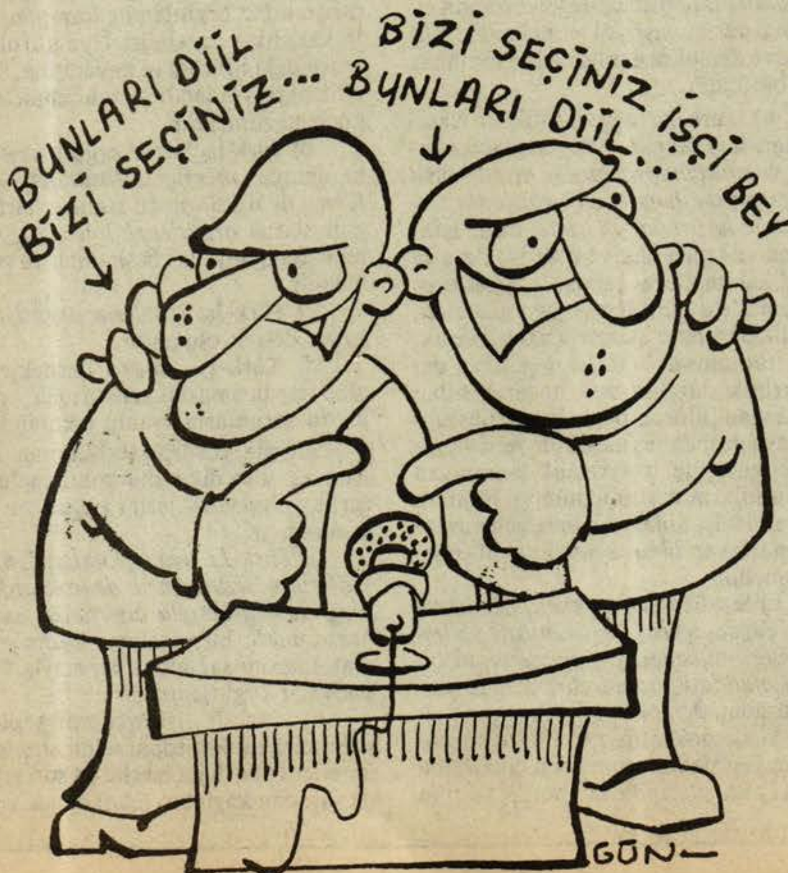
Sendikalar yalnız üyelerinin değil, tüm sömürülen kesimlerin sorunlarına sahip çıkmalıdır.

rarlar doğrultusunda çalışmalarını sürdürecektir. Ancak sendikaların yalnız başlarına bu alanda başarılı mücadele verme şansları düşüktür. Konfederasyonların konuya sahip çıkması bu nedenle önemlidir. Biz, Türk-İş'in de bu konuya sahip çıkacağına inanıyoruz. Türk-İş'in yönetimine kimler seçilirse seçilsin, 1982 Anayasası değiştirilmeden işçiler lehine hiçbirşey yapması mümkün değildir.

ZEMİN — Geçmişte çoğunlukla sendikalar yalnız kendi üyeleriyle ya da yasal olarak üyeleri olabilecek kesimlerle ilgileniyorlardı. Hattâ örgütlenme maliyeti yüksek olduğu için küçük işyerlerinde çalışanlarla bile ilgilenilmiyordu. "Nasıl bir Türk-İş istiyoruz? metninizde bu konuya yeni bir yaklaşım getiriyorsunuz, bunu biraz açalım mı?

R. EMRE — Geçmişte sendikacılıkta sendikalar arasındaki rekabet önemliydi. Sendikalar ücret sendikacılığını esas aldığından, üyelerine biraz daha yüksek ücret sağlayarak sendikadaki görevlerini garantilemeye çalıştılar. Ama gördük ki, yalnızca kendi üyelerimizin toplu iş sözleşmeleriyle sınırlı bir çalışma, güdük bir sendikacılık yaratıyor. Başarısız kalınıyor. Özellikle 12 Eylül sonrasında tümüyle sahipsiz kalan, dernek kurma hakları bile büyük ölçüde sınırlandırılan memurların, kendi sorunlarının çözümü için yapacakları girişimlere destek verilmelidir. İşçiler yalnızca kendi hakları için mücadele ederek toplumdaki dengesizlikleri önleyemezler. Sendikalar, çalışanların tümünün, tüm emekçilerin sermayeye karşı korunmasına çalışmalıdır. Memurlar, öğrenci işçiler, sözleşmeli personel, işsizler, emekliler bizi ilgilendirmeli. Bu insanların mücadelelerine destek verdikçe bizler de güçleniriz. Örneğin işsizlik arttıkça, örgütlü işçilerin alabilecekleri haklar azalır. Geçmişte bir genel müdür, ücret artışı isteğimiz karşısında, "gerekirse buraya işsizleri yığarım" diyebiliyordu. Sendikalar yalnızca kendi üyeleri için toplu iş sözleşmeleri yapan ve uygulanmasına nezaret eden kuruluşlar olmaktan çıkarılmalıdır. Ancak böylece kendi üyelerine de daha iyi bir hizmet verebilirler. Demokrasi ancak böyle gerçekleştirilebilir. Demokrasinin ikide bir askıya alınabilmesinin temel nedeni örgütsüzlüğümüzdür. Bu örgütsüzlüğümüzü ve örgütlü olanların da güdük sendikacılık anlayışını yenemezsek, ücretlerimizi de artıramayız, demokrasiyi de koruyamayız.

İşverenler ve hükümetler işçilerin bu birliğinin sağlanmasını önlemede çok tecrübeliler. Geçmişte işçileri memurlaştırmaya başladıklarında, önce bir yerde denediler. Sendikalar gereken tepkiyi göstermeyince bu uygulamaya devam ettiler. Sosyal Sigortalar Yasası değişikliğinde de aynı yola başvuruldu. Herkes çoluk çocuğu için mücadele ettiğini söyler. Ama Sosyal Sigortalar Yasası değişikliğinde çocuklarımızın hakları gaspedilirken kimse sesini çıkarmadı, çünkü 15 yıl ve daha yukarı sigortalılar yasa değişikliğinin kapsamı dışında tutuldu. Sendikacılar ve işçiler günü kurtarma, kendi başlarının çaresine bakma anlayışından kurtulmak zorundadır. Yoksa gerçekte menfaatleri ortak olanlar biraraya gelemez, birbirlerine destek olamaz. Bu işbirliği ve güçbirliğini de önce Türk-İş'e bağlı sendikalar arasında gerçekleştirmek gereklidir. Bugün kamu kesimi işveren sendikalarıyla toplu pazarlık masasına oturuyoruz. Karşı taraf önümüze diğer sendikaların imzaladığı bazı toplu iş sözleşmelerini çıkarıyor. Örnek olarak onları gösteriyor. Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu ve kamu kesimi işveren sendikaları, kendi üyelerinin toplu sözleşmelerinde belirli ilkeler belirlemişler ve bunu disiplinli bir biçimde uyguluyorlar. Bunu yapmayınca, haklarımız sürekli olarak geriye gidiyor. İşçiler gelir dağılımındaki eşitsizliği önleyemezse kimse önleyemez.

ZEMİN — Önerileriniz arasında bir de "tüketici boykotları" yer alıyor. Bu da Türkiye'de oldukça yeni ve önemli bir konu. Biraz da bu konu üzerinde dursak...

R. EMRE — İşverenler kamuoyu oluşturmada tüketim mallarını gayet iyi kullanıyorlar. Örneğin 1978-79 yıllarında CHP hükümetini yıpratmak isteyenler piyasadan malları çektiler; ülke bir kıtlık dönemi yaşadı. İktidar değişti, Necati Bey caddesinde tüpten, fırından, yağdan vb. geçilmez oldu; kısa bir sürede tüm ülkede dükkanlar mal doldu. Bunlar bir gecede üretilmedi; stoklar-

dan çıktı. Demek ki sermaye bu gücünü kullanıyor. Biz niye kullanmayalım? İşçiler ve diğer emekçiler de tüketici olarak güçlerini kullanmalılar.

Biz tüketicilikte bilinçli değiliz; ev kadınları perdelik vb. alacakları zaman üç beş kişi toplanıp ince eleyip sık dokuyarak dolaşıyorlar; besin maddelerini almak için ise 3 yaşında çocuğu bakkala gönderiyorlar...

Tüketicinin bilinçlenmesi gerek Bu da örgütlü işçilerden başlamalı. Aileleriyle birlikte 6 milyon kişinin piyasadan çekilmesi önemli bir etki yaratacaktır. Sermayenin gücüne karşı biz de bu gücümüzü kullanmalı, zam furyasına ve kalitesiz ürünlere boykotla cevap vermeliyiz.

Önce pahalanan bazı malları satın almayarak bir mücadele verebilirler. Ser-

Tüketicilerin ve tüketic iboykotlarının örgütlenmesinde sendikalara büyük görevler düşmektedir.

Nasıl Bir Türk-İş İstiyoruz?

□ ***Yol-İş Sendikası'nın son Genel Kurul kararları uyarınca Türk-İş Kongresi için hazırladığı muhalefet metni***

Türkiye Sendikacılık Hareketine yönelik sürekli ve sistemli saldırılar, 1980 yılından bu yana olağanüstü boyutlarda ağırlaşmıştır. 1970'li yıllarda Dünya ölçeğinde yaşanmaya başlanan ekonomik bunalımdan çıkışın yolunu tüm çalışan kesimleri yoksullaştırma ve köleleştirmede gören bir anlayış bugün iktidardır. 1980-1986 döneminde işçilerin birçok hakkı gaspedilmiş, demokratik hak ve özgürlükler büyük ölçüde sınırlandırılmış, sendikal haklara ağır darbeler indirilmiştir. 1982 Anayasası, 2821 ve 2822 sayılı yasalar ve diğer mevzuatla ortaya çıkan çerçeve içinde, yalnızca toplu iş sözleşmeleriyle ve sendikaların birbirinden kopuk tek başına sürdürdükleri mücadeleleriyle *kayıplarımızın geri alınması* ve yeni hak ve özgürlükler elde edilmesi *büsbütün imkansızlaşmıştır.*

Türk-İş yönetimi, 1980-1986 döneminde işçi hak ve özgürlüklerinin ve sendikal hakların gaspedilmesi sürecinde üzerine düşen sorumlulukların gereğini yerine getirememiş; Türk İşçi hareketinin saygınlığına gölge düşürücü bazı tutum ve davranışlar sergilemiştir. Türk-İş, içinde yaşadığımız zor koşulların gereklerine göre *yeni bir mücadele anlayışı benimsemeli* ve bu anlayışı hayata geçirmelidir.

1. *Sendikacılık hareketi ancak demokratik bir ortamda gelişebilir ve güçlenebilir.* İşçilerin ekmeğine uzanan el, önce demokrasiyi yok etmektedir. Ekmek ve demokrasi mücadelesi ayrılmaz bir bütündür.

a) Türk-İş, demokratik ve yasal yolları kullanarak, *tüm yasaklamalardan ve sınırlandırmalardan arındırılmış bir ortamda demokratik katılımla tartışılarak hazırlanmak üzere,* insan haklarına ve temel hak ve özgürlüklere ve sendikal haklara çağdaş uluslararası belgelerde öngörülen saygıyı gösteren, sendikaları birer suç yuvası değil ve aksine toplumsal örgütlenmenin ve demokratik düzenin ana unsurlarından biri sayan, ulusun özgür iradesi üstünde veya dışında herhangi bir yerli ve yabancı güce hiçbir ayrıcalık tanımayan ve insanların mutluluğunu ve refahını sosyal devlet anlayışı içinde geliştirmeyi amaçlayan *bir anayasa için* mücadele etmelidir.

b) *Sendikacılık hareketi, demokrasinin çağdaş içeriğiyle ülkemizde yerleştirilmesi mücadelesini gündeminin birinci maddesi yapmalıdır;* demokrasiye düşman, demokrasiyi yok etmeye niyetli ve demokrasinin içerik ve kapsamının genişletilmesine karşı çıkan tüm güçler, karşılarında bir bütün ve tüm olanakları seferber edilmiş olarak Türk-İş ve bağlı sendikaları bulmalıdır.

c) *Sendika hareketi bir bütündür.* Türk-İş ve üye sendikalar için talep ettiğimiz hak ve özgürlüklerden *bizim dışımızdaki sendikal örgütler* de yararlanabilmelidir. *Sendikal birliği sağlamanın yolu, bizim dışımızdaki işçi örgütlerinin uğradıkları haksızlıklara alkış* tutarak veya seyirci kalarak değil, haksızlıklara *karşı* en geniş çerçevede *dayanışma kurarak bulunabilir.*

2. *Sendikacılık hareketi, yalnızca Türk-İş'e üye işçilerin değil, tüm sendikalı ve sendikasız işçilerin, işsizlerin,* emeklilerin ve diğer emekçi sınıf ve tabakaların sorunlarına sahip çıkarak güçlenebilir.

a) Türk-İş ülkemizde 3 milyonu aşkın sendikasız işçiyi sendikalaştırmak için güçlü bir örgütlenme kampanyasına öncülük etmeli ve işverenlerin sendikacılığı zayıflatmayı hedefleyen saldırısına bir örgütlenme kampanyasıyla karşılık vermelidir; Üye kuruluşlar arasındaki işbirliği ve dayanışma, Türk-İş'in aktif yönlendirici müdahaleleri ile güçlendirilmelidir.

b) Türk-İş, bugün örgütlenme hakkı olmayan *memur statüsündeki ücretlilerin* de uluslararası standartlara uygun olarak *örgütlenebilmeleri için* gerekli kampanyaları başlatmalı ve yürütmelidir.

c) Türk-İş, *işsizlerin örgütlenmelerine* destek olmalıdır.

d) Türk-İş, *emekli* dernekleriyle olan dayanışmasını geliştirmeli, emeklilerin sorunlarına sahip çıkmalıdır.

3. Bugün yürürlükte bulunan 1982 Anayasası ve diğer mevzuat, toplu pazarlık ve grev haklarını kağıt üzerinde bırakmıştır.

a) *Türk-İş, üye teşkilatlardan yetkililerin ve uzmanların demokratik bir biçimde katılımıyla alternatif yasalar hazırlamalı,* bu yasaların kamuoyuna malolmasını sağlamak amacıyla kampanyalar örgütlemelidir.

b) Türk-İş, işverenlerin toplu iş sözleşmelerindeki toplu saldırısına karşı ücretlerde ve diğer haklarda son yıllarda yaşanan kayıpları telafi etmek ve ye-

maye, "biz ne istersek yaparız, tüketici örgütsüzdür" gibi bir anlayışı bırakmak zorunda kalmalıdır. Tüketicilerin bu şekilde örgütlenmesinde sendikalara büyük görevler düşmektedir. Ayrıca, sendikal mücadelenin bir aracı olarak da tüketici boykotları kullanılmalıdır. İşçi hak ve özgürlüklerine gereken saygıyı göstermeyen işyerlerinin ürettiği malların satın alınmaması için Türk-İş tarafından kampanyalar açılmalıdır. Konfederasyonumuz üyelerimizin üretici, tüketici ve seçmen olarak gücünü örgütlemeli ve sendikal mücadelede kullanmalıdır. Zamlar oluyor, işçiler üzerinde baskılar yapılıyor, işçilerin örgütlü gücü olan sendikalardan bir tepki gelmiyor. İşverenler bakıyorlar ki, gökten ne yağsa yer kabul ediyor, yağmaya devam ediyorlar. Bu durum Türk-İş'in örgütleyeceği mücadeleyle değiştirilmelidir.

ni haklar sağlamak amacıyla toplu iş sözleşmelerinde ve grevlerinde sendikalar arasında etkili bir koordinasyon sağlamalı ve gerekli durumlarda toplu grevler örgütlemelidir.

c) Sendikaların faaliyetlerini kısıtlayıcı yasalara rağmen, bu yasalar çerçevesinde hakların kullanıldığı toplantı, yürüyüş ve toplu grev gibi diğer *demokratik eylem biçimlerinin* yaygın ve etkili bir biçimde *denendiği ve ancak sonuç alınamadığı durumlarda,* sonucun hezimet olmaması için gerekli ön hazırlıklar yapılmak koşuluyla, *genel grev* gündeme getirilmelidir.

4. Sendikacılık Hareketinin karşı karşıya olduğu sorunların çözümü, örgütlenerek ve bilinçlenerek gücümüzü artırmaktan geçmektedir. Örgütlenmeyi ancak işçilerin çıkarları doğrultusunda oluşturulmuş sağlıklı ve sürekli bir eğitim tamamlar.

a) Türk-İş'in eğitim çalışmaları nitelik ve nicelik yönünden işçilerin çıkarlarına hizmet edecek doğrultuda değiştirilmeli ve geliştirilmelidir.

b) *Türk-İş'in eğitimlerinde, işverenlerin dergilerinde veya diğer yerlerde onlar lehine yazılar yazan,* işverenlerin toplantılarında ve *kamuoyu önünde işverenler lehine konuşmalar yapan* ve açıklamalarda bulunan, demokrasiye inanmadığını söz ve davranışlarıyla göstermiş *kişilere konuşma hakkı tanınmamalıdır.* Türk-İş'in eğitimlerinde ancak ekmek-barış-özgürlük ve demokrasi mücadelesine katkıda bulunmuş kişiler ders verebilmelidir.

c) Türk-İş'in bir eğitim fonu oluşturulmalı ve eğitim çalışmaları tümüyle bu fondan finanse edilmelidir. Türk-İş'in eğitim çalışmalarında doğrudan ya da dolaylı bir biçimde yerli ve yabancı sermayedarların, T.C. devletinin veya başka ülkenin devletinin parası kullanılmamalı, Asya-Amerika Hür Çalışma Enstitüsü (AAFLI) ile ilişkiler kesilmelidir.

d) Türk-İş'in araştırma, basın-yayın ve kadınlar bürosu birimlerinin çalışmaları nitelik ve nicelik yönünden değiştirilmeli ve geliştirilmeli ve buralarda çalışan personelin ve büroların giderleri tümüyle Türk-İş tarafından karşılanmalıdır; bu büroların çalışmaları, işverenlerin ideolojik saldırılarına karşı koyabilecek ve kamuoyunu işçiler lehine oluşturabilecek düzeye getirilmelidir.

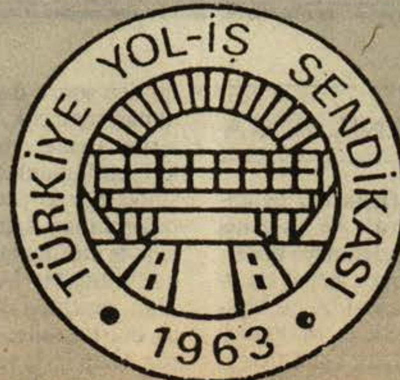
5. İşverenlerin ve onlardan yana hükümetlerin işçilere ve sendikalara karşı sürekli ve sistemli saldırısına karşı işçilerin ve sendikaların dayanacağı ana güç, kendi örgütlü ve bilinçli güçleridir. Sendikalar, üyelerinin ve üyeleri olmayan işçilerin, işsizlerin, emeklilerin ve hattâ diğer emekçi sınıf ve tabakaların da seçmen ve tüketici olarak güçlerini örgütleyebilirler ve yönlendirebilirler.

a) *Türk-İş, siyasal partilerden bağımsızlığını koruyarak, işçilerin, sendikaların ve demokrasinin düşmanı olduğu iyice açığa çıkmış partiler karşısında açık ve aktif bir tavır almalıdır.*

b) Türk-İş, siyasal yaşamda ağırlık ve güç sahibi olmanın olanak ve yollarını gerçekleştirmeli; siyasal yaşamda kendi ilke ve amaçlarına uygun doğrultudaki oluşum ve gelişimlere katkı ve destek sağlamalı; sermayenin demokrasiyi kendi lehine çarpıtıcı etkilerini giderici doğrultuda mücadele etmelidir.

c) Türk-İş, işçi haklarını çiğneyen, temel hak ve özgürlüklere karşı saygısızca davranan işverenlere karşı *tüketici boykotları* düzenlemelidir.

6. Sendikalar, işçi hak ve özgürlüklerini korur ve geliştirirken, toplu iş sözleşmelerini ve mevzuatı birbiriyle bağlantılı ve birbirini tamamlayan araçlar olarak kullanırlar. Sendikaların işverenlerle, siyasal partilerle ve hükümetlerle ilişkilerinin toplu iş sözleşmeleri ve mevzuatla düzenlenmesi amacıyla girilen diyalog, en temel ilkelerden taviz verme pahasına sürdürülen şirin görünme çabalarına değil, işçilerin gücüne dayandırılır.

a) Türk-İş, işverenlerle, siyasal partilerle ve hükümetlerle ilişkilerinde işçilerin örgütlü gücüne dayanmayı esas almalı, işçilerin ve diğer emekçilerin üretici, tüketici ve seçmen olarak gücünü örgütlemeli, geliştirmeli ve gerekli durumlarda kullanmalıdır.

b) Türk-İş, işçi hareketlerinin geleneksel demokratik kitle mücadele araçlarını, yalnızca Türk-İş'e bağlı sendikaların üyelerinin değil, tüm işçilerin ve tüm emekçilerin yaygın bir biçimde katılımıyla, etkili bir araç olarak kullanmalı; örneğin bugün açık hava toplantılarını, kapalı salon toplantılarını ve yürüyüşleri tüm yurda yaymalıdır.

7. Sendikalar işverenlerin ve işverenlerden yana hükümetlerin saldırısına karşı uluslararası düzeyde dayanışmalarını ve güçbirliklerini geliştirmektedirler. Uluslararası Çalışma Örgütü, Uluslararası Hür İşçi Sendikaları Konfederasyonu, Avrupa Sendikalar Konfederasyonu ve Uluslararası İşkolu Federasyonları, sendikal hak ve özgürlüklerin ihlal edildiği ülkelerdeki sendikalara ve işçilere gerekli yardımı ve desteği vermişlerdir.

a) Türk-İş, Uluslararası Çalışma Örgütü'nün Türkiye tarafından bugüne kadar onaylanmayan sözleşmelerinin onaylanması için bir kampanya açmalıdır.

b) Türk-İş, Uluslararası Hür İşçi Sendikaları Konfederasyonu ile ilişkilerini güçlendirmeli, bu örgüte üye olmanın gerektirdiği koşullara özenle saygı göstermeli; ancak Asya Pasifik Bölgesel Örgütü'nden ayrılmalıdır.

c) Türk-İş Avrupa Sendikalar Konfederasyonu'na üye olmak için ciddi girişimlerde bulunmalıdır.

d) Türk-İş'in diğer ülke sendikalarıyla ve özellikle çeşitli bağlantılar içinde bulunduğumuz Batı ve Kuzey Avrupa ülkelerinin sendikal merkezleriyle olan ilişkileri geliştirilmelidir.

□ Hak-İş Genel Kurulu Üzerine

Müslümanlar Sendikal Mücadelede Marjinallikten Sıyrılma Çabasında...

Siyasal hareketlenmenin artışına paralel olarak sendikal yaşamdaki canlanma belirtilerinin görülmeye başladığı 1986 yılının son günlerinde, 20-22 Aralık tarihleri arasında Haki-İş'in 10. Kongresi yapıldı. Kongreye misafir olarak davet edilenler arasında ilk bakışta dikkat çekenler, RP Gen. Başkanı Ahmet Tekdağ, IDP Gen. Başkanı Aykut Edibali, DYP Gen. Baş. Yardımcısı Baki Tuğ ve başta eski çalışma bakanlarından Şevket Kazan olmak üzere kapatılan MSP'nin eski milletvekilleriydi. Kongrenin, genel başkanlığa adaylığını koyan Öz-İplik İş sendikası genel başkanı Mehmet Er'in, divan başkanının ikazına rağmen kürsüden yaptığı konuşma dışında pek de gerilimli geçtiği söylenemez. Yönetim kurulu seçimleri de bu kanıyı doğrular gibidir: Necati Çelik kullanılan 152 oyun 105'ini alarak Mehmet Er karşısında büyük farkla yeniden Genel Başkan seçilirken, Genel Sekreterliğe Hüseyin Tanrıverdi, Genel Vali Sekreterliğe Mustafa Elveren, Genel Eğitim Sekreterliğine Salim Uslu ve Genel Teşkilatlanma Sekreterliğine de Abdülkadir İmamoğlu getiriliyordu. Ama gene de "islamcı kamuoyu" içindeki farklılaşma Hak-İş kongresine de yansıyor ve Milli Gazete kongre boyunca açıkça Necati Çelik'ten yana ağırlığını koyarken Zaman gazetesi de Mehmet Er'i destekliyordu.

Aşağıda Tanıl Bora'nın bu kongre ile ilgili yazısını ve Öz İplik-İş sendikası başkanı Mehmet Er ile yaptığı röportajı yayınlıyoruz.

TANIL BORA

1986'nın son ayında yapılan Hak-İş (Hak İşçi Sendikaları Konfederasyonu) 5. genel kurulu ve bu genel kurula yansıyan birikim, dikkatle gözlenmeye değer. Sosyalistler açısından Hak-İş'in ve onun genel kurulunun değerlendirilmesinin anlamını da, herhalde, bu konfederasyonun yaklaşık 150 bin üyesi ile (DİSK'in yokluğunda) Türk-İş'ten sonra Türkiye'nin ikinci büyük konfederasyonu olmasından veya bu konfederasyon bünyesinde 12 Eylül'den sonra önemli miktarda DİSK'li işçinin örgütlenmiş olmasından çok, Türkiye'deki müslümanların hat-tı harekâtlarını izlemek yönünde görmek lazım. Hak-İş'teki gelişmeler, müslümanların sendikal alanda ve işçi hareketi içinde nasıl bir güç ve ideolojik yaklaşımla varolacaklarını kavramak bakımından ilginç bir görünüm sunuyor. Önümüzdeki dönemde müslümanların uzun süre yabancısı kaldıkları bu alanda "müdafaa" ve "meşrulaşma" evresinden çıkıp daha iddialı, marjinal olmayan ve aktif bir ideolojik-sendikal kimlik oluşturabileceklerine ilişkin verileri bugün saptayabiliyoruz. Öziplik-İş sendikasının başkanı Mehmet Er'in söyleminde ve bu sendikanın "icraatında" ifadesini daha net biçim-

de bulan bu atılımın ipuçlarından söz etmeden önce, Hak-İş'in yerleşik yapısına biraz göz atmakta yarar var.

Türkiye'de oldukça "düzen-içi" biçimde de olsa ilk öz siyasal kurumlarını 1960/70 döneminde oluşturan müslümanların sendikal alandaki varlığı daha da geçlere dayanıyor. Bu gecikmenin nedenlerini, 1976'da kurulan Hak-İş'in sendikacılık üzerine tezleri sahibinin sesinden ele veriyor. Hak-İş'in 5. genel kurul raporunda sendikacılık üzerine söylenen şu:

"Görüldüğü gibi 'sendika' masumane işçi taleplerini karşılamak gayesi ile 'verilmeyen hak alınır' ilkesi gereğince doğmuştur. Ama daha sonraları, özellikle günümüzde, siyonizmin gayesine alet, ya kapitalizmin ya da komünizmin çıkarlarını korumaktan başka birşey yapamadığını da esefle müşahede etmekteyiz..."

"Hak-İş, onlar var biz de olmalıyız mantığından çıkmıştır."

"(Osmanlı devletinde)... 800 yıllarına kadar toplum bünyesinde İslami hükümler uygulandığından haksızlık, sömürü olmamış ve sendikacılığa da ihtiyaç duyulmamıştır..."

Hak-İş çalışma raporu, Türk-İş'in kuruluşunu, "beynelmilel siyonist teşkilatlarının mevcut iktidar üzerindeki baskısı ve iktidarca da politik bir gaye güdülmesi" olarak, DİSK'in kuruluşunu ise "Türkiye'yi Komünist Rusya'nın bir uydusu haline getirmek gayesiyle açıklıyor". Buna karşılık Hak-İş'in kuruluşu, "çalışanın alın teri üzerinde saltanat kurmaya çalışan bütün diğer konfederasyonların zıttına", "nimet-külfet dengesine dayanan işçi-işveren kardeşliğini kurmak suretiyle iş barışını tesis ve işçi-işveren kardeşliğine dayalı Yeniden Büyük Türkiye'yi yaratma gayesi"yle açıklanıyor. Bu söylemin, sendikacılığa araçsal bakan bir anlayışı içerdiği açık. Bu zihniyet, İslam'ın bütüncül çerçevesi açısından doğal. Ancak, Hak-İş'in kuruluşunun pratik koşullarını değerlendirmek yönünden, Hak-İş'e bağlı Öziplik-İş'in son genel kuruluna sunulan çalışma raporundaki son derece açıksözlü ifade de açıklayıcı: "Onlar var, biz de olmalıyız mantığından ortaya çıkmış olan Hak-İş de sendikal hayatta yerini aldı!.."

HAK-İŞ İLE MİSK'İN FARKLARI

Örgütsel deneyimsizlik ve sendikacılığa yaklaşım nedeniyle, Hak-İş'in 1976'daki çıkış noktası, marjinalliğe mahkumdu. Nicel yönün yanısıra, MİSK (Milliyetçi İşçi Sendikaları Konfederasyonu) gibi, ülkücü hareketle organik bağı olan bir milis gücü karakteri de taşımadığı için, siyasal/toplumsal hayata etkisi bakımından da marjinal bir konumdu bu. Bu konum içinde, "cemaat içi" bir sendika gibi 1980'lere dek varoldu. Ücret pazarlığı için işverenle masaya oturmak gibi sendikacılığın mesleki rutini dışında, toplu iş sözleşmelerine işyerinde ibadet koşullarının sağlanması gibi hükümleri dahil etmeye çalıştılar; zaman zaman da "kendi kesimlerine" mesaj/moral verme işlevini yerine getirdiler. Bu arada, Hak-İş'in "dilinin" MSP/RP'nin siyasi dili ve üslubundan esintiler taşıdığı tahmin edilebilir. Bu "dil"in temel özelliği, Müslümanların özgül 141/142'leri olan Türk Ceza Kanunu'nun 163. maddesi ve bu maddenin ötesinde "Cumhuriyet kurumları"nın varlığı nedeniyle, son derece ihtiyatlı bir "kuş dili" olması. Konu, "sömürülen" işçi olunca da, "Müslümanların Cumhuriyet Türkiyesi'ndeki ezilmişlikleri" söylemi, fazla güçlük çekilmeden "mazlumluk" motivi aracılığıyla sendikal düzeyde yeniden üretilebiliyor.

(Hak-İş'in 6 Nisan 1986 günü İstanbul'da düzenlediği I. İşçi Kurultayı'nda DİSK kökenli Hak-İş üyesi işçilerle müslüman Hak-İş yöneticilerinin söylemlerinin pek fazla zorlanmadan bağdaşması da ilginç bir anekdot olabilir. Konfederasyon başkanı Necati Çelik'in "surda bir gedik açtık, mukaddes mi mukaddes; ey kahpe rüzgar artık ne yandan esersen es" diye nutuk verdiği kürsüden bir süre sonra bir işçi, "insan onuruna yaraşır bir yaşam için Hak-İş'in şanlı mücadelesini destekliyoruz" veya "yaşasın sendikal birlik, yaşasın Hak-İş" diye konuşabiliyordu.)

12 Eylül, uzun bir süre faaliyetten menedilen Hak-İş'in bu marjinal konumunu ciddi biçimde sarstı. 1982 Anayasası ve çalışma yasaları, bir yandan bir bütün olarak sendikacılığı işlevleri bakımından marjinalleştirirken, diğer yandan bu sendikal yapı (ve her türlü toplumsal yapı) içinde marjinal unsurların barınmasına cevap vermiyordu. Bu noktada, sendikacılığa ideolojik olarak "araçsal" bakan sendikalar (eğer radikal bir muhalefete geçmeyeceklerse) ya silinecek, ya da "adam gibi" sendikacılık yapacaklardı. Böyle bir açmazla karşı karşıya olan Hak-İş, tercihini en azından fiilen varlığını sürdürmekle, ikinci yönde kullanmış oldu. Bu, kaçınılmaz olarak, onları daha fazla profesyonelleşmeye, meslekileşmeye, yani kısaca "sendikacılaşmaya" zorladı. Bunun yanısıra, kendi dışlarındaki iki sendikal odak tarafından da dışa dönmeye zorlandılar: MİSK yöneticileri ve DİSK tabanı tarafından...

Hak-İş, MİSK birleşmesi formülü Hak-İş yönetimince engellendi.

Uzun bir aradan sonra (Eylül 1980-Nisan 1984) faaliyetleri serbest bırakılan MİSK (Milliyetçi İşçi Sendikaları Konfederasyonu) yöneticileri, 12 Eylül'ün kurumlaştırdığı "çalışma hayatı" rejiminin meydan okuması karşısındaki tercihlerini keza "varolma" yönünde kullanmayı seçtiler. Fakat MİSK, yapısal olarak sendikal olmaktan çok "askeri" amaçlarla örgütlendiği için bunu yapacak potansiyele sahip değildi. Bu nedenle, Danışma Meclisi üyesi Mehmet Pamak gibi çeşitli "etkili çevreler"in de araya girmeleriyle "Türk-İslam sentezi", yani Hak-İş-MİSK birleşmesi formülü ortaya atıldı. Hak-İş yönetimi, böyle bir ittifaktan hem ideolojik gerekçelerle, hem de pratik nedenlerle kaçınınca bu formül suya düştü. Gerçi "sentezci" sağda bu arayış hâlâ zuhur ediyor; fakat MİSK'in zaten dört haneli rakamlardan

ileri gitmeyen tabanı, (önemli bir bölümü Hak-İş'e gelerek) büyük ölçüde dağılmış durumda.

HAK-İŞ'TEKİ DİSK'LİLER

DİSK tabanı ise, Hak-İş yönünden daha kalıcı bir sorun niteliği taşıyor. DİSK tabanının davanın sonucunu beklemeyip başka sendikalarda örgütlenmeyi seçen bölümünün değişik eğilimleri vardı. Bir kısmı bağımsız sendikalar kurdular, bir kısmı mevcut bağımsız sendikalara veya Türk-İş sendikalarına girdiler. Ancak, Teksif, Tekgıda-İş, Belediye-İş gibi Türk-İş'in en uzlaşmacı ve bürokratikleşmiş sendikalarının bulunduğu gıda, tekstil ve genel hizmet işkollarında, DİSK'li işçilerin önemli bir bölümünün midesi Türk-İş'e gitmeyi kaldırmadı. Ehven-i şer mantığıyla ve daha bağımsızca hareket edeceklerini, arada kaynamayacaklarını düşündükleri Hak-İş üyesi sendikalara girdiler; hattâ bazı işyerlerinde DİSK kökenli işçi grupları Hak-İş üyesi sendikalardan bazı güvenceler isteyerek bunları protokollere bağladılar. Bu arada DİSK'li işçilerin oluşturdukları bağımsız Laspetkim-İş sendikası bir ara Hak-İş'e katılıp adını konfederasyonun ananeleri uyarınca Özlaspetkim-İş olarak değiştirdiyse de, bir süre sonra tekrar ayrılıp Laspetkim-İş'leşti. DİSK'li işçilere kapılarını açık tutup "büyümek"le, gelen solcu işçilerce sularının bulandırılması tehlikesi arasında kalan Hak-İş, son genel kuruluna da bu konuda epeyce bir belirsizlik içinde girdi. Mevcut yönetim çalışma raporunda DİSK'e açıkça suçlamalar getirirken, (kongrede seçilemeyen) başkan adayı Mehmet Er (Öziplik-İş başkanı) bu konuda en azından susmayı ve DİSK'li işçileri örgütleme stratejisinin benimsenmesi gerektiğini savunmayı yeğliyordu.

"Küçük olsun bizim olsun" mu? Yoksa daha atılımcı dışa dönük bir çerçeveyi benimsemek mi?

Meşru sendikacılık platformunda devletlû Türk-İş'le başbaşa kalmak, Hak-İş'i dışa açan ve önemli ölçüde marjinallikten sıyrılma doğrultusunda etkileyen bir gelişme oldu, demiştik. Öncelikle, Hak-İş'in söyleminde (zaten siyonizmin ve kapitalizmin bir komplosu olarak algılanan) Türk-İş'e *karşı olma*, hattâ neredeyse varlığını onun karşıtlığında tanımlama motifi ağırlığını epey artırdı. Bunda, (sağıyla, soluyla bir bütün olarak) Türk-İş'in tam devletlû geleneğine yakışır tarzda Hak-İş'in üzerine gitmesinin payı da büyük oldu. Yüzde on barajını ısrarla savunarak kendisinden başka kimseye hayat hakkı tanımama sevdasında olan Türk-İş, özellikle DİSK kökenli işçilerin Hak-İş'teki varlığını kullanarak "dışı yeşil, içi kızıl" propagandalarıyla ve çeşitli münferit ihbarlarla (örneğin Öziplik-İş başkanı Er'in Hukuk Fakültesinde öğrenci olduğunu Bakanlığa ihbar ederek) Hak-İş'e karşı cengâver bir tutum aldı. Buna karşı, 1985 Haziranı'nda çalışma yasalarkını olumsuzlaştırıcı bir taslak hükümetçe ortaya atılıp Türk-İş yönetiminin SSK ve YHK'dan çekilme tehditi savurması üzerine, YHK ve SSK'ya ikinci konfederasyon olarak Hak-İş'in davet edilmesi karşı-tehditi hükümetçe öne sürülünce, Hak-İş yöneticilerinin "Türk-İş'in yedek lastiği değiliz, bu öneriyi kabul etmeyi anti-demokratik buluruz" şeklinde tavır alması demokrasi adına Türkiye'de ender görülür bir vaka'ydı. Sonuç olarak, Türk-İş'le kapışmanın her düzeyde dozunun artması, daha anonimleşebilecek bir söylemi geliştirebilmek bakımından Hak-İş'e epeyce yaradı.

Önemli bir nokta da, Hak-İş sendikalarının iç işleyişlerinde, demokratiklik ve dinamizm bakımından (istisnaları bir yana bırakarak) Türk-İş'e göre daha fazla umut ışığı görülebilmesi. Herşeyden önce, maddi imkansızlık, profesyonelleşme ve d evletle bütünleşme düzeyinin düşüklüğü, işleyişte yozlaşmayı önleyici bir etken. İslami ideolojinin "diğerkâmlığının" da etkisiyle, daha dayanışmacı ve eşit ilişkileri ve "daha fazla çalışan" genel merkez yöneticilerini görmek mümkün. Özellikle 80 sonrası sendika pazarında ayakta kalabilmenin zorunlu kıldığı vecibeler ve ağır rekabet koşulları, tuzu kuru Türk-İş'e göre Hak-İş'i daha fazla "hareket"e zorluyor...

İç işleyişteki demokrasi açısından ise, Öziplik-İş sendikasından iki örnek vermek yeterli. Öziplik-İş, her işyerindeki işçi baştemsilcisine o işyerinin toplu iş sözleşmesine girme yetkisi veriyor ve yasanın "atanmalarını" öngördüğü işyeri temsilcilerinin belirlenmesini o işyerindeki işçilerin onayına bırakıyor. Bu iki uygulamanın Şevket Yılmaz'ın Teksil'i tarafından 12 Eylül 1984'de, Bursa Hakimiyet gazetesine verilen tam sayfalık bir ilanla kınanıp, yetkili makamlara ihbar edilmesi, bir başka Türk-İş spesiyalitesi olarak kaydedilebilir!

Ne var ki, 12 Eylül sonrası Hak-İş'in kendini içinde bulduğu marjinallikten sıyrılma ve görece dinamizm kazanma süreci, Hak-İş'in verili ideolojik çerçevesinin sığlığı ve marijinalliği baki kaldıkça tıkanmaya mahkûm görünüyor. İşte, Hak-İş'te varolan tartışma bu noktadan kaynaklanıyor. "Küçük olsun, bizim olsun" mantığıyla aynen devam mı; yoksa daha atılımcı, dışa dönük bir çerçeveyi ve stratejiyi benimsemek mi? Hak-İş'in 5. genel kuruluna genel başkan olarak giren Necati Çelik yönetiminin çerçevesi daha ziyade ilk tercihe, bu genel kurulda Çelik'in karşısına aday olarak çıkan ve kaybeden Öziplik-İş başkanı Mehmet Er'in sunduğu program ise ikinci tercihe denk düşüyor. Mehmet Er, DİSK kökenli işçilerle içiçe varolma deneyimini, "yerli öz taşıyan bir sendikacılık" programıyla büyümeye dönük bir atılıma dönüştürme iddiasında. "Yerli bir öz" arayışında, Öziplik-İş'in, oldukça güçlü bir sanayinin gene güçlü kökenlerine sahip bir küçük üretim geleneğiyle içiçe gelişme gösterdiği Gaziantep gibi bir yerde kurulmuş ve gelişmiş bir sendika olmasının payı aranabilir. Her koşulda, -hele müslümanlarca geliştirildiğinde- "yerli öz taşıyan sendikacılık" iddiasını, "emek-sermaye çelişkisinin gerici güçler tarafından saptırılması" olarak es geçmek çok doğru olmasa gerek. İşçi hareketinin, özünde yatan emek-sermaye çelişkisinin soyut belirleyiciliği altında, yerel ve tarihi özgül koşullarda aldığı görünümler, pratikte son derece önem kazanabiliyor. Hele işçilerin -her ne kadar 24 Ocak'tan sonra son derece hızlı bir çözülme içine girse de, geleneksel, kapitalizm-öncesi toplumsal yapılarla ilişkisini hâlâ sürdürdüğü Türkiye'nin koşullarında... Marjinallikten sıyrılıp "büyük oynama" potasına girmeyi başaracak bir müslüman sendikacılık hareketinin gelişme şansı olmadığını savunmak, herhalde aşırı iyiniyetli bir ekonomizme bağlanmak olur...

Hiç kuşkusuz sosyalist açıdan neticede yapılması gereken, Hak-İş'in veya genel olarak müslüman bir sendikacılık hareketinin perspektiflerini ve başarı şansını kestirmek olmamalı. Bu konudaki gözlemler, genel olarak işçi hareketinin gelişim koşullarını, sendikalizmin dar çerçevesinin dışına çıkmanın gereği üzerine yeni veriler olarak değerlendirilmeli.

□ Öz İplik-İş Başkanı Mehmet Er İle Söyleşi

Hernekadar Öz İplik-İş'in son genel kurulunda yönetime seçilen ekibin demokratik bir söylemin yanısıra klasik sendikacılık manevralarıyla eski DİSK'li delegelerin kongrede etkinlik kazanmasını engellediği biliniyorsa da, hem Hak-İş'in kendisi, hem de bu konfederasyondaki muhalefet kanadı Türk sendikacılık hareketinde yeni bir ses ve yeni bir odak oluşturma yolunda.

Bu bakımdan sosyalistlerin gözlemesi gereken bir süreç bu.

Yeni Sendikal Sentezler Üretmek

ZEMİN — Türkiye'deki sendikacılığın yapısını, tarihi gelişimi içinde nasıl değerlendiriyorsunuz?

M. ER — Türkiye'de sendikacılık, birçok müessese gibi ülkemizin kendine özgü şartları, yerli çizgileri gözardı edilerek devlet tarafından varlığına izin verilmiş bir olgudur. Türkiye'de ilk sendikal hareketler genellikle ya özentiden ya da ecnebi şirketlere duyulan tepkiden kaynaklanmıştır. Daha gerilere gidersek belki de dünyanın ilk toplu iş sözleşmesi olan Kütahya'da 1776 yılında çiniciler arasında mahkeme teminatı altında şer'i sicile dercedilmiş sözleşmeye rastlıyoruz. Bu tarihten önce ya da sonra ülkenin başka yerlerinde başka yapılmış sözleşmeler var mıdır yok mudur bilemiyoruz. Varsa bu sözleşme bugünkü anlamda toplu sözleşme özellikleri taşıyor mu, taşımıyor mu? Bir gelenek oluşturabilmiş midir? Daha da önemlisi, bugünkü sendikal harekete katkıda bulunabilecek özellikler taşıyor muydu? Bilemiyoruz. Osmanlı döneminde sanayileşmenin bir işçi hareketi doğurabilecek şekilde bulunmayışı, toplumun kendi özelliklerinin dini inançlarının batılı anlamda sınıfların oluşmasına, sınıf mücadelelerine yer vermeyen özellikleri küçük ölçekli işyerlerinde işçi işveren farklılığı şeklinde değil de usta-çırak-kalfa ilişkileri şeklinde oluşması ve bu oluşumun manevi boyutlarının taraflar arasında yaygın ve organize çatışmalara neden olmayışı gibi sebepler sendikal yapıların ortaya çıkmasına meydan vermemiştir. Bugünkü mevcut sendikal yapının bütün alanlarda rastlanan kimlik bunalımına paralel bir kimlik bunalımı içinde bulunduğunu söyleyebilirim. Dolayısıyla genel batılılaşma politikası gereği olarak varlığına tahammül edilmesi gereken demokratik bir kuruluş şeklinde anlaşılmış ve bu anlayış çerçevesinde var olabilmiştir. Bu batılı anlamda sosyal, ekonomik ve siyasal işlev yüklenmiş bir sendika anlayışı değildir. Gerek işyeri bazında yönetime katılmaya, gerekse ülke çapında siyasal katılmaya

kapalı bir anlayıştır. Dolayısıyla sendikalara biçilen değer, batılı anlamda işlev yüklenmesini içermiyor. Kısaca şunu söylemek istiyorum. Demokratik ülkelerin aksine çok dar bir sınır içinde düşünülmüş bir sendika anlayışı daha baştan devletin vesayeti altındaki bir konuma düşmüştür. Bununla şimdiki ya da 30-40 yıl önceki yasal düzenlemeleri kastetmiyorum. Bu bir teamül olarak iktidarlarca, siyasi partilerce, toplum tarafından hattâ bizzat işçi ve sendikacı tarafından da benimsenmiş bir teamüldür. Çünkü alınan değil verilen bir hak söz konusudur. Dolayısıyla verenin verdiği ile yetinmek söz konusudur.

Türk-İş devletin vesayeti ve koruması altında bir kuruluş olup, hemen hemen bütün resmî kuruluşlarda, YHK'da, SSK'da sadece Türk-İş'in temsil edilmesi düzenlenmiştir. Sendikal çalışma yaptığımız her yerde resmî makamların, işverenlerin Türk-İş lehine tavır aldığını gördük. Bu destekler kaldırılsa, birkaç sene içinde Türk-İş varlığını bile sürdüremeyecektir.

ZEMİN — Bu yapı içinde Hak-İş'in ortaya çıkışı nasıl değerlendirilebilir?

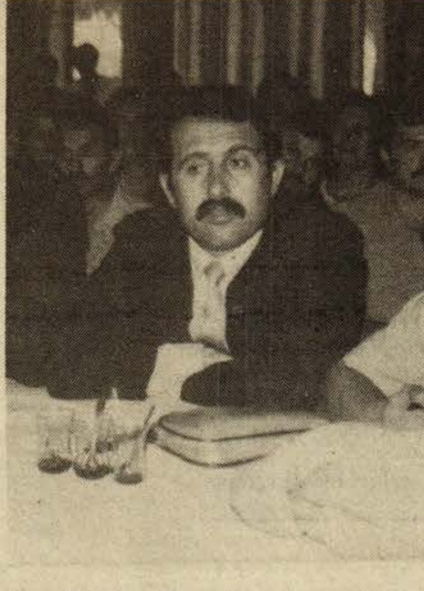
M. ER — Hak-Iş birçoklarının kanaatlerinin aksine MSP'nin bir uzantısı olarak düşünülmemiştir. Anadolu insanının yerli değer yargılarına ve inanç değerlerine bağlı insanlarının yönetime

katılma arzusunun ülkenin gidişatında söz sahibi olma talebinin, siyasal, kültürel ve mesleki teşekküllerini ortaya çıkardığı bir sürecin neticesidir. Bu kesim insanımızın, sosyal grupların bu var olma ve varlığını ifade etme isteği birçok müessese gibi Hak-İş'in de ortaya çıkışının temel dinamiğidir. MSP, Hak-İş olayına sahiplenmiş ve yardımcı olmuştur. Açıkça şunu ifade etmek istiyorum. MSP olmasaydı da bir Hak-İş olacaktı. Bugünkü hadiseler göstermiştir ki, siyasi teşekküllerin, derneklerin kapalı tutulduğu bir dönemde Hak-İş daha rahat bir gelişme ve kendini anlatma imkanı bulmuştur. Şuna inanıyorum ki, toplumsal bunalımlar içinden sıyrılınıldığında Hak-İş'i var eden dinamikleri anlamak daha da kolaylaşacaktır. Hak-İş siyasi bir destek olmadan da var olacaktır. Bugünkü durumu da bu görüşümüzü doğrulamaktadır.

ZEMİN — "Emek" kavramını algılayışınızı, işçi-işveren, devlet-sendika, sendika-siyaset ilişkilerine bakışınızı açıklar mısınız?

M. ER — Emek, bizim için en yüce değerdir ve salt kendine ait bir değer olduğu için de bütün kirli ve haksız kazançlardan arınmış, net, temiz ve hakedilmiş bir sonuçtur. Böylesine yüce bir çaba karşılığı olan emeğin saygın ve onurlu bir yeri bulunmalıdır. Emek sahibine ücret tesbit edilirken sosyal yer ve mevki tayin edilirken, vergi alınırken bu yüceliğin gözardı edilmemesi gerekir. Ancak bu ilişkiler kimsenin iyiniyetine bırakılarak düzenlenemez. Biz bütün ilişkilere zalim-mazlum, güçlü-güçsüz, haksız-haklı ayırımı içinde bakıyoruz. Ve hep ikincilerin yanında yer almayı tercih etmek durumundayız. İşçi-işveren ilişkilerini de bu ölçüyle değerlendiriyoruz. Sendikaları demokrasiler için vazgeçilmez kılan işlev toplumun önemli bir kesiminin siyasal, ekonomik, kültürel ve sosyal eğilimlerini ifade etme özelliğidir. Sendikalar birer yasama meclisini andıran genel kurullarıyla, yürütmeyi sağlayan yöneticisi ve uzmanlarıyla ve yargı organına benzeyen disiplin kurullarıyla sendikal sürecinin somut olarak gözlemlendiği kuruluşlardır. Bundan dolayı siyasal iktidarların ve kuruluşların yapısını, kararlarını, davranışlarını doğrudan ve dolaylı biçimde etkilemesi, işçiler lehine oluşumlara yol açması, sendikaların hakkı ve sorumluluğudur. Sendikalar ücret mücadelesi ile sınırlandırılamaz.

1982 Anayasasının, demokratik kurumları atomize eden özelliğinin yanında kurumları depolitizasyona zorlaması, devletin vatandaşlara karşı koruma içgüdüsünün bir sonucuydu. Ancak çaresiz ve zayıf durumda olan kitlelerin

kendi kaderlerine yön verme, yönetimleri etkileme, dolayısıyla siyasal katılımın her safhasında yer alma isteklerine karşın getirilen kısıtlamalar demokrasinin ikinci sınıf demokrasi olduğu eleştirilerine bile yol açmaktadır.

Yasanın 37. maddesi bu bağlamda düşünülünce, sendikaları işlevleri yok olmuş, tırnağı sökülmüş aslan durumuna düşürmektedir.

Sendikaların siyasal iktidarlara yönelik davranışlarında iki ana etken vardır.

1. Sendikaların faaliyette bulundukları ülkede yürürlükte olan siyasal sistem.

2. Sendikaların benimsedikleri, kendilerine tüm siyasal karar ve eylemlerine kaynaklık eden dünya görüşü.

Bu iki ana faktörün yön verdiği karar ve eylemlerde siyasal partilerle ve diğer kuruluşlarla ilişki içinde olmaları kaçınılmazdır.

ZEMİN — "Ücret sendikacılığı", "kitle sendikacılığı", "sınıf sendikacılığı" gibi çeşitli sendikal tavırlar ve çizgiler var. Siz nasıl bir sendikal kimlikten yanasınız?

M. ER — Ücret sendikacılığına karşıyız. Sınıf sendikacılığının ve kitle sendikacılığının bizde bir karşılığı yoktur. Bu kavramlara yakamızı kaptırmak istemeyişimizin nedeni ilerde oluşturmaya çalıştığımız sendikal yapı ve üslubun bu kavramların gölgesinde düşünülmesini önlemek içindir. Kaba hatları ile sendikal kimlik ve üslup arayışında, başka ülkelerdeki sendikal birikimleri reddetmeden ama ülke şartları çerçevesinde değerlendirerek kendi sendikal hareketimize ne derece katkısının olacağını yorumlamak, kendi yerli değer yargılarımızla yenilemek kaydıyla açığız. Ve yeni sendikal sentezler üretmek isteğindeyiz.

Kütahya'daki çiniciler sözleşmesinde olduğu gibi kendi tarihimiz içinde varsa (ki ben var olduğuna inanıyorum) sendikal tecrübe ve birikimleri araştırarak ortaya çıkarmak sendikacılığımıza bir tarih boyutu kazandırmak, bu tarihi boyuttan bugüne uygulanabilir, kabullenebilir unsurlar kazandırılarak sendikacılığımıza yerli bir öz kazandırmak istiyoruz. Bütün bunları yasal çerçeve içinde tutarak siyasal demogojilere malzeme olmasına meydan vermeden gerçekleştirmek isteyen bir tavrımız olacaktır. Ancak takdir edersiniz ki böyle bir çaba tek başına bir sendikanın, bir konfederasyonun gerçekleştirebileceği bir netice değildir. Ama bir sendika ya da bir konfederasyon bu oluşumun öncüsü, başlatıcısı ve sahipleticisi olabilir. Bu durumun sağlanmasının şartları hiçbir komplekse kapılmadan, önyargılardan arınmış bir ortamda aydınların, özellikle hukukçu ve toplumbilimcilerin, basının ve devletin katkısını ve katılımını sağlamakla mümkün diyebiliyoruz.

Biz bütün ilişkilere zalim-mazlum, güçlü-güçsüz, haklı-haksız ayırımı içinde bakıyoruz.

ZEMİN — Bu sendikal kimlik ile Müslüman kimliğiniz arasındaki bütünlüğü kafanızda nasıl kuruyorsunuz?

M. ER — Öncelikle yaptığımız işi kendi belirlediğimiz şartlarda değil, içinde bulunduğumuz vasatın şartları içinde yürütüyoruz. Dolayısıyla yaptığımız işe İslamî sendikacılık şeklinde bir isim vermek en başta İslam'a haksızlık olacaktır. Ancak İslam'ın bir de ahlak dini olduğunu, ahlakın da ilkeli, samimi ve dürüst tavırlar bütünü olduğu çerçevelenirse saydığımız nitelikleri bizde var olduğu kadarıyla işimize yansıtmaya gayret ettiğimizi söyleyebiliriz.

ZEMİN — Son günlerde başörtüsü, tarikatların denetiminde olduğu iddia edilen kur'an kursları gibi bir dizi konu etrafında, "irtica" tartışması popüler. Siz bu tartışmaları nasıl yorumluyorsunuz? Sizce Türkiye'de İslamî olanla ol-

mayan arasındaki tartışma (veya kutuplaşma) nasıl bir perspektif içinde ele alınmalı?

M. ER — Türkiye'de tek parti yönetiminden ve çok partili döneme geçtiğimiz günden bu yana toplumun kendi özlem ve taleplerinin siyasi parti programlarına yansımasıyla halka rağmen halkçı, topluma rağmen toplumcu, millete rağmen milliyetçi aydın elit ve bürokrat azınlık bir kesimin meydana getirdiği çelişki söz konusudur. Özellikle 1960'dan sonra kendi insanımızın özlem ve taleplerini siyasi partilere ve iktidarlara yansıtmakla yetinmeyip bizzat ekonomik, sosyal-kültürel ve siyasal oluşumlar içinde bulunmaları, özellikle siyasal katılımları; bu azınlık elit bürokrat, aydın kesimi son derece rahatsız etmiştir. Kendi aralarında çekişir, tartışır ve yarışırken kulvarda, geldikleri sosyal taban itibariyle farklı, değer yargılarıyla farklı, yaşama biçimleriyle farklı insanlarla karşılaşmışlar ve bir kısmı kulvarı terketmek zorunda kalmışlardır. İşte Türkiye'de irtica başörtüsü gibi tartışmaların, suçlamaların geri planında bu farklı insanların kulvardan atılmasına yönelik kampanyalar vardır. Cumhuriyet'in ilk yıllarının olağanüstü atmosferi, bu farklı insanların sosyal, siyasal, kültürel ve ekonomik hayattan yasaklarla saf dışı tutulması için bugüne taşınmak istenmektedir. Bu insanları cezalandırmaya yönelik gerekçeler, hep cumhuriyetin ilk yıllarındaki farklı ve olağanüstü dönemlerinde ve uygulamalarında aranmıştır. Kendi yerlerini korumak adına toplumda suni sürtüşmeler ve düşmanlıklar yaratıldığı ve gerçek tehlikenin bu bencil kompleksten kaynaklandığı görüşündeyiz.

ZEMİN — İslam'ın kapitalizme, şüphesiz kendi sorunsalı içinde bir karşı çıkışı var. Marksizmin, sosyalizmin antikapitalizmi ile İslam'ın anti-kapitalizmi arasında sizce birtakım ortak paydalar saptamak mümkün mü? Birtakım ortak paydalar söz konusu ise, bu durumun işçi hareketine nasıl yansıyacağını düşünüyorsunuz?

M.ER— Önce marksizmle ve sosyalizmle kapitalizmin arasındaki ortak paydayı tesbit edelim. Nihai anlamda her iki sistem de ekonomik ağırlıklıdır. Ve insan bu sistemlerde ekonomik hayvan olarak, üretimin bir unsuru olarak yer alır. Aradaki temel çelişki ekonomik faaliyetten elde edilen gelirin paylaşımı ile ve paylaşımında herhangi bir sınıfa öncelik tanınması ile ortaya çıkmaktadır. Halbuki İslam, insan emeğine kutsallık izafe ederken, insanın ekonomik üretimini değil var oluş problemini öne çıkarır. İnsan, Eşref-i Mahlukattır. Allah'ın yeryüzündeki halifesidir. Ekonomik faaliyetleri sadece hayatını idame ettirmeye yöneliktir. Esasen problem sadece insanın talip olduğu sorumluluğun, bilinen ifadesi ile kulluğun gerçekleştirilebilmesidir. Bütün bunlardan sonra sosyalizmle, marksizmle İslam'ın antikapitalizmi arasında; insanın kendi üretmediği toprak, maden, su ve doğal kaynakların mülkiyetinin bulunmayışı, faize karşı olma; sömürüye kapalılık gibi ortak paydalar tesbit edilebilir. Ancak bunlar ikinci derecede meselelerdir. Bu durumun işçi hareketine olumlu ya da olumsuz yansıması pratikte ortaya çıkabilir. Ve büyük ölçüde tarafların birbiriyle ilişkilerinde takınacakları tavrın dürüstlüğü ve niteliği ile doğrudan ilgilidir.

DİSK'in sahipsiz kalan tabanına sahip çıkmak görevdir.

ZEMİN — DİSK konusundaki görüşünüz nedir? Sendikanızda çok sayıda DİSK'li işçi var ve Hak-İş'in DİSK tabanını toplaması konusunda tavır koydunuz. Bu tutumunuzun nedenini açıklar mısınız?

M. ER — Mahkemesi hâlâ süren, faaliyeti durdurulan bir konfederasyon hakkında konuşmayı doğru bulmuyorum. DİSK'e ait eleştiri ve görüşlerimi mahkeme sonuçlandıktan sonra belirtmek istiyorum. Ancak bir sendikacı olarak DİSK'in sahipsiz kalan tabanına sahip çıkmayı bir görev telakki ediyorum.

Fransa'da Öğrenci Hareketinin Yeni Yükselişi

Fransa'daki iki okurumuz, geçen ay gelişen öğrenci hareketleriyle ilgili olarak ayrı ayrı iki çalışma göndererek yayınlamamızı istediler. O.Özkaraca olayla ilgili bir haber-yorum ve kronoloji; E.Aydın ise bir değerlendirme makalesi, olaylarda etkin rol oynayan gençlik örgütü JCR'nin iki lideriyle Zemin için yaptığı bir röportaj ve bol fotoğraf malzemesi göndermiş.

Zemin'in yayın hayatına başlarken hedeflediği şeylerden biri de okurlarının bu düzeyde aktif bir katılımla sadece okur olmaktan çıkmasını sağlamaktı. Bu güzel örneği oluşturan yazıları aşağıda bulacaksınız.

ORHAN ÖZKARACA PARİS

Arkadaşlar Fransa'daki öğrenci hareketi hakkında bir haber iletmeyi uygun gördüm. Çoğu zaman devrik cümleler kuruyorum; yazıyı kompozisyon olarak düzene sokabilirsiniz, yayımlanmasının uygun olup olmadığı ise size kalmış bir şey. Ben haberin iletilmesi gereğini duydum, bunu yaptım. Selamlar.

□

On beş gün öncesine kadar tüm sosyolog ve politologlar: Fransa gençliğinin depolitize olduğu ve sosyo-politik sorunlarla ilgilenmediğinde fikirbirliğindeydi.

68'de "bomba" Nanterre Üniversitesi'nde patlıyordu ve tüm Fransayı sarıyordu, '86'da Villtaneus Üniversitesi'nin başlattığı grev tüm üniversiteleri, liseleri sarıyor geniş halk yığınlarını sarmaya başlıyordu.

Paris'deki birinci yürüyüşe 300.000, ikinci ulusal yürüyüşe 1.000.000 kişi katılıyordu. İç işleri bakanı "Teröristlerle diyaloğu red ediyoruz" diyerek, sağcı hükümetin olaya bakış açısını koyuyordu.

Eylem üniversiteye girişte elemelere, patronların üniversite yönetiminde ve eğitimde söz sahibi olmasına, üniversite kayıt paralarının artırılmasına ve ulusal diplomanın kaldırılmasına karşı yapılıyordu; ama gerçekte gençliğin sorunları krize bağlı olarak daha da derindi.

Onbeş gün önce ortalık güllük gülistanlıktı, sağcı hükümet istediği politikayı istediği gibi rahatlıkla uyguluyordu, öğrencilerden ise böyle bir hareketi ne onlar ne da öğrenciler bekliyordu.

Hükümetin birinci taktiği polisin saldırısıyla geniş kitlelerin önder unsurlardan koparılmasını amaçlıyordu, fakat hükümetin -polisin- bu provakatör girişimi kendisini daha da köşeye sıkıştırıyor, polisi bile ikiye bölüyordu. Hükümet içinden de çatlak sesler geliyor, iktidar partisinin 10. yıldönümü kutlamaları iptal ediliyordu.

1. ÖLÜ

68 sonrası kurulan özel motorlu, elektrikli cop v.s. kullanan özel ekibin Sorbon Üniversitesi'ne saldırısında bir apartmana sığınan Malik, apartman içinde dövülerek öldürülüyordu. Haber kitleleri daha da kinlendiriyor ve tüm Fransa'da protesto yankıları uyandırıyordu.

Tüm üniversitelerden seçilerek oluşan eylemin koordinasyon komitesi, tüm halkı dayanışmaya çağırıyor ve çağrı dört bir yandan olumlu yanıt alıyor, işçi sendikaları pazartesi bir saat işi bırakmayı kararlaştırıyorlardı.

Koordinasyonun çarşamba günü için bir günlük genel grev çağrısı sendikaları ikiye bölüyor fakat taban genel olarak eyleme katılıyor, sendika patronlarının aldığı gerici karar da çöp sepetine atılıyordu.

İktidar yeni bir 68'den korkuya kapılıyor ve her iki kanun tasarısını birden geriye çekerek hareketin daha büyük boyutlar almasını engellemeye çalışıyordu.

Fransa'da yükselen gençlik hareketi tüm Avrupa'da yankılar uyandırıyor, İtalya'da 400 bin liseli yürüyüş yapıyor, Almanya, Belçika, İspanya'da da hareketlenme görülüyordu. Alman lise öğrencileri para toplayarak sınır şehri Strasbourg'a -komiteye- gönderiyordu -yaklaşık 500.000 TL.

Eylem demoralize olmuş tüm öğrenci liderlerine ve örgütlerine şok tesiri yapmasına rağmen, hareketin koordinasyonu ne sosyalist ne de Komünist partisine kaptırılmıyor, onların da -özellikle FKP- katılmalarına rağmen haraketin asıl yönlendirici unsuru eylemin birliğini savunan Fransız "aşırı" solu oluyordu.

Kitle hareketinin kendiliğinden yükselişi ve kendi koordinasyon komitesini yaratması ve hiçbir gurubun bölüp, parçalayamaması eylemin zaferiyle sonuçlandı. Tüm eylemlerin şiddete karşı olması, hükümetin şiddet politikasını teşhir ederken aşırı sağcı gençlik örgütü -çete- GUD'ün yürüyüşlere katıldığım, mağaza camları kırdığı ve araba yaktığı ve polisin de buna seyirci olduğu meydana çıkartılarak, gençlik, hükümetin izlediği politikayı teşhir edebildi. Sonucu bugün yazmak zor, sonucu gelecek, yazacak fakat bugüne kadar denecek tek şey -Victorie-Zafer.

GÜN-GÜN OLAYIN GELİŞİMİ

22-23 Kasım: 200.000 kişi Paris'de yürüyüş yaptı. Öğretmenler sendikası - FEN- çağrısı: Hükümetin çıkartmak istediği üniversite ve lise reformuna karşı.

25 Kasım: Birden bire çığ gibi yayılan üniversite-liselerin genel grevi ve Fransa çapında kurulan koordinasyon komitesinin doğuşu.

27 Kasım: 300.000 kişi Paris'te, 200.000 kişi diğer şehirlerde yürüdü (1968'den bu yana ilk büyük yürüyüş).

28 Kasım: Hükümet kanun tasarısının bazı maddelerini değiştirmeyi kabul etti. Paris'te 30.000 liseli yürüyüş yaptı.

30 Kasım: Hükümet halkı ve öğrencileri sakin olmaya çağırdı.

4 Aralık: 800.000'i Paris, 400.000'i diğer şehirlerde olmak üzere 1.000.000 üzerinde kişi kanunların -Devaquet at Monory- tamamının geriye çekilmesini istedi.

Paris'deki yürüyüşçülere hükümetin emriyle polis saldırdı, saldırıya karşı en büyük polis sendikası da dahil olmak üzere, sendikalar ve öğrenciler, sol partiler tavır aldılar.

5 Aralık: Polis Sorbon Üniversitesi'ndeki grevci öğrencilere saldırdı, saldırıda bir apartmana sığınan 22 yaşındaki Malik Oussekin üç CRS (özel toplum polisi) tarafından öldürüldü, toplam bilanço 4 ve 5 Aralık'ta 4'ü ağır olmak üzere 200 civarında yaralı.

6 Aralık: 30.000 öğrenci Malik'in ölümü için sessiz bir yürüyüş yaptı: yürüyüş dört saat içinde örgütlendi. Üniversite reform kanunun sahibi bakan A. Devaquet istifa etti. Cumhurbaşkanı duruma seyirci kalmayacağını açıkladı. Başbakandan her iki kanunu da geriye çekmesini istedi.

7 Aralık: Koordinasyon komitesi, pazartesi bir saatlik iş durdurma ve saygı duruşu çağrısı yaptı, tüm sendikalar 11 ile 12 arası işi durdurdu. Sendikal örgütlenmenin olmadığı bazı iş yerlerinde bile çağrıya uyuldu. 10 Aralık'ta genel grev çağrısı yapıldı.

8 Aralık: Hükümet lise ve üniversite kanunun yanında askerlik, vatandaşlığa geçme ve hapishanelerin özelleştirilmesi kanun tasarılarını da üç ay geriye çektiğini açıkladı.

9 Aralık: Sendikaların, derneklerin, partilerin ve geniş kitlelerin katıldığı (Fransa'nın bütün şehirlerin) polisin saldırılarını protesto ve ölen Malik'i anma yürüyüşüne milyonlar katıldı.

Fransız Gençliğinin "Biz Politika Yapmıyoruz" Diyerek Politikaya Girişi

ERGUN AYDIN PARİS

Fransa'da geçen haftalarda gerçekleşen büyük öğrenci gösterileri, (lise-üniversite gençliğinin oldukça uzun bir süredir siyasal-politik hareketliliğin dışında kaldığı dikkate alınırsa) toplumun bu kesimindeki politik canlanışın son derece çarpıcı bir ifadesi oldu. Üç dev kitle gösterisi, üç hafta sürekli boykot, 10 gün süreyle bazı fakültelerin işgali ve yer yer polisle çatışmalarla geçen öğrenci hareketi, hükümetin üniversite reform tasarısına bir tepki olarak patlak vermişti. Ama üç hafta boyunca, Fransa'nın yaşadığı bu sosyal kriz öğrenci hareketinden çok, aslında, geniş boyutlu ve derin bir sosyal çalkantının ifadesi olarak belirmekteydi. Yığınsal patlama, gösterilen bayram havası, son derece hızlı bir kitlesel politizasyon, geleneksel kitle örgütlerinde sarsıntı, kitle hareketinin sariliği, statükocu güçlerin birçok insana anlamsız gelen inatçılıkları ve saldırganlıkları, kimi zayıf politik güçlerin etkilerini duyuracak yeni alanlar buluşu vb. gibi tüm klasik *kriz* göstergelerini Kasım-Aralık Fransa'sında izlemek kabildi...

Oysa üniversiteler ve liselerdeki öğrenci gösterileri 27 Kasım günü büyük bir gösteri ile taçlandıktan sonra Chirac, ufak tavizlerle durumu idare etmeye çalışmaktaydı. Başbakana göre bir "yanlış anlama" sözkonusuydu. Elbet bu yanlış anlaşılan yerler düzeltilebilirdi; ama tasarının esasından vazgeçilemezdi. Ancak bunun ardından gelen günler öğrenci hareketi çok daha büyük bir kitlesellik ve dinamizmi ifade etmeye başladı. Göreve katılan öğrenci sayısındaki artış; görev örgütlenmesi için yapılan genel toplantılardaki canlılık; öncelikle liselilerin dağınık ama hiç durmadan devam eden gösterileri ve bazı üniversite işgalleri; 4 Aralık'ta Paris'te ve ulusal ölçüde düzenlenen gösterilere dev bir kitlesellik kazandıracaktı. Ama hükümet geri çekilmemekte hâlâ kararlı idi. "Yasalar sokakta değil, parlamentoda yapılır" diyordu.

5 Aralık'ta hükümetin direniş kararlılığını aynı sertlikle karşılamak niyetinde olan öğrencilerse, belki de 68 kabusunu daha romantik bir şekilde hatırlatmak üzere, Sorbonne'un işgali gibi sembolik bir eyleme girişeceklerdi. Gerçekte öğrencilerin bu eylemle amaçladıkları bu olmasa da hükümet bu girişimi böyle algılayacak ve Sorbonne akşamına güvenlik kuvvetlerince yeniden kurtarılacaktı. Polisin bunu izleyen saatlerdeki sokak operasyonlarında ise öğrenci hareketinin çok daha fazla militanlaşmasına yol açacak olay vukubuldu: Malik Oussekin'in ölümü.

Bundan sonra artık söz konusu olan öğrenci hareketi sınırlarının aşılmasıdır. İşte öğrencilerin sendikalara yaptığı genel grev çağrısı üzerinedir ki hükümet yenilgisini kabul edecek ve sadece bu kanun tasarısını geri çekmekle kalmayacak, aylardır acilliğini ilan ettiği kimi projelerin, en başta da ikinci kuşak göçmenleri toplum dışı bırakmayı amaçlayan ırkçı kanun tasarısının görüşülmesini bahar aylarına ertelediğini ilan edecektir.

Hiç şüphesiz bütün bu projeler Fransa'da burjuvazinin krizden çıkma genel planının temel taşları değildir. Ancak böylesi bir genel planın uygulanması sırasında, sokak gösterileri karşısında gerilemek, kolay hazmedilemeyecek ve orta vadede ciddi etkileri olacak bir politik yenilgi anlamına gelmektedir. İşte böylesine derin politik sonuçları olabilecek bir hareket, politika ile adeta hiç ilgisiz gibi başlamıştı oysa. Bunun bir ifadesi olarak büyük basın da, bu hareketin ne kadar apolitik olduğunu, 1968 olayları gibi düzenin değerlerini sorgulamadığını, şiddete karşı olduğunu, ılımlı olduğunu anlata anlata bitiremiyordu. Doğruydu, Fransa'daki ideolojik atmosfer dikkate alındığında geniş öğrenci kitlesinin -üstelik bu boyutlarda devasa bir katılım sözkonusu olduğunda- kendisini politik hareketlerden uzak tutmaya çalışması anlaşılabilir bir şeydi. Ama bu, ne hareketin apolitikliğini ne de devrimci sol hareketlerin mücadeleye kararlı öğrenci kitlesi tarafından sonuna dek reddedileceği anlamına gelmekteydi.

Güle oynaya "bizim politika ile ilgimiz yok, biz sadece bu tasarının geri çekilmesini istiyoruz" diyenler, bir bakıma tersinden Molière'in 40 yıldır neir konuştuğunu öğrenince çok şaşıran kahramanını hatırlatıyorlardı. Bu orijinalliği, olaylar üzerine yaptığı bir değerlendirmede Edgar Morin şöyle tas-

vir ediyor: "Ama gençler bir kez sokakların ve şehrin efendisi olduklarında hareketten gerçekten yeni bir şeyler fışkırmaktaydı. Bir festival, bir oyun, bir yeni başlayış deneyi ve iktidar üzerinde iktidar olmanın verdiği bir bilinçti yaşanan. (...) politikayla oynayarak politika yapmak, harekete kalkışmayla oynayarak gerçekten seferber olmak..." Beri yanda aynı kitlelerin birkaç gün içinde sloganlarının gösterdiği evrim, kazanmaya başladığı militan ruh, baştaki havanın geçiciliğinin en canlı göstergesiydi.

Ama bütün bunların ötesinde o güne dek "minimalist" ya da "korporatist" olarak nitelenen öğrenci hareketinin aldığı öyle bir boyut vardı ki bu, sadece hükümet için değil, geleneksel işçi sendikaları liderlikleri için de dehşetli bir korku ve telaş kaynağı olacaktı. Hükümetin öğrenci isteklerini kesinlikle reddi ve bir öğrencinin ölümü üzerine, Jussieu'de toplanan 74 fakültenin temsilcisi 365 delege, 4 red ve 20-30 muhalif oya karşılık ezici bir çoğunlukla aldığı kararda "tüm sendikal örgütleri bütün ülkede bir genel grev örgütlemek üzere" eylemlerine katılmaya çağırıyordu. Ertesi günlerde *Parisien Libéré*'nin yazdığı üzere "işte bu dinamit"ti. Çünkü daha bu kararın alındığı günün sabahında, tüm sendikalar öğrencilerin "yas günü" ilan ettikleri Pazartesi için bir saatlik iş durdurma ilan etmişlerdi.

İşçilerin, grevci öğrencilerin bu yeni çağrısına evet demeleri, bu kez 10 Aralık'ı gerçek bir genel grev gününe pekalâ dönüştürebilirdi. İşte tam burada, 1968 Mayıs'ı kabusu daha canlı bir şekilde burjuva politikacılarını, reformist işçi liderlerini ve sendikalistleri taciz etmeye başladı. 1968 genel grevi de, öğrencilerin polis saldırısına karşı işçileri dayanışmaya çağırmaları üzerine CGT'nin bir günlük genel grevi ile başlamıştı. Ve 13 Mayıs 1968 günü greve çıkan işçiler, ertesi gün işe başlamak yerine, fabrikalarını işgale girişmişlerdi. Bu kez öğrencilerin yardım çağrısı ne daha az net, ne de daha az sempatikti. İşte belki de bu nedenle bu fırtınalı günlerde başbakan Chirac'ın en çok konuştuğu kişiler arasında iki büyük sendika konfederasyonunun (FO ve CFDT) liderleri vardı. Öyle ki belki de başbakan pazartesi öğleye doğru tasarıyı geri çektiğini ilan etmese, birkaç gün sonra da FKP eğilimli CGT'nin lideri ile görüşmek durumunda kalacaktı!..

Gerçi işçi sınıfı cephesinde bir büyük kalkışma sadece bir ihtimaldi. Sınıfın örgütsel bölünmüşlüğü, ruh hali, son yıllardaki savunmacı konumu, sendikalizmin engelleri, bütün bunlar, bu cephede ani bir kalkışma ihtimalini azaltıyor gibiydi. Büyük basının daha sonra yazdıklarına bakılırsa, sendika liderleri, Chirac'a fabrikalardaki gerilimden söz etmişlerdi. Ama böyle kritik anlarda olduğu gibi, Aralık 1986 Fransa'sında da, hele fabrikalardaki havayı bu basından çıkarmak pek mümkün olmasa gerek. Örneğin *Liberation* işçilerin "veli" ya da "anne-baba" olduklarını hatırlatıyordu. Oysa bir militan işçi yükselişinde başı çekecek olanlar, "veli" ya da "ana-baba" işçiler değil, gene işçilerdi. Ve onların, sokağa çıkan öğrencilerden çok daha büyük ölçüde bir hoşnitsizlik birikimini temsil ettikleri muhakkaktı. O nedenle, bu kitle hareketinin çağrısına olumlu cevap vermeleri düşünülebilirdi. Militan basının da işaret ettiği üzere, Pazartesi bir saatlik iş durdurmaya katılım çok büyük düzeyde olmasa da sendikaların nadir birlikteliği, işçi hareketi için küçümsenmeyecek bir avantajdı. Beri yanda diğer birikmiş faktörler dikkate alındığında daha ileri boyutlu bir sosyal patlama için hiç de o kerte olanaksız değildi. Zaten O nedenle bir burjva yorumcusu, *Parisien Libéré*'de başbakanın geri çekiliini şöyle selamlıyordu:

"Sosyal krizler orman yangınlarına benzer. Bir rüzgar dalgası, bu yangın ortalığı sardı demektir. O nedenle bazen bir köyü kurtarmak için tüm bir dağ feda edilebilir.

"Alevler ekonomimizin yüzünü yalamaya başlamıştı. Frank sarsılıyor, Borsa tereddüt içine giriyordu. Başbakan sağduyuyla gereken dersleri çıkardı..."

DEMOKRASİNİN GERÇEK VE SAHTE DOSTLARI

Öğrenci hareketinin, üzerinde en çok konuşulan bir özelliği de hareket içindeki demokrasiyi uygulamasıydı. Gerçekten de sebepsiz değildi bu. Çünkü öğrenciler -özellikle de üniversite öğrencileri- doğrudan demokrasinin son derece somut bir örneğini vermişlerdi eylemleri boyunca. Genel katılımlı toplantılar, grev komiteleri, delege komiteleri, koordinasyon komiteleri ve tüm bunların oluşumunda demokratik kuralların titizlikle uygulanışı dikkat çekmekteydi; söz özgürlüğü, tüm temsilciler için her an geri alınabilirlik kuralı, belirlenmiş grevler için delegelik... Böylesi kuralların ötesinde, hareketin kendisini liderlerle ifade etmeme eğilimi, "star system"i reddedişi aynı özelliğin diğer bir çarpıcı göstergesiydi.

Ancak denilebilir ki, öğrencilerin bu uygulamalarından çok daha ilginç olan

bir durum sonradan ortaya çıktı: Görüldü ki Fransa'da doğrudan demokrasinin şaşılacak denli çok dostu varmış!.. *Le Monde, Le Matin, Liberation* gibi gazeteler, temsili burjuva demokrasisinin tüm sersemleştirici elemanlarının bu yılmaz savunucuları, öğrenci hareketinin bu karakteristiğini öve öve bitiremediler! Ama bunu yaparken, 86'nın öğrencilerinin, 68'in o haylazları gibi düzenin değerlerini sorgulamadığını sık sık hatırlatmaktan geri kalmadılar. Oysa kanunları parlamentoda değil sokakta yaptırmanın düzenin hangi değerine uyduğu bir yana, öğrencilerin bu doğrudan demokrasi anlayışının, düzenin en temel bir değerinin açık bir sorgulaması olmadığı iddia edilebilir miydi? Ancak büyük basının işin bu yanını kurcalamakta fazla çıkarı yoktu. Şimdilik öğrenciler itibarlıydı, çünkü kazanmışlardı. Ve daha ileri gidecek halleri de yoktu. O nedenle, insanları evlerine kapatıp, TV'lerle sersemleştirerek dört yılda bir sandık başına gönderten bir sözde demokrasiye karşı, öldürücü bir alternatif olan bu doğrudan demokrasi uygulaması alkışlanabilirdi şimdilik. Nasıl olsa öğrencilerin bu gerçek demokratik örgütlenmeleri kendilerini -eski sosyalist hükümet kültür bakanının ifadesiyle, büyük bir "güzellik" ve "estetik"le- feshedeceklerdi!.. Bu nedenle Fransız basınının bu birkaç günlük doğrudan demokrasi hayranlığı anlayışla karşılanabilirdi.

Ancak bu yapılırken iki noktada ısrarlı ve dikkatli bir suskunluk söz konusuydu. Birinci suskunluk, böylesi bir demokrasi geleneğinin, gerçekte bir işçi hareketi geleneği olduğu konusundaydı. İkinci suskunluksa bu somut olayda, bu geleneğin canlandırılmasında devrimci sol kadroların hiç küçümsenmez rolleri üzerineydi. Elbet burjuva demokrasisinin tüm ikiyüzlülüklerini "raison d'Etat" yoluyla tartışmasız savunan bu basının kalemşörlerinden, doğrudan demokrasinin köklerinin Parkis Komününde, Petrograd Sovyetinde, Katolonya Komitelerinde ya da Polonya Dayanışma hareketinde olduğunu hatırlatmaları beklenemezdi. Bu konudaki suskunlukları anlaşılabilirdi. Ama aynı basının, bu konuda devrimci sol kadroların belirleyici rolünü dikkatle geçiştirmesi, sıradan bir sessizliğin ötesinde basbayağı yalancılık kategorisine girmekteydi. Öğrenci kitlesine böylesi bir devrimci müdahale yokluğunun muhtemel sonuçlarını tahmin etmek hiç de zor değildi. Gençlerin son yıllarda içinde bulundukları ideolojik-politik atmosfer, bu yığınsal enerjinin burjuva basınının reklamını yaptığı kimi "star"lar öncülüğünde tüketilmesinin şartlarını hazırlamaktaydı. Örneğin son yıllarda ırkçılığa karşı "SOS-Racism" kampanyasında, reklam şirketleri, TV, Sosyalist Parti, büyük basın ve müzik organizatörleri, bunu başarabilmişlerdi bir ölçüde. Ama bu kez işler pek öyle yürümedi. O kadar ki, üniversiteler-arası koordinasyon komiteleri bürosu, *Paris Match*'da boy boy fotoğrafları çıkan Sosyalist Parti eğilimli bir "star"ı, Isabelle Thomas'yı bu gerekçe ile görevinden alabiliyordu. Beri yanda basında troçkistleri, üzerine çarşaf çarşaf yazılar çıkan komite üyelerini, bu niteliklerinden ötürü görevden almak kimsenin aklına gelmiyordu. Düzen güçleri açısından bu sinir bozucu duruma karşı yapılacak fazla bir şey yoktu. Bu anlamda sağcı basının küfürleri ve *Le Monde* gibilerinin, devrimcilerin rolünü ağırbaşlı pozlu yorumlarla küçümsemeye çalışan ince yalancılıkları kalıyordu geriye.

YENİ BİR 1968 Mİ?

Tüm bu hareketli haftalar boyunca denilebilir ki, bir "1968 hayaleti kol gezdi" Fransa'da. Bu atmosferi, öğrenci hareketini provokasyonlarla tecrit etmek planını uygulamak isteyen kimi gerici güçlerin bilinçli olarak yaymak istediği doğrudur. Ama beri yanda, yaşananın, son yılların en önemli sosyal hareketliliklerinden biri olması, bu referans noktasını kaçınılmaz olarak gündeme getirmekteydi.

Elbet olanlar bir 1968 Mayısı'na göre çok daha zayıf bir politik anlam ifade etmekteydi. Ama yaklaşık son 10 yılın ideolojik geriliği ve nisbî sosyal hareketsizliği şartlarında, 1986 Aralık'ının öğrenci hareketleri, küçümsenemeyecek bir sosyal sıçrama anlamına gelmektedir. Elbet bugünün gençlerinin sınıf mücadelesine ilişkin açık referansları yoktu; ama gün geldi yasaları sokakta yapabileceklerini söyleyebildiler ve kritik anda işçilere, birlikte mücadele çağrısı yapabildiler (üstelik bir genel grev önerisi ile). Yine bugünün gençleri için somut bir gelecek toplum projesi mevcut değildi. Çok sık söylendiği üzere, ütopileri olmadığı doğruydu. Ama aynı gençler doğrudan demokrasinin en temel elemanlarını hayata geçirmede 1968 kuşağından daha başarılı olduklarını gösterdiler. Bunlar eski kuşak kadar radikal ve devrimci değillerdi elbet. Ama şurası tartışmasız, daha yığınsaldılar. Çünkü 1968'e göre iki değişik faktör kendisini gösteriyordu gençlik hareketinde artık... Birincisi, gençliğin çok daha aşağı yaş gruplarının yığınsal katılımı söz konusuydu. Çünkü artık gittikçe daha çok genç insan sosyal yaşamın daha geniş alanlarına çekiliyordu. Oradan politik hayata açılma ise bir sıçrayış sorunuydu. İkinci değişik faktörse, genç kadınların kitle hareketi içinde artık hiç de azınlık olmayan konumlarıydı. Son 15 yılın feminizm mücadelesi, en durgunlaştığı sanıldığı bir anda, nasıl bir maddi yığınsal güce dönüşebileceğinin bir diğer kanıtını da bu gösterilerle verdi bir bakıma.

Genç kadınlar, feminist mücadelenin kazandırdığı -ancak böylesi anlarda varlığını hissettiren- bir bilinçle, "eleme", "seçme" öneren bir üniversite reformunun, sonunda sadece ezilen sınıflar için değil, ezilen cins için de esas büyük eşitsizliği ifade edeceğini sezmekteydiler. Harekete liselerdeki genç kadınların hemen hemen tümünün, üniversitelerdeyse özellikle alt ve orta sınıftan gelenlerin yığınsal katılımı, işte bu yeniliğin bir göstergesiydi.

Bastille 1986

Bastille 1968

Sonuç olarak yaşanan hiç de bir 68 fırtınası değildi elbet. Ama "Avrupa entelektüel gericiliğinin bu merkezi"'nde, gençliğin bir sosyalist hareket olarak sıçrayışı, yeni bir devrimci canlanışın bir başlatıcısı olarak görülemez mi?.. Bu, belki de aşırı iyimser gözlemi bir anekdotla tamamlayalım. Öğrenci gösterilerinin arefesinde, 20 Kasım günü, H.Lefebvre yönetiminde bir süredir yayınlanmakta olan bir dergi *M(mensuel, marxiste, mouvement)*, Paris'te bir ufak salonda bir toplantı düzenlemişti. Konu "bugünün marksizmi"ydi. Toplantıda Henri Lefebvre, Georges Labica, Ernest Mandel, Patrick Tort ve diğerleri, marksizmin bugünkü hali pür melâli üzerine görüşlerini açıkladılar. Söylenenlerin tümünde iki ortak tema dikkat çekmekteydi: Birincisi, marksizmin güncelliğinin yeni bir sosyal, politik ve ideolojik sıçramaya temel teşkil edeceğine olan inanç, ikincisiyse değişik eğilimlerden marksistlerin yeni bir düzeyde tartışmalarına olan özlem. FKP'nin "yenilikçi" Merkez Komite üyesi Pierre Juquin'se, benzer değerlendirmelerine şunu eklemişti: 1968 ve sonrasında Fransa'da devrimci güçler, tarihsel bir fırsat kaçırmışlardı!..

Toplantının canlılığı, olgunluğu ve birçok açıdan yeniliği, o akşam hemen herkesin dikkatini çekmekteydi. Salona girerken dağıtılan bir el ilanındaysa, Fransa'da nerede ise olağanüstüleşmiş bir şeyin duyurusu yapılmaktaydı; yeni bir marksist derginin çıkışı: *Actuel Marx!*.. Bu küçücük salona sıkışan 400 insan bu alanda yeni bir canlanmanın habercisi miydi acaba? Toplantı sanki herşeyiyle bunu anlatır gibiydi. Ama tüm bu olumlu işaretlerin yanısıra, toplantıda bir dehşetli zayıf nokta dikkat çekmektedir. Katılanların, siyasal eğilimleri ne olursa olsun (eski ya da halen FKP'li, Troçkist, PSU'lu vs.) bir başka ilginç ortak noktaları vardır. "Eski kuşak"tır bunlar. Hemen hepsi, İkinci Dünya Savaşı'nın Direniş mücadeleleri ile 1968 Mayısı arasında devrimci kavgaya girmiş kuşakların temsilcileridir. Hattâ daha eskiler bile göze çarpar arada. Ama gençler yoktur. O kadar ki, 35 yaşın altında bir-iki kişi bulunsa bile, 30'un altındakiler görülmez. Diğer bir deyişle bir ihtiyarlar toplantısıdır sanki bu!..

İşte bu ilginç toplantının hemen birkaç gün sonrasına rastlar, 15-24 yaş arası genç kuşağın sokaklara dökülüşü, "biz politika yapmıyoruz" diye politikaya girişi ve birkaç hafta içinde küçümsenemez bir zafer kazanışı. Bu olay, tesadüf ve zorunluluğun ilginç ilişkisini gösteren bir yeni örnek olabilir mi? Herhangi bir derli toplu tahmin için şartların olgun olmadığını görmemize rağmen, bütün devrimci iyimserliğimizle en azından bir "belki" ya da "inşallah" diyelim...

Bahar Aylarında Yeni Bir Hareketlenme İhtimali...

Fransa'daki olaylar sırasında önemli bir rol oynayan ve Ulusal Koordinasyon Komitesi'nde 3 üye ile temsil edilen JCR'nin iki yöneticisi (Gaëlle Lucille ve Pierre François) ile E.Aydın'ın Zemin adına yaptığı söyleşiyi olduğu gibi yayınlıyoruz.

● *Geçtiğimiz günlerde, Fransa'da lise ve üniversitelerden yüzbinlerce gencin kitlesel hareketlenmelerine şahit olduk. Bu patlamanın nedenleri üzerine görüşlerinizi sorayım önce.*

Gaëlle: 1980'lerin gençliğini karakterize eden, herşeyden önce krizin doğrudan sonuçlarını üzerinde hissedişidir. İşsizlik tehdidi ve gelecek kaygısı bunların başında gelir. Politikaya karşı tutumlarına gelince, geleneksel sol partiler kadar, aşırı sola karşı da ilgisizlikleri açık bir gerçeklik. Ama bunlar, temelli sosyal sorunlar karşısında tepkisiz kaldıkları anlamına alınmamalı. Geçen yıllarda ırkçılığa karşı aktif mücadelede, özellikle liseli gençliğin boşrolü oynadığını gördük meselâ. Son olaylara gelince, böylesi bir istikrarsız ortamda, yerleşik bir kazanıma yönelik bir tehdide l arşı şiddetli bir tepkidir söz konusu ɔlan.

● *Grev hareketinin ortaya çıkardığı örgütsel biçimler konusunda ne düşünüyorsunuz? Hareketin kendiliğindenliği ile nasıl bir bağlantısı mevcut bu biçimlerin?*

Gaëlle: Herşeyden önce, grev hareketinde lise-üniversite ayrımını yapmak gerek. Liselerde hareketlenmenin dağınık, daha örgütsüz ve çok daha kendiliğinden olduğu söylenebilir. Üniversitelerde ise durum farklı. Yapılanma esas olarak buralarda gerçekleşti. Ortaya çıkan biçimlerse klasik biçimler. Tüm öğrencilerin katıldığı meclisler, grev komiteleri, koordinasyon komiteleri vs. Ama bunların uygulanışlarındaki başarı, sanırım iki faktörün birleşmesine bağlı oldu: Birincisi, kitlenin hareketin hedefi konusundaki netliği ve kararlılığı, ikincisiyse, devrimci hareketlerin müdahalesi; özellikle bu ikinci faktörün etkisi gözardı edilmemeli.

● *Bu siyasal hareketlerin grev hareketindeki konumları konusunda bir değerlendirme yapar mısınız?*

Pierre: Demin Gaëlle'in belirttiği gibi, siyasal örgütlerin gençlik kitlesi içindeki konumları grev hareketi öncesi oldukça zayıftı. Ama yine de grev hareketinde aktif başı çeken militan kadro bu hareketlerden gelmiştir. Başlıcası troçkist örgütler ve geçenlerde Sosyalist Partisine geçen Convergence Sosyalist grubu; ayrıca Sosyalist Partisi (etkisini "SOS-Racisme" kampanyasının örgütlenmesiyle de yürütmekteydi); yine aynı partinin Rocardien kanadının genç kadroları ve nihayet FKP. Üniversitelerde FKP biraz gecikme ile kendisini gösterdi; bu alanda bir süredir epey itibar kaybetmişti çünkü.

Gaëlle: Üniversitelerde geniş kitlenin politikaya karşı tüm soğukluğuna rağmen bu kadroların öncülüğünü kabul etmesi, sadece birkaç günde gerçekleşti. Ama bu öncülüğün zayıf yanlarını da kabul etmek gerek. Bu sorun ise sözkonusu hareketlerin ulusal düzeyde kitleler üzerindeki etkinlikleri olduğu gibi, ülke ölçüsünde o andaki sınıf ilişkileriyle de bağıntılı bir konu. Ve bu açıdan sol devrimci örgütlerin içinde bulundukları konum o kadar elverişli değil gibi. Öğrenci hareketi içindeki durumu şöyle özetleyeyim: Birkaç gün içinde, birkaç yüz politik militan aniden birkaç yüzbinlik bir kitlenin hareketlenmesi ile karşılaştı. Hareketlenmenin belki daha az şiddetli ama biraz daha uzun sürmesi durumunda bu öncülük çok daha istikrarlı bir durum alabilecekti. Şu andaki somut görevimiz de bunu sağlamak zaten. Sözkonusu devrimci kadrolar olarak, kitle demokrasisinin gerçekleştirilmesindeki katkımız sayesinde prestijimiz ve gücümüz oldukça arttı denilebilir.

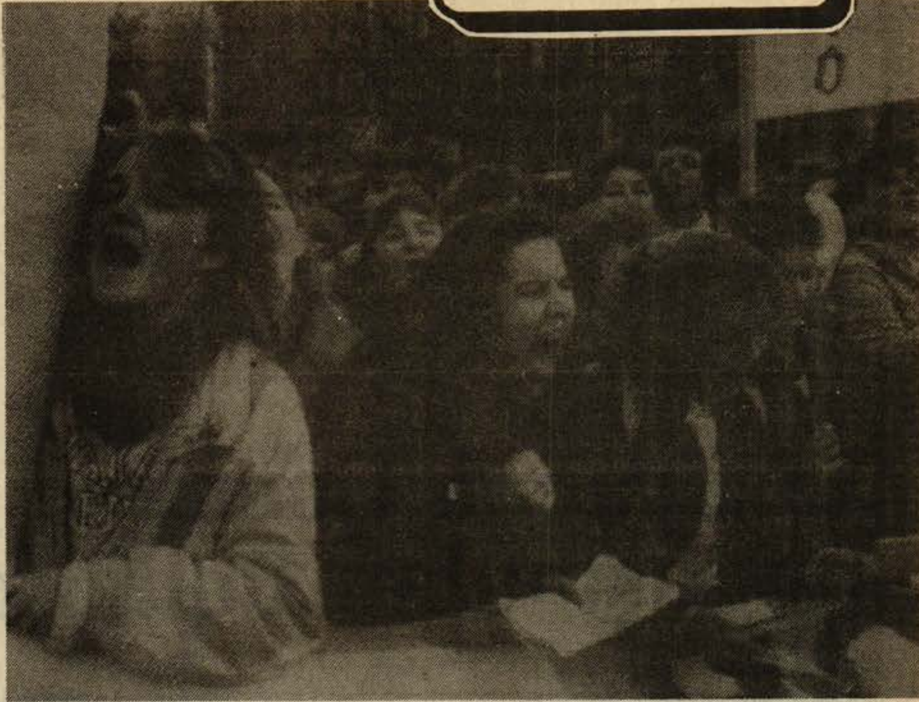
● *Peki bu hareketin ortaya çıkan örgütlenmeler içindeki somut ağırlıkları neydi?*

Pierre: Tabandaki grev komitelerinde elbette politik militanların oranı son derece düşüktür. Komite üyelerinin yüzde 90'ından fazlası politik hareketlerle hiç bir ilişkisi olmayan, hattâ öğrenci sendikalarının ağırlıkları tartışmasıdır. Çünkü daha deneylidirler, ufukları geniştir, önerecek şeyleri vardır vs. vs. Daha yukarı çıkıldığında, ulusal koordinasyon komitelerinde örneğin, politik militanların oranı yüzde 30 civarına çıkar. Bunun daimi görev yapan bürosuna gelince, 14 üyenin 11'i politik militandır.

● *Grev hareketi içindeki aktif öncü kadro içinde genç kadınların ve yabancı kökenlilerin nasıl bir ağırlığı mevcuttu?*

Gaëlle: Kanımca hareketin en önemli özelliklerinden biri bu konuda kendisini gösterir. Genç kadınlar birçok yerde erkekleri geride bırakmışlardır aktivite konusunda. Bu noktada 1960-70'lerden çok ileri bir noktaya varılmıştır artık. Kadınların kazanımları üzerindeki hassaslıklarının bir götergesi olarak da alınabilir bu olgu. Özellikle çalışma ve eğitim ile ilgili. Elbet bunu yaparken özel olarak kadın hakları için bir savaş verdiklerini düşünmüyorlardı. Ama onlarca artık normal olan bir şeye karşı getirilen bir değişme tepkiydi gösterdikleri. Burada ekleyelim, koordinasyon komitesinin en üst düzeyindeki bürosunda kadınlar çoğunlukta değildi. Bu, çeşitli devrimci akımların harekette kadınların sorumluluğunun arttırılması sorunu ile pek fazla ilgilenmeyişlerini gösterir.

Pierre: Yabancı kökenli öğrenciler konumu da ilginç bir karakter arzeder. Hareketin eşitlikçi özlemi bunlar için şiddetli bir çekim unsuru oldu. Zaten bu kitleydi Sos-Racism kampanyalarına esas gücünü veren... Bunların, bütün bu hareketlenmelerin üzerine, böyle bir yasayla, önlerine bir yeni engel daha inşa edilmek istendiğini görmemeleri mümkün değildi.

● *Ya liseliler hareketinin karakteristikleri?..*

Pierre: Kendiliğindenlik çok daha ağır bastı orada. Beri yanda üniversitelilerden sonra katıldılar, ama birkaç gün içinde onları hem sayıca hem de aktivite açısından geride bıraktılar. Liselerde, üniversitelerdeki komiteleri örgütlemek elbet çok daha güçtü. Yine demokratik bir tarzda koordinasyon da çok daha güç oldu. Convergence Socialistè'in FKP'nin ve Lutte Ouvriere'in herbirinin bir bakıma kendi koordinasyon komitesi vardı.

Gaëlle: Teknik liselerin hareketinin ayrı bir önemi var. Bunlar her iki yasa tasarısıyla da doğrudan pek etkilenmiyorlardı. Ama bu meslek liselerine gidenler, hem geldikleri sosyal köken, hem de müstakbel sosyal konumları nedeniyle krizin etkisini çok daha büyük şiddetle hissetmekteydiler. O nedenle hareketlenmeleri büyük oldu.

● *Hareketin politikleşme evrimi üzerine değerlendirmeleriniz neler?*

Pierre: Bence sadece sloganların değişimi ile çok şeyi ifade ediyor. İlk gün slogan "Devequet yasasına hayır", "Devequet istifa" idi. Sonra "Pasqua (içişleri bakanı) istifa" oldu. İlk gün "CRS (toplum polisi) bizimle" idi, sonra "CRS = SS" oldu. İlk gün eğitim sorunu ile ilgili sloganlar ağırlıkta idi, birkaç gün içinde hükümetin yabancılara karşı tasarıları konu edilmeye başlandı. Bu evrimde hükümetin geri çekilmeme kararlılığı ve polis saldırısı şüphesiz son derece önemli bir işlev gördü. Sendikalara genel grev çağrısı ise bence bir dönüm noktasıydı.

Gaëlle: Ama sendikalara çağrıyı sadece polis saldırısı ve Malik'in ölümü ile açıklamamak gerek. Öğrenci hareketi içinde sendikalarla ilişki konusu daha önceden tartışma konusu edilmeye başlanmıştı bile. "1 milyon kişi yürüdük hükümet hâlâ direniyor, demek başka müttefikler bulmamız lazım". Konuşulmaya başlanan şey buydu artık. Biz 5 Aralık'ta konuyu birçok yerde gündeme getirdiğimizde, öğrenci kitlelerinden açık bir tasvip gördük. Çünkü kitlede geri çekilme değil, hareketi genişletme, yayma perspektifi vardı esas olarak.

● *Üzerine çok söz edilen bir konuyu, 1968 hareketleri konusunu şu açıdan ele almanızı isteyeceğim. Bugünün gençlerinin kafasında nasıl bir 1968 imajı var sizce?*

Gaëlle: Aslında bugün edilen bir yığın laf bir yana, yeni kuşakların bu konuda doğru dürüst bir bilgilerinin ve net bir imajlarının olmadığını kabul etmek gerek. Ama şurası açık: bu konu baştan beri çeşitli yönlerden öylesine açık bir referans noktası olarak sunuldu ki, bu, bugünün birçok gencini 1968'i incelemeye teşvik edecektir. Bununsa gençlerin politik olgunluğunu geliştirmede önemli bir işlev göreceği muhakkak.

● *Son olarak, bu deneylerin ışığında gençlik hareketi için nasıl bir perspektif görüyorsunuz?*

Pierre: Orta vadede umutlu olamk için çok şey sağladı bu hareket. Ama hayalci de olmamak gerek. Özellikle işçi hareketinin bölünmüşlüğü ve krizin yıpratıcı etkileriyle işçi hareketinde kendisini gösteren durgunluk ve içe kapalılık, genel ideolojik atmosfer, bunlar olumsuzluk hanesindeki faktörler. Gençlik içinde büyük değişimler olabilmesi bütün bunlardaki bir değişime bağlı. Ancak şurası muhakkak, öğrenci gençliğin bu göz kamaştırıcı başarısı, işçi sınıfının hareketlenmesi ve moral kazanması için de bir olumlu faktör olabilir. Bunu zaman gösterecek. Gençliği somut ilgilendiren problemlere gelince, bu konularda bugüne kadar varolan hareketliliğin yeni bir düzeye sıçraması da pekalâ mümkün gibi. Özellikle hükümetin ikinci kuşak yabancı gençleri toplum-dışı koyma çabasını ifade eden yasa tasarısına karşı bir hareketlenme, önümüzdeki bahar aylarının konuları. Bu, gençlik hareketinin dinamizmini koruyacak başlıca konu olarak belirmekte şu anda.

Yaşayacak Çocuk Doğuşundan Bellidir

MUZAFFER BAL

14 Aralık toplantısının değerlendirmesi konusunda genel hatlarıyla E. Tanrıyar'ın yazısına katıldığım ve İrtibat Komitesi'nin bir üyesi olduğum için daha çok toplantının hazırlanış çalışmaları ile ilgili kısa ama sonucu tayin eden bazı noktaların belirtilmesini görev sayıyorum. Ancak öncelikle toplantıdaki konuşmamda belirttiğim bir kararımı neden değiştirdiğimi açıklayarak yazıma başlamak istiyorum.

Toplantıda her ne kadar minderde güreşeceğimi söylediysem de 50 kilo oluşum nedeniyle ve minderin bir kör kuyunun üzerine serildiğini gördükten sonra her an minder çekilip kör kuyuya düşmektense "bu mindere" çıkmayacağım. Sosyalist parti hakkındaki görüşlerimi Zemin'de belirtmeye çalışacağım. Bu kararım mücadeleden çekilmek değil, sadece kör kuyuya düşmemek için aldığım tedbirdir. Bu da benim hakkımdır.

14 Aralık 1986 tarihinde İnci sinemasında yapılan Sosyalist Parti Toplantısını, başlatanlar beklenildiği gibi bitirdiler. Beklenildiği gibi diyorum, çünkü daha Aybar'ın ilk çağrısına Doğu Perinçek'in cevabı böyle biteceğini gösteriyordu. Bunu, Aybar'a yazdığım 25.12.1985 tarihli mektupla da anlatmaya çalıştım. Daha sonra Etap toplantısı yapıldı. Etap toplantısı sonunda, toplantının Türk sosyalist hareketindeki *eğilimlerin temsili bakımından yeterli olmadığı ve daha fazla eğilimlerin katılması için çalışılması gerektiği belirtildi.* Toplantı, çoğunluğunun ifade ettiği bu görüşe karşılık Perinçek, işçi önderleri ve temsilcilerinin katılacağı geniş bir toplantı önerdi. Her iki öneri yerinde bulunarak; bu doğrultuda çalışmak üzere, Aybar'ın oluşturduğu bir komite çalışmalara başladı.

İRTİBAT KOMİTESİNE YAPILAN UYARILAR

Komitenin ilk toplantısında belli insanlar, belli gerekçeler öne sürerek, komiteden çekildiler. Çekilme nedenlerini kendileri açıkladıkları için, ben açıklamaya gerek görmüyorum. Yalnızca şunu belirtmek istiyorum; bu arkadaşlar yapılacak toplantının bu sonuçla biteceğini aşağı yukarı görmekteydiler.

Komiteye seçilenlerin bir kısmı, ilk toplantıdan itibaren çalışmalara katılmışlardır. Bir kısmı ise hiçbir gerekçe göstermeden komitenin diğer toplantılarına katılmadılar. Tabii katılıp katılmamak onların takdiriydi. Bu arkadaşlar da,

M.Bal'ın M.A.Aybar'a Gönderdiği 25.12.1985 Tarihli Mektup

Sayın Mehmet Ali Aybar,

Basından izlediğim kadarı ile Türkiye Sosyalistleri olarak; bir kurultay yapıp, birlikte hareket etme şartları ve olanakları arayışı içindesiniz. Bu hareketinizi takdirle karşılıyorum. Ülkemizde bir legal sosyalist partiye ihtiyaç olduğuna kesinlikle inanıyorum. Böyle bir partinin şartları mevcuttur. Ayrıca, şartları sosyalistler zorlamakla görevlidir. Bundan dolayı, şartları bahane edenlere katılmıyorum. Bu anlayış kaçışın kılıfıdır.

Ben parti konusunda daha fazla şey söylemek istemiyorum. Esas üzerinde durmak istediğim nokta; böyle bir parti için yapılacak kurultay ve çağrılan kişilerin üzerinde durmak istiyorum.

Her olumlu adım olumlu olmuyor. Biliyorsunuz ülkemiz sosyalist hareketi 1920'lere kadar geri gitmektedir. Bu zaman dilimi içinde, birçok sosyalist yetişti ve kayboldu. Yani bir başlangıç değil, birçok hareketin devamı olarak insanlar vardır. Bu insanların geçmişi bir kurultayda silinemeyeceği ve de geçmişleri unutulamayacağı için, işler karışmaktadır.

tahminime göre, doğacak sonuçtan umutlu olmadıkları için katılmadılar. Ama bu görüşlerini hiçbir zaman açık ve net olarak belirtmediler. Ben bütün kuşkularıma rağmen, minderde kalmayı tercih ettim. Bunun sebebi olumsuzluukları en aza indirgemeye çalışmaktı.

14 Aralık'a gelene kadar, irtibat komitesinin bütün toplantılarında, Etap toplantısında alınan karar doğrultusunda mücadele ettim. Neydi bu öneri? Bu öneri, Etap toplantısına katılamayan eğilimlerin de, toplantıya katılmasını, bunun yanında işçi önderlerinin de bu toplantıya katılmasını sağlamaktı. İrtibat komitesindeki arkadaşlar, bu görüşüme karşı çıkmadılar. Tam tersine kendi düşüncelerinin de aynı olduğunu ve de aynı doğrultuda çalıştıklarını belirtiyorlardı. Yalnız bu çalışmaya, görünüşte olumlu gözüken, fakat özünde olumsuz olan, geniş kitle katılımlı bir toplantı fikrini eklediler. Ben bunun olumsuz olacağını belirttim. Gerekçem şu idi: Geniş kitle katılımlı bir toplantı moral açısından olumlu olabilirdi, fakat, farklı görüşteki insanların görüş belirtmeleri mümkün olamazdı. Bizim amacımız, bu aşamada, böyle bir moral toplantısı değil; değişik sosyalistlerin görüşlerinin alınması ve onlarla beraber, bir parti çalışmasına girmekti. Buna karşı, moral bakımından çökmüş "Birleşik Sosyalist Parti" savunucuları moral kazanmak için geniş bir kitle toplantısı yapmakta direndiler. Bu arkadaşlara, Aybar ve arkadaşları da katıldı. Katılmak durumundaydılar, çünkü, onların da morale ihtiyacı vardı; ayrıca bu onların partiyi yatay oluşturma anlayışlarına da denk düşmekteydi. Bunun yanısıra SDP'li arkadaşlar, görüşlerini her nedense tüzük ve program tartışmasına bırakmayı yeğlemişlerdi. Buna gerekçe de "biz çağrı yapanız, dayatmacı olamayız" anlayışıydı.

İrtibat komitesinin çalışması sürecinde, İşçi-Kitle Partisini savunan arkadaşlar, parti kurulma çalışmasına dışarıdan katkıda bulunmayı sürdürdüler. Zaman zaman toplantılara katılarak öneriler sundular. Zaman zaman toplantılara katılarak öneriler sundular. Bu öneriler, geniş bir sosyalistler partisinin yaratılıp, İşçi-Kitle Partisi'ne giden yolu açma doğrultusunda önerilerdi. Sonuç olarak bu öneriler de gözönüne alınmadı.

14 Aralık toplantısı sonuç olarak "Birleşik" İşçi-Köylü Partisi'nin kurulma kararının alındığı toplantı olarak son buldu.

Burada bir not düşerek Yalçın Küçük'ün konuşmasına değinmek istiyorum. Yalçın Küçük geleneklere sahip çıkılmasını savundu; ancak Yalçın Küçük'ün savunduğu geleneği savunmak mümkün değil. Eğer bir gelenek savunmak gerekiyorsa; bu, halkın mücadele geleneğini savunmak olur. Bu gelenek de tarihimizde bol miktarda bulunmaktadır.

Yine Yalçın Küçük'ün hazır bir reçetesinin varolduğunu öğrendik. Biz reçetelerde yazılanların Sosyalizm için zararlı olduğunu görüyoruz. Tıpkı mide ülseri için yazılan bazı diyetlerin zararlı olduğunun bugün ispatlandığı gibi. Reçete anlayışı Türk soluna yeni gelmemiştir. Türk solu oluşmaya başladığından günümüze kadar reçeteler yüzünden güdük ve bilimsellikten uzak kalmış, her on yılda bir yeni bir parti oluşturmak konumuna düşmüştür.

Biz reçeteleri gözönünde bulundururken, onların zararlı ilaçlarını atıp yerlerine zararsız ilaçlar bulmak zorundayız. Yalçın Küçük, mide ülserine hâlâ süt vermeye devam etsin.

Ülkemizde birçok kereler, çeşitli şekillerde sosyalistler partiler kurdular. Her parti lideri geçmişini de alıp getirdi. Daha açık söylemek gerekirse, kimse geçmişi ile hesaplaşmadı. Ülkede hiçbir şey olmamış gibi kitlelerin karşısına çıkıp sizi kurtaracağız edası ile hareket ettiler. En yakın örneği ve benim de içinde yaşadığım 12 Mart'tan sonraki gelişme... Kim 12 Mart tahlilini yaptı ve kendisine düşen hatayı ortaya serdi? Hiç kimse... Hiç kimse diyorum, çünkü kapalı kapılar arkasındaki sohbetler ne beni, ne de kitleyi hiç ilgilendirmiyor. 12 Mart'tan sonra birçok şeyi bilmeden yalnızca iman gücü ile işe koyulduk. Çünkü, henüz öğreniyorduk, halkı da yeni tanıyorduk. Fakat şartlar değişti, öğrenip olgunlaşıyoruz. Şimdi soruyoruz. Kurultay için saydığınız kişiler, geçmişteki hatalarını görüyorlar mı? Bunları halkın gözleri önüne serebilecekler mi? Halkın diyorum, çünkü mücadele halkın mücadelesi. Yoksa birkaç aydın ve sendikacının mücadelesi değil. Hemen şunu da ekleyelim, hataların üzerine artık sünger çekilemeyecek. Çünkü süngerli hatalar, kangrenli hastalık haline geliyor. Tüm halkı da zehirliyor.

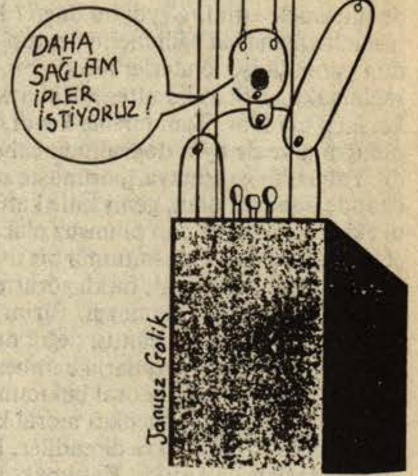
Evet, 1920'lerden günümüze kadar sosyalistler, halka karşı sorumlu olsalardı ve hesap verselerdi, tüm sosyalist hareketin geldiği nokta, çok daha değişik olacaktı.

Bizim gururlu ve bencil aydınlarımız, halkı koyun sürüsü görme anlayışı içinde küçüldükçe küçülmüşler ve bu anlayış onları cehaletin kucağına itmiştir. Cehalet diyorum, bundan dolayı kızabilirsiniz. Ama kızmamanız gerekli. Çünkü herşey kitaptan öğrenilemiyor. Ayrıca kitapla pratik, hiçbir zaman tamı tamına uyum sağlamaz. Bazen kitap, bazen halk yol gösterir. Yani ikisi bir potada eritilmezse hiçbir yere varılamaz. Aydınlarımızın halka karşı bu tavırları yalnızca kendilerini cahil bırakmamış, halkı da cehalete sürüklemiş. Ben halka aydınların çok şey verebileceklerine inanıyorum. Aynı zamanda da halktan da çok şey öğreneceklerine.

Bu anlayış doğrultusunda düşünürsek sosyalist aydınlarımızın, liderlerimizin geçmiş hatalarını ve halka karşı işledikleri suçları açık ve net olarak ortaya dökmeleri gerekir. Sonra halkın adına hareket etme cesaretini göstermeleri gerekir. Siz ve başkaları bunlara cevap olarak şunu söyleyebilirsiniz; "İşte biz de kurultay yapıyoruz. Burada ele alınacak." Belki öyledir, ama ben şuna inanıyorum: Kurultay yalnızca "hangi platformda biraraya gelebiliriz" kurultayı olacak. Tabii ki bu da çok önemli. Fakat özeleştiri yapılmadan, halka hesap verilmeden ne kadar kurultay yapılırsa yapılsın ve de bir parti çatısı altında birleşilsin, bu birlik suni birlik olacak ve bir sene sonra birçok parti doğuracaktır. Ayrıca Sosyalist kurultaya halktan insanların katılması şart. Çünkü halkımızın kahraman aydınlara soracak çok soruları var. Geçmişi okuduğumuzda bir sürü suçlama var. Buna rağmen kendi içlerinde, birbirlerine yağ çekerek, hiçbir şey yokmuş gibi yolarına devam etmişlerdir. Ne zamana kadar? İnsanlar ölüp gidene kadar. Ölünce o böyle yaptı, şöyle hata yaptı diye feryat ediliyor. Peki bu hatayı yapanı kime şikayet ettiniz? Üç beş kişi halk adına nasıl hareket ettiniz? Bütün bu sorular, bizi bu kurultay öncesi hesap sormaya itiyor. Kimin adına?.. Kendi adımıza, halk adına. Görüldüğü gibi Doğu'nun gel demesiyle gelinmiyor. Önce günahlarımızı sevaplarımızı ortaya dökelim. Kirli çamaşırlar atılsın, sonrası kolay...

Saygılarımla
Muzaffer BAL

☐ Bir Toplantının Anatomisi

14 Aralık'ta Neler Oldu?

EMİN TANRIYAR

14 Aralık toplantısı üzerine basında çeşitli haberler çıktı. Ama bunların hiç birisi İnci sinemasında neler olup bittiğini açıklamaya yönelik ya da olayları anlamaya katkıta bulunacak bir yeterlilikte değildi. Evet, sonunda bir parti kurulması kararı alınmış ve 4 kişilik bir Seçici Kurul (Erol Toy, Yalçın Büyükdağlı, Hüseyin İmik ve Doğan Ekmekçioğlu) seçilmişti ama bu dört kişi hangi partinin ve nasıl bir kuruluş sürecinin neresinde duruyordu, bunlar belli değildi.

Çeşitli haber ve yorumlardan, kurulacak partinin artık "birleşik" olamayacağı ya da eski TİKP ile eski SDP'nin bir kısım kadrolarının katıldığı "sınırlı birleşik" bir parti olacağı anlaşılmıştı. Ama görünümdeki bu netlik, ortada kalan çeşitli sorulara yeterli yanıtı oluşturmuyor şüphesiz.

Bir yanıyla, "nasıl böyle oldu?" ya da "niçin?" sorularının yanıtlarının aranması gerekir ama bir başka yanıyla da "Biz zaten bunun böyle olacağını önceden biliyorduk" türünden bir "bilgeliğin" doğru ve geçerli olup olmadığını tartışmak, bu bilgelere de gerekli yanıtları vermek gerekir.

Bütün bunlar için 14 Aralık toplantısının yapıldığı salonda ve kulislerde (arada bir de toplantı öncesine uzanarak) biraz gezinelim isterseniz.

BAŞKAN NE DEDİ?

14 Aralığın bir kahramanı Doğu Perinçek ise diğer kahramanı da şüphesiz Divan Başkanı İbrahim Çetkin'dir. Bu tür toplantıları (Etap örneğinde görüldüğü gibi) Meclis İç Tüzüğü'ne göre yönetme gibi bir tercihi ve deneyimi olan İbrahim Çetkin'in salonu "Cumhuriyetimizin kurucusu Atatürk ve şehitlerimiz için sükunete davet" ettikten hemen sonra söylediği sözler belirgin bir şaşkınlık yarattı. Çetkin "Bu toplantıda Sosyalist parti hakkında konuşulmayacak, program tüzük tartışmaları yapılmayacak, parti üzerine farklı yaklaşımlar burada tartışılmayacak ve kişilerin görüşleri isim belirtilerek eleştirilmeyecek" sözleriyle "gündem"ini belirledikten sonra, gerçekten de şaşırmamak ve "yanlış mı işittim, Başkan ne dedi?" dememek elde değildi. Aslında salonun hemen bu sözler üzerine ikinci kez ayağa kalkıp Başkan'ın anısına saygı duruşunda bulunması gerekirdi; ama zaten salonun çoğunluğunu oluşturanlar böylesi bir toplantıya hazırlanmış olduklarından, Başkan sadece onların yolunu açmış ve sahnedeki ileri kuvvet görevini yerine getirmiş oluyordu. Devam edelim ve görelim:

Başkanın ilan ettiği "gündem" sınırları içinde konuşmak isteyenlerin isimlerini yazdırmaları istendiğinde, yaklaşık 70 kişinin başvurduğu görüldü. İsimler tek tek okunduğunda da 7-8 ismin dışında tümünün Saçak (Eski TİKP) çevresinin insanları olduğu görüldü. Başkan için bundan sonra "haklı" olarak bir zaman sorunu vardı ve bu nedenle konuşmaları 5 dakika olarak sınırladığını ilan etti. Tam bu sırada Orhan Dilber, usül hakkında söz istedi. Başkan söz vermedi ve yazılı önerge verilmesini istedi. Yazılı olarak iletilen usül hakkındaki bu önergede "toplantının sağlığı açısından, farklı eğilimlerin görüşlerini birer temsilci ile dile getirmesi (ve konuşma süresi örneğin 20 dakika olması), görüş tekrarında bulunacak olanların ikinci turdaki geniş konuşmalar içinde yer alması isteniyordu.

"Hepimiz biliyoruz ki sosyalist parti hakkında farklı görüş ve eğilimlerin sayısı 10'u geçmez. Bunlar öncelikli olarak birer temsilci ile görüşlerini uzun uzun anlatırlar daha sonra da ikinci turda isteyen herkes konuşur. Şimdi bu isim yazdıran 70-80 kişinin beşer dakikalık konuşmalarından parti üzerine sağlıklı bir tartışma yapmak mümkün olmayacaktır" deniyordu. Başkan ise, bu öneriye "Biz böyle bir seçme ve ayıklama yapamayız, aynı görüşü dile getirecek konuşmacılar elemeyi kendi aralarında yapsın" yanıtını verdikten sonra bir de salona "sorarak" onaylatmayı da ihmal etmedi. Ama bu soru, bir oylama ya da lehte-aleyhte konuşmalar yapıldıktan sonra değil, son derece gayrıciddi bir biçimde salona laf atarak sorulduğu gibi, yanıtı da aynı biçimde "olmaz, yapılmasın, herkes kendi sırasında beş dakika konuşsun" gibi laf atmalar şeklinde geldi.

Dilber'in önerisinin başkan tarafından reddinden sonra artık sağlıklı bir kuruluş tartışması yapılamayacağı da ortaya

çıktı. Çünkü sayıları 70 kadar olan konuşmacıların ellerinde daktilo edilmiş konuşma metinleri vardı ve hiç birisinin bu metinleri cebine sokmaya niyeti yoktu. Hepsi, birbirinin aynı konuşmaları (daha doğrusu kutlama mesajlarını) tekrar edecekler, güçlerini göstereceklerdi. Onların dışındakilerin beş dakikada neler söyleyebileceği ise tamamen kendi yeteneklerine bağlıydı. Bu toplantının farklı kuruluş görüşlerini tartışmak üzere düzenlenmediği de bu konuşmalardan açık bir biçimde seziliyordu; çünkü hiç bir metinde bu konuda bir öneri ya da somutluk yoktu. Belli ki toplantının gündemi herkese farklı biçimde anlatılmıştı.

ETAP'TA ALINAN KARAR NEYDİ?

Hemen bu noktada biraz geriye dönelim. ETAP toplantısında "daha geniş bir toplantı düzenleme" kararı alınırken iki önemli belirleme yapılmıştı: Birinci nokta; "Bu salonda farklı görüş sahibi sosyalistlerin önemli bölümü yoktur; dolayısıyla toplantının sosyalistleri temsil gücü zayıftır ve bir sonraki toplantıya bu sosyalist kesimler de çağırılmalı ve gelmeleri için çaba harcanmalıdır." İkinci nokta da "toplantıya artık parti kuruluşunun gerektiğini kabul edenler çağırılmalıdır" şeklindeydi.

Demek ki 14 Aralık "İnci" toplantısına gelinirken bu iki noktaya dikkat edilmeliydi. Ama gerek toplantı öncesi çalışmalardan, gerekse toplantıdaki tavırlardan ve konuşmacılardan anlaşıldı ki D. Perinçek ekibinin bunlara dikkat etme gibi kayguları yoktu.

14 Aralık toplantısının davetiyeleri dağıtılırken bir kısım insanlar davetiyeleri farklı sosyalist kesimlere ulaştırmaya gayret gösterirken başkalarının "kendi delege"lerinin sayısını arttırmak için çaba gösterdiği, kendi dışlarındaki "Sol"'un ve ileri işçilerin bu konuyu daha fazla tartışmalarını istemedikleri ortaya çıktı. Bu konuyu biraz daha açmak yararlı olur: İrtibat komitesinin Kasım ayı içinde yaptığı iki toplantıda da "Büyük Toplantı öncesinde çeşitli illerde farklı sosyalist çevrelerle tartışmaların yapılacağı bir nevi hazırlık toplantılarının yapılması" yine aynı süreçte "örneğin İstanbul'da da belirli işçi mahallelerinde parti tartışma toplantılarının yapılması" önerisi gelmişti. Bu toplantılar Büyük Toplantı öncesinde görüşlerin netleşmesine yardımcı olacak

14 Aralık'ta farklı ses istenmiyordu, farklı seslerle tartışmak istenmiyordu.

ve geniş bir kesim içinde de ilgiyi canlı tutacaktı. Gerek O. Dilber'in gerekse benim öneri olarak getirdiğimiz bu toplantı fikrine İrtibat Komitesi'nden Yalçın Büyükdağlı ve Tayfun Tabakoğlu şiddetle karşı çıkmışlar ve "güçleri başka toplantılar için bölmeyelim, tek büyük bir toplantı için hazırlanalım" demişlerdi. Aybar'ın ve Uğur Cankoçak'ın da bu dar ve çeşitli toplantılar fikrini kabul etmesinden sonra Ankara ve İzmir'de birer toplantı yapılması için karar alınmış ancak İrtibat Komitesi daha sonra bu toplantılarla uğraşmaktan vazgeçmişti. Ankara toplantısı da salon sahiplerinin tedirginliği gerekçesiyle yapılamamıştı. Bu reddedişin gerçek temeli 14 Aralık'ta ortaya çıktı. Farklı ses istenmiyordu. Farklı seslerle tartışmak istenmiyordu. Farklı seslere, bu sesler kendilerini maskeleyebildikleri ölçüde tahammülleri vardı ve ancak böylelikle bu sesler Saçak'çıların partisi "Birleşik" gibi görünebilirdi. Eğer gerçekten sağlıklı bir tartışma ortamı istenseydi. O.Dilber, önerisini verdiğinde bu desteklenirdi ya da bu doğrultuda bir tavır geliştirildi.

14 Aralık toplantısı ve öncesi Saçak çevresinin birleşik bir sosyalist partiden yana olmadığını farklı görüşlerle bir çatı altında bir partide bulunmak istemediklerini açık seçik ortaya çıkartmıştır.

AYBAR, PERİNÇEK VE KÜÇÜK

Toplantıyı izlemeye devam edelim. "Davet eden" sıfatıyla bir nevi ev sahibi olan M. Ali Aybar ilk konuşmacıydı ama uzun ve tarihe ilişkin konuşmasının ancak son birkaç cümlesini sosyalist partiye ayırması Etap'takine benzer bir düş kırıklığı yarattı. Aybar'ın "Bir çatı altında toplanma başarısını mutlaka göstermeliyiz" dileği ise gerçekte sadece "dilek" olarak kalacaktı. Aybar'ın bu tavrı "bekle, izle ve gör" taktiği olarak da yorumlanabilirdi ama sonuçta net bir tavır bekleyen salondakiler (eski SDP'liler dahil) herhangi bir fikir edinemediler. İbrahim Çetkin'in Saçak çevresinin istediği tarz ve doğrultuda gündem değiştirmesi ve toplantı idare etmesi, Uğur Cankoçak'ın ise tam tersine bu durumun yanlışlığını oldukça sert ve uyarıcı bir ifade ile de anlatmış olması ve "senaryo"yu protesto etmesi, İrtibat Komitesi içindeki bazı eski SDP'lilerin de eski TİKP'lerle uyum içinde olduklarının ortaya çıkması, eski SDP'liler için ortak bir tavrın olamadığının göstergeleriydi. Cenan Bıçakçı'nın bu sırada tutuklu olması nedeniyle yokluğu ise gerçekten elle tutulur bir şekilde hissediliyordu. Salonda bulunan bazı eski SDP'li il ve ilçe teşkilatı başkanları bu olan biten karşısında konuşamamışlar ve nasıl bir tavır almaları gerektiğini belirleyememişlerdi. Aybar'ın konuşması ise hiç kimseye herhangi bir mesaj vermiyordu.

Aybar'ın konuşmasından sonra verilen bir önerge ile isimleri 70 kişilik listenin ortasında ve sonunda olan Yalçın Küçük ile Doğu Perinçek'in öncelikle konuşması istendi. Bu önerinin hangi temele dayandığı belirtilmemişti ve daha önce Orhan Dilber'in "farklı görüş sahipleri öncelikli konuşsunlar ve uzun konuşsunlar" şeklindeki önergesini reddeden Başkan, bu iki farklı görüş sahibine öncelik tanımak için hiç tereddüt etmedi ve salona yine laf atma biçiminde üstün körü bir sorarak "konuşsunlar" şeklindeki birkaç laf atmayı kabul ederek Perinçek'i mikrofona çağırdı. Bu nokktada da gerek Perinçek'in gerekse Başkan'ın çifte standart kullandıkları ortaya çıktı. Çünkü Perinçek farklı görüş sahiplerinin öncelikli konuşması konusunda samimi olsaydı Dilber'in önerisini desteklerdi. O öneriyi reddettiğine göre, kendisinin de kalkıp imtiyazlı bir şekilde (Küçük'le beraber) konuşması önerisini reddetmeliydi. Keza bu Divan Başkanı için de geçerliydi. Açıklanamaz ama anlaşılabilir tasarruflardı bunlar.

Güzel ve etkileyici konuşmasının içinde Perinçek'in de partinin nasıl inşa edileceğine dair net görüşlerini öğrenmek mümkün olmadı. Sanki sosyalistler buraya parti kurma önerileni ve görüş farklarını tartışmaya değil, bir partinin nasıl kurulması gerektiğini tartışmaya değil, daha sonra Atilla isimli konuşmacının belirttiği gibi "iman tazelemeye" gel-

mişlerdi. "Sosyalistler yılmazdı, onlar inançlıydı, düzen sosyalistleri yok edemezdi". Bunları söylüyordu Perinçek. Konuşmasının bir yerinde de "baskılar karşısında yılmayan sosyalistleri postallar ve tanklar üzerinden geçse bile gene başını doğrultan kardelen çiçeklerine" benzetmesi gerçekten güzeldi. Ama bu benzetmenin talihsizliği onun ağzından çıkmış olmasıydı. Çünkü bu sözleri işiten bazıları da Perinçek'i "sinek kapan çiçeği"ne benzetiyordu. (Sonra Botanik sözlüğüne baktım. Sinek kapan çiçeği'nin karşısında şunlar yazıyordu: "Böcek yiyen bir bitki türü. Bu türün Drosera cinsi. Bataklıklarda, çayırlarda, yüksek turbalıklarda yetişen 90 kadar türü vardır. Rozet yapraklarının üzerindeki salgı tüylerinden yapışkan, biraz bal kıvamında sindirici bir sıvı salgılanır. Bu salgı güneşte parıldar ve böcekleri kendine çeker. Böcek bu yapraklardan birinin üzerine konduğu zaman bu yapışkan madde tarafından yakalanır".

Perinçek'in konuşmasından sonra ikinci imtiyazlı konuşmacı Yalçın Küçük de kendine özgü bir mizansenle sahneye çıktı. Boynunda, ceketinin eteklerine kadar sarkan göz alıcı, kırmızı, geniş bir atkı vardı. Büyük bir törenle kendi cep saatini çıkarıp masaya koyduktan (ve onu orada unuttuktan) sonra artık alıştığımız, "hiddetli" ve "heyecanlı" konuşmalarından birine daha başladı. Yalçın Küçük'ün bazen "show"a kaçan tavırları ve hakkı olmayan bir geçmişe sahip çıkması, hem de istismar düzeyinde sahip çıkması bir yana, konuşması birkaç açıdan önem kazanıyordu. Birincisi bir sosyalist olarak "nerede bir parti kurma çalışması varsa ben onun içindeyim ve bu çalışmaların muhatabıyım" diyordu ki bu doğru bir ilkesel tavırdı. Küçük, partiye değil ama sürece katıldığını ve partinin mutlaka kurulacağını ve kurulması gerektiğini belirtiyordu ki bu da onu süreci dışardan izleyenlerden yine ilkeli bir biçimde ayırıyordu. Bu iki ayrı noktadan sonra Küçük "Yalçın Küçük anti-sovyetiklerle aynı partide yer alıyor dedirtmem kendime" diyerek tavrını belirliyordu. Küçük, kendi ayırdedici çizgilerini çiziyor, kuruluş sürecine ilişkin bir tavır belirliyordu; böylelikle de aslında Başkan Çetkin'in gündemini çiğneyen ilk konuşmacı oldu. Başkan ise, isminden mi, kırmızı atkısından mı, saatinden mi, yoksa hiddetinden mi, bilinmez, artık neden ürktüyse ürktü ama bir türlü Küçük'ü kendi gündemine davet edemedi. Bir ara sözü uzattığı için kısa kesmesini istediğinde de salondan yükselen "devam etsin" sözleri karşısında geri çekildi ve Küçük, uzun bir konuşma yapma fırsatını elde etti. Evet... hiç değilse Küçük'ün ne dediği anlaşılmıştı: "Bir sosyalist parti mutlaka kurulacaktır. Ve parti olmak için değil, iktidar olmak için kurulacaktır. Bu partinin sosyalizm anlayışı Kemalizm'den geri gitmemeli ve anti-sovyetik olmamalıdır. İttihat Terakki dahil, Kurtuluş Savaşı ve Kemalizm dahil bütün geçmiş mücadele geleneğine sahip çıkmalıdır. Doğu sorunu ve Kemalizm program tartışmalarının iki temel sorunu olmalıdır. Parti kuruluş tartışmaları daha dar topluluklar içinde yapılmalıdır."

Bunların yanısıra Küçük'ün söylediklerinden çıkartılabilecek bazı başka imalar daha vardı. Örneğin farklı görüşlerin birlikte oluşturabilecekleri bir parti, Küçük için bir "Kervansaray Partisi"ydi ve böyle bir parti iktidar mücadelesi veremezdi, "kulüple parti birbirine karıştırılmamalıydı." Yani farklı eğilim ve hizipler, iktidar için kurulmuş ve sosyalist partiyi zaafa uğratırdı.

İLK MUHALİF SESLER ZEMİN ve İLK ADIM

Küçük'ten sonra gelen 10-15 kadar konuşmacı kendilerini herhalde Perinçek'in başkanı olduğu bir partinin ilk kongresine delege olarak gelmiş sanıyorlardı, ya da öyle davranmaları istenmişti. Herbiri tıpkı gençlik kolu, kadın kolu (ev kadını ve çalışan kadın kolları ayrı ayrı olmak üzere) gibi kalkıp kongreyi ve liderlerini selamladılar ve "2000'li yıllara girerken Birleşik Sosyalist Parti'nin kurulmasını istiyoruz ve bekliyoruz" dediler. Küçük bir komedi bütün hızıyla akıp gidiyordu. Ama artık bazılarının da sabrı taşmaya başlamıştı.

Nitekim Ruşen Çakır Başkanlığa bir önerge vererek, "Aynı şeyleri 2000'li yıllar tekerlemesi ve sloganıyla söyleyerek vakit harcayanların uyarılması"nı istedi. Ama Başkan'ın yapacağı bir şey yoktu, çünkü o zaten yapacağını yapmıştı. Ama tepkiler Saçak dışındakilerinkiyle sınırlı değildi.

Atilla isimli bir konuşmacı Saçak çevresinde bulunup da bu senaryoya katılmayan bir eğilimin tepkisini dile getirdi ve "Burada iman tazeleniyor, bizim buna ihtiyacımız yok, biz buraya birbirimizi ajite etmeye değil, parti üzerine farklı görüşleri dinlemeye ve tartışmaya geldik" dedi. Anlaşılan dışa karşı düzenlenen mizansen içte de geri tepmişti. Çünkü aynı "çatlak ses" toplantının sonuna doğru yine Saçak çevresinden Fatih Atilla tarafından da dile getirildi. Ama toplantıya ve düzenleyicilerine ve gidişata yönelik olarak cepheden ilk saldırı (merhum) İrtibat Komitesi'nin üyesi Muzaffer Bal'dan geldi. Toplantı başında dağıtılan ve doldurulduktan sonra da toplanan "Sosyalist parti kurucu anket formu"nu eline alıp mikrofona gelen Bal, "İrtibat Komitesi'nde olmama rağmen bu formdan haberim yok, kim hangi toplantıda, ne zaman bunun için karar aldı" diye bağırdı ve bu toplantının Saçak çevresinin kendi toplantısı gibi geçtiğini vurguladı. "Bu anlayışlarla bir İşçi Kitle Partisi'ne ulaşılamayacağını" belirten Bal, "böylesi kapkaççı ve senaryocu tavır ve anlayışlarla da bir yere varılamayacağına inandığını" söyledi. Bal, "Bu forma imza atanlar 12 Eylül öncesi solun memur zihniyetini taşıyanlar olacaktır. Bu zihniyetle kurulacak parti, geçmişteki partilerden farklı olmayacaktır. Bu zihniyet Halk Birliği Dernekleri'nin zihniyetinin buraya taşınmasıdır" diyordu. Bal'ın işaret ettiği bir gerçek vardı: Toplantıyı düzenleyen ve götürenler gerçekten samimi olarak farklı görüş ve eğilimlerin sağlıklı bir şekilde tartışılmasını sağlamak yerine başka bir şey yapmışlardı. Birileri bir yerde toplantının nasıl olacağına, kuruluş sürecinin nasıl olacağına, insanların kalkıp kaç dakika neler söyleyeceğine, farklı görüşlerin nasıl tecrit edileceğine, seçilecek dört kişinin kimler olacağına ve nasıl seçileceğine dair kararlar almışlar ve bu kararları uygulamaya koymuşlardı. Hattâ Cankoçak, Küçük ve Bal'ın da dile getirdikleri gibi partinin ismi bile neredeyse saptanmıştı. Muzaffer Bal'dan sonra söz sırası benimdi ve ben de bu yazıdan da anlaşılacağı üzere önce toplantının gündemini ve yanlışlığı yapan bu

değerli ve önemli dakikaları katleden Başkan'ı eleştirdim. Gelenek bahsinde de Kemalizme sahip çıkmayı örgütleyen Aybar, Perinçek, Küçük'ten farkımı, "Barikatların öte tarafı" olarak tanımlayıp parti kuruluş sürecine ilişkin önerilerimi Başkan'ın sık sık müdahalesine rağmen iletebildim (Zemin okuyucuları bu önerileri 2. ve 3. sayılardan bildikleri için burada tekrar etme gereğini duymuyorum). Daha sonra mikrofona gelen Orhan Dilber de "insanlar kendi partilerini kurmak için yalnızca kendilerinin söz sahibi olacakları toplantılar düzenlemekte ve partilerini kurmakta özgürdürler. Ancak bunun sanki "birlikte yapılıyormuş gibi bir havada yapılması sahte bir görünümdür" dedi; böyle davrananlara "başarılar" dileyerek ayrı bir tutumu vurguladı. Bu konuşmadan sonra Yalçın Büyükdağlı'nın kendi taraftarlarını "birbirini tekrar edecek konuşmacılar çekilsin" diye göstermelik bir biçimde uyardığı gözlendi. Demek artık görünüm onları bile rahatsız edecek bir duruma gelmişti. Ama artık bu uyarılar için vakit çok geçti, çünkü insanlar konuşmak istiyorlardı. Sahnelere çıkıp "Bize ihbarcı diyorlar, ama ben beni vuranı ihbar ettim, itiraf ediyorum, neredesin çamur şevket" diye bağırmak istiyorlardı. Ama konuşmaları gerçekten kesmek isteselerdi, Perinçek, ya da Büyükdağlı bunun usule ilişkin çaresini bulurlardı. Konuşmalar aynı minval üzerinde devam etti.

Toplantı öylece sürüp gidiyordu işte. Ama artık salon tenhalaşmaya başlıyordu. Farklı görüş sahibi sosyalistlerde konuşma isteği ve bu toplantıdan "bir şey çıkacağına dair umut" kalmamıştı. Bu arada İlk Adım Dergisi yayın yönetmeni Hakan Mahmutoğlu da yaptığı konuşmasında, hem süreci hem toplantıyı eleştirdi ve ihbarcılarla aynı parti içinde olunamayacağını vurguladı. Aybar-Saçak ilişkisini eleştirdi ve Aybar'a hitaben oyuna gelmemesi gerektiğini söyledi. Tam bu noktada konuşmasını bitirmesini beklemeden Başkan'ın gayretleriyle Hakan sahneden indirildi. Daha sonra Saçakçılar yine kendi aralarında konuşmaya devam ettiler; ta ki Uğur Cankoçak mikrofona çıkmayı başarana kadar. Çünkü toplantının başından beri söz isteyen Cankoçak'a İbrahim Çetkin ne hikmetse Etap'ta yaptığı gibi bir türlü söz vermek istemiyordu ve sonunda Cankoçak, Doğu Perinçek'in önerisiyle konuşma fırsatını bulabildi. Cankoçak da tane tane sosyalist parti kuruluş sürecinin farklı düşünüldüğünü ve bu toplantının gündeminin de farklı düşünüldüğünü anlattı. Ama Cankoçak, burada gördüğü senaryo karşısında, önceden hazırlanıp sahneye konulmuş bu uygulama karşısında, bütün şevkini ve isteğini yitirdiğini söylüyordu. Cankoçak, toplantıda yapılanların, davet sahibi Aybar'a saygısızlık olduğunu da ekliyor ve sözü Çetkin tarafından kesilerek sahneyi terkediyordu.

Daha sonra Necdet isimli konuşmacı farklı görüşlere grupları adına söz verilmesini talep ettiğinde ne hikmetse Başkan birdenbire bu öneriyi kabul ediverdi. Toplantının da artık sonuna gelinmişti. Başkan farklı görüşler altında konuşacakların isimlerini istediğinde İlk Adım adına Hakan, Zemin yayın kurulu üyesi olarak da Orhan Dilber yazılı olarak başvurup söz istediler. Ama "Sayın Başkan" bu talebi "küçük ayak oyunları olarak" nitеledi ve "bunların zaten kendi dergileri var, görüşlerini orada yazıyorlar, niye gelip bir de burada konuşuyorlar, ben bunları yutmam" diyerek, yuttuğu büyük Saçak lokmasından sonra midesinde küçük lokmalara yer kalmadığını ifade etmiş oluyordu. Çünkü Gökyüzü dergisi adına yazı işleri müdürü konuşurken Saçak'ın bütün yazarları ve taraftarları ayrı ayrı konuşurken Başkan belki de öyle dergilerin olduğunu ve konuşmacıların da o dergilerin sorumluları ve taraftarları olduğunu da bilmiyordu. Başkan'ın bu son tavrından sonra salonu terketmekten başka çıkar yol kalmamıştı. Ama salonun dışında bekleyen Saçak çevresindeki insanları aşmak mümkün olmuyordu. Bir kısım insanlar "Bizler de bu tavırlardan rahatsızız, gitmeyin, buradan ayrılmayın, görüşlerinizi destekliyoruz, bu kürsüden konuşmaya devam edin" diyerek Zemin ve İlk Adım ekiplerini ikna etmeye çalışıyorlardı. Halbuki kürsü artık konuşulabilecek bir kürsü olmaktan çıkmıştı. Çünkü kendilerine söz verilmeyen Zemin ve İlk Adım sözcüleri Divan'ın tavrını protesto eden yazılı bir uyarıyı ve salonu terkettiklerini bildiren metni göndermişler, Divan bu metni de okumamıştı.

Alternatif bir odak yaratılması tüm sosyalistlerin önündeki bir görevdir.

Bu arada salonda önceden tesbit edilen isimlerin "seçimleri" yapılmış ve yazının başında saydığımız dört isim program ve tüzük önerilerini değerlendirmek, anket formunda kurucu olmayı kabul edenleri toplantıya çağırmak görevleriyle yükümlü olmuşlardı.

SONUÇ

Haziran ayındaki Etap toplantısından Aralık ayındaki İnci toplantısına değin geçen süre sosyalist bir partinin farklı görüş ve eğilimlerle birlikte kurulması için açık bir süreçti. Yani tüm sosyalistlerin müdahalesini bekleyen ve buna açık olan, kimsenin tek başına sahiplenemediği bir süreç. Diğer sosyalist kesimlerin atıl ve uzak kalışlarını fırsat bilen Saçak'çıların bu süreci bu görünüm altında kendi kuruluş süreçleri haline getirdikleri ortada. Ama, Birleşik bir sosyalist partinin inşaasının Saçak çevresinin benimsediği ve başarabileceği bir inşa olmadığını göstermek gerekiyordu. Bunun bir varsayım olarak değil, somut bir sürecin bütün gerçek verilerine dayandırılarak ortaya çıkarılması, gelecek dönem tartışmaları açısından hayati bir önem taşımaktadır. Demek ki birleşik (farklı eğilim ve görüşlerin birleşikliği anlamında) sosyalist bir partinin kurulması için farklı görüş ve önerilerin tartışılması devam edecektir. Ama Saçak çevresi bu tartışmaların dışında olacaktır. "Biz bunun böyle olacağını biliyorduk" diyenlere ise şu söylenebilir: Sosyalist (birleşik) bir partinin kurulmasından yana olanlar misafir gibi oturup beklemezler, bunun için çaba gösterirler. "Doğu'yla bu iş olmaz" diyenler, "Doğusuz parti" için kolları sıvamalı ve çaba göstermeliydiler. Şimdi Saçak'çılar partisi dışında İşçi Kitle Partisi gibi bir oluşumu gözetecek gerçek bir Birleşik Sosyalist Parti'nin oluşturulması yani "alternatif bir odak" yaratılması gündemdedir. Bu "odak" yaratma ise gene şu ya da bu kesimin değil, tüm sosyalistlerin önündeki bir görevdir. Bu kategorilerin hiçbirisine girmeyen ve aslında legal bir sosyalist parti kurulması fikrini yanlış bulanlarla ise tartışma başka bir biçimde sürecektir.

Hüzünlüyüm

UĞUR CANKOÇAK

Türkiye, NATO'ya bağlı 800 bin asker, 70 bin subay kadrosuyla, ABD'den sonra NATO içindeki en büyük orduya sahiptir. Bu ordunun hemen tamamı da NATO'nun emrindedir. Başka hiçbir ülkenin ordusu bütünüyle NATO'ya bağlı değildir.

Türkiye'de ABD üsleri var. Bu üslerde Nükleer başlıklı füzeler var. Amerika'nın en önemli dinleme tesisleri Türkiye'de.

Ve Türkiye, askeri deyimiyle, Sovyetler Birliği'nin yumuşak karnında. Coğrafyası bu kadar stratejik başka ülke dünyada az bulunur. Güneyimizde dünyanın en önemlı petrol rezervleri var. Amerikanın Ortadoğu'daki jandarması İsrail, Türkiye'yi güvenlik sınırları içinde görüyor.

Binlerce yıllık kara ve deniz ulaşımının birleştiği yer Türkiye. Sovyetler Birliği eğer güneye inmek isterse, denizden ya da karadan Türkiye'den geçmek zorunda.

Basında "Yıldız Savaşları" diye adlandırılan bir askeri stratejiyi Amerika gerçekleştirmek peşinde. Buna göre, kıtalararası füzeleri uzayda yakalayıp yok etmeyi planlıyor. Sovyetler Birliği bu konuda çok hassas. Geçenlerde yurdumuza gelen bir Amerikalı uzman genel kurmay başkanlığında brifing verdikten sonra, diplomatlarla yaptığı toplantıya katılan gazetecilerin sorularını cevaplandırırken: "Yıldız savaşları sistemi Türkiye'yi koruyucu şemsiyesi altına alamaz; çünkü, siz Sovyetler Birliği'ne çok yakınsınız, savaşın birinci dakikasında Türkiye Sovyetler'in kısa menzilli füzeleriyle yerle bir edilir." dedi. Yıllardır yapılan NATO manevralarında da Türkiye hep çıkartma hareketiyle kurtarılan bir ülke durumunda gösterilir. Yani, ordusunun hemen hemen tamanının emrinde olduğu NATO, Türikye'yi önce feda ediyor, sonra da gelip kurtarıyor.. Ama, iktidarımızın ABD'nin yıldız savaşları projesini destekleyen ender iktidarlardan biri.

Amerika'yla Sovyetler Birliği bizi hiç mi hiç ilgilendirmeyen bir konudan kaynaklanan savaşa tutuşsalar, Sovyetler Birliği'nin ilk vuracağı (hem de kolayca) ülke biziz. Çünkü, ülkemizde ABD'nin nükleer başlıklı füzeleri de bulunan tam beş tane üssü var. Öte yandan, dış borçlarımız tam 36 milyar dolara yükselmiş durumda. Borçlarımızın faizlerini ödemek için bile yeniden borçlanıyoruz. IMF'nin "Niyet Mektupları" ekonomi politikamızın belkemiğini oluşturuyor. Vergi oranları, nelerden vergi alınacağı bile IMF tarafından saptanıyor.

SOSYALİST PARTİ TARTIŞMALARI

24 Ocak 1980 ekonomik kararları 12 Eylül yönetimiyle ve onu izleyen ANAP iktidarıyla harfiyen uygulandı. Ve Türkiye, dünya kapitalist sistemine tam anlamıyla entegre edilmeye başlandı. Şimdi de Anonim şirketlerin halka açılmasına karar verildi. Böylece, küçük tasarruf sahipleri kendilerini dev holdinglerin sahibi gibi görmeye başlayacaklar. Sınıf bilincini köreltmenin tezgahı bu aslında...

12 Eylül yönetimi ve onu izleyen ANAP iktidarı demokratik hakların hemen hepsini silip süpürdü. Sendikalaşmak, Toplu İş Sözleşmesi yapmak, grev yapmak neredeyse hayal. Temel haklara getirilen kısıtlamalar akıllara durgunluk verecek kartede. Örneğin anayasada devletin yurttaşlarını hangi koşullarda öldürebileceği ve bundan dolayı öldürülen güvenlik güçleri hakkında soruşturma açılmayacağı yazılı.

Halk, devletten korkmanın doruğunda yaşıyor. Bir tiyatronun oyuncuları İstanbul'da İstiklal Caddesi'nde Nazi üniformalarıyla yoldan geçenlerden yarı Türkçe yarı Almanca kimlik ("Kimlik Bitte!") soruyor, yurttaşlar kuzu, kuzu kimlik gösteriyor...

Şeriat düzeni isteyenler ilkokul düzeyinde örgütlenmeye başladılar. Radyolardan TV'lerden kurandan ayetler okuyan Cumhurbaşkanı bile bu konularda uyarıda bulunmak gereğini duydu. Askeri okullarda dini örgütlerin kancasındaki öğrenciler okullardan uzaklaştırılıyor. (Bu arada bazı aklı evvel genç sosyalistlerimize bir parantez açarak şeriat demenin, "gavurun katli vaciptir" demek olduğunu hatırlatırım.)

Muhalefet diye ortaya çıkanlar dün ağız dolusu küfrettiklerini bugün bünyelerine almak için olmadık hokkabazlık yapıyorlar Üç günlük partiler kuruyorlar. Basın, bunlarla hülle partisi diye dalga geçiyor. Ama bunu ne ayartılan ne de ayartanlar önemsiyor.

Başbakan "nasıl geçirdik" diyebiliyor.

Eski Başbakan adam ayartma peşinde, tükürdüğünü yalamakta hiç beis görmüyor.

İşçiler, köylüler, dar gelirliler, küçük esnaf, küçük sanayici artan hayat pahalılığı, artan işsizlik, artan iflaslar karşısında panik halinde.

Türkiye'nin gündeminde, bağımsızlık, barış, açlık, işsizlik, zulüm, baskı var. Ama bu gerçek gündemi gün ışığına çıkartan yok. Biraz daha böyle giderse, dış kaynaklı reklam ajanslarının tayin ettikleri gündemlere alışacak Türkiye.

Bu duruma karşı çıkacak olan, Türkiye'nin geçek gündemini halkın önüne getirip, onunla elele üstesinden gelmeye çalışacak olan tek güç Sosyalistlerdir. Sosyalist Parti'dir.

Bunun adımı da atılmıştır. Türkiye'de sosyalistlerin hemen tümünün güvenini kazanmış olan Mehmet Ali Aybar, önce, bu anayasa ve yasalarla da bir Sosyalist Parti kurulabileceği tezini ileri sürdü; sonra da tüm sosyalistlerin bir çatı altında toplanmaları için çağrı yaptı. Çağrısında, özellikle dayatmacı olmadığını, öncülük iddiasının olmadığını, herkesin bir araya gelerek özgürce düşüncelerini söyleyerek ortak bir program üretmeleri gerektiğini vurguluyordu. Nitekim, ikili üçlü görüşmelerin ardından ETAP toplantısında Aybar, açış konuşması yapmayı yeğlemişti. Bu tavırda bir incelik vardı, açış konuşması bile, bir tartışma metni olarak algılanabilir, eşitlik bozulur düşüncesi vardı. Farklı görüşler ifade edilmeliydi. ETAP toplantısında ikinci bir toplantı yapılması ve bunun daha kalabalık ve de temsil niteliği daha geniş olması görüşü ağırık kazandı. Aybar'a irtibat komitesi kurma görevi verildi. Bu komitenin de temsil niteliği geniş biçimde düzenlenmesine özen gösteren Aybar, sürprizlerle karşılaştı, komiteye çağırdığı kimi isimler toplantıya katılmazlarken, kimileri de ilk toplantıdan sonra sudan bahanelerle istifa ettiler. Parti kurma sorununun ortaya çıktığı günden beri, kimin yaydığı belli olmayan "eski SDP'lilerle eski TİKP'liler parti kuracaklarmış" dedikodusunu adeta doğrular biçimde, irtibat komitesinde SDP'liler ve TİKP'liler başbaşa kaldılar. Aybar, komitenin karar organı olmadığını, toplantıya çeşitli görüşlerden ve çok sayıda insan getirmek göreviyle sınırlı bir komite olduğunu her toplantısında vurguluyordu. Ancak, 14 Aralık'tan iki gün önce irtibat komitesindeki eski TİKP'liler atağa geçtiler, toplantı yönetiminde mutlaka onlar da bulunmalıydı ve toplantı sonunda mutlaka bir komisyon seçilmeli burada da kendileri temsil edilmeliydi. Gerekçeleri de "biz bu iş için çok çalıştık" tı...

Ortak bir program üretmek için başlayan toplantı TİKP ilçe kongresine dönüştürüldü.

Ve 14 Aralık toplantısı başlar başlamaz, elden ele birtakım kağıtlar divana yağdı. Konuşmak istiyorlardı. Bu isimler okununca ve hele konuşmalar başlayınca kaba oyun ortaya çıktı. Eski TİKP'liler 60 kişiyle sıraya girerek orada bulunanlara hiç söz hakkı bırakmamışlardı. Yapılan tüm itirazlar kendisini sendika genel kurulunda sanan İbrahim Çetkin tarafından "demokratik" biçimde reddedildi.

Sosyalistlerin ortak bir program üreterek parti kurmaları gerekçesiyle başlayan toplantı TİKP ilçe kongresi derekesine düşürüldü. Hele, son dakikada seçilen 4 kişilik komisyon, Perinçek ve arkadaşlarının komploculuğuna pek güzel bir örnek oluyordu.

Ne yapılmak isteniyordu, nereye gelindi...

Bu hazin, bu ümit kırıcı durumda öncelikle, "Perinçek varsa ben/biz yokuz" diyan sosyalistlerin günahı var. "İşte sonuç ortada bizim dediğimiz oldu, bu adamlar böyledir" gerekçesi geçerli değildir. Neler yapılacağını iyi bilenler eğer işe sahip çıksalardı, sonuç böyle olmazdı. İkinci günah sahibi, herhalde, Perinçek ve arkadaşlarıdır. Nedir niyetleri? Aybar'ın adı arkasına sığınarak kendi partilerini mi kurmaktır? Yoksa bilinen, zekadan yoksun taktiklerle, kurulacak partiyi ele geçirmek mi?

Türkiye'nin hali malum. Fukara halkın tek kurtuluş yolu sosyalizm. Türkiye'de çok önemli bir sosyalist potansiyel de var.

Kimsenin bu işi berbat etmeye hakkı yok.

Sosyalistler Görev Başına!

14 Aralık toplantısında gerek gündemin kısıtlanmasından, gerekse de Başkanın müdahaleleriyle görüşlerini hiç, ya da yeterince iletemeyenlerden Zemin'e yazılar geldi. Aşağıda bunlardan ikisini bulacaksınız.

Birinci yazının yazarlarından Fatih Atilla bir kez kürsüye çıkmışken Başkan tarafından sözü kesilerek indirilmiş, ancak toplantının sonuna doğru kısaca konuşma fırsatını bulmuştu.

İkinci yazının yazarı Abidin Nesimi ise "En eski" Türk sosyalistlerinden biridir. O da toplantıda partinin kuruluş sürecine ilişkin görüş belirtmek maksadıyla gelip gündem kısıtlandığı için konuşamayanlardan biriydi.

FATİH ATİLLA-İBRAHİM BERKSOY
SELCAN ÖZLER-MESUT ŞİMŞEK-
AHMET T.URAL

Türkiye'de bir sosyalist parti kurulmasını koşullarının varlığı üzerine, kimi panel ve dergilerde yürütülen tartışmalar yaklaşık bir yıldır süregelmektedir. Bu tartışmaların getirdiği birikimle 14 Aralık'ta İstanbul'da ilk kez, geniş bir katılımla, sosyalist partinin kuruluş toplantısı gerçekleştirildi. Toplantı, gerek düzenlenişi, gerekse ardında bıraktığı düşüncelerle, sosyalist parti üzerine sürdürülen teorik tartışmaların, görüş ayrılıklarının sonuca bağlandığı bir "sonuç" toplantısı olmayıp, bu toplantının ardından gelişecek tartışmalara zemin hazırlayan bir "başlangıç" toplantısı olma niteliğine dönüştü.

Türkiye'de yasal platformda öteden beri yer almış olan sosyalist birikim, altı yıldır süregelen kesin suskunluğun bir an önce sona erdirilmesi dileğiyle gözlerini bir yıldır sürdürülmekte olan sosyalist parti tartışmalarına ve bu uğurda düzenlenen toplantılara çeviriyordu.

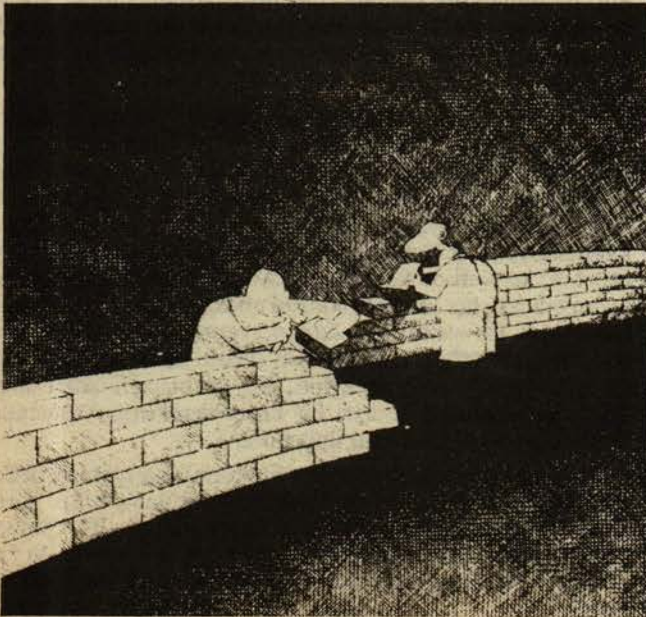
Sayın Mehmet Ali Aybar'ın çabalarıyla gerçekleştirilen Etap toplantısı, o zaman kimi sosyalistlerin de belirttiği gibi gerçekten de tüm sosyalistleri birleştirme umudu taşıyan ilk önemli toplantıydı. Çabaların yetersizliğine ve sınırlılığına karşın Etap toplantısı ve onun ardından önemli bir yoğunluk kazanan tartışmalar, Türk Solu'nun birleşmesi açısından önemli kazançlar sağladı. Ne yazık ki 14 Aralık toplantısı, Etap toplantısının ardından gelişen umutları bir ölçüde dağıtıyor ve ciddi kopmalara yol açıyordu. bu duruma gelinmesinde, özellikle *Saçak* çevresinin izlediği politika belirgin bir rol oynadı. Anlaşılan iki hedef gözetilmekteydi: 1) Burjuvaziye Türkiye'deki sosyalist birikimin varlığını ve gücünü göstermek. 2) Sosyalist Parti girişiminde insiyatifi ele almak. Birinci isteğe hiçbir sosyalistin itirazı yok ve olamaz. "Ben sosyalistim" diyen ve sosyalist partinin gerekliğine inanan sosyalistlerin toplantıya etkin katılımı bunun gösterge-

siydi. Ancak gözetilen ikinci hedef "Birleşik Sosyalist Parti" girişiminin birleştiriciliğine gölge düşürüyor, ona düpedüz bölücü bir nitelik kazandırıyordu. Bu çevre tarafından verilmek istenen mesaj şuydu: "Birleşik Sosyalist Parti Türkiye'de ancak bizim şemsiyemiz altında mümkündür. Program, tüzük vb. üzerine yapılacak her türlü tartışma son tahlilde bizim belirleyiciliğimize bağlı kalacaktır."

Kuşkusuz Bu durum, sosyalist muhalefetin nasıl yapılacağını bilmeyen, sonuçta sosyalizme insanların yön vereceğinin ve sosyalist eylemin yine insanlar tarafından gerçekleştirileceğinin ayrımına varamayan çizgiler ve gruplar üzerinde son derece etkili oldu. Doğal olarak bu tutum sosyalist partinin kurulmasının önemini yeterince kavrayamayan "kolaycı kopuş çizgisi"ne yol açtı. Bu gün ülkemizde çok sayıda sosyalist parti kurmanın ne koşulları ne de olanağı vardır. Birleşik ama gerçekten "birleşik" sosyalist parti kurma çabaları, hiç kimsenin, gurubun ya da "eskiden kalma çizgilerin" tekelinde olamaz! Sosyalist Parti kurma çabaları madem ki yeni bir girişimdir ve madem ki bu bir zorunluluktur; o halde ne gerekçeyle olursa olsun, hiçbir sosyalistin bu mücadele alanından uzaklaşmaya hakkı yoktur.

Diğeri önemli bir nokta da, toplantıda yaratılan "coşkulu" ortamın etkisiyle ya da daha başka nedenlerle(!) sorumluluklarını bir türlü anımsayamayan ve olumsuzluklara göğüs germeyi göze alamayan "sosyalist aydınlarımız"ın tutumlarıdır. Oysa aynı aydınlarımızın pek çoğu Etap toplantısına katılmışlar ve irtibat komitesinde yer almışlardır. Önlerine çıkan ikilem nedir? Daha önce Etap toplantısına katılan bu sosyalist aydınlarımızın çoğu kendileri açısından bağlayıcı olması gereken önemli bir toplantıya, 14 Aralık toplantısına, ya katılmamışlar, ya da orada olmalarına karşın görüş belirtmekten kaçınmışlardır. Bunun nedeni anlaşılır gibi değildir. Sosyalist aydınlarımızın bu tutumlarının gerekçelerini inandırıcı bir biçimde kamuoyuna açıklamaları ve yeni oluşumlar üzerine görüş bildirmeleri en azından onların sosyalist aydın olma sorumluluklarının gereğidir.

14 Aralık toplantısı, gereçekten demokratik bir toplum ön gören sosyalistler açısından kaygı verici olmuştur. Toplantının işleyişi baştan sona, anti-demokratik uygulamalara pirim vermiş, kurulacak Sosyalist Parti'de yer alacak birey ve gruplara (gözdağı verir bir havada) geçmiştir. Sonuçta, dört kişilik "program ve tüzük tartışmalarını örgütleme komitesi" kurulmuştur.

14 Aralık toplantısı daha uzun süre enine boyuna tartışılacaktır. Gelişecek bu tartışmaları şimdilik bir yana bırakırsak, somut olarak şöyle bir öneri geliştirilebilir: Seçilen dört kişilik komite bu görevi üstlenme yeteneğine sahip değildir. Anti-demoratik bir havada geçen, Sosyalist Parti kuruluş toplantısı gibi oldukça iddialı bir toplantının hemen ardından daha şimdiden komiteye ilişkin pek çok söylenti ortalıkta dolaşmaktadır. Bu nedenle komitenin görevde kalması yanlış olacaktır ve fesh edilmelidir. Bunun yerine dağıtılan anket formlarına, tüzük ve program tartışmalarına katılabileceğini belirten ve parti kurucsu olmak istiyen sosyalistlerin katılımıyla gerçekleştirilecek bir toplantıda belirlenecek 10-15 kişilik bir "tüzük ve program tartışmalarını örgütleme komitesi" oluşturulmalıdır. Bu toplantıda çalışmaların demokratik bir biçimde nasıl yürütüleceğinin ilkeleri saptanmalı ve bir çerçeve belirlenmelidir. Bununla birlikte 14 Aralık toplantısında Sosyalist Parti kuruluş çalışmalarından kopan arkadaşlara da çağrı yapılmalı ve katılımlarının sağlanması için *her türlü girişimde* bulunulmalıdır.

14 Aralık'ta oluşturulan komite feshedilmeli, daha geniş katılımlı yeni bir komite oluşturulmalıdır.

Bugün halkımız önemli bir yol ayrımındadır. Bir yanda halka umut dağıtan sosyal demokrasi kurum ve kuruluşlarıyla gerçek anlamda partileşememiş, diğer yanda Özal iktidarı halkı iyice yoksullaştırmış, temel hak ve özgürlükleri 12 Eylül'den devraldığı keyfiyetle kolayca askıya alabilecek konuma gelmiştir. Demokratik haklarının kullanılmasında sürekli bir baskıyla karşılaşan emekçi sınıflar artık radikal alternatifler beklemektedir. Halkımız her zaman radikal önerilere açık olmuştur. Sorun gerçekçi alternatifler üretip halka sunabilmektir. Bu gün sosyalistler bu olumsuz koşulların üstesinden gelebilecek seçenekleri üretebilecek potansiyeldedir.

Burjuva partilerini ciddi olarak düşündüren sorun, bir Sosyalist Parti'nin, Türkiye'de sosyal demokrasinin yerini alması sorunudur. Sosyalist alternatifin bilinçli bir biçimde işlerlik kazanması *coşku* ve *ajitasyonla* değil, akılcı ve radikal bir tavır takınmakla olasıdır.

Birleşik ama gerçekten "birleşik" bir sosyalist parti için: Sosyalistler görev başına!

Sosyalist Partiye Doğru

ABİDİN NESİMİ

14 Aralık 1986 günü İstanbul Pangaltı İnci Sineması'nda Türkiye'de bir sosyalist parti kurulması için yapılan ikinci toplantı gerçekleşti. Bu ikinci toplantıya katılmış ve yürürlükteki yasaların milli, bağımsız, Atatürkçü inkılap ve ilkelere bağlı solidarizmin sosyalist partisi adıyla kurulmasında yarar olduğu sonucuna varmış olanların katılmaları beklenirdi. Ancak Mehmet Ali Aybar ikinci toplantı çağrısında milli, bağımsız, bağlantısız, Atatürkçü inkılap ve ilkelere bağlı solidarizmi sosyalistlik sananları değil, meşruiyetçi tüm sosyalistleri toplantıya bekliyordu. Buna göre toplantı yasal sosyalizmi yasal yollardan kurmak isteyen herkesin toplantısı niteliğini almıştı.

Biz de yasal sosyalizmi yasal yollardan gerçekleştirmekten yana olduğumuz için bu toplantıya katıldık. Toplantı milli, bağımsız, bağlantısız solidarizmi sosyalizm sananların beyanları doğrultusunda gelişti. Biz de görüşlerimizi açıklamadık.

Yasal sosyalizm yasal yollardan iki biçimde belirebilir: Birincisi kapitalist toplum düzeninde sosyalist üretim düzeninden yana olan sosyalist hükümeti öngören bir sosyalist parti ile, ikincisi ise sosyalist devlet düzenini öngören, yani hem toplum düzenini hem de üretim düzenini kapitalist düzenden çıkarıp sosyalist düzene dönüştürmeyi öngören bir sosyalist parti ile.

Şimdi bu iki parti arasındaki ayrıntıyı ortaya koyalım. Sosyalist hükümeti öngören sosyalist parti seçim yoluyla iktidara gelmek, tasarruflarıyla halkın güvenini kazanmak, dönemsel seçimleri yapmak ve sonuçlarına katlanmak amacındadır. Buna göre anayasayı parlamentonun değiştirememesi bu hakkın ancak "Kurucu Meclis"e ait olması, "Kurucu Meclis"in de hangi koşullarda toplanacağının yine anayasada belirtilmiş olması gerekir. Bu nedenle parlamento üstünde bir "Anayasa Mahkemesi"nin bulunması diğer bir deyimle, yasamanın yargı denetiminde olması zorunludur.

Sosyalist devlet düzenini öngören sosyalist parti ise parlamentonun çoğunluğunun herşeyi yapabilmesini önerir. Parlamentoyu cebren ya da kerhen ele geçirmeye çalışır; bir komite yönetimi uygulamayı öngörür. Bu nedenle "Kurucu Meclis"e ve "Anayasa Mahkemesi"ne gerek olmadığını amaçlar. Bunlar seçimi kazanmak ve mülkiyet ilişkilerinin bedelini ödemek, tazminat vererek kamulaştırmak ya da millileştirmek biçiminde düzenlemek isterler.

Biz bu iki sosyalist partiden birincisinden yanayız. İkincisinin de serbest, dürüst dönemsel seçimden yana olanına da saygı duyarız.

Sosyalist parti kurmak toplantısı yasal bir toplantı olduğuna göre, toplantıda bulunanların da yasallıktan yana bir görüşte oldukları kabul edilmelidir. Şimdi sorun birinci görüşün öngördüğü bu sosyalist partiyle ikinci görüşün saygıdeğer kısmının nasıl kurulacağı ve iktidara nasıl geleceğidir. Bu konuda bize tarih yardımcı olacaktır.

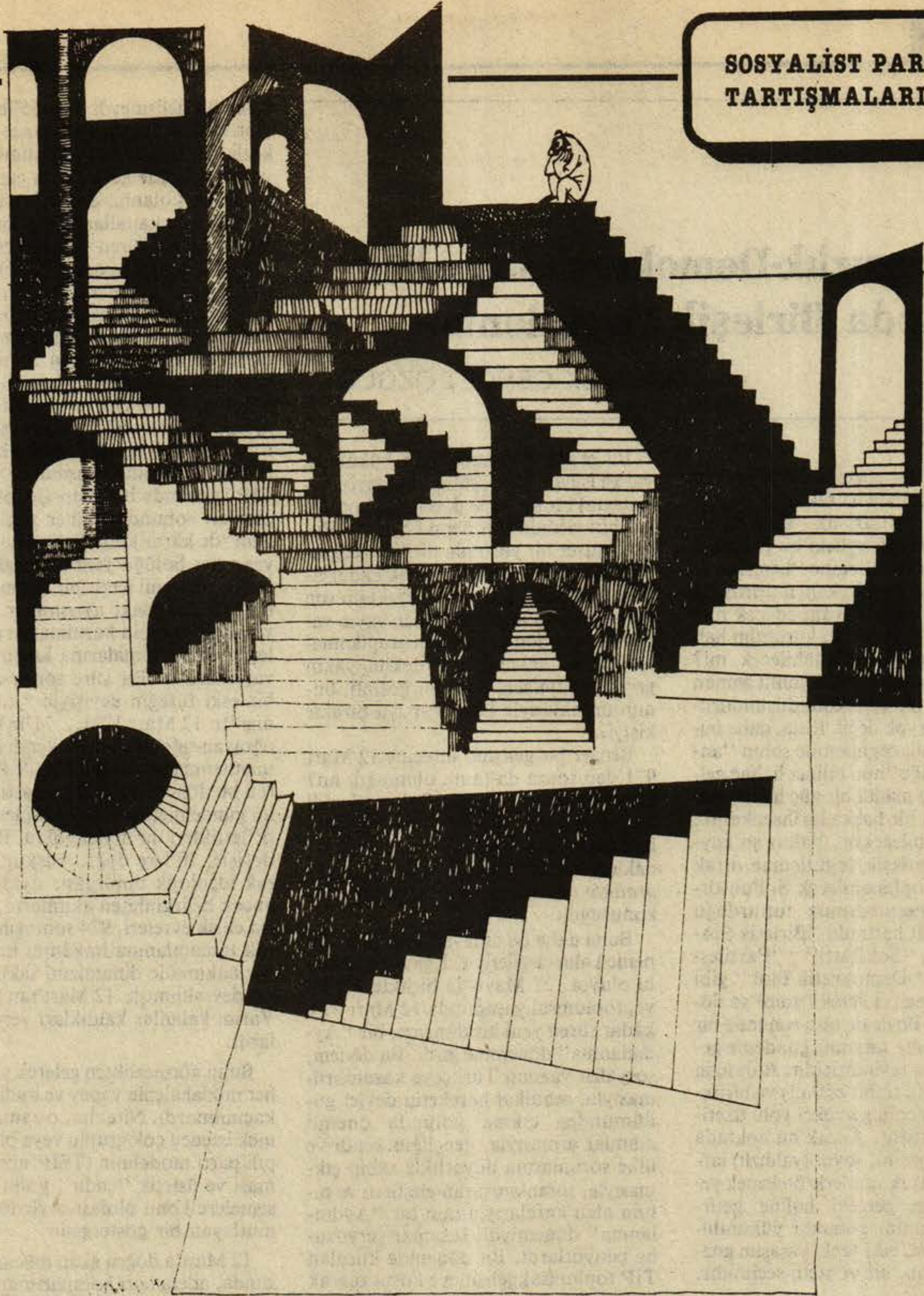
Tarihe bakarsak bu alanda iki farklı görüş vardır. Birincisi 1789-1830-1848 anayasaları konsansüslerinde (ilkeleri, koşulları ve varsayımları) ifade bulan mülkiyet ilişkileri. Diğeri ise 1870-1905-1917-1919 anayasa konsansüslerinde (ilkeleri, koşulları ve varsayımları) ifadesini bulan mülkiyet ilişkileri. 1789 ve onu izleyen çizgiye göre mülkiyet ilişkilerini güvenceye alan merkezi devlettir. 1870 ve onu izleyen çizgiye göre ise mülkiyet ilişkilerini güvenceye alan sivil toplum (komün)dur.

Tarihteki bu iki çizgi 1917 Şubat Devrimi'nde birleşmiş, merkezi devlet Duma'da (parlamentoda), sivil toplum Sovyetler'de (komünlerde) kendini gösterdi. Duma politik yönü, komün ise ekonomik ve sosyal yönü temsil ediyordu. 1917 Ekim devriminde ise tüm yetkiler tek mecliste toplandı (Sovyet). Bu durum II. Dünya Savaşı sonuna kadar nicel olarak farklı, nitel olarak aynen devam etti.

Bugün iktidar olmayan sosyalist partilerdeki çalışma doğaldır ki iktidar olmaya yönelik olacaktır. Türkiye'deki sosyalistler için de aynı durum sözkonusudur. Buna göre iktidardaki sosyalist partiler "kuvvetler birliği"ni, iktidar olmak isteyen sosyalist partiler ise kuvvetler ayrılığını savunurlar. Buna göre yasama, bağımsız parlamentoda, yürütme bağımsız vekiller heyetinde, yargı bağımsız mahkemelerde olmalıdır. Yasama, yürütme, yargı ayrı ayrı birer kuvvet sayılmalıdır.

12 Eylül 1980 hareketinde kuvvet olarak yalnızca "yürütme" kabul edilmiş, "yasama" ile "yargı" bu kuvvetin yetki organları olarak düşünülmüştür. Bu nedenle 12 Eylül 1980'de kurulan düzen "kuvvetler birliği"ni öngören bir düzen değildir. Bonapartizm (hükümetçilik) bir tek kuvvet kabul eder, o da "yürütme" kuvvetidir. Oysa sosyalistlik, zaten üç kuvveti de kabul eder. Ancak bunlar arasında bir uyum olacak, her kuvvet yetkisini ancak kendi alanında kullanacaktır. Kuvvetin etki alanında yaptığı sonuç 3 kuvvetin etkisini sürdürdüğü zamanın etki süresi, kuvvetin etki ettiği cisimde yaptığı değişim eğimi, hız ve benzeri adlar alır. Bunların ölçülmesi de ayrı bir birim gerektirir. Olgucular bunlardan ölçülebilirlerle ilgilenirler.

14 Aralık 1986 toplantısında bu konuların hiçbiri sözkonusu edilmemiş, bugün yürürlükte olan hükümetçilik görüşünün dayanağı olan konular incelenmemiştir. Bu konular birer tüzük ve program sorunu gibi düşünülmüştür. Bu konularda neler düşünüldüğünün açıklanmasına izin verilmemiştir.

SOSYALİST PARTİ TARTIŞMALARI

Kasım ve Aralık ayları içinde ZEMİN'e parti tartışmaları ile ilgili çok yazı geldi. Bunların tümünü değilse bile önemli bir kısmını bir kerede yayınlıyoruz. Kuşkusuz tek başına gelen yazıları yorumsuz yayınlamak bir tartışmanın yürümesi için yeterli değil; bu yüzden önümüzdeki sayılarda gerek ZEMİN yazarlarının cevapları, gerekse de okurlardan gelecek cevaplarla bu tartışmayı bir raya oturtmaya gayret edeceğiz. Umduğumuz bu sayede sosyalistlerin legal örgütlenme girişimlerinde ve bir işçi kitle partisi fikrinin işlenmesinde yeni açılımlar getirecek katkıların artarak sürmesi. ZEMİN hiç değilse bir kısmıyla bunun için çıkıyor.

Bu arada **Niyazi Demir**'in ve Almanya'dan yazan **Veli Ballıgil**'in son derece önemli bulduğumuz yazılarını bu sayıda yayınlayamadığımızı üzülerek belirtmek istiyoruz. Bu vesileyle bir kez daha belirtmekte yarar var: ZEMİN'e gönderdiğiniz yazılarınızı iki aralıklı 5-6 daktilo sayfası sınırlarında tutmaya gayret edin ve yasal sakıncalara dikkat edin. ZEMİN Yayın Kurulu'nun bir Sansür Kurulu gibi çalışmaya niyeti yok.

Bağımsızlık-Demokrasi-Sosyalizm Yolunda Birleşik Örgütlenme

ONUR EK-CEVDET ÖZGÜR

Önce bir gözlem: Türkiye Solu tarihinde az rastlanır ölçüde "hemfikir"lik gösteriyor. Lafzi düzeydeki bu çakışma, acaba birleşik örgütlenme "hemfikir"-ini pratiğe geçirmede, kalıcılaştırmada aynı performansla devam edecek mi? Siyasetin dar-yuvalardan kurtarılıp halka mal edilmesi sağlanabilecek mi? Kuşkusuz soruların kesin yanıtı zaman içinde alınacak, ama kimi düşündürücü işaretler de yok değil. Keza, daha bugünden birleşik örgütlenme solun "anlamlı çoğunluğu"nun bilinci haline gelmiştir. Bunun maddi bir güç haline gelmesi ise belki bir başka tarihsel kesitte mümkün olabilecektir. Yalnız şu kaydedilebilir: Birleşik örgütlenme ortak paydasında toplanabilecek Sol'un örgütlenme repertuvarında tutturduğu "koro", örgüt hattında "Birleşik Sosyalist Parti", "Sol Parti", "Partileşmiş Cephe", "Demokratik Blok" gibi dalga boylarına çekilerek "solo"ya dönüşmektedir. Böyle de olsa sonunda bir yeni örgütlenme tarzının gündeme getiriliyor olması sevindiricidir. Anlaşılan o ki, yetersizlik tesbit edilmiş ve birlikte kavga vermenin gerçekçi yolu üzerine yürünülmüştür. Ancak bu noktada "herkes (özniyetin), soyut (yaldızlı) laflarla boğup, uzak vaatlerle ötelemek yerine bugünün gerçeği haline getirme(nin)" adımını atmakla yükümlüdür. Elbette bu, etki-tepki yasasını gözardı etmeksizin, bir yöntem seçimidir.

ÇOK SESLİ TEK MERKEZE DOĞRU

Siyasetin yavaş yavaş sivilleştiği bir döneme giriliyor. Özellikle 983 yılından beri büyük gürültülerle estirilen Liberalizmin bir süredir zapt-ı rapt altında tutulan burjuva hizip-sadık muhalefet-i dahi hırçınlaştıran topallığı fiilen düzeliyor. Legal mücadelenin yeniden vücut bulabileceği koşullar kısmen de olsa olgunlaşıyor.

Bu arada determinizmin bükülmez yasası işliyor ve Sosyalist Sol (deyişi bağışlayın) bir bir kepenklerini açıyor. Ve her biri vitrinine bir dergi koyuyor. Bunu iyimser bir yorumla dirilik, zenginlik ve kararlılık belirtisi olarak kabul etmek mümkün. Kaygımız, herkesin son kertede kendi hoparlöründen yayın yapan ve kısır döngüye doğan gruplanmalar olarak kalacağı... Nitekim yakın geçmişe yapılacak kısa bir gezinti, bunun örnekleriyle karşı karşıya bırakır kişiyi...

Benzer bir gelişme sürecine 12 Mart 971'den sonra da tanık olunmadı mı? Gerçi o vakit, Sosyalist Sol'un, kendi içinde ayrı ayrı örgütlenerek mücadeleye atılmasını haklı kılan nesnel dayanakları vardı. Şöyle ki, pek çoğu için *pratikle rüştünü ispat etmemişlik* söz konusuydu.

Buna daha iyi anlayabilmek için döneme kalın çizgileriyle değinmek zorunlu oluyor. 27 Mayıs'la birlikte Türkiye, toplumsal yaşamında 12 Mart 71'e kadar süren yeni bir döneme, bir "Aydınlanma" dönemine girdi. Bu dönem, sosyalist yazının Türkçeye kazandırılmasıyla, sendikal hareketin devlet güdümünden çıkma yolunda önemli adımlar atmasıyla, gençliğin kendi ve ülke sorunlarına duyarlıkla sahip çıkmasıyla, soran-araştıran-eleştiren ve tutum alan kafalarıyla tam bir "Aydınlanma" dönemiydi: İnsanlar yeryüzüne çıkıyorlardı. Bu dönemde kurulan TİP toplumsal gelişmeye koşut olarak hızla gelişip güçleniyor, sosyalist düşünce ülke düzeyinde yaygınlaşıyordu. Dünyadaki gelişmelerin de bir ölçüde etkisi olmakla birlikte -2. Harbin faşist diktatörlüklerin yıkılması ve SSCB ile müttefiklerinin zaferiyle sonuçlanması-esas olarak sermayenin gelişme ve ayrışması sonucu 1946'dan oluşan politik çehrede ancak altı ay kalabilen parti deneyimini saymazsak bu, Türkiye'nin politik yaşamında oldukça önemli ve etkileri daha sonraki tarihsel kesitlerde de süren bir gelişmeydi. 964-65'lere kadar olan evrede, sosyalist düşünce tek merkezli bir yapılanma görünümü arzediyordu. O güne kadar aynı çatı altında emeklemiş olanlar eşitsiz büyüme göstererek ayrı kanallarda yürümeye başladılar. Kısa süren birlikte emekleme dönemi, nesnel ve öznel birçok etmene bağlı olarak sona ererken bu, aynı zamanda sosyalist düşüncenin tek bir örgütlenmeyle ifade edilmesinin de sonu oldu. 65'lerden itibaren kimi gençlik kesimleri, yükselen toplumsal dalgada bir süre, 27 Mayıs'ın "özgürlük" atmosferinde "yeraltı"ndan çıkan "eski tüfek"lerin etkisinde yol aldıktan sonra kendi içlerinde ayrışmaları yaşarken TİP içerisinde bir grup Çekoslovakya olayları sonunda "güler yüzlü sosyalizm"de karar kıldı. Sosyalist potansiyelin her bölüğü yeni bir örgütlenmenin de nüvesini içerir bir biçimde ayrıştı. TİP dışındaki ayrışmalar 70'lerde yasal bir partinin kurulmasını gündemlerine almış olmalarına karşın sonuca varamadılar. Bir süre sonra da ordu, bir eski tüfeğin deyişiyle "kılıcını atmış"tı: 12 Mart 1971... 71'le kesintiye uğrayan-uğratılan süreç kendi doğal tamamlanmasını zorladı. 980'e kadar süren bu dönem daha önce parti sorununu gündemlerine alan eğilimlerin "parti"leştikleri bir dönem oldu. Başka bir deyişle, 70'lere doğru baskın öge olarak ideolojik omurgası, siyasi çehresi ancak belirginleşen akımların, gruplarının eksik evreleri, 974 sonrasına sarkarak tamamlanma imkânını bulmuştu. Bir bakıma iç dinamizmi saklı bir miras devralınmıştı 12 Mart'tan çıkışta... Yarım kalanlar kaldıkları yerden başlardı.

Bunu görmezlikten gelerek yapılacak her müdahalenin yapay ve iradi kalması kaçınılmazdı. Nitekim, o zaman denemek istenen çok gruplu veya bileşik yapılı parti modelinin (TSİP'nin) tutmaması ve üstelik "çadır" yollu küçümsemelere konu olması söylenenleri somutlayan bir göstergedir.

12 Mart'a doğru akan mücadele bandında, adeta ayrı kompartmanlarda ve fakat büyük çapta ideolojik onurgasını ve siyasi çevresini henüz çizebilmiş sol için; 1974 sonrası, ilişkiler geleneğini, kapalı devresini ve kendi toplumsal çevrenin yaratma imkânını yakaladığı aynı zamanda bir tamamlanma dönemi oldu. Bu anlamda olgunun bütününe kavuştuğu ve bu zorunluluğun motive ettiği yıllardır 974 sonrası yıllar... Birçok kesim için bir önceki dönemin olumsuzlanması kaçınılmaz olduğu için ayrı ayrı örgüt/mücadele yıl-

ları... Dolayısıyla 74-80 dönemi bundan önceki dönemde ayrışmış olanların program, taktik, üslup ve yöntemlerini özgün güçleriyle toplumsal belleğe kazıdıkları bir dönem olmuştur. Yani artık sol içindeki gruplar/akımlar kaygan, bulanık ve değişken bir zemine değil, durulmuş, sabitleşmiş ve aydınlık bir zemine basmaktadırlar.

Yalçın Küçük'ün bir betimlemesini konumuza uyarlarsak, Türkiye Sol'unun haritasına kuşbakışı bakıldığında, tıpkı bir deprem kuşağının yeryüzünde meydana getirdiği çatlaklar türünden "parçalanma" gözükür. İşte, "toprak" bu haldedir. Terminolojide yer etmiş olan "izm'lerle, kendilerini (olumlayarak) ve dışındakileri (olumsuzlayarak) nitelendirenlerin hepsi de aynı deprem kuşağının eşitsiz dalgalarıdır. "İzm"ler devrimci ortamımızın bir realitesidir. İktidarın anahtarı da işte bu realitede gizlidir. Dünyanın kuzey-güney kutup noktalarını birleştiren eksen üzerinde dönmesi gibi sınıf mücadelesi de zafere dönüşümü, bir ucu "realite" kutbunu bağlı yörüngede tamamlayacaktır. Sınıfın dipten yükselen dalgasını "İKTİDAR"la taçlandırmak için devrimci güçlerin eşgüdümü zorunlu olmaktadır.

"İDEOLOJİK" DUVARLAR, AŞILMAZ DEĞİLDİR!

O halde, nehrin öbür yakasına nasıl geçilecektir? "Örgüt enflasyonundan, "O Parti" nasıl yaratılacaktır? Soruların sancısını duyanlar için, önce bir sadeleştirme işlemi gerekmektedir. Türkiye ve Dünya - görüldüğü kadar çeşitliliği gerektirmeyecek alt zeminlere sahip. Bu durumda çoğu grubun, politik olarak birbirlerinden ayrı kalmalarının ele-avuca gelir gerekçesi bile yokken kıyasıya bir pazar-müşteri paylaşımına gidilmiştir. Bu noktada bir banka reklamını hatırlamamak elde değil... Sadece bir örnek: "Enternasyonalist" platformun orta direği durumundaki "parti"li Sol'un derhal göze batan "aynı"lıkları ve "örgüt/parti" olarak ayrılıklarıdır. TİP, TSİP, TKP; üçü de aşamacıdır. Aşama, birinde DHI, birinde UDI, bir diğerinde ise DI şeklinde formüle edilmektedir. Dahası ve önemlisi, sosyo-ekonomik yapıyı tahlilleri, dünya devrimci sürecine bakışları, mücadele biçimleri çok ama çok benzerdir. Çoğu kez nüanslar bulmak bile olsa olsa bir zorlamadır. Bir başka cenahta benzer bir durum: "Üç Dünya"cılar ya da Mao tandanslı grupların aralarındaki fantastik olmaktan öte gidemeyen ayrılıkları. Bu bakımdan, objektif-evrensel bölünmüşlüğe dayanan anaakımlar, manyetik bir çekim güçüyle -bu işin fizikteki kadar kolay olamayacağının bilincindeyiz- kendi anaforlarını ya da alt-zeminlerini tekleştirmelidtirler. Bunun pratik bir yolu, her grubun ya da "parti"nin kendisine en yakın olanla birleşmesidir.

Ya sonra?.. İşte sorun bu noktada yeni bir boyut kazanmaktadır. Birleşik örgütlenmenin ufkumuza girdiği nokta da burasıdır. Yoksa, aynı apartman dairesinde fakat ayrı odalarda oturanların "gelin bir odada oturalım" demesi değildir, birleşik örgütlenme... Birleşik örgütlenme; söz edilen türden bir gelişmeyi, yani ayrı odalardan bir odaya taşınmayı öngörmekle birlikte, esasen, gönüllerdeki (ideal) adresleri aynı (Sosyalist Türkiye) olanların fakat ayrı evlerde oturanların çok katlı bir apartmana taşınmaları olayıdır da. Bunun önüne "reel sosyalizme düşmanlık besleyenler" ya da "Sovyet 5. kolu" gibi sınırlar çekmek, olsa olsa "iktidarsızlık" kuyusu kazmak olur.

Birleşik örgütlenme ve devrimci güçlerin koordinasyonu başarının kilometre taşıdır.

Sosyalist Türkiye'nin ressamı (ihtilalcisi), eğer tablosunu hızlanan tarih içinde tamamlamak istiyorsa, belirginleşen renkleri ve mevcut malzemeyi en rasyonel biçimde değerlendirmek zorundadır. Başkaca şansı yoktur. Hele hele "malzeme" ideolojik kamplaşmaya uğradı diye elinin tersiyle itmeye hiç hakkı yoktur. Zira Birleşik Örgütlenme ve Devrimci Güç'lerin eşgüdümü, kamplaşmayı kavrayan bir kuşak olacağı için zaruridir. 1980; korunma, içe kapanma ve muhasebe döneminin ardından yeni bir döneme, gerçekten yeni araçlarla girmek, bu uğurda katkı ve deneyler geliştirmek her sosyalistin tarihsel sorumluluğudur. Bu nedenle yapılacak şey, eski araçları onarıp, cilalayıp "realite"nin ya da devrimci ortamımızın üzerinden atlamak aynı anlamda kendini, sınıfın "biricik temsilciliği"yle özdeşleştiren davranışlarda bulunmak değil; "izm"ler realitesinin kaçınılmaz kıldığı birleşik örgütlenme ve koordinasyonu sağlamaya çalışmak olmalıdır.

Artık, sol dışa doğmalıdır. İktidar için doğmalıdır. 974 sonrası iktidarı unutturan, iç mücadeleyi körükleyen, dayanışma ve dostluğa ket vuran, mücadele alanını "gövde gösterme" arenasına çeviren, kısaca "birleşik örgütlü güç"ün yaratılmasına karşı iç frenlik yapan zaaflar tek tek her grup/akım için aşılmıştır. Aşılmıştır, çünkü "kimlik" arayışı esas itibariyle tamamlanmıştır. Gruplar genel çerçevesiyle evrensel-nesnel konumlarına oturmuşlardır. Artık gündemin ilk maddesi, devrimci potansiyelin iktidar için nasıl seferber edilebileceği olmalıdır. Sorun böyle konduğunda da ideolojik fetişleştirmenin ciddi bir anlamı olmasa gerek. Aslında bu noktada fetişleştirme, tarihi, tarihsel maddecilikle yeniden üretememenin bir ifadesi olmaktadır. Yani skolastik düşüncenin doğal sonucu olmaktadır, fetişleştirme ve tabulaştırma. Bundan sonrası ise kolay... Bilimin somutta gösterdiği davranışa "ihanet", nesnelliğe kölelik" der geçersin. Günün yakıcı sorunları ve "realite"nin üstünden atlayarak "geleceğin lokantası için Kont'vari hazır reçeteler" verirsin... Devrimci tavır, gene resim örneği ile ifade edersek, bu renklerle resim yapılmaz deyip bir yana çekilmek değil, sözkonusu renkleri en iyi şekilde biraraya getirerek elbirliği içinde -birleşik örgütlenme ve devrimci güçlerin koordinasyonu- tabloyu yapmaya başlamak olmalıdır. Başka bir deyişle eşitsiz gelişme sonucu -kimi yönlerin, diğer bazı yönlerin geriliği pahasına sonucu geliştikleri- ayrı kanallarda yürümüş ve etrafına duvarlar örmüş grup/akımların gelişkin yönlerini tek bir potada bütünleştirmek olmalıdır, "eylemli siyasetçi"nin tavrı. Duvar örnek, bir korunma duygusu, ama ilkel bir korunma duygusudur. Sosyalistler, toplumsal-süreç-mekanizmaların, son tahlilde insanın önüne çıkardığı duvarları-engelleri yıkmak göreviyle yükümlü oldukları halde kendilerinin duvar-engel örmeye kalkmaları en iyimser deyişle politik intihardır.

SOL İÇİ CEPHE

Yeri gelmişken, birleşik örgütlenmenin sol içi bir cephe olarak algılandığını belirtmekte yarar var. Bilindiği gibi, klasik cephe, farklı sınıf ve katmanla-

rın örgütleri aracılığıyla belli hedeflere yönelik iş ve güç birliği yapmaları olayıdır. Ayrıca, geçmişteki cephe örneklerinin, daha çok bir savunma kalesi olarak şekillendiklerini belirtmek de, sanırız yanlış olmaz. Klasik cephe kombinezonu içinde bir "cephe"leşmenin Türkiye'nin verili koşullarında olabilirliği yoktur. Çünkü, sınıflar örgütlenmesi/mücadelesi henüz dolaysız ve homojen temsiline kavuşmamıştır. Yani, başka ülkelerin tarihinde rastlanır türden bölünmüşlük (sınıflar gerçekliği) sosyopolitik yaşama (bir istisnası dışında) kendi sübjektivitesiyle yansımamıştır. Denebilir ki, siyasi sahne bütünüyle burjuvazinin menfaat gruplarının organizasyonuna tekabül etmektedir veya tekelindedir. Sol boştur. Kelimenin geniş anlamında boştur. Adeta bir üzüm salkımı gibi örgütler sisteminin merkezine oturmuş bir örgütlenme sağlanamamıştır. Bu, sosyolojik bir olguyu yadsımak anlamına gelmez, sadece işçi, köylü, küçük burjuva vb. toplumsal katmanların ülke tarihinde, ayrışmış/kökleşmiş, bağımsız örgüt/mücadele *gelenekleriyle* temsil durumlarının yokluğuna işarettir. Yalnız burada yanlış anlaşılmayı önlemek bakımından "işçi" kategorisinin özel durumuna deinmek gerekiyor. En başta "sınıf" bağlamında niteleniliyor. İkincisi; zikredilen katmanların işçi sınıfına rağmen örgütlenmesinin/mücadelesinin yokluğu kastediliyor. Üçüncüsü; yukarıda tırnak içerisinde, "...istisnası dışında" diyerek vurguladığımız gibi işçi sınıfının asırlık mücadele/örgüt geleneği vardır, ama belli "müfreze" denemeleri aşılamamıştır. Bunlardan birisinin işçi sınıfına daha yakın olması sonucu değiştirmez. Anılan boşluk, birleşik örgütlenme için bir handikap. Bu nedenle birleşik örgütlenmenin kavram kargaşasına boğulmaması özel özen istiyor. Tekrarlayalım: -şematize etmenin hatı payı saklı tutularak yazılıyor- İlk aşamada kadrolar örgütlenecek, sonra sınıf!.. "Sınıf"a dörtbir kolda saldırarak(!) şaşkınlık ve güvensizlik pompalayan tutumun/yapının değiştirilmesi sağlanmadan bir yere varılabileceğini iddia etmek masaldır. Keza varılan yer, varılacak yerin ipucunu veriyor.

Önerimiz; her bir ana grubun/akımın önce eşit bir düzlem üzerinde bir araya gelmesidir. Buradan temsil esasına dayalı yeni bir partileşmeye veya "örgütsel" yapıların özerkliklerine koruma haklarını tanımak kaydıyla, bir üst yapılanmaya sıçramak mümkün olabilir. Teknik ve programatik sorunlar bu ön-kabule ya da doğrultuya bağlı olarak çözülür. Geçmeden bir küçük not eklenebilir: Program, burjuvazinin iç çelişkilerini ya da kanatları arasındaki sürtüşmeyi, üstünde yükselecek baz alıp, anti-kapilatist perspektifi tedrici bir gelişme olarak ele almamalıdır. Burjuvazinin güncele bağlı, med-cezir türünden dalgalanması, "muhalefet" misyonu ile, çoğu kere, yanılsamalara yolaçar. Toplumdaki uyanış ve yönelişe, toplumsal talepleri sloganlaştırarak sahte kanal olur. Doğrusu, kitlelerin o kanallarda akması ya da toplumsal taleplerin sloganlaştırılması, burjuva "muhalefet"i işçi sınıfına müttefik yapmaz. Devrimci politika, burjuva muhalefetin aldatıcı, bulanık maskesini düşünmek, böylece dalgakıran işlevini etkisizleştirmek olmalıdır. Bu cümleden olmak üzere DYP'nin militarizm ve hukuk edebiyatının "kıymet'i harbiye"si yoktur. Bunlara "sol"dan demokrasi selamı gönderenlerin, demokratlık prestiji verenlerin tarih dersi ve sınıf kini noksanlıkları olsa gerek.

Kanımızca, açılan sürecin yeni bir sentezi somutlaştıran her araç ve deneyi besler bir nesnelliği vardır. Yeter ki, uyum ve verimin en yüksek nasıl sağlanacağı, tartışmaya açık tutulsun. Kuşkusuz, son tahlilde "belirleyen", pratiğin güvenirlik testi olacaktır. Yani, "birleşik" olmazsa, herkes kendi "tekil"ine dönecek ve böylece, ideolojik standartların girdabında monolitik, homojen yapılı "örgüt"ler içkin akışlarına devam edebildiğince edecektir.

Örgütlenme, başarının kilometre taşıdır, yalın ve gerçekçi sözünü anımsatarak bitirelim. Ancak, şimdiki dönemde Türkiye için bu kadarı da yetersizdir. Doğrusu şu olmalı: Birleşik örgütlenme ve devrimci güçlerin koordinasyonu, başarının kilometre taşıdır. Sonuç olarak; "Yolumuz"da şu sorunun çengeli takılı: Birleşik örgütlenmeyi dıştalayan tüm zorlamalar, bir "basmakalıp"lığa daha da ötesi bir "tekerrür"e yelken açmak olmuyor mu?..

İşçi Kitle Partisinin Yokluğu

MEMİŞ KARA
ESKİŞEHİR

Türkiye'deki suskun halk yığınlarının suskunluk döneminden yavaş yavaş sıyrılmaya başladığı günümüzde, İşçi Kitle partisi halk yığınlarının (İşçi-Köylü-Memur, Dar gelirli) artık bir istemi haline gelmiştir. Zaman ve tarihin akışını kimse durduramayacaktır. Benim görüşüm *Burjuva yasalarının-silahların gölgesinde kabul edilmiş(...) her türlü Demokratik olmayan idare mekanizmalarının gücü yetmiyeceği gibi.* Benim görüşüm ilerisi için karamsar olmayan işçi sınıfının kendi kendini yönetmesi ufuktan görünmeye başlayan atılımcı, aydın, özgürlükçü, çoğulcu demokratik sistemin öncüsü İşçi Kitle Partisi. Tüm yurtsever güçleri birleştirecek, tüm olmasa bile büyük çoğunluğu bir araya getirebilecek güçlü işçinin sesi olabilecek bir partinin yokluğunu içimiz sızlayarak söyleyebiliriz. Şu soruyu tüm kitle fikirlerini savunan yurtseverler kendi kendine sorabilmelidirler. Daha ne zamana kadar?

Ezileceğiz, sömürüleceğiz, hangi siyasetlerin peşinde koşacağız? İşte tüm bunların bilincine varabilenler İşçi Kitle Partisi'ne taban oluşturalım. Örgütlenelim, yaygınlaşalım, bilinçlenelim.

Demokratik ortamın yaratılması için, kişi fikrine saygılı olmanın temel görüşü ona hedef olmalı, kitleler kendi öz etkinlikleri içinde sosyalizmi benimsemelidirler.

Sosyal Demokrat yapılı partiler, burjuva yayın organlarından (Radyo-Televizyon) ve demokratik yapılı basın organlarından istifade ile kitlelerin bazı özlemlerine yanıt verebilirler ama bu geçici bir mutluluktur. Burjuvazi önlerine bir set oluşturduğunda onların görüşleri doğrultusunda yasa çıkarmayıda reddetmezler. İşte Sosyal Demokrasi'nin temel yapısı buradadır. Bu nedenle tüm kitleler kendi özüne dönmek

zorundadırlar. Bu, Öz İşçi Kitle Partisi teşkilâtının hemen, bilinçli olarak kurulması, içimizde yara oluşturan yokluk kelimesinin yok edilmesi. İKP'nin kurulması ile olacaktır.

İŞÇİ KİTLE PARTİSİ KOPYE PARTİ OLMAMALIDIR.

Kuruluş çalışmaları uzun deneyimlere dayanan, zemini sağlam. Kitlelerin sesini duyurabilen, ne Sovyet yanlısı, ne de Liberalleşmiş Çin modeli olan, kendi öz benliğimize dayalı, ülkemiz Sosyo-Ekonomik şartlarına uygun, kitlelerin özlemini duyduğu bir İşçi Kitle Partisi kurulmalıdır. Kopya parti olmamalıdır. Kopye partisi olmasın demekle sosyalizm yolunda ilerleme katetmiş ülkelerin emekçi yığınlarının fikirlerinden, deneyimlerinden yararlanmıyacakmıyız anlamında vurgulamıyorum. (İKP) Türk halkının bağrından doğmalıdır.

EĞİTİM ZEMİNİ YARATMAK

1— İşçi Kitle Partisi (yığınların partisi) kuruluş aşamasında iken kitlelere mümkün olduğu kadar yaklaşabilmek, aktif olmalarını sağlamak, sosyal çalışma zemini hazırlamakla daha atılımcı olabilir.

2— Seminerler ve açık oturumlar düzenlenmelidir.

3— İşçi birlikteliği (Sendika) Eğitim çalışmaları yapılmalı eğitici uzmanlar yetiştirilmelidir. Eğitici konularda haftalık aylık düzenli bir çalışma yapılmalıdır.

4— Dünya işçi hareketleri, başarıları, izledikleri yollar, büyük kitle öncüleri ve meteryalist felsefe öğretilmelidir.

5— Geçmişin bütün kalıntılarından kurtulmuş olarak, Sosyalist ve ileri toplumun bilinçli ve çok yönlü kitlerin yogrulması sosyalist eğitim. Kapitalizmden sosyalizme geçişin en önemli çizgilerindendir.

6— Sosyalist eğitim en belirgin özelliği, emeğin büyük sosyal önemine değer verilmesi, kişinin topluma olan ödevini yerine getirmesi ve emeğe yönelik sosyalist tavrın geliştirilmesidir.

İŞÇİ KİTLE PARTİSİ İÇİN TÜM GÜÇLERLE İŞBİRLİĞİ

Çeşitli sosyalist görüş ve siyasetlerin bir kitle partisinde bir araya gelmelerinde büyük yararlar olacağı muhakkak bir gerçektir. Sömürü düzenindeki başı çeken burjuvazinin taktiği olan böl, parçala, yut burada geçerliliği yitirmiş olacaktır. Yeter ki güç birliği olsun.

Burjuvaziye ve sömürü düzenine karşı yasaların el verdiği ölçüde kitle güçlerinin birlikteliği parolası ile, asgari müşterekler etrafında birleşmek şarttır. O zaman kurulacak olan sosyalist parti (İşçi Kitle Partisi) kitlelerin sesine daha yakından cevap verecek demokrasi ve özgürlüğü daha geniş bir şekilde savunacaktır.

SOSYALİST AHLAK

Sosyalist ahlakın bilimsel ilkeleri işçi sınıfı tarafından ele alınmış ilkelerdir. Ahlaki açıdan ilerlemek için yapılan mücadele, sosyalist toplumun edindiği kazançların bir yansımasıdır. Adaletsizliğe, asalaklığa, namussuzluğa, başıboşluğa karşı harekete geçmek, bütün emekçiler arasında, dostluk ve kardeşlik, milliyet ve ırk ayrımını hoş görmemek ve karşı tavır almak sosyalizme barış ve hürriyet düşmanlarına karşı tavizsiz davranmak; Bütün ülkelerin emekçileriyle ve bütün halklarla kardeşçe dayanışma başlıca sosyalist ahlak kuralları olarak İşçi Kitle Partisi kuruluş aşamasında göz önünde bulundurulmalıdır.

İşçinin, memurun, köylünün, dar gelirlinin sesi, öncü, atılımcı, özgürlükçü İşçi Kitle Partisi.

Not: Devlet Memuru olmam nedeni ile ismimi ve açık kimliğimi, adresimi yazamiyorum. Tüm benim çalışanlarından ve okuyucu kitlesinden özür diler. Zeminin yaratılmasında ve elimize ulaşmasında emeği geçen tüm basın emekçilerine gayretlerinden dolayı başarılar diler, bu yazımı sosyalist parti tartışmaları köşesi 4. sayıda yayınlanmasını dilerim. 28 Kasım1986.

Sosyalist Parti Sosyalizmin Yaratılmasını Amaçlar

HAKAN DURU
EMEK/ANKARA

Çabanız ve ortaya koyduğunuz ürün için tebriklerimi iletiyorum. İlk iki sayınızla proleter-sosyalist tavra önemli ölçüde yaklaştığınızı söylemek istiyorum. Ancak bazı yaklaşımlarınızın tartışılması gerektiği kanısındayım.

I.nci sayıda, "Ara Seçimler Üzerine" başlıklı ve Zemin Yazı Kurulu imzalı yazının 6.ncı sayfada yer alan paragrafında,

....."Eğer seçimlerde ne yapıp yapmayacağımız konusunda "hayati olmazsa olmaz önerilerimiz olsaydı, bu gecikme önemli bir kayıp sayılabilirdi (en azından bizim için). Ancak yazının kendisinden de görebileceğimiz gibi, zeminin bu ara seçimler için sosyalistler adına bir önerisi yoktu" denmektedir.

Bazı şeylere açıklık getirmek gerekiyor, 28 Eylül'den önce veya sonra Zemin okuyucu önüne I.nci sayısı ile çıkan ve "piyasada" kendine dirsekleri ile bir zemin açmak zorunda olan bir dergidir. Ne kitlesel katılımın sözkonusu olduğu yoğun bir tartışma, düşünme sürecinin ürünüdür, ne de yine kitlesel (hadi tam ifade edelim, sınıfsal) mücadele içinde düşünce eylemde ortak bir zeminde birleşmek isteyen insanların kendilerini ifade etme tarzıdır. Bununla Zemin Yazı Kurulu ve "çevre"lerinin kitlesel sınıfsal mücadeleden uzak olduğunu elbette kastetmiyorum. Ancak okuyucu önüne, yukarıda önerilen ön koşul gerçekleşmeksizin, gerekli bağlantıların kurulması zamana bırakılarak, hemde I.nci sayısı ile çıkan bir derginin okuyucusuna, (dikkat edin sadece okuyucusuna; ne sosyalistlere ne kitlelere, ne sınıfa, sadece okuyucusuna) hayati, olmazsa olmaz öneriler sunabilmesi zaten mümkün değildir. Durun bakalım hele bir, siz gerçekten de o "zemin"misiniz? Kimsiniz, necisiniz bir anlayalım değil mi beyler?Şunu da eklemek istiyorum, önerilerin niteliğinin tırmak içinde verilmesi, sözkonusu tavrı hiçte ehlileştirmemektedir.

İkinci sorun Zemin Yazı Kurulu Üyeleri'nin "vicdani tercihi" yeni boş oy tercihi. Vicdani tercihler ne zamandan

beri politik perspektiflerin yerini almaya başladı? Hoş, siz bunu kabullenip, bu seçimlerde bir şey yapamadık 88'i bekleyelim diyorsanız, buraya dek bir sorun yok ama aynı amanda da SHP'ye oy at çağrısını yapanları eleştiriyorsunuz. Yine siz ve SHP'ye oy at çağrısını yapanlar da dahil olmak üzere genel olarak sosyalist hareketin bir çözümsüzlük içinde olduğunu söylüyorsunuz. Açık olmayan şey, bu iki tür çözümsüzlük aynı cinsten midir? SHP'ye oy at çağrısı yapanlar, bu tavırları ile işi ihanete, işçi sınıfını satmaya mı götürmektedirler? Belli dönemlerde önerilecek(!) bir boş oy çağrısının ardına sığınan sizler bu durumda kitlelere politik bir seçenek sunmama yüzünden dolaylı olarak bu ihanete ortak olmuş sayılmaz mısınız? Seçeneklere birlikte göz atalım;

a) "ANAP'a hayır, SHP'ye evet"
b) ANAP'a hayır, boş oy"
c) "ANAP'a hayır, bağımsız sosyalist adaylar veya sosyalist partiye oy at"

Siz I.nci tercihi kabulleniyorsunuz. 3. tercihin genel sosyalist çözümsüzlük nedeni ile gerçekleşmediğini ve 2.nci tercihinde vicdani bir tercih olduğunu söylüyorsunuz. Bunlar dışında bir tercih var mıdır? Sanırım, kitlelerin politik tercihine bir göz atalım; (Zeminin ifadesi ile) seçimler sonucu genel ve geleneksel oy dağılımı korunmuş, siyasî dengede değişmeler olmamış, "sol" oylar geçmişte olduğu gibi %30-40 arasında kalmıştır. Yani SHP ve DSP geçmişin sol oylarını toplayabilmiştir. (Bu partilerin bu konudaki yetenekleri ve toplumsal muhalefetin parlamenter ifade tarzı sorunları ayrıca tartışılır)

SHP, geçmişin "sol" partileri kadar "sol" bir partidir (Değil mi?) işçi partisi değildir, sosyal demokrat değildir, yönetilen sınıfın içinden gelen bir hareketin ürünü değildir vs. ama kitleler oylarını yine de ona vermektedirler. Bu durumda SHP'nin "gerçek yüzünü" ortaya sermek bile önemli ölçüde örgütlülük gerektireceğine, sosyalist parti ve bağımsız sosyalist adaylar ortadan olmadığına göre, kitle ve sınıftan kopuk sosyalistler tek tek vicdani tercihlerini konuşturacaklardır! Parlamento içi denge, seçimlerin etkileri, kitlelerin parlamenter ereterizm biçiminde bile olsa politika ile ilgilenmeleri önemsizdir, dahası 80 sonrası bir tek düzelik, durağanlık hakimdir, görüşü geri planda hakimdir. Ta 70'lerden buraya politik aldatılmışlık durumunu sürdüren kitlelere hiçbir politik tercih sunmayarak onların bu durumunu perçinlemiş olmazmıyız? (Parlementer çözüm dışında *başka* bir çözüm de ufukta yoksa)

Ulaştığımız politik konjöktürün bir sonucu olarak bugün SHP'ye DSP'ye giden oyların geri alınamaz nitelikte olduğunu sanmıyorum. Bu nedenle "Aman kitleler burjuva muhalefeti içinde uyutulacaklar, oyları SHP, DSP kapacak" yolunda paniğe kapılmanın da anlamsız olacağına inanıyorum. Siz başka görüşte misiniz? Ama nasıl olur, 10 yıldır süren bir politik aldatılmışlığı, yarın; 88 seçimlerinde kırabileceğinizi ima ediyorsunuz ya! (Öte yandan bir DYP'nin demokrasinin baş koruyucusu kesilmesi piyasada davullu jaguarlı partilerin ummadıkları kadar oy toplamaları dikkatlerden kaçıyor)

Kısaca SHP ve DSP konusundaki yargınızı paylaşıyorum ama önemi yadsınmayacak (mı, yoksa tartışılacakmı?) bu ara seçimlerde, seçim öncesi politik

Yasal çerçeve zorlanmalı, sosyalizm ve demokrasi mücadelesini SP üstlenmeli.

çözümsüzlük nedeni ile, SHP'ye ödünç oy verilebileceğini savunuyorum.

Zira 88 seçimlerinde sözkonusu olabilecek bir doğuşun tohumu ancak bu ara seçimler ve sonrasında atılacaktır. Sosyalist alternatifin, SHP ve benzeri partilerin kimliklerinin teşhiri ve propagandası, SHP'ye oy verilerek de yapılabilir kanaatindeyim. (SHP'nin teşhiri bile örgütlülük gerektirir dedim, seçimler *bir anlamda* bu tür örgütlüklerin yerini tutabilir)

Gündemdeki Sosyalist Parti tartışmalarına da değinerek sorunu biraz daha açalım;

80 Eylül'ü sonrası politik konjöktür, Bonopartist(!) yasalar ve uygulamalar 82 Anayasası, siyasî partiler kanunu, sendika, dernek vb. de siyasetin yasaklanması.)

Toplumsal muhalefetin bastırılmışlığı, kitlesel ve sınıfsal yılgınlık, kitle öz örgütlerinin yokluğu

Genel olarak sol'un yılgınlığı

Parlamenter oyunda bizim subjektif yargılarımıza rağmen, tüm bu koşullarda bağlantılı olarak çalışan sınıfların parlementer düzeyde tercihlerini, SHP, DSP gibi partiler lehine yapmaları; sosyalistlerle emekçiler arasında kopmuş durumda bulunan temsil ilişkisi

Sol içi önemli ayrılıklar

Yürütülmesi aciliyet kazanan Demokrasi, barış mücadelesi, işçilerin güncel politik-ekonomik sorunlarına çözüm bulma sorunu... eldeki verilerdir.

Kısaca:

1) Yasal çerçevenin zorlanması
2) Sosyalizm ve demokrasi mücadelesini SP'nin üstlenmesi zorunluluğu
3) Sosyalistler ve emekçiler arasında gerekli bağların kurulması zorunluluğu acilen dayatılan sorunlardır.

80 sonrası gelişmeler, Eylül'ün yasal çerçevesinin zorlanıp gedikler açıldığını ve daha da açılacağını gösteriyor "Legal" SP bu gedikleri büyütmeye çalışmalıdır. (Hele kitleler Demirel'lerin demokratlığından bahsetmeye başladıysa) Sosyalizm ve demokrasi mücadelesi devralınmalıdır. Emekçilerin öz örgütlerinin yaratılması çalışmalarına katılmalıdır. Ara seçimdeki gibi rezil olmamak için politik çözümsüzlük hali aşılıp, bir politik seçenek halini almalıdır.

Bu görevleri yüklenecek yapının şekillenmesi için toplumsal muhalefetin yeterli olgunluğa erişmesini beklemek reformistlerin ekmeğine yağ sürecektir. Öte yandan kitleden ve sınıftan kopuk elitist bir yapı da marjinalliğe mahkûm olacaktır. Yani kitle kuyrukçuluğu ve elitizmi dıştalayan bir yapı oluşturmak zorundayız. Bu yapı;

1) Burjuvazi ve etkilerinden sürekli bir kopuşu temsil eden bağımsız sınıf ve politikaları.
2) Proletaryanın sınıf çıkarları ile diğer emekçi sınıf ve tabakaların çıkarlarını bağdaştırarak en geniş kitleselliği amaçlaması
3) Açık ve net bir siyasî platforma, programa sahip olması
4) Parlementer bir seçenek, "çıkar gruplarının" resmî olmayan sözcüsü ve gereğinde...
5) Emperyalizme, kapitalizme, faşizme ve şövenizme karşı olmak, sosyalizm, işçi demokrasisi, enternasyonalizm görüşlerini savunmak (Bu sınırlarda çok seslilik).
6) Politik çok kanatlılık

Ancak bu niteliklere sahip bir partiye sosyalist parti denir. Ve bu nitelikte bir partinin kurulması ve yaşaması oldukça zordur. (Belki imkansız değil ama zor.) Sormak lazım, bu tip bir parti nasıl bir anti-şovenizm politikası izleyecektir.

Bu nedenle birincil yapının marjinalliğini ortadan kaldırmaya yönelik ikin-

cil yapı ("çevreler", "baskı grupları",?..) zorunlu hal almaktadır. Bu yapı,

a) Gerektiği yer ve zamanda belirme (Gecekondu yıkımları, fahiş kiralar, pahalı-çürük mal arzı, keyfi polis baskıları, öğrenci atılmaları...) tarzında heterojen.

b) Pragmatik ve radikal siyasallaşmaya yetenekli (Günlük, anlık çözüm bekleyen sorunların yanısıra uzun vadede çözülecek sorunları da ele alan, sorunun çözümü halinde çözülen dağılan, sorunun çözümlenmemesi halinde kurumlaşan)

c) Geniş kitlesel katılım içinde demokratik tartışma, eleştiri özgürlüğü ve yukarıdaki özgül şekillenmeye bağlı özerklik nilelikleri ile dolayımlı olarak I.cil yapıya (SP'ye ulanmalıdır).

O.Dilber'in yazısındaki birçelişkiyi vererek devam ediyorum: Bir Sosyalistler Partisi mi, İşçi Kitle Partisi mi?" alt başlığı altındaki paragrafta özetle Türkiye sosyalist hareketinin zayıflığı nedeni ile bir SP kuruluşunun proleterya ve tüm ulusun acil ihtiyaçlarını karşılama yönünden pek etkin olamayacağı ifade ediliyor. Öte yandan yazının "İşçi Kitle Partisi perspektifi bir SP kurulmasını dıştalarmı?" alt başlığı altındaki bölümünde bir SP kurulmasının İKP'nin yaratılmasında bir yapı taşı olabileceği söylenmektedir. Bu SP tabanda bir politik canlılığı yaratmalıdır, amaç İKP'nin yaratılması yönünde bir hareketliliktir.

Bugüne dek dünyanın hiçbir yerinde, bir başka partinin yaratılması amacı ile kurulmuş bir parti duyulmuş şey değildir! Bu öneri bir başka ülke (Brezilya) pratiğinin, şabloncu bir mantıkla ülkemize aktarılmasından başka bir anlam taşımıyor. Sosyalist parti sosyalizmin yaratılmasından gayrı amaçlar taşımaz.

O.Dilberin bu noktaya varması sanırım az yukarıda sözünü ettiğim marjinalite durumundan kaynaklanıyor. Bunu ileri sürebiliyorum zira aynı sorun benim de 2.cil yapı, "çevreler", çıkar grupları gibi belirsiz bir çözümü önermem şeklinde belirginleşiyor. Ülkemiz (Avrupa ve hatta Asya'nın belli ülkelerindeki gibi) insanlarının sorunları temelinde hemen örgütlenip, "hak"larını aradıkları, "baskı grupları", çevreler oluşturdukları bir ülke değil. (Bunu devlet ve toplumun yüzyıldan beri süregelen şekillenmesini gözden ırak tutarak söylemiyorum) Ancak son gelişmeler bu yönde güçlü bir eğilim olduğunu gösteriyor. (Toplumun nefes aldığı kanallar tıkatıldığı ölçüde). Bu nedenle süreç zorla hızlandırma anlayışını durup bir kez daha gözden geçirmeliyiz kanısındayım.

Bu arada da tartışmak, elimizde ekonomik (ve hatta sosyolojik) verileri biriktirmek, politik program taslakları hazırlamak ve kendi aramızdaki sorunları netleştirip safları belirginleştirmek zorundayız. Ve tüm bunları da proletarya ve diğer emekçi sınıflardan uzakta değil, bizzat onlarla birlikte gerçekleştirmeliyiz. Bunun için elimizde ne var, tüm iç karartıcı hallerine rağmen sendikalar, partiler, dernekler, yayınlar, yüzyüze ilişkiler v.b. Ayrıca gerçeklik ve sabır. (Bunu niye söylediğimi panel sonrası tutuklamalar açıklar sanırım). Bu konuda sizlerden yanıt aldığım zaman bu denli üstün körü değil, daha ayrıntılı yazabileceğim. Yazımın yayınlanması mümkün olmazsa (bu arada ekleyelim bir diktiloya sahip değilim) adresime yazacağınız bir yanıtla da yetinebilirim. Ya da dergide "H.Duru"ya verilecek kısa bir yanıtla.

Sizlere verimli çalışmalar dileğimi ve sevgilerimi iletiyorum.

İşçi Kitle Partisinin Önemi

MEHMET AKALIN

Sosyalistler şayet mücadele azimlerini sınıf mücadelesinin belirleyici koşullarına göre yönlendireceklerse, sınıf partisinin kesin tanımını yapmalıdırlar. Yoksa birtakım burjuva-biçimsel olanak ve nedenlerle sınıf partisi kurmak kolaydır. Dernek kurmak kadar zahmetli olur. Ancak sorun sosyalist partinin ya da sınıf partisinin inşaası olursa, bir tür iradi tayinlerin içe sindirilemeyeceği bilinmelidir ki, sorunun daha ciddi ve derin olduğu kabul görsün.

Bugün herhangi bir "sosyalist parti" işçi-kitle partisi anlayışını taşımalıdır. Bu düşünceyle hareket edemeyen bir "süreç" "sosyalistler partisi" tehlikesini içinde taşır. İşçi-Kitle Partisi olamanın hayati zorunluluğu tamamiyle sınıf mücadelesinin politik açmazına çözüm biçimi olarak görünmesidir. Başka ifadeyle, "partiyi" kaçınılmaz sayan, sosyalistlerin iradi, zorlamaları değil, bizatihi içi sınıfının taşıyıcısı olduğu sürecin, politik alandaki çabasının tayin edici vasfına bağlı olması. Sosyalistler İKP sloganının fikri önderleri olarak sınıfla beraber yürümek durumundalar.

"Zemin" ilk sayısından itibaren "sosyalist parti" tartışmalarına paralel olarak İKP sloganının propaganda kanalını açmıştır. "Sosyalist parti" tartışmaları ve kestirilebilecek sonuçları veri alınırsa, bir alternatif slogan olarak geliştirilmeli, pratik alanda içinin doldurulması yoluna gidilmelidir. Burada büyük görev kuşkusuz, İKP düşüncesine sahiplik yapan kişi ve gruplara düşmektedir.

Partileşme olgusu "bizatihi işçi sınıfının taşıyıcısı olduğu sürecin, politik alandaki çabasının tayin edici vasfına bağlı olması. Sosyalistler İKP sloganının ne altında ne de üstünde yer alırlar. "Onlar" sadece bugünden itibaren İKP sloganının fikri önderleri olarak sınıfla beraber yürümek durumundalar.

"Zemin" ilk sayısından itibaren "sosyalist parti" tartışmalarına paralel olarak İKP sloganının propaganda kanalını açmıştır. "Sosyalist parti" tartışmaları ve kestirilebilecek sonuçları veri alınırsa, bir altarnatif slogan olarak geliştirilmeli, pratik alanda içinin doldurulması yoluna gidilmelidir. Burada büyük görev kuşkusuz, İKP düşüncesine sahiplik yapan kişi ve gruplara düşmektedir.

Partileşme olgusu "bizzatihi işçi sınıfının taşıyıcısı olduğu sürecin, politik alandaki çabasının tayin edici rolüne,"

parmak basarken kimi görüşler, "kendiliğindencilik" ya da saf "sınıf dalkavukluğu" ithamlarıyla suçlayabilirler. Elbette sorunumuz bu değil. Hele bu suçlama "ikameci", "ültümatoncu" vs. örgüt anlayışlarına sahip kesimlerden gelirse pek yadırgamayız da. Ancak bizim vurguladığımız, yapılacak ithamların doğruluğu değil, *sınıfın kendine güven duygusu* gibi bir düşüncenin varolduğunu hatırlatmak. Bugün "sosylist parti" tartışmalarında görülen budur. Sınıfın ve kitlelerin suskunluğu dikkate alınmadan, "onların" partisini kurmak neyin çabasıdır. Dışarıdan bilinç taşımak, hem buna karşı olmak, hem uygulamak? "Organik aydın" kim? Hangi mücadele süreci Türkiye'de altı yıllık çöküntü döneminde, organik aydını yarattı? Ha Doğu, "batı" falanmı? onlar "organik aydın" değil isim yapan isimler. "Sınıfa rağmen sınıf adına" parti kurma ikameci stalinist ruhun dirilmesidir. Ne kadar işçi bürokrasisine karşı olursanız olun. "Aynası iştir kişinin, lafa bakılmaz" derler ya. Ya da bir çeşit "kemalizm"'e hangi işçi sınıfı parti kurma temsiliyetini vermiştir? Burada önemli olan, daha kendi yanlış, eksik ve hatalı politikalarını aşamayan kesimlerin, soyut düzeyde örgütlenmek gibi bir handikapa yakalanmaları. Sorun sosyalistlerin örgütlenmeleri ve hatta işçi kesimini de bu "partiye" doldurmaları değildir. Bu en kolay ve ucuz çıkış yoludur. Asıl sorun, işçi sınıfının ve kitlelerin somut çözümler bekleyen meselelerini örgütlemektir, altarnatif sosyalist politikalar üretmektir. Örgütlenmek derken bunu anlıyoruz. Tabi bunu söylerken sorunlarının ne olduğunu bilen toplum kesimlerinin örgütlenmelerinin, sosyalistlerin ikameci örgüt anlayışlarından "milyon kez" daha sağlıklı olduğunu da belirtmeliyiz.

Sınıfa rağmen sınıf adına parti kurma, ikameci Stalinist ruhun dirilmesidir.

İşte İKP böylesi bu örgütsel yaklaşımın somut sloganıdır. İKP sınıfsal ve kitlevi yönüyle burjuva, K.burjuva kitle partilerinden farklı yapıyı tanımlar. Herşeyden önce emekçiler partisidir. Bir gözünü "yerli burjuvaziye" bir gözünü emekçilere kırpan orta malı değildir. Aksine işçi sınıfının (farklı katmanlarını, işsiz, gizli işsiz, bilgi düzeyleri farklı vs. kesimlerinin) örgütsel ve politik bağımsızlığını hedefleyen anlayışın ifadesidir. Başka deyimle; burjuvaziye ve onun siyasî odaklarına (partilerine) her defasında ikrar etme değil, bütünüyle bu yapılardan kopup bağımsızlaşma, kendi başına bir özne olma çizgisini ifade eder. Dolayısıyla İKP "birtakım anayasal hakların kullanılması" ya da "Burjuvaziyle uzlaşmacı politikalar kurmak" uğruna geliştirilebilecek slogan değildir. İKP'nin meşrulaşma zemini yasalarda veya uzlaşmacı politikalarda değil, gücünü ve varolma nedenini kitlelerdeki kapitalist düzene karşı memnuniyetsizliğin ve bu memnuniyetsizliğin bilinçli direncinde bulur. Sınıf mücadelesi perspektifiyle sınıfın "kendisi için varolma" mevziinde odaklaştığı ve politik bir güç haline "gelmelidir" mantık silsilesinde belirir.

İKP legal bir gerçekleşme olacaksa, eylem programını yukarıda belirtilen zemin üzerinden hareket ettirmelidir. Sınıfın en acil günlük taleplerinden, anti-kapitalist bir devrimci dönüşüme kadar varan talepler programını "geçişsel" karakterde ele almalı. Geçiş talepleri" ilk orta ve uzun vadeli talepler arasında "köprü" vazifesi görür. Kitlenin ve işçi sınıfının politik bilincini ivmelendirici fonksiyonunu yüklenir. Bu nedenle, demokratik taleplerle, siyasî talepler arasına bir kesik çizgi koyan "asgari" "azami" program ayrılıkları sınıf mücadelelerinin süreklilik karakterini kesintiye uğratacağından (tarih bu deneylerle doludur) "geçici talepler" lehinde mücadele alanından çıkarılmalıdır.

İKP, iç işleyişi ve yapılanması bakımından iş demokrasisi ve sosyalist demokrasinin esaslarına göre uygulanır. Karar alma ve uygulama süreçleri bizatihi, partinin organizmasını oluşturan, "katılımların" dolayısız insiyatiflerindedir. İşçi sınıfının farklı kesimlerinin, farklı görüşler etrafında gruplaşması, kuşkusuz İKP iskeletini oluşturacağından, eğilim, hizip, azınlık oluşturmak gibi haklar doğal olarak var olacaktır. Bundan da korkmamak gerekir. İddia edildiğinin aksine parti içi hizipler vs. örgütü gücünden düşürmez, tam tersine partinin tabu olmasını zayıflatarak, kitlenin politik gücüne ve politik gelişmesine önayak olur. Farklı grupların politikalarını kitleler önüne açması, hangi politikaların tescil göreceği imkanını sağlar. Ancak politik görüş ve tutumlarından korkanlar, özgürce tartışmanın erdeminden kaçarlar. Gerekçeleri de "hizipler partiyi zayıflatır" gibi bahanelerdir. Bunun arkasına sığınanların dayattıkları monotik-merkezci parti tipleri, sınıfa ihanet politikalarına öncülük yapan "ağbi" partilerdir. Bakınız! SSCB, ÇİN, ARNAVUTLUK ve aynı hat üzerinde yürüyen "şablonlar". Hizip, eğilim gibi demokratik hakların sözkonusu olduğu İKP gibi partiye, İKP'yi kendi akti alanına çekmek, taktik kurnazlığına sahip düşünceler olabilir. Hatta açıkça bunun çatışması da yapılmalı. Ancak küçük hesaplar uğruna kurnazlık, özgür tartışmanın ve yarışmanın kurallarına uymaz. Unutulmamalı ki İKP herhangi bir kesimin örgüt ihtiyacını karşılamak için değil, içi sınıfının birleşik cephesini ve geleneğini yaratmak için politik öneme sahiptir.

İKP tanımını salt kişi veya farklı grupların demokratik bir zeminde bir araya gelmiş şekliyle bitiremez. Bu haliyle sosyalist kişi ve sosyalist aydın gruplarının bileşimi görüntüsü vermektedir. İKP özellikle hayatın her alanında fabrikada, tarlada, mahallede. vs. yerel, bölgesel düzeyde sorunları etrafında organize olmuş (fabrika komiteleri, mahalle komiteleri, temsili organlar gibi) öz örgütlenmelerin mihengi üzerine kurulu bir süreç olmak zorundadır. Sadece farklı politik öngörüler üzerinde hareket eden sosyalist temsillerin değil, ortak demokratik ve ekonomik sorunların etrafında kendi örgütleri yoluyla gün yüzüne çıkan yapılanmaların da politik ihtiyacı olmalı.

Bugün ilk elde İKP'nin kurulması değil, bunun yaratılması sürecini başlatmaktır asıl görev.

Kendini sınıfın ve kitleler üzerinde gören herhangi bir "sosyalist" ya da "sosyalistler partisinden" farklı gören İKP'nin önemi budur ve tanımı aşağı

yukarı böyle bir anlatıma denk düşmektedir.

Sonuç olarak; Eylül sonrası koşullar, sosyalistleri burjuvaziye muhalefet prestiji vermiyor. Ya da "kendini" öyle görmemeli. Esas olan sınıfın örgütsel mücadelesini kilometre taşlarını koyan, sınıf perspektifli politikalara yönelmektir. Ya da artık "Türkiye'de kendisinden utanılacak bir işçi sınıfının bulunmadığını"! bilmeli. O nedenle sınıfın haleti-ruhiyesini hesaba katmadan, yüksek tabakadan dem vuran "özgül" handikaplar terkedilmeli. Daha somut olan, kitlelerin politik bilincini geliştirici öneme sahip politikaların üretilmesi sürecine gidilmelidir.

Isarla İKP'nin önemini bu nedenle vurguluyoruz. Burada sorulacak soruları duyar gibi oluyoruz; "ancak sınıf mücadelesinin yükselme dönemine denk düşen İKP sloganı Eylül sonrası çöküntü koşullarına nasıl önerilebilir?" Gerçekten bu anlamıyla 12 Eylül sonrası koşullar, ilk görünüte İKP'yi olumsuzlamakta. Fakat varlık nedenini yasalarda arayan "sosyalist parti"de nesnel ihtiyaca cevap vermez. Bu durumda, varolma nedenini kitlelerin potansiyel gücünde arayan parti sloganını da daha fazla erteleyemeyiz. İKP'nin asıl özelliği, sadece bir yükseliş dönemine tekabül eden slogan oluşu değil aynı zamanda , sınıfı nesnel durumdan yani "olduğu durumdan" "olması gereken" duruma yükselten politik ivmeye sahip olmasında da yatar. Bizim açımızdan avantaj sayılması gereken; böyle bir sloganın bilinmesi ve hayata geçirilmesi.

Örneğin Brezilya'da yakın zamanda gerçekleşen, "Brezilya İşçi Partisi" deneyimi, İKP sloganının önemini çarpıcı şekilde sunmaktadır. Tek fark mücadele süreçlerindeki "tersliktir" Brezilya'da askerî diktatörlüğe karşı giderek yükselen kitle muhalefeti politik olarak "Brezilya Emekçileri Partisi"nde ifade buluyor. Türkiye'de ise 12 Eylül işçi sınıfını ve sosyalist hareketleri kökten imha "edememiştir". Geçmişin "topal kalıntıları" ve giderek toplumun depolitizasyon atmosferinden "kurtulmaya" çalışması, ekonomide, eğitimde, çalışma hayatında vs. vs. görülen yoğun sıkıntılar derinden derine memnuyetsizliği körüklüyor. Bir kitle önderliğinin yokluğunda (Burjuva partilerinin almaşıklığı alabildiğine), apolitisasyon yok olup gider. İşte tam burada, İKP sloganının geliştirilmesi kaçınılmaz oluyor. Türkiye'de bugün ilk elde İKP'nin kurulmasını değil, bunun yaratılması sürecini başlatmak ve/veya kitlelerin "beliren" politikleşme başlangıcını somut bir hedefe yöneltmektir asıl görev.

13.11.1986

Parti ve Şablonculuk

ORHAN ÖZKARACA

Türkiye solunda bu güne kadar sosyalizme giden yolun şablonculuğu tartışıldı, fakat partileşmeye giden sürecin üstüne görüşlerin şabloncu olup olmadığı hiç tartışılmadı diyebiliriz.

Sosyalizme giden yolun; her ülkenin öznel koşullarına göre ve o günkü dünya koşullarına göre her ülkelerde ayrı bir yol izleyeceği, bugün Türkiye solunda az çok kabul edilmeye başlandı.

Sosyalizme giden yolun en önemli unsurlarından biri de sınıfın partileşme sürecidir. Bu süreç için bir reçete yoktur. Parti nasıl kurulur? Gerçek bir sınıf partisi durumuna nasıl gelir? Bu soruların cevabını ancak Türkiye somutunun somut değerlendirmesi yapılarak ayakları yere basan cevaplar verilebilir.

Türkiye solunun bu günkü durumu nedir? Kısaca yenilgiye uğramış, kitle bağları -olan da- kopmuş, teorik ve pratik, örgütsel olarak çok fazla parçalanmış, şablonculuk, tekke anlayışlarının aşılmadığı hasta bir yapı.

Zafere giden yol her şeyden önce sınıfın bilincli unsurlarının birliğinden geçer. Sınıfın eyleminin birliğini sağlamanın aracı olan parti sınıfın tüm ileri unsurlarını tek bir parti çatısı altında toplayabilir mi? Bu bazılarına göre zaten vardır, onlardan tek isteğim gözlük değiştirmelerini istemek olacak. Bir diğer kısmına göre ise çok sıkı -çelik çekirdek- kızıl dört dörtlük v.s. birliktir. Örneğin kırlardan şehirlere taktiğini benimsemeyen, bu sınıf "partisine" üye olamaz. Veya Arnavutluğun sosyalist, Çin'in ve SSCB'nin emperyalist veya karşıtı Mao'nun, Stalin'in kabulü veya reddi evet bunların hepsi partiye bir işçinin, aydının -o da girerse girme şartıdır.

Bizde günah keçisi aramak adeta ciğerimize işlemiştir. Bir şey ya hep doğru veya tümden yanlıştır. Oysa her şey kendi içinde doğru ve yanlışları barındırır, saf tek doğru yoktur. Örneğin Stalincilere göre günah keçisi Kruşçev'dir. Ne yaptıysa o yapmıştır. Oysa Kruşçev döneminin MK'sı iki kişi eksik Stalin MK'sının aynısıdır. Troçkistlere göre ne olduysa Stalin döneminde oldu sanki Stalin 17 devrim MK'sında değildi gökden zembile indi. (...)

İster istemez sormak gerekiyor, beyler: Şu işçi sınıfının sınıf olarak bu süreçteki yeri ne oldu? Hiç kimse bu soruyu sormak istemiyor. Aynı soruyu ülkemizde partileşme süreci içinde sormak gerekiyor, sınıfın partileşme sürecinde yeri ne olacaktır?

Sınıfın partileşme süreci için bir reçete yoktur.

Dört dörtlük bir program gelin birlik olalım -bizi destekleyin- Değişmez görev ve yöneticilerin olduğu, tabanın yukarıya hiçbir zaman hiçbir şey dayatamayacağı, kırlardan şehirlere, Moskova'dan, Pekin'e her türlü yolun en ince detaylarına kadar yazılı olduğu bu programa bir de tüzük bu programı kabul etmeyen üye olamaz. Amma sınıfın iktidarını isteyen diğer unsurlar, Bu da sorulurmu? Zaten onlar revizyonist, opertuniste ve...... son tahlilde hepsi birer karşı devrimcidir.

Peki beyler sizin sosyalist kabul etti-

ğiniz A ülkesinde işçilerin -azınlığı veya çoğunluğu- yönetimde bulunan dört dörtülk programın sahiplerinden ayrı düşünürse ne olur? (...)

Gerçi tarihin birinde -1918- bu görüşler ortaya atılmıştır ve "çürütülmüştür-Amma tarih kimin haklı, kimin haksız olduğunu bir daha gündeme getirmiştir. 1918'de Alman KP'sinde Polonyalı Rosa Luxemburg şöyle diyordu "Sosyalizm, ülkede siyasî iktidarın alınmasıyla birkaç resmî masanın ardındaki birkaç düzine aydın tarafından yönetilecek, Sovyetler'deki hayat gittikçe daha fazla ölçüde gerileyecek, genel seçim yasaklanmış toplantı ve yürüyüş, özgür fikir tartışması da olmazsa hayat her kamu kurumunda ölü hale gelir ve bu kurumlarda aktif unsur olarak yalnızca bürokrasi kalır... birkaç düzine parti lideri, tükenmek bilmez bir enerji ve sonsuz bir tecrübeyle, ülkeyi yönetir ve ülkeye hakim olur. Gerçekte onların arasında sadece önemli bir düzine kafa, önderliği yüklenir ve zaman zaman işçi sınıfından bir kaymak tabaka -işçi aristokrasisi- liderlerin konuşmalarını alkışlayacakları ve önerilerini oybirliği ile onaylayacakları toplantılara davet edilir. Bu bir diktatörlüktür, ama işçi diktatörlüğü değil bir avuç politikacının diktatörlüğüdür." Bu satırlar 1918 yılında Rus devriminin o günkü durumu için yazıldı ve bu gün bürokrasinin iktidarı tartışma götürmez şekilde reel sosyalist ülkelerde vardır.

Demokrat olmanın ölçütü sosyalist olmak değildir, amma sosyalist olmanın en önemli şartlarından biri demokrat olmaktır.

Parti işçi sınıfının demokrasisinin aracı olmalıdır. İktidar öncesi ve sonrası diye bir ayrım yapılamaz, parti kuruluşundan itibaren aşağıdan yukarı ve yukardan aşağı demokratik bir işleve sahip olmalıdır ve esas olan aşağıdan yukarı demokratik işlevdir. Yönetimi bir defa kapanların ölünceye veya öldürülünceye kadar yönetimde kaldıkları bir parti biçimi sonuç olarak koyu bir bürokrasi molozundan başka bir şey değildir.

Parti içi demokrasi nedir? Beylerin cevabı hazırdır. Demokratik Merkeziyetçilik -DM- Peki DM'de muhalefet yasaklarımı, bir kısım unsur diyecektir, bu Stalincilerin işidir. Bu beylere 10. parti kongre kararlarına ve sürgüne gönderilen muhalefet liderlerinin sonuna bakmalarını tavsiye ederiz. Hele birde bu DM M.Şehu Lin Piao olaylarındaki gibi yılların başbakanlarının emperyalizmin ajanı ilan edilmeleriyle A ülkesinde demokrasi feth edilmiştir, işçi sınıfı diktatörlüğü revizyonistlerden kurtarılmıştır. Yine partiye dört dörtlük programınızı koyarsınız, kabul etmeyen giremez dersiniz ve büyük kongrede oy birliği ile birde tastik aldınız mı "işçi sınıfı diktatörlüğü"nü anlının akıyla düze çıkarma şerefine tek siz sahip olmuş olursunuz.

Marx ve Engels'in bu konudaki görüşlerini anlamak için okuyucuya Marx ve Engels'in Paris komünü değerlendirmelerine bakmalarını tavsiye ederim.

Stalin bir ayakkabıcı örneği verir eski bir atölye patronu olan bir ayakkabı işçisi hâlâ eski küçük patronluk görüşlerini savunur, kökü küçük burjuvadır, fakat uzun süren bir işçilik hayatından, sonra bu işçinin bir işçi gibi düşüneceği ve küçük burjuva kökenlikten, işçi kökenliliğe geçeceğini söyler. Stalin burada durur fakat bir devam edelim, bu işçi bir gün partiye girer, yönetici olur -artık sosyal yaşantısı bürokratlıktır- zamanla işçi kökeni gider tam bir bürokrat olur. O zaman sormak lazım kökenlilerden oluşan bir partinin aşağıdan yukarıya sınıfın doğrudan, direk bir kontrolu da olmazsa ne olur, okuyucunun ne düşündüğünü bilmem ama bana göre bir bürokrasi moluzundan başka bir şey olmaz.

> **Parti**
> **"partiye güven" anlayışından çok sınıfın kendisine güvenmesini yaymalı.**

Marx bunu şöyle formüle eder sosyal düşünce, sosyal yaşantı biçimine tekabül eder, işçi sınıfı partisi, örgütlenme biçimi olarak onun sosyal yaşantısına yabancı bir biçim olamaz.

Böylesi bir partiyi kim kurar? Bu tipteki bir parti işçi sınıfının bilincli kısmı tarafından kurulur, bu bilincli azınlığın sayısal niceliği hiçbir önem taşımaz, önemli olan kapının her bilinçli yeni unsura açık olmasıdır.

Profesyonellik olacakmı? Mücadelenin dayatacağı her mücadele biçimini red etmeyen Marxist bir parti, mücadelenin dayatacağı parti içi iş bölümünü inkar edemez, burada önemli olan, profesyonel birlik değil, profesyonel unsurların tabanın tam denetiminde olması ve tabanın isteği ile geri alınabilmesidir. Bu M.A. Aybarın biçimsel çözüm önerisiyle değil parti içi demokrasi işlevinin çözeceği bir sorundur.

Hizipler olacak mı? Böylesi bir partide yukardan aşağı örgütlenecek -darbeci, tekkeci v.s- unsurlara kesinlikle izin verilemez. Aşağıdan yukarı ve yukarıdan aşağı her türlü sınıfın -devrimci- görüşü var olabilir fakat parti örgütlenmesinin esas biçiminin dışında ikinci bir iç örgütlenme kesinlikle yanlıştır. Bu itibarla liste seçimlerinden çok tek tek kişilerin aday olduğu nispi temsil parti tüzüğüne hakim olmalıdır. Partiden taban gücü oranında her görüşe yönetimde söz hakkı vermelidir. -Paris komününde olduğu gibi- parti il, ilçe, bölge, gençlik, kadın fabrika v.s. konseyleri şeklinde örgütlenmeli örgütlenme biçimi özyönetimci olmalıdır.

Program sorunu! Bir düzine profesyonelin, dört dörtlük hazırlayacağı bir porgram, böyle bir partinin programı olamaz. Kuruluş programı asgarî demiyorum, çok asgari bir program olmalıdır, ancak gerçek bir program Marksizmin genel prensiplerinde anlaşmış ve demokratik yoğun kitle katılımının olduğu aşağıdan yukarıya biçimlenmiş sınıfın bilinçli kısmının çoğunluğunun kabul ettiği bir eylem programı olmalıdır. Programa muhalefet kalanlar her zaman muhalefet hakkına sahip olmalıdır.

Parti Türkiye işçi sınıfının örgütlü, bilincli kısmı olduğu kadar, dünya işçi sınıfının Türkiye'deki örgütlü kısmı olarak Internasyonalist olmalıdır.

Parti her şart altında mücadele eden bir parti olmalıdır, bu illegalite sorunu değil, işçi ve geniş halk yığınları içinde kök salma sınıf ve kitlelerin kendi gücüne güveni sorunudur. Bu itibarla parti, partiye güven, biz sizin kurtarıcınız gibi "öncü" anlayıştan çok sınıfın kendisine güvenmesini yaymalı partinin bu mücadele anlayışında yalnızca bir mücadele aracı olduğu ve aynı zamanda iktidar olma aracı olduğu unutulmamalıdır.

Şabloncu, bürokratik parti anlayışı yerine yeni tipte -hiçbir şeyin inkarı değil bize ait ne varsa tamamının tecrübeleri üzerine- kurulmalıdır. Bu itibarla geçmişin inkarı değil geçmişimizin tam dersleri üzerine inşa edilmelidir.

Teorik ve pratik konularda, Marx'sın şu şiarını çekinmeden Türkiye solunda hakim kılınması; şablonculuğun aşılması için gereklidir.

"Var olan her şeyi insafsızca eleştirmek".

Neden Parti Sorunu?

KARAHAN
FRANSA

Kuşkusuz Türkiye sosyalist hareketinin, bugün içinden geçmekte olduğu süreç, kendi tarihinin en zorlu ve en önemli yıllarıdır. Bu sürecin temel özellikleri, taşıdığı dinamikler, kitlelerin yönelimi ve eğilimleri ve yine bu sürecin bugünkü evresinde temel eğilimlerin ortaya çıkış biçimi, sınıflar mücadelesinin kendisini nasıl ifade ettiği üzerine tartışmalar yürütülmektedir. Bu tartışmalarda sınırlıda olsa çok çeşitli odaklar, bunların ideolojik söylemleri ve sınıflar mücadelesine müdahale biçimleri tartışılan konular arasındadır. Bu yazımla tartışan odaklara eleştiri yöneltmekten çok bir yaklaşım sunmaya ve sürece ilişkin kendi görüşlerimi sınırlı bir düzeyde anlatmaya çalışacağım.

Yaşanan toplumsal süreci farklı yorumlamak, kuşkusuz topluma, mücadeleye örgütlenmeye ve görevlerde farklı bakmayı kaçınılmaz kılıyor. İçinde yaşanılan toplumsal gerçekliğin bu denli farklı yorumlanması ise yine farklı marksizm yorumunun doğal sonucu olarak ortaya çıkıyor. Öyleyse insanın ve toplumun, sınıflı toplumlara özgü konumlarının değiştirilip-dönüştürülerek, kendi yaşam ve geleceğine yine kendisinin özgürce karar vermesi için mücadele ediyorsak NEDEN PARTİ sorusunu öncelikle sormak gerekiyor. Oldukça çok boyutlu ve geniş kapsamlı bir mücadelenin, neden tek boyutuna asılınmak zorunda kalınıyor. neden ilk iş parti olarak dayatılıyor. Hangi kitle mücadelesinin içinde, hangi ihtiyaca göre parti isteniyor ve şekillendiriliyor? Kitlelerin hangi istemi, hangi eğilimi hangi yönelimi bunu zorunlu kılıyor? Yoksa kurulmak istenen parti kitlelere rağmen, kitleler adına ve kitleler için başkaları tarafından kurulmak istenen bir parti mi? Neden yığınların (İşçi sınıfının ve halkın) kendi örgütü başkaları tarafından kitlelere sunuluyor. Yoksa yaşanan yakın tarihimizin yakıcı ve öğretici gerçeklerine rağmen bir kere daha mı kurtarıcılık oyunu oynuyoruz. İnsanlığı (Toplumun ve ülkemizin) her anlamdaki ve her alandaki sorunlarının çözümünü hedefleyen bir mücadelenin bugünkü evrede bir örgüt sorununa indirgenmesi ve bunun da aydınların hünerli ellerine bırakılması düşündürücü değil mi? Bu derece önemli siyasal ve toplumsal bir sorunun bu kadar basite indirgenmesi nasıl açıklanabilir. İnanıyorumki doğal kurtarıcıların bu kadar bol duğunu ülkemizde yine halkı kurtaracağı iddia edilen bir partinin tartışılması pek de şaşılacak bir iş değil. Kendisini daha bugünden toplumun doğal lideri ve kurtarıcısı ilan eden aydınların bir parti kurması veya bir parti kurmaya çalışması elbette tartışılmalıdır. Ama sadece bu kadar. En geniş kesimce (kastedilen aydınların en geniş kesimi) tartışılmış olması partinin demokratik kurulduğu sonucunu vermez. Üstelik kafadarların (en azından parti kurma konusunda) bir araya gelerek biz parti kurduk demesiyle devrimci bir parti kurulamaz. Hele işçi sınıfının partisi ise hiç kurulamaz. Bolca partinin kurulup, bolca partinin kapandığı koşullarda, devrimci bir parti sorununu bu kadar basite alarak tartışmak bile, yükselen toplumsal muhalefetin önünü açacağı yerde kapatıyor.

Yaşanan siyasal ve sosyal pratiğin önünü açacak bir tartışma, ancak pratik içinde yapılabildiği ölçüde, onunla bağları kurulabildiği ölçüde devrimci bir rol oynayabilir. Aksi takdirde niyetler ne olursa olsun, başka şeylere hizmet etmek durumunda kalınır. Açık söylemek gerekirse bu tartışmalardan sistemin de yararlanması sözkonusudur. Çünkü sadece bize bağlı olmayan bizim de bir parçası olduğumuz toplumsal gerçekliğin, ilişkileri çelişkeleri, gelişme yönü ve özellikleri doğru kavranmadığı sürece kişilerin kendi isteklerinden bağımsız başka şeylere hizmet etmesi çoğu zaman kaçınılmaz olur. Ülkenin bugünkü siyasal ve sosyal gerçekliği bizlere zorunlu tercihleri yaptırıncaya kadar, sosyalistlerin yapması gereken şey sürece uygun düşen çalışmaları yürütebilmektir. Herhalde böyle bir çalışmada toplumsal yaşamın tüm alan ve boyutlarında, gelişen mücadelenin içinde doğrudan yer almak ve mücadelenin kendi doğal hedefine ulaşması için ona yön vermeye çalışmaktır. Çünkü her örgütlenme kendisini yaratan, siyasal, sosyal, ekonomik, kültürel vb. koşulların zorunlu ve doğal ürünüdür.

Kitlelerin sınayarak, deneyerek kendi günlük yaşamlarının ürettiği sorunları çözme doğrultusunda mücadele ederlerken yaratacakları dinamiklerin yönlendirilmesi, olgunlaştırılması ve yine doğrudan kitleler tarafından yönetilecek örgütlerin, kitlelerin geleceğinin ve yaşamının belirlenmesinde söz ve karar sahibi olması zorunludur. Ve kendi doğallığının bir ifadesi olacak bu örgütlenmeler, sınıf mücadelesinin gelişmesine paralel olarak siyasal bir kimlik kazanacaklardır. Kitleler kendi yaşam ve geleceklerini belirleme mücadelesinde, kendi örgütleri ile bu rolü oynayacaklardır. Bir toplumun kendi geleceği hakkında hiçbir şey söyleyemediği bir dönemde doğrudan kitlelerin söz ve karar sahibi olacağı örgütlenmeler demokrasinin vazgeçilmez kurumlarıdır. Ve bu kurumlar daha bugünden hayatın tüm alanlarında yaratılmalı, yaşamın üretilip-geliştirildiği tüm mekanizmalarda doğrudan söz sahibi olmalıdır. Çünkü her amaç, kendisine uygun araçları da zorunlu kılar. Eğer parti de, nihai olarak her türlü egemenliğin ortadan kaldırıldığı, ama bugünkü süreçte insanlığı bu hedefe ulaştıracak güçlerin partisi olacaksa ve bir amaç değil bir araçsa kendi doğal hedefine uygun olarak doğup gelişmek zorundadır. Toplumsal yaşamın salt siyasal boyutuyla sınırlı bir örgüt anlayışı ve bunun da subjektif bir sorun olarak ele alınması doğrudan doğruya bir sosyalizm anlayışı ile ilgilidir. Bu anlayışa göre sosyalizm, bir öncü ekibin, bir yönetici ekibin iktidara gelmesi ve kitlelere hak dağıtmasıdır. Kitlelerin tarihi görevi bunları desteklemek, partilerine üye olmak iktidara gelmelerini sağlamak ve geleceğini bunların eline teslim etmektir. Yani burjuva yöneticilerin gitmesi onun yerine sosyalist yöneticilerin gelmesidir. Tam da bu nokta da halkın kendi geleceğini kimsenin ipoteğine ver-

memesi gerektiğini söylüyoruz. Halkın kendi geleceğini kendisinin belirlemesi gerektiğini söylüyoruz. Bugünse kendine sosyalistim diyen bir insanın, yıllardır kendine kurtarıcı araması söylenen kitlelere söyleyeceği çok şey olmalıdır, olabilmelidir. Nasıl kurtarılacağını değil, eğer ortaya çıkarılırsa, kendisinde varolan gücün yaratıcılığın, dinamiğin, ve yeteneklerin kendisini kurtarmaya yeteceğini söylemek, anlatmak ve anlamak gibi önemli bir görev önümüzde durmaktadır. Uğrunda savaşılan geleceğin , bugünkü ilişki ve çelişkilerde nasıl yaşanacağını, nasıl uygulanabilir hale getirileceğini ve böyle bi çabanın kendimizden başlaması gerektiğini anlamak ve anlatmak gerekmektedir. Sosyalizm denilen toplumsal sistemin bilinmeyen bir geleceğe ertelenemiyeceğini, daha bugünden yaşantımızın tüm boyutlarında yeşertilmesi gerektiğini anlamanın sırasıdır sanırım. İnsanın insan olma özelliklerini üretemediği, geliştiremediği hatta koruyamadığı toplumsal sistemlerde, biz sosyalistlere düşen görev, yeni bir insan tipini, yeni bir yaşamı ve hayat tarzını mücadelede yaratabilmek ve gösterebilmektir. Siyasal iktidar boyutu ve bunun için oluşturulacak bir parti böyle bir mücadelenin içinde layık olan yerini bulacaktır. Yoksa, insanda, toplumda ve teorideki gelişmeyi kendimizden ibaret sayarak, her şeyi kendimizle açıklayarak ve kendi dışımızda olup bitenlere içinde bulunmadığımızdan dolayı yanlış diyerek özgür, çok yünlü, çok kültürlü bir toplum yaratmanın önüne kendimizi dikeriz. Böyle bir yaklaşımın insanı bir araç ve bir nesne olarak gördüğünü uluslararası deneylerde yaşadık. Bugün insanlarımızı, belli idealler uğruna bir araç olarak görmüyorsak, sosyalizmi insanı özgürleştirmenin biricik yolu olarak düşünüyorsak ve bunun için mücadele ediyorsak her anlamda ve her alanda inandırıcı olmak zorundayız. İnandırıcı olmanın temel yolu ise bir başkasının, bir sınıfın kötülüklerini anlatarak değil, uğrunda savaşılan geleceğin herkes tarafından anlaşılabilir, yaşanabilir ipuçlarını gösterebilmekten geçmektedir. Yani kendisine karşı çıkıp, eleştirdiğimiz kapitalizme, (varolan sosyalizm de dahil) karşı nasıl bir insan, nasıl bir toplum savunduğumuzun yaşanır hale getirilmesidir.

Dolayısıyla hedeflenen toplumsal sistemi elde etmenin yolu, halka öncülük (benim burda öncülükten anladığım, mücadelenin kendi doğal hedefine ulaşmasında sosyalist yönlendiriciliktir) edecek güçlerin iktidarı hangi araç (nasıl bir parti ile) nasıl bir yol ve yöntemle ele geçireceğinden çok daha önemli olan şeyler tarihsel, toplumsal ve siyasal gerçekliğimizde yatmaktadır. Ve devrimcilerin, sosyalistlerin temel yaklaşımı çözümün, kurtuluşun, kendilerinde olduğunu değil, henüz ortaya çıkarılmamış, henüz bilince çıkartılmamış ve kitlelerde varolan yaratıcılık ve üretkenlikte olduğu söylemek olmalıdır. Bu örgüt, mücadele, iktidar vb. tüm alanlarda böyle olmak durumundadır.

ÖZETLERSEK:

— İçinde bulunduğumuz süreç, dönemi kavrama, dönemin özelliklerini tanımlama ve buna uygun düşen bir mücadeleyi yürütme ve örgütleme sürecidir.

— Öncelikle Türkiye halkı kendisini kurtaracaklardan kurtarılmalıdır. Toplumun hiçbir kurtarıcıya ihtiyacı olmadığını kendi kendisini kurtarabileceğini, kurtarmak zorunda olduğunu ilk önce sosyalistim diyenler bilmek zorundadır.

— Bugün bir partiden çok toplumsal muhalefetin önünü açacak, onu geliştirecek demokrasi mücadelesini daha üst boyutlarına ulaştıracak bir mücadelenin yürütülmesi ve göğüslenmesi gerekmektedir.

— Parti, yeni bir insan, yeni bir toplum yaratmanın, bugünkü iktidarı yıkmanın en üst siyasal organizasyonu ise, bir süreç, hem de uzun bir siyasal bir süreç ve mücadele sorunu olduğu unutulmamalıdır.

— Tüm bir toplumun demokrasiyi tartıştığı, bu doğrultuda mücadele ettiği bir dönemde sosyalist bir çevre bu tartışmaya katılabilmeli, tüm burjuva güçlerden farklı olarak sosyalist demokrasi perspektifini kitlelere sunmaya çalışmalıdır.

— Partinin kurulması veya kurulmaması, öyle çok basit subjektif bir sorun olmadığı gibi tam aksine, toplumsal çatışmalarda, sınıf ilişki ve çelişkilerinde ve tüm bunların ürettiği sorunlarda, yerimizin ve rolümüzün ne olacağı, daha doğrusu ne olduğu ve bugünkü konumumuzun böyle bir örgütlenmeye elverişli olup olmadığı gibi oldukça ciddi şeylere bağlıdır.

— Devrimci bir partinin kenarı ve köşeleri, salonlarda değil, onu devrimci bir konuma sokacak sınıf mücadelesinin içinde, kitleler tarafından çizilecektir. Onun düşünce özgürlüğünü savunup savunmadığı, demokratik olup olmadığı yaşamın ürettiği sorunları çözme esnasında bu mücadeleyi yürütenler tarafından görülecektir.

— Sosyalist bir partinin sosyalist olup olmadığı, adının sosyalist olmasıyla değil, toplumun geldiği bugünkü noktada, ürettiği sorunlara çözüm getirip getirmemesinde, yeni bir yaşamın yaratılıp yaratılmaması noktasında anlaşılacaktır.

— Sosyalist bir parti meşruluğunu, yasalara uygunluğundan değil, halkın meşru ve halkı mücadelesinde yer alarak elde edecektir. ANAP'ın bile vetoya uğradığı bir ülkede, sosyalist adıyla kurulacak bir parti engelsiz kurulursa belki de kuranlar başarılarından bahsedeceklerdir. Tabii ki militarizm de demokrasiden dem vuracaktır.

— Bugün yapılması gereken şey, bir parti kurmak değil toplumsal muhalefetin içinde yer alarak halkın istem ve eğilimlerine uygun düşen bir mücadeleyi yürütmek ve onun doğal örgütünü yaratmaktır.

İşçi Kitle Partisine Doğru...

AHMET ASLANER

Her şeye rağmen, yaklaşık iki yüzyıldır insanları etkilemeye devam eden sosyalizm düşüncesinin bu gücü nereden gelmektedir? Sosyalist toplum insanlara vaadedilen bir cennet midir? Bireyler ya da kitleler mutluluğun sırrını bu düşüncede buldukları için mi bu kadar kan dökülmüş ve acı çekilmiştir? Ve bunlara ekleyebileceğimiz daha birçok soru...

Bence sosyalizmi sosyalizm yapan,

kimileri yükselip alçalsada daima varolan güncelliğin gücü tümüyle insanlardaki daha iyi bir hayata duyulan özlemden beslenmektedir. Devrimci sosyalizm hiçbir zaman cenet vaad etmedi insanlara. Yalnızca *insan gibi* yaşayan insanoğlunun gibilikten çıkıp *insan* olması için temel insanî değerleri olan *bilincini* ve *eylemini* birleştirerek kullanmasının zorunluluğuna işaret etti. Soruna bu perspektiften bakınca, nasıl. bir sosyalizm sorusunun karşılığı kendiliğinden ortaya çıkıyor. Ki bu karşılığı "insanların insanca yaşadıklarını bildikleri ve bunu her an yeniden hissettikleri, mayası özgürlük olan bir sosyalizm" şeklinde özetliyebiliriz.

DURUM HAKKINDA

Mevcut durum hakkında bir fikre sahip olmak için, öncelikle genel olarak nasıl bir dünyada yaşadığımızı bilmek gerekiyor. Eğer herhangi bir ideolojik yönseme bizi, gerçekliği ideolojimize uydurmaya zorlamıyorsa ve bu gerçekliği kendi öznel kavramlarımızla ifade etmeye çalışmıyorsak, nasıl bir dünyada yaşadığımız oldukça açık ve anlaşılır bir biçimde ortadadır. Çıkarları "varolan"la örtüşsün ya da örtüşmesin hiçbir kimse yoktur ki her şeyin tıkırında gittiğini iddia etsin. Ne egemen burjuvalar memnundur dünya ahvalinden ne de ezilen emekçi sınıflar. Asıl farklılık tanım ve çözüm konusunda ortaya çıkmaktadır. En uzman burjuva ideologları bile bilirler ki burjuvazinin insanlığa bu durumdan çıkış için önerebileceği hiçbir şey yoktur. Onların bütün teraneleri bundan daha iyi bir toplum biçiminin gerçekte mümkün olmadığı bunun tersini düşünmenin boş hayalcilik olacağı bu yüzden de var olan durumu korumuktan başka bir şey yapılamayacağı demogojisi üstüne kurulmuştur. Bütün bir emekçi sınıfı bağımsız bilince sahip olup burjuvazinin yanılmasalar zincirini kırıncaya ve dünyayı değiştirmesinin pratikte de mümkün olduğunu bizatihi kendi eylemi içinde anlayıncaya kadar bu evrensel demogojiye inanmak zorunda kalacaktır.

Üzerinde yaşadığımız ülkenin durumuna ya da kendi durumumuza gelince...

Biz ne ilk sosyalistleriyiz Türkiye'nin ne de son olacağız. Elbette bir miras kaldı atadan istesekte istemesekte. Şimti tartışmamız gereken bu mirasın *ne olduğunu* ya da *ne olmadığı*.

Sosyalist Parti, İşçi Kitle Partisi tartışmalarının yeniden güncelleştiği şu günlerde, sosyalistlerin yenilgi ve başarısızlıklarla "mukadder" geçmişlerine bakışlarının asıl odağını *ne olmamak* gerektiğinin anlaşılması üstünde yapılacak tartışmalar oluşturmalıdır. Biz sosyalistler dünden bugüne ne olmamamız gerektiğini kavrayabildiğimiz ölçüde ne olmamız gerektiğinin bilincine o kadar yaklaşacağızdır.

İLK ADIM RESMİ OLMAYAN BİR TARİH

Çeşitli ideolojilerin ya da devletlerin resmi birer tarihleri olabilir (kendi devamlılıkları için zorunludur çünkü bu). Ancak sosyalizmin resmi bir tarihi olamaz. Resmi olmayan tarih kitaplardan çıkarılarak, parti kongrelerinde "mahkum" edilerek silinemez. Çünkü onun aklın bir olmayan yolu gibi, toplumsal pratik gibi oldukça canlı ve sağlam dayanakları vardır.

Dünya sosyalizminde Stalinizmin ideolojik, politik ve askeri terörü sonucu bir resmi tarih yazma çabası bir ölçüde etkili olmuşsa da Türkiye'de herhangi bir sosyalist akım bir tarih yazabilecek etkinliğe hiçbir zaman ulaşamadığından, resmi söylemin "milli kurtuluşçu", "tam bağımsızlıkçı" tarihinden devşirmelerde bulunmak zorunda kalmıştır.

> **Sosyalizm farklılıklara rağmen değil, farklılıklar sayesinde gerçekleşecektir.**

İKAMECİLİK ÜZERİNE

İkamecilik kültürü sınıflı toplumlarla birlikte doğmuş ve binlerce yıldan bu yana kendini her renge uydurabildiği ölçüde süregelerek kökleşmiştir. Bu yüzden de bu gelenek aynı ölçüde köklü bir eleştiri ve mücadeleyle yok edilebilir. Bu mücadele için ana ilkeler şöyle formüle edilebliir:

a) Hiçbir sosyalist en "doğru" Kendisinin düşündüğü *yanlışına* düşmemelidir.

b) Hiçbir sosyalist kişi ya da akım doğru düşündüğü için başından beri *sınıfı* ve *sosyalizmi* "temsil" için ayrıcalıklı bir konumda olacağını düşünmemelidir.

c) *Temsilin* öznel bir yakıştırma değil *olgusal* ve *sosyolojik* bir veri olduğu akıldan çıkarılmamalıdır.

d) Sosyalizm farklılıklara rağmen değil, farklılıklar sayesinde gerçekleşecektir. İşte bu yüzden sosyalist demokrasi en iyi demokrasidir.

e) Dar bir öncü ile kazanılacak zafer yerine kitlelerle birlikte yaşanılacak bir yenilgi bin defa daha değerlidir.

f Biz Machiavelli'yi okumadık. Bu yüzden amaca ancak kullanılan *araçlarla* gidileceğini biliyoruz.

MEŞRUİYET ÜZERİNE

Eylülden önce (E.Ö.) sosyalist hareketin girdiği çıkmaz sokaklardan birisi de gayri meşruiyet idi. O zamanki kavram kargaşası içinde yasallık - yasadışılık, legalizm- illegalizm gibi kavramların birbirine karıştırılması bu sonucun doğmasında tek neden değilse de mutlak etken olmuştur. Bu dönemin güncel sözlüğünden işte birkaç örnek;

"Yasal çalışma yapmak, legalizmin batağına batmak, seçimlere katılmak: Parlementerizmin batağına batmak. Periyodik yayın çıkarmak; Dergicilik, kırtasiyecilik. Tüm bu mücadele biçimlerini reddetmek: illegalizm değil".

İşte bu saplantıların yeniden gündeme gelmemesi için meşruluk sorununun iyice anlaşılması gerekiyor. Sosyalistleri sınırlayacak tek bir güç olmalıdır ki bu ne ahlaki kurallardır ne karakaplıdaki kanunlar ne de fiziki düzen güçleridir. Madem ki sosyalizm kitlelerin eseri olacaktır ve sosyalizmin motoru işçi sınıfı bile bu işi başka destekler bulmadan tek başına gerçekleştiremeyecektir, o halde sosyalist hareketin ya da partinin *toplumsal meşruiyet* gibi bir zeminde mücadele vermesi vazgeçilmez bir zorunluluktur. Toplumsal meşruiyet ne soyuttur ne de mutlak. Oldukça somut ve değişken bir şey olduğu gibi iradi etkilerle genişletilebilir. Yada daraltılabilir bir zemindir.

Hâlâ ne olduğunu tartıştığımız 12 Eylül anayasayı ilga etti ama toplumsal meşruiyete sahip olduğu için geniş kabul gördü. Bu hepimize ders olsun.

NASIL BİR PARTİ?

Buraya kadar yazılanlardan, nasıl bir parti sorusunun cevabı anahatlarıyla belli olmuş olsada bunu somutlamada yarar var.

Kurulacak parti öncelikle sosyalistlerle işçilerin birlikte yer alacağı bir kitle partisi olmalıdır.

Merkeziyetçiliği az demokrasisi çok bir parti olmalı, eğilim ve hizip kurma hakkı tüzükle güvence altına alınmalıdır.

Örgütlenme tekniği fabrika ve üretim üniteleri temelinde bina edilmeli, işçi sınıfı partiyi bir fiil denetlemelidir.

Parti içi tartışmalar açık yapılmalı ve teşfik edilmelidir.

Tüm mücadele biçimleri birbirleriyle sıkı ilişkiler içinde ele alınmalı, politik mücadele "asgari" ve "azami" hedeflere bölünmemelidir.

Tek bir programı olmalı, açık, anlaşılır bir dille yazılmalıdır ve fazla ayrıntıya yer vermemelidir.

Her konuda radikal ve enternasyonalist bir tutum izlemelidir.

NE YAPMALI?

Zemin'in I. sayısında "Sosyalistler Partisi/İşçi Kitle Partisi üzerine" başlığıyla yayınlanan Orahan Dilber imzalı yazı kapsam ve özü itibariyle parti konusunda yazılan en iyi yazılardan biriydi. Niçin bir işçi kitle partisi" sorusuna oldukça geçerli ve pratik cevaplar getiriyor. Ve de işçi kitle partisinin kuruluşunun orta vadeli bir hedef olmasına karşın ertelenemez bir görev olduğunu vurguluyordu. Yazıdaki tüm bu saptamalara kişisel olarak katıldığımı belirteyim. Ancak "işçi kitle partisi" (İKP) perspektifi bir sosyalist partinin kuruluşunu dışlamı diye, bu konudaki kaygılarını da belirterek soran ve bazı kayıtlarla dışlayamayacağı şeklinde cevaplayan Orhan Dilber'e katılmadığımı ya da kaygılarımın kendisinden daha derin olduğunu da burada söyleyeyim. İKP'yi hedef alan geçici bir sosyalistler partisi (adı ne olursa olsun olgusal olarak bu böyle) daha başından bir dolu riski içinde taşıyacaktır.

Yazıdan anlaşıldığına göre İKP perspektifi bir sosyalistler partisine alternatif olarak siyasal yelpazede bir işçi kutbu oluşturmak amacıyla önerilmektedir. Bu konudaki kendimce doğru saptamalardan sonra karşı olunan sosyalistler partisi birden bire İKP'ne ulaşmanın pratik bir aracına dönüşmektedir. Aşama kuramlarına karşı olduğunu bildiğimiz Orhan Dilber'in iyi niyetli bir sosyalistler partisini İKP'nin kurulmasında bir *araç* ya da *aşama* olarak görmesini yadırgamamak elde değil. Her ne kadar Orhan Dilber'in gönlü sosyalistler partisinden yana değilse, yalnızca İKP'nin kurulmasında "yapıtaşı" olacak bir sosyalist partiye evet diyorsa da bunu demesinin asıl nedeninin kitlelerin ve sosyalistlerin içinde bulunduğu bugünkü yılgınlık ve hareketsizlik ortamı olduğu anlaşılıyor. Çünkü İKP teşebbüsü sosyalistler partisi, sosyalist kamuoyunda bir yankı yaratacak ve yeni birtakım insanları harekete geçirecektir. Zira bugün sosyalistlerin inisyatifsizlikleri bir gerçek olduğu gibi herhangi bir sosyalist girişimin başlangıçta ilgi ve heyecan yaratacağı öngörüsüde doğrudur. Ne ki kurulacak partinin bir "öncü" parti olması istenmiyorsa asıl muhatabın sosyalist kamuoyu değil işçi sınıfı olduğu unutulmamalıdır. Böylesi bir parti sınıfta yeterli yankıyı bulamayacağı gibi en ileri işçilerin gözünde bile bir kısım sosyalistlerin partisi olarak kuşkuyla karşılanacaktır. Daha başlangıçta bir "yabancı" olarak tescillenecek olan partinin geçmişte sosyalistlere duyalan güvensizliğin yarattığı ön yargıları kırarak sınıfla kucaklaşması daha da güçleşecektir.

Bu dış etkenlerin yanısıra birde hesaba katılması gereken iç etkenler var. Daha başından sınıf temelinden ve denetiminden kopuk olarak kurulacak partide bürokratizm eğiliminin belirmesi içten bile değil. Kaldı ki henüz, Zemin'deki eğilimlerin partiden ne anladıkları yeterince açıklığa kavuşmuş değil.

SONUÇ

Zemin sosyalistler arası bir forum olma özelliğini sürdürmeli ve Zemin'e katılmış ya da katılacak eğilimleri parti konusundaki tutumlarını bu tartışmalar içinde netleştirmelidirler.

Bu tartışmalar içinde İKP perspektifinden, ne pahasına olursa olsun ödün verilmemeli ve "öncü" sosyalistler partisi, "geçici parti" gibi öneriler mutlaka eleştirilmelidir.

Bu süreç sonunda İKP perspektifinde buluşan çizgiler konuyu bir protokolle kamuoyuna duyurabilir ve bir güçbirliği içinde hareket edebilirler. Böylesi bir süreç orta vadeli bu hedefi daha da güncelleştirecek ve işin daha sıkı tutulmasını sağlayacaktır.

Partinin kurulmasının tek yolu ileri işçilerin önemli ölçüde kazanılmasından geçer. Partinin ilk üyeleri arasında işçiler mutlaka çoğunluğu oluşturmalıdır.

Sosyalistler için işçi sınıfını kazanmanın en geçirli yolu sendikalardır. "Sendika seçme özgürlüğü" "Sendika içi demokrasi", "Sınırsız grev hakkı" gibi taleplerle yoğunlaştırılacak bir mücadele ve bu mücadele de ortak hareket edecek sosyalistlerin birliği İKP için iyi bir zemin oluşturacaktır.

İKP, bu oluşma işçileri ortak edebildiği ölçüde tutacaktır. Bu nedenle illede parti anlayışıyla konu aceleye getirilmemeli ama işçi sınıfına (özellikle sendikalara) gitmek için bir an bile vakit geçirilmemelidir.

Örneğimiz Brezilya İşçi Partisi'nin sendikal temelleri olma bir işçi kitle mücadelesi sonucunda doğduğu unutulmamalı ve partinin kuruluş momenti iyi ayarlanmalıdır.

Parti Tartışmaları Üzerine

Özgür H.YILMAZ

Yaklaşık bir yıl önce başlatılan "Sosyalist Parti" kurulabilir mi, kurulamaz mı tartışmaları değişik boyutlarda sürmekte. Bu tartışmalara paralel olarak, Zemin dergisinde, Orhan Dilber'in formüle ettiği "İşçi Kitle Partisi" savı yeni açılımlarla tartışmaları genişletmiştir. Gerek "Sosyalistlerin birliği temelinde emekçilerin sosyalist partisi olacağı söylenen "SP" savı; gerekse de "emekçilerin kendi öz-örgütlenmesi" olarak öne sürülen İKP savı üzerine yapılan tartışmalar, emekçilerin dışında ve "aydınlar" tarafından yürütülmektedir. Adı geçen partiler kurulsa dahi, geniş emekçi yığınlar içerisinde yer almadığı sürece; emekçilerin öz-örgütlenmelerine ilişkin tartışmalar bu aşamada gündemden kalkmayacaktır. O halde sorun sınıfa ve emekçi yığınlara, hangi temelde, nasıl ulaşılacağıdır. Altı

yıllık bir suskunluk ve depolitizasyondan sonra, bunun kolay olmayacağı da açıktır.

NASIL BİR PARTİ?

Geçmişin hata ve eksiklerini aşmadan, bugün doğruya varmak olanaksızdır. Emekçilerin öz-örgütlenmesi, geçmişin anlayışı ışığında ele alınırsa, varılacak nokta yine 12 Eylül öncesi durum olacaktır. "Öncü müfreze kurmay subay, dar profesyonel devrimciler örgütü v.s." gibi mekanik yorumlu parti anlayışları; sınıfın yerine, sınıf adına başka güçleri mücadeleyi omuzlar konuma getirmişti. Öyle ya, "İşçi sınıfının fiili önderliği değil, ideolojik önderliği esastı", "profesyonel devrimci olmak için de, bu ideolojiyi savunmak" her halde yeterliydi.

Aynı şekilde, "dar kadro örgütü" mekanik yorumlu anlayışla da bürokrasi meşrulaştırılmıştı. Yığınların iradesi "önderler" adına hiçe sayıldığı gibi; yapı içerisindeki kişilerin özgül iradeleri de yok sayılıyordu. Başka etkenlerle birlikte, böylesi mekanik anlayışlar, sosyalistlerle sınıf arasındaki güçlü bağların kurulmasını engellediği gibi, sosyalistlerin kendi aralarındaki birlikleri de baltalayarak, bölünmeleri körüklemiştir. Her bölünmede yeni bir ideolojik seviyesizliği doğurmuştur. Artı "mutlak ideolojik birlik" görüşü de tüm bunların cabasıydı.

Elbette ki, yeni dönemde bu tür dar anlayışlar aşılmalıdır. Aşılacaktır. Ancak, geçmişin aşılması adına, bazılarınca, bugün sınıfın öz-örgütlenmelerinin yaratılması gerçeği küllendirilerek, iş liberalizme kadar vardırılıyor. Unutmayalım ki, böylesi bir tavır; sınıfın kurtuluşuna -sınıfsız ve sömürüsüz bir toplumun yaratılmasına- olan güvensizliğin ve yılgınlığın bir takım gerekçelerle -bu gerekçeler doğruluk payı taşısa dahi- süslenmesinden başka bir şey değildir.

Öte yandan, SP kurma aceleci anlayışı da, içinde bulunduğumuz aşamada, pragmatik bir yaklaşım gibi görünmekte. Çünkü birincisi en geniş sosyalistlerin birliği olmamakta, ikincisi geniş emekçi yığınlar olaya seyirci kalmaktadır. Fakat sorunun ivedi olduğu da bir gerçek. Emekçilerin kendi öz-örgütlenmelerine acil ihtiyaç vardır.

Emekçilerin partisi, burjuvazinin şu veya bu kesiminin partileriyle ve burjuvaziyle olan tüm bağdaşıklığını keserek, uzlaşmaz bir tutumla, sınıfın bağımsız politikasını yürütür. Gerek demokrasi mücadelesinin, gerekse de sömürüsüz-sınıfsız bir toplumu yaratma mücadelesinin emekçi sınıfların kendi eserleri olacağına inanır. Bu inançla hareket eder.

Emekçilerin partisinde, değişik görüşler var olabilir. Olacaktır. Görüş ve düşünce ayrılıklarının varolmasına olanak tanımalı; ipotek altına alınmamalıdır. Zaten bu demokrasinin bir gereği değil midir? Aksi takdirde, gelişmenin önünü kendimiz tıkamış oluruz. Doğrulara giden yol, değişik alternatiflerin çatışmasından geçer.

NE YAPMALIYIZ?

12 Eylül'le birlikte başlayan süreç, emekçilerin her türlü haklarının rafa kaldırıldığı bir dönem oldu. Ülke "ucuz işgücü" cennetine döndü. Bu dönemde, emekçilerin güncel sorunları dağ gibi yığıldı ve "çözümsüzleşti". -Bizce çözümü açıktır-. Bırakınız sorunlarının çözümlenmesini, konuşmaları yasaklandı. Her türlü örgütlenmelere ambargo kondu. Varılan aşamada, tüm demokratik hakların -sendika, toplu-sözleşme, grev, demokratik üniversite dernek, gösteri ve yürüyüş vs. vs.- kazanımı DEMOKRASİ MÜCADELESİYLE bütünleşti. Ne var ki, bugün demokrasi bayrağını da burjuva partileri kaldırmaya çalışıyor. Bu ne menem bir demokrasi ise. Onun içindir ki, sosyalistler demokrasi mücadelesini burjuvazinin şu veya bu partisinden -kesiminden- beklemeden emekçi yığınlarla birlikte kendileri vermelidir. Yığınları bu mücadeleye katmak onların acil sorunlarına doyurucu -somut- alternatifler sunmakla olacaktır. Başta sendikal haklar olmak üzere, DİSK'in açılması grev hakkının genişletilmesi, lokavtın yasaklanması, YÖK yasasının değiştirilmesi, Genel Af v.s. gibi acil taleplerle birlikte -sınıfsız ve sömürüsüz bir toplum hedeflenerek- emperyalistler tarafından nükleer silah deposuna çevrilen ülkenin bağımsızlığı da -her türlü bağımsızlığı- gündeme alınarak etkin bir faaliyet yürütülmelidir. Böylesi bir mücadelenin emekçilerin öz-örgütlenmelerinin yaratılmasında önemli rol oynayacağından kimsenin kuşkusu olmasın.

Emekçilerin partisi burjuvazinin tüm kesimleriyle bağdaşıklığını kesmeli.

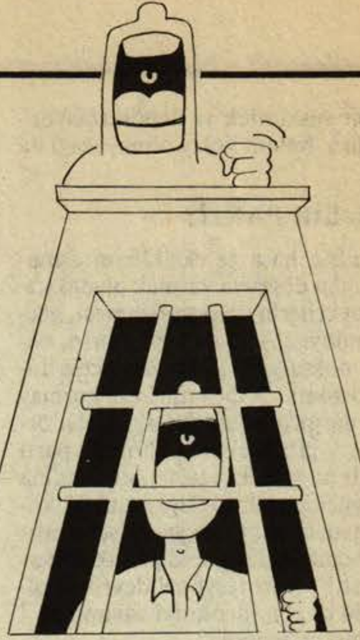
Ancak değinmeden geçemeyeceğimiz bir nokta var. Demokrasi mücadelesi konusundaki muğlak anlayışlar. Sosyalistler henüz düşüncelerini netleştirmiş değillerdir. Gerçi, geride bıraktığımız ara seçimlerde "demokrasi" adına SHP'nin desteklenmesi bazı anlayışları -yani demokrasi mücadelesini SHP'den bekleme- ortaya koydu. Fakat bir kez daha düşünülmesi gerekir. Ayrıca bugünkü reel sosyalist ülkelerle birlikte, sosyalizm ve sosyalist demokrasiye bakış açısı da netleşmelidir.

BREZİLYA İŞÇİ PARTİSİ ÖRNEĞİ

Zemin'in 1.inci sayısında tarihçesi ve deneyleri Orhan Dilber tarafından belirtilen Brezilya İşçi Partisi, muhtemelen kurulacak ve kurulması gereken bir "işçi kitle partisi"ne örnek olarak verilmekte. Öylesi bir partinin görüş ve düşüncelerini içinde bulunduğu ülkenin özgül koşullarını bir kenara bıraksak dahi; şu andaki çalışmalar "Brezilya İşçi Partisi"nin kuruluş çalışmalarına pek benzememekte. Öncelikle, "BİP" kurucuları sendikacıdırlar ve sınıfla güçlü bağları vardır. Nitekim, tutuklandıkları zaman, sınıf onlara sahip çıkmakta, her defasında genel grevler temelinde tabandan gelen demokrasi mücadelesi gelişmiştir. Bu anlamda, bizdeki "parti" çalışmalarını yürütenlere benzemiyor. Birileri en zor koşullarda dahi emekçi yığınlarla bağlarını koparmamış sendikacılar vs. Diğerleri (bizdekiler) ise "en iyi ortamda" dahi sınıfla bağlar geliştirememiş "aydınlardır".

SONUÇ

Denebilir ki, bugünkü koşullarda böyle bir çalışmanın yapılması olumludur. En azından bu aşamada, demokrasi mücadelesinde, "sosyal-demokrasi"de dahil, tüm burjuva partilerine bir alternatif olarak çıkacak ve mücadelenin tabandan yükselmesine katkıda bulunacaktır. -Tabi... D.Perinçek gibilerinin ne kadar demokrasi yanlısı olduğunu da unutmuyoruz.- Ayrıca içinde bulunulan durum açısından sosyalistler ve demokrasi mücadelesi için bir çıkış yolu olabilir. Ancak unutulmamalıdır ki, böyle bir parti sınıfsız ve sömürüsüz bir toplum kurma gibi büyük görevi ne kadar başaracaktır?

Gaziantep Cezaevi'nden Bir Dilekçe

KONU: 3267 sayılı cezaların infazı hakkkında değişiklik getiren yasa ve bu yasanın Geçici Maddesi hakkındaki düşünce ve taleplerimle ilgilidir.

AÇIKLAMA: 19 Mart 1986 tarihinde yürürlüğe konulmuş olan ve 647 sayılı cezaların infazı hakkındaki yasada değişiklik öngören 3267 sayılı yasanın aşağıda etraflıca anlatacağım nedenlere bağlı olarak Bartın Özel Tip Cezaevi uygulamalarına uymayı kabul etmediğim için şahsıma verilmiş olan 3'ten fazla hücre hapsi cezasından ötürü Geçici Maddesi kapsamına giren bir sol siyasî hükümlüyüm halen Gaziantep Özel Tip Hücre Cezaevi'nde bulunmaktayım. Ve 2 Mart 1987'de bihakkın tahliye olmam gerekmektedir.

Konumu bir başka biçimde anlatacak olursam, Geçici Maddenin öngörüsü gereği belirlenen ve 19 Mart 1986 tarihinden itibaren başlatılmış olan 9 aylık özel deneme koşulu 14 Aralık 1986'da tamamlanmış olacaktır. 9 aylık özel deneme döneminin bitiminde 77 gün sonra toplam cezamın tümünü günü gününe yatmış ve bitirmiş olacağım. 647 sayılı infaz yasasının bana tanımış olduğu haklarımın ne yasal ne hukuksal ve ne de insanî olan yollardan gasbedilmiş olması ve doğal olarak zamanında salıverilmiş olmanın engellenmesi bir yana, hiç olmazsa hükümlü yararına çıkarılmış olduğu ifade edilen 3267 sayılı yasanın yürürlüğe girdiği tarihte "derhal salıverilmiş" olsaydım belki bir ölçüde özel olarak uğratıldığıma inandığım insanlık dışı haksızlık bir ölçüde hafifletilmiş olurdu!.. Oysa durum hiçte böyle olmamıştır. Sanki de "bağ bağışlıyormuş" havasındaki yönetim, bilinçli bir tutumla hükümlülerin gerçekteki durumlarının ne olduğuna aldırış etmeksizin, Geçici Maddenin "geçici" olma özelliğini de bir tarafa iterek, bir de "özel deneme" koşulu öngörmüştür. 9 aylık özel denemenin bitim tarihi olan 11 Aralık 1986 tarihinde 77 gün sonra bihakkın tahliye olacağım dikkate alınırsa ne yasanın ne de Geçici Maddenin ne bana ne de benim konumda olan düzinelerce hükümlüye en küçük bir yararı olmamıştır. Ama belliki 14 Aralık 1986 tarihinde tahliye edildiğim takdirde sözkonusu yasadan yararlanmış da tahliye olmuş sayılacağım!..

İradem dışında oluşturulmuş bu görüntüyü hukuka, ahlaka ve insanlık onuruma yapılmış bir haksızlık olarak kavradığımdan ve bu durumu kabullenmek benim açımdan olası görülmediğinden, başından beri gerek yargı önünde, gerek bakanlığınızın ilgili kademeleri önünde, gerekse de kamuoyu önünde, yasal hakmarımı kullanarak dilim döndüğünce ve olanaklarım elverdiğince uğradığım haksızlığı anlatmaya çalıştım. Bu yasanın düzünlenmesindeki sakatlıkları ve bağlı olarak infaz sistemine getireceği kargaşayı ve de önemle doğrudan şahsımı ilgilendirmesi nedeniyle yasanın Geçici Maddesinin düzenlenmesindeki bilinçli haksızlığı, çelişkili, belirsiz ve eşitsiz tutumu birçok örneklemelerle açıklayarak, özelliklede gerek kendi insanımızın gerekse dünya kamuoyunun ülkemizde bir Genel Affın çıkarılmasını beklediği bir dönemde böyle bir yasanın insanların beklentileriyle alay etmekten başka bir anlama gelmeyeceğini belirttim. 9 aylık özel deneme uygulaması haklı olduğumu çok açık bir şekilde ortaya koymuş olmasına karşın bugüne değin hiçbir makamdan yazılarıma olumlu-olumsuz herhangi bir yanıt alabilmiş değilim.

Sözkonusu yasanın yürürlüğe girdiği tarihten geçerli olmak koşuluyla yürürlüğe konulan 9 aylık özel deneme koşulu 14 Aralık 1986'da sona erecektir. Bu duruma göre ister 14 Aralık'ta salıverilmiş olayım, isterse 77 gün sonra bihakkın salıverilmiş olayım; bu yasanın özellikle de yasanın geçici maddesinin şahsım açısından ortaya çıkardığı hukuk dışı ve insanlık dışı görüntüyü neden kabul etmeyeceğimi bir kez daha ama bu kez doğrudan makamınıza iletilmek üzere kaleme almayı vazgeçilmez bir görev olarak gördüm.

Konu benim için hukuk dışıdır, insanlık dışıdır ve ahlak dışıdır.

Çünkü:

A) Nasıl bir ortamda, hangi nedenlerle suçlanarak ve hangi sorgulama metodlarından geçirilerek yargılanıp mahkum edildiğim tartışmasına, başlı başına bir onur kavgasını içeriyor olmasına karşın, salt konuyu dağıtmış olmamak amacıyla burada girme gereği duymuyorum. Ancak altını çizerek belirtmeliyim ki tutuklanmamdan, Bartın Özel Tip Cezaevi'ne getirilmiş olduğum 28 Mayıs 1982 tarihine kadar birçok cezaevinde (7 ayrı cezaevi) bulundum. Ne var ki, Bartın Özel Tip Cezaevi uygulamalarıyla karşı karşıya kaldığım ana değin, daha önce bulunduğum 7 arı cezaevinin hiçbirinde tek bir disiplin cezasıyla karşılaşmamış olmamama karşın, Bartın Özel Tip Cezaevi yönetimince 8.8.1982 tarihinden 12.7.1984 tarihine değin geçen süre içende 6'sı hücre hapsi olmak üzere toplam 13 disiplin cezasına çarptırıldım. Dosyam incelendiğinde görülecektir ki, birçok disiplin cezası tarafıma tebliğ bile edilmemiştir. Savunma ve itiraz hakkım ortadan kaldırılmıştır. Hatta örneğin. 8.8. 1982 tarih ve 5 sayılı disiplin kurulu kararıyla verildiği bildirilen 7 gün-

lük bir hücre cezamın varlığını yaklaşık 4 yıl sonra Gaziantep Özel Tip Hücre Cezaevi'ne naklim sonrasında tesadüfen öğrendim!.. Oysa ne böyle bir disiplin cezası bildiriminde bulunmuşlardı, ne de böyle bir hücre cezası yattım!.. Ayrıca sözkonusu disiplin cezalarının gerekçeleri de üzerinde durulması gereken bir başka konu. Bartın Özel Tip Cezaevi yönetimi ceza gerekçelerini şöyle sıralamış. "Slogan atmak", "Sayım vermemek", "Kavga etmek", "Elbise giymeme", "İstiklal Marşı söylemeyi reddetme"...

Niçin kavga edilmiştir (dosyamdaki ilgili mahkeme tutanaklarından da anlaşılacağı üzere meşru müdafaaya yöneliktir), kiminle edilmiştir, niçin slogan atılmıştır, niçin tek tip elbise giymeyi kabul etmemişim, niçin İstiklal Marşı'nın söylenmesine katılmayı kabul etmemişim? Tüm bu tutum ve davranışta en azından bir haklılık payım var mıdır, yoksa yok mudur? Yönetim tutumunda acaba nereye kadar haklıdır, ya da haksızdır? Bütün bu sorulara aldırış eden ne bir merci ne de yasa bulmak olası değildir. (En azından bugüne kadar olanlar itibarıyla).

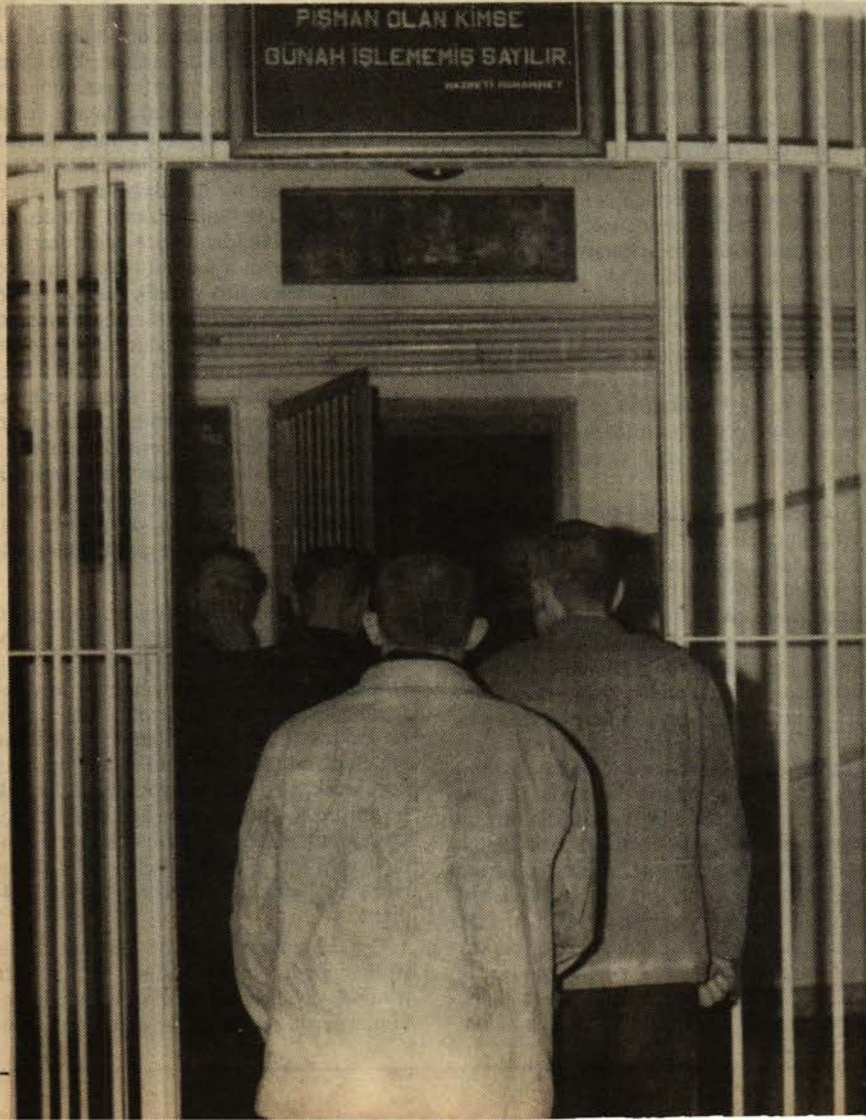
Tam bir "İntikam" güdüsüyle yaratılmış bir sol düşmanlığı ortamında, topluca imha edemediğini bir başka biçimde yoketmeyi amaçlayan bir anlayışın ürünü olarak ülke gündemine sokulan Özel Tip Cezaevleri uygulamaları benim ve benim durumumda olanlar için her şey bir yana bir insan olarak var olup/olmama sorunuydu. Doğrudan insan onuruna, inanç ve ilkelerine yönelen bir uygulamaya evet demek ancak bir insan olduğumu unutmakla eş anlama gelmekteydi. Gariptir ki, kuruluşuyla birlikte yürürlüğe konulan ve adına "Tretman" dedikleri Özel Tip Cezaevi uygulamalarının yasallığını bile savunan bir tek sivil ya da resmî kişiye rastlamak olası olmamıştır. Böyle olduğu için olsa gerek ancak 1983 yılına gelindiğinde bu cezaevleri uygulamalarına yasallık zemini aranmış ve Cezaevleri Genel Müdürlüğü'nün; Ceza ve Tevkifevleri Yönetmeliğinde değişiklik yapılarak uygulamalara sözde yasallık kazandırılmıştır. Ne var ki, doğrudan insanlık onuruna yönelen bu uygulamalara karşı koyduğum ve uymayı kabul etmediğim için sözkonusu cezaevi yönetimince bana verilen disiplin cezalarının bir kısmının verildiği tarihde böyle bir yasallık zemini bile yoktu. Yasal bir dayanağı bile olmayan istemler için ceza veriliyor, ama diğer yandan, "suçsuz ceza olmayacağı", hiç kimseden "yasalara aykırı istemde bulunulmayacağı" ilkesi temel bir yasa ilkesi olarak kabul edilebiliyor!.. Yasalara uymayı, yasalara saygıyı isteyenler öncelikle kendileri saygılı olmalı değiller midir?

Ateş ve barut durumundaki karşıt görüşler birbirlerine kırdırılmak üzere aynı koğuşlarda yatırılmaya çalışılmıştır.

Kaldı ki, yasal olmakla, hukuksal olmak aynı şeyler değildir. Hukuk devleti olmakla, yasa devleti, olmak temelden ayrı şeylerdir. Bu bağlamda sözkonusu cezaevleri uygulamalarına bir yasallık kazandırmışta olsanız ve böylelikle yasaları uyguladığınızı söyleseniz bile uygulamaların ne doğal hukuka ne de pozitif hukuka uygun olduğunu asla söyleyemezsiniz.

B) Özel Tip Cezaevleri görünürde Adalet Bakanlığı'na bağlı olarak koşullandırılmıştır. Bağlılık görünüşte bile olsa mademki Adalet Bakanlığı'na bağlanmıştır hükümlülerin can ve mal güvenliklerinden bakanlığın sorumlu olması gerekirken ne hukuksal, ne ahlaksal, ne de insanca olan uygulamalara bizzat bakanlığın kendisi hükümlünün cangüvenliğini yoketmiştir.

Daha 1983 yılında yapılan yönetmelik değişikliğine değin, Türk infaz sisteminde bırakınız hasımlıların aynı koğuşta barındırılmış olmasını "Hasımlılık" faktörü bir başına bir başka cezaevine nakil nedeni olarak kabul edilegelmiştir. Buna karşın Özel Tip Cezaevleri'nde olan nedin? Özel Tip Cezaevleri'nde bırakınız Türk infaz sistemini İsrail Toplama Kampları dışında dünyanın hiçbir ülkesinde bir benzerine daha rastlanmayan bir uygulama hükümlülere dayatılmıştır. *Ateş ve barut durumundaki karşıt görüşlüler (taraflar birbirleriyle kalmak istemediklerini, ilgili mercilere defalarca belirtmiş olmalarına rağmen) bilinçle ve istekle birbirlerine kırdırılmak üzere aynı koğuşlarda yatırılmaya çalışılmıştır.* "Boyları boylarına, kiloları kilolarına, cezaları cezalarına denk gelecek şekilde barıştırılıp-karıştırılarak aynı koğuşlara konulması" formülasyonun bundan başka amacı olmasa gerek.

Sonuç, yönetimin beklentisinin aksine trajik olmuştur. 60 kadar sağ ve sol hükümlü ağır yaralanmış. Birçok insan uzuvlarını yitirmiştir. En önemlisi de salt siyasal düşmanlıktan ölen, belki de birbirlerini tanımamış, birbirlerini hiç görmemiş olan taraflar bizzat devlet eliyle kişisel hasımlı sokulmuşlar, düşüncelerinin kemikleşmesine neden olunmuştur. Tüm bunlar yetmiyormuş gibi insanlar ayrıca jandarma dayağından geçirilmişlerdir. Bu da yetmez, "kavga ettiler" gerekçesine dayanılarak sol siyasî hükümlülerin tahliyelerinin engellenmesine yönelik disiplin cezaları verilmiştir. Her fırsatta sosyal laik ve bir hukuk devleti olduğu yollu açıklamalar yapılmış olmasına karşın, hatta bunu Anayasa'nın temel ilkelerinden birisi olarak kabul edilmiş olunmasına karşın, tutsaklara bile uygulanması olası olmayan bir yöntemle hükümlülerin Müslüman mı, Hıristiyan mı olduklarına bakılmaksızın ya da dinî inançlarının ne olup-olmadıklarına bakılmaksızın, bu cezaevinde insanlar zorla din eğitim ve öğretimine katılmaya çalışıldı. Anayasa (24 madde), "Hiç kimse inançlarını açıklamaya zorlanamaz, inançlarından dolayı kınanamaz" der. Ama sözkonusu olan solcular olduğunda bunun hiçbir önemi yoktur. Bu cezaevlerinde hakkımızda tutulan müşahede fişlerinin temel sorusu dinî inancımızın olup olmadığı ile ilgilidir. Din eğitim öğretiminde gösterilecek uyum "İyi Halli Olma" koşuluna doğrudan

Dışarıda yok edilememiş olanların dört duvar arasında yok edilmesi istenmektedir.

etkileyecek bir temel öğe olarak öngörülmüştür.

İstiklal Marşı gibi ulusa malolmuş ulusal bir değer ilk kez bu dönemde ve bu tür cezaevlerinde hükümlülere ceza vermenin bir aracı haline getirilmiştir.

Kişiliğimizi yoketmek, insanlık onurumuzu ayaklar altına almak amacına yönelik olarak zorla Tek Tip Elbise giymeye mecbur edildiğimizi ifade ederek sivil giysilerimizin verilmesini istememiz ve Tek Tip Elbiseyi giymeyi kabul etmediğimiz için çeşitli bahaneler ileri sürülerek 7 ay içinde 6 adet hücre cezasına çarptırıldım. 5 kez toplu dayak operasyonuna tabi tutuldum. 2 yıl boyunca çıplak bırakıldım. Ailemle görüşmem ve yazışmam engellendi, en tabi yaşam haklarım gasp edildi. Bu süre boyunca bakanlığınız nezdinde yaptığım başvurulura, sadece "subjektif düşüncelerden dolayı Tek Tip Elbiseyi giymediklerinden dolayı, cezaevi yönetiminin işlemleri yerindedir" şeklinde bir yanıt olmuştur.

"Subjektif düşünceler" denilerek reddedilen istemlerimiz, bakınız devlet görevlisi olarak Avrupa cezaevlerine inceleme yapmak üzere gönderilmiş olan bir savcılar kurulu inceleme raporlarında Avrupa cezaevlerinde hükümlü ve tutuklulara Tek Tip Elbise giydirilmiş olmasının "kişiliği zedelediği" gerekçesiyle kaldırıldığını, bizim cezaevlerimizde de tutuklulara Tek Tip Elbise giydirilmesinin "yasalarımıza aykırı olduğu"nu belirtmişlerdir.

Başından beri bütün bu uygulamalar: görünüşteki tüm "birlik-beraberlik" çağrılarına karşın içeriğini sadece kin ve intikam saiklerinin doldurduğu, yurttaşlarının bir bölümünü yok sayan ve de dönem boyunca sürdürülen uygulamaların kaba bir örtüsünden başka bir şey olmayan yapay bir "sol düşmanlığında" ifadesini bulan, siyasal istençlere dayanmış olmanın dışında görülüyor ki, Özel Tip Cezaevleri uygulamalarının ne insanî, ne ahlakî, ne de hukukî ve aslında ne de yasal bir dayanağı vardır.

C) Kin ve intikam güdüsüyle belirlenmiş olan siyasal istencin boyutları, yukardan beri anlatmağa çalıştığım cezaevi uygulamalarıyla son bulmamıştır. Aynı istenç, ülkemiz insanının gittikçe daha da artan bir sıcaklıkla ülke gündemine soktuğu bir Genel Af isteminin zorlaması karşısında, bir yandan kapalı kapılar ardında birtakım uluslararası kuruluşlara verilmiş olan sözün yerine getirilmesi, bir yandan da gittikçe artan boyutta sıcaklaşan kendi insanımızın af istemini geçici bir süre ile olsa soğutabilmek amacıyla, bir oldu bittiye getirelerek kotarılmış olan, cezaların infazında sözde indirim öngören 3267 sayılı yasaya kadar azaltılmıştır.

Başından beri ve halen daha yönetimin en yetkili ağızları bir Genel Affa karşı olduklarını defalarca ortaya koymuşlardır. (Genel Affa karşı olduklarını belirtirken de bu istemde kastedilenin siyasî hükümlülerin cezaevlerinden çıkartılmış olmasına karşı oldukları anlamında olduğunu da özellikle belirtmişlerdir. Sözkonusu yasanın formülasyonu: kimi çevrelerin yargılarının aksine bir basiretsizliğin değil, böylesine bir istence dayanan bilinçli bir formülasyondur. Bir başka anlatımla görünürde bir şeyler veriyormuş gibi görünerek iç ve dış kamuoyunu oyalamak ama cezaevlerinden çıkarılmaması gerekenleri nasıl olursa olsun çıkarmamak üzere bir şeyleri veriyor görüntüsü altında hiçbir şey vermemek şeklinde ifade edilebilecek olan, ne istediğini bilen bir kavrayışın ürünü olan bir formülasyondur. Bu kavrayışın en çıplak, en anlaşılır açıklamasını Türkiye Cumhuriyeti'nin Sayın Cumhurbaşkanı'nın ağzından dinledik. 3267 sayılı yasanın yürürlüğe girdiğinden bir süre sonra yaptığı konuşmada, sanki bu yasa çıkmazdan önceki durumda yürürlükte olan yasalarda bir koşullu salıverme müessesesi yokmuş gibi "birtakım örgüt liderlerini çıkarmaya muafak oldular" yollu çıkışlarda bulunmuştur.

Özel tip cezaevi uygulamalarının ne insanı, ne ahlâki, ne hukuki dayanağı vardır.

"Cezaları yarı yarıya indiriyoruz" gibi ya da "İnfazda nihayet batı standartlarına ulaştık" gibi büyük gürültülerle yürürlüğe konulan yasa, yürürlükteki infaz sisteminde zaten varolan aksaklıkları, haksızlıkları ve belirsizlikleri daha da içinden çıkılmaz sokuyormuş, hükümlü yararına getirdiği söylenen indirim eskisinden daha da ağır ve köleleştirici koşullara bağlanıyormuş; hükümlülerin birbirleri aleyhine durumlar yaratan eşitsiz ve haksız bir hak dağılımı getiriyormuş; hükümlü ve tutuklu (zanlı), tümden ortadan kaldırılan, daha önce kağıt üzerinde bile olsa varolan hükümlü ve tutuklu haklarının korunmasına yönelik yasal güvenceleri de ortadan kaldıran bir düzenleme getiriyormuş... tam bu gibi durumların, ortaya konulan siyasal istencin öngördüğü beklentiler karşısında hiçbir önemi yoktur. Önemli olan ne yapılıp edilip dışarı çıkartılmaması gerekenlerin içerde kalmalarını, öyle ya da böyle dışarıda yokedilememiş olanların dört duvar arasında yokedilmesini sağlamaktır. Ne var ki, dört duvar arasındaki günler sayılıdır ve sayılı günler öyle ya da böyle bitiveriyor.

D) Ne yapılıp edilip dışarı çıkmamaları gerekenlerin içeride tutulması amacına yönelik formülasyon 3267 sayılı yasanın geçici maddesinde en ozlü biçimde ortaya konulmuştur. Geçici Maddenin özüne ilişkin bir kavrayışı bir başka biçimde şöyle ifade etmek de mümkündür: Hükümlü yararına görünecek, bir şeyler veriyor gibi görünecek bir tutum sergilemek ama gerçekte ise hiçbir şey vermemek!.. Oysa madde, adı üstünde "geçici"dir. Çerçevesi belli somut bir süreyi kapsamaktadır. Geleceğe yönelik değildir!..

Geçici Madde şöyle diyor. "Bu kanun yürürlüğe girdiği tarihe kadar geçen süreler için, 647 sayılı cezaların infazı hakkında kanunun şartla salıverilmeye dair 19. madde-

si ile TCK'nun 304 maddesinin 3 numaralı fıkrası ve 647 sayılı kanunun indirimle ilgili ek 2. maddesi hükümlerinin tatbikinde:
a) İyi halli olma şartı aranmaz.
b) 647 sayılı kanunun 19. maddesi son fıkrası hükmü ile, ek 2. maddesinin son fıkrası hükmü uygulanmaz. Ancak, bu kanunun yürürlüğe girdiği tarihte durumları 647 sayılı kanunun 19. maddesinin son fıkrasına girenlerden, derhal şartla salıverilmesi gerekenler ile, şartla salıverilmelerine 9 aydan az süresi kalmış olanlar bu kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren 9 ay süreyle denemeye tabi tutulurlar. Bu deneme süresi içinde *tüzüğe göre iyi halli oldukları* tesbit edilenlerden fıkna veya firara teşebbüs etmiş olanlar, 647 sayılı kanunun 2 fıkrasına, cezaevi idaresine karşı ayaklanma suçundan mahkum edilmiş olanlar TCK'nun 304 maddesinin 3 numaralı fıkrasına diğerleri ise 647 sayılı kanunun 19. maddesinin 1. fıkrasına göre indirim hükümlerinden yararlanırlar."

Nasılsa Bakanlığınız maddenin formülasyonundaki amacı herhalde herkesten çok daha iyi bilinmektedir. Ama ben yine de tekrarlamak istiyorum. Bakınız, bir eliyle veriyor gibi gösterilen hakkın iki elle geri alınması anlamından başka bir şey olmayan formülosyon geçici maddeye nasıl yansıtılmıştır.

647 sayılı yasanın 19. maddesi; müebbet hükümlülerin, muvakkat hürriyeti bağlayıcı cezalara hüküm giymiş olanların ve hükümlerini infaz etmekte iken, cezaevi yönetimine karşı ayaklanma suçu işlemiş olanların, firar veya firara teşebbüs suçu işlemiş olanlarla çeşitli disiplin suçu işlemiş olan hükümlülerin hangi durumda nasıl koşullu salıverilme hakkında yararlanabileceklerini düzenlenmektedir. Maddeye göre koşullu salıverilmenin temel kuralı iyi halli olmaktır. "İyi halli" olmanın ne anlama geldiğini de yine 647 sayılı cezaların infazı hakkındaki kanunda ifade etmişlerdir. Buna göre iyi halil olmanın temel ve bağlayıcı öğesini, hükümlünün "disiplin cezasız olması" ve "varsa disiplin cezalarının yönetmelikçe belirlenen süreler içinde kaldırılmış olması" gerektiği kuralı oluşturmaktadır.

Bu açıklamanın çerçevesinden hareketle Geçici Maddenin düzenlenişine bakacak olursak, maddeden çıkaracağımız sonuç şu olur; geçici madde kapsamına giren hükümlülerin koşullu salıverilmeden yararlanmaları için gerekli ve zorunlu olan iyi halli olma koşulu; Geçici Maddenin 1. fıkrasının (a) bendi hükmüne göre aranmayacaktır, bu ne anlama gelmektedir?

Üstteki açıklamama göre, bu sözkonusu hükümlülerin disiplin cezalarının silindiği anlamına gelmektedir. Bakanlığın bu yöndeki basın açıklamaları da, bu yargımı doğrular niteliktedir.

Hükümlülerin disiplin cezaları silindiğine göre, bu hükümlülere verilmiş olan disiplin suçlarıyla ilgili mahkemelere kendilerine verilmiş olan cezalarını yatmak durumunda kalmalarının dışında normal olarak 647 sayılı yasanan 19. maddesi 1. fıkrası hükümlerine göre indirimden yararlanarak normal olarak salıverilmeleri gerekmez mi? Gerek çeşitli dönemlerde çıkarılmış olan infaz yasasına değin değişiklik getiren yasalarda, gerekse yine çeşitli dönemlerde çıkartılmış olan af yasalarında 3267 sayılı yasanın Geçici Maddesine benzer geçici maddeler eklenmiştir. Bu yasalara göre yapılan uygulama tam da değindiğim gibi olmuştur. İyi halli sayılan hükümlüler normal indirim koşullarından yararlanarak tahliye olabilmişlerdir.

Oysa 3267 sayılı yasanın Geçici Maddesi bir yandan bu izlenimi verirken daha Geçici Maddenin 1. fıkrasında madde kapsamına giren hükümlüleri; "... 647 sayılı cezaların infazı hakkında kanunun şartla salıvermeye dair 19. maddesi ile TCK'nun 304 maddesinin 3 numaralı fıkrası ve 647 sayılı kanunun indirimle ilgili ek 2. maddesi hükümlülerin tatbikinde." şeklinde hem tanımlayarak hem de ayrımlayarak, yasa çıkarmazdan önceki disiplin cezalarıyla yine başbaşa bırakıyor. Bununla da kalınmıyor, bir yandan "iyi halli olma şartı aranmaz" diyerek kesin bir hükme yer veriliyor, ama diğer yandan Geçici Madde kapsamına giren hükümlülerin, yine Geçici Maddenin 2. fıkrasında belirtilen sözkonusu indirim hükümlerinden yararlanabilmeleri için 9 aylık özel bir deneme koşulu getiriyor. Böylece sözde aranmayacağı söylenen "iyi halli"lik 9 aylık süre boyunca aranmak üzere yeniden gündeme getirilmekte kalınmıyor, bu sürenin bitiminde de ayrıca iyi halli olmak koşuluyla hükümlünün salıverileceği geçici maddenin 2. fıkrasında hükme bağlanıyor!.. Tüm bunlar yetmemişcesine bir de, iyi hallilik kriterinde 647 sayılı cezaların infazı hakkındaki kanunda ifade edilenlerin dışına çıkılarak, 9 aylık özel deneme süresinin bitiminde cezaevi disiplin kurulunun hakkımdaki kanaati iyi halli olmadığım doğrultusunda ise yine tahliye olamıyorum (Yetkililerin açıklamalarına göre; disiplin kurulunun kanaatinin olumsuz olması için 9 aylık deneme süresi içinde herhangi bir disiplin cezası almam şart değilmiş!..) Bu, hükümlünün salıverilmesini binbir yolla engellemeye çalışmış olmaktan başka ne anlama gelir?..

"İnfaz" uygulamaları hükümlünün salıverilmesini engellemekten başka anlama gelmiyor.

Geçici Maddeden yararlanacak olanlar uzun süreli cezalara çarptırılmış olup da Geçici Madde kapsamına giren hükümlüler değildir. Her nasılsa (!) onlar daha uzun seneler yatacaklardır ve yattıkları sürece kendilerini nasıl ve ne gibi sorunların beklediği belli değildir. Geçici Maddeden geçici olma özelliğine uygun olarak eğer yararlanmaları gereken birileri varsa onlar da az cezalı ve cezalarının büyük bir kısmını yatmış bitirmiş olanlardır ki, bu gibilerin salıverilmelerini engellemek için ne gerekiyorsa o yapılmıştır! 9 aylık denemenin bitiminden 77 gün sonra bihakkın salıverilme durumundaki biri olarak bunun en canlı örneğini teşkil ediyorum.

Geçici Madde kapsamındaki hükümlü için öngörülen 9 aylık özel deneme koşulunun hükümlü aleyhine yarattığı durum sadece bu kadarla kalmıştır. Yukarda benim ve benim durumumdaki hükümlülerin nasıl ve hangi yollarla koşullu salıverilme hakkından yoksun bırakıldığını açıklamıştım. İşte 9 aylık özel deneme süresince bizden istenenler, dün kabul etmediğimiz ve bu nedenle de infazımın yanmasına neden olan uygulamalardır. Eğer o uygulamalara "evet" demiş olsaydım bugünü beklememe zaten gerek kalmaz, böylesi amaçlı bir yasaya da muhatap olmak zorunda kalmazdım.

Mevcut düşüncelerim ve cezaevlerinde gördüp yaşadıklarım itibariyle bu yasanın benim açımdan hiçbir hükmü; önemsenecek, kayda değer bir yanı yoktur. Bu anlamda kabullenebilmem olası değildir. Çünkü: bu yasanın getirdiği uygulamalar da sonuçları itibarıyla, bugüne kadar ki, cezaevi yaşantım boyunca çeşitli vesilelerle ve değişik biçimlerde karşı karşıya bırakıldığım aşağılayıcı onur kırıcı uygulamaların bir benzeridir. Mevcut iktidarın siyasal tercihleri doğrultusunda kotarılıp, siyasal propagandasına yöneliktir. Bunun dolaylı veya dolaysız aracı olmaya karşı çıkıyor; bu tutum ve düşüncemin de ilgililerce ve kamuoyunca bilinmesini istiyorum.

Ayrıca, şunu da önemle belirtmeliyim: Eğer 14 Aralık 1986 tarihinde tahliye edilirsem, bunun kesinlikle, düşünce ve buna bağlı olarak davranışlarımda olan değişikliklerin sonucunda olduğu şekilde değerlendirilmemeli. Aksine, infazımın yakıldığı (Bartın Özel Tip) ve 2 yılı aşkındır tutulmakta olduğum (Gaziantep Özel Tip Hücre) cezaevleri idareleri arasındaki yönetim uygulamaları farklılığından kaynaklandığı bilinmelidir. Burada da Bartın Özel Tip Cezaevi'ndeki uygulamalarla karşı karşıya bırakılsaydım tavrım farklı olmazdı.

Hiç kuşkusuz, geçici maddenin düzenlen-

mesine yansıtılan hesaplar ve bu hesaplara yönelik çelişkili ve belirsiz durumlar bu açıklamalarımdan ibaret değildir.

Tutukluların da aynı madde kapsamında işlem görmeleri gibi, firarla firara teşebbüs etme eylemlerinin aynı derecede ele alınarak aynı cezalarla yükümlülük altına alınmaları gibi sıradan disiplin suçlarıyla, bir firar ya da ayaklanma suçlarının eş değerde görülmesi gibi hukukla alakası olmayan "yasal sokuşturma"ların yanında, bir ayaklanma suçu işlemişle 2 ya da daha fazla ayaklanma suçu işlemiş olanlara uygulanan indirim oranının ne olacağına ilişkin belirsiz, çelişkili ve eşitsiz düzenlemelere kadar daha birçok olumsuzluğu içermekterdir ve bunlar, bir başlarına ayrıca ele alınması gereken konulardır. Ben sadece geçici maddenin kendimle ve ileri sürdüğüm savlara değin yönüne değinmekle yetindim.

SONUÇ

12 Eylül dönemi boyunca sürdürülegelen uygulamalarla belki de tarihinde bir benzerine daha rastlanması olası olmayan birboyutta ve derinlikte ortaya çıkan yaygın yolsuzluk, işsizlik, ahlakî ve moral çöküntü son günlerde artık iyiden iyiye ortaya dökülen karanlık güçlerin cenneti haline gelen ülke görünümü, başından beri "Vatan Hainliği" derekesinde yukardan aşağı bir empoze ile sürdürülen korkunç boyuttaki solcu düşmanlığıyla artık örtülemez hale gelmiştir. 12 Eylülcülerin iktidara geliş nedenleri olarak gösterilen hangi gerekçe varsa hepsi de tarihinde bir benzerine daha rastlanmayacak ölçüde ve bu kez en ufak bir kaygıya kapılmaksızın ülke gündemine sokulmuştur. Sözde anarşi ve terör gerekçesi ise tekmil 12 Eylül uygulamalarının sadece kılıfıdır.

Ülkemiz insanı bu acı gerçeği ağır bedeller ödeyerek öğrenmiştir. Ve 12 Eylül insanımızın vicdanında meşruiyetini kanıtlayamamıştır. İşte bu nedenledir ki, tüm olumsuz propagandalara, baskı ve yıldırmalara karşın cezaevlerinin boşaltılması istemine dünden daha sıcak ve daha bir sevecenlikle bakılmaktadır.

Genel Af lütuf değil, bugün için demokrasi isteminin en temel öğelerinden birisi ve vazgeçilmesi olası olmayan bir temel hak olarak kendisini dayatmaktadır. Ve önünde sonunda gerçekleşecektir. İnancım odur ki, böylece de affedilmiş olacağı iddia edilenler değil ama devletin kendisi affedilmiş sayılacaktır.

Çünkü:

a) İktisadi, siyasî ve hukukî değer yargıları bir yana, salt insanı değer yargıları açısından dünyanın hiçbir ülkesinde yurttaşlarına karşı bu denli ağır ve uzun süreli bir cezalandırma politikası günden, yurttaşlarını düşüncelerinden ötürü yargılayıp, çoğu kez de peşin hükümle en ağır cezalara çarptıran, işkenceli sorgulamaları bir temel sorgu yöntemi olarak benimseyip yargılamanın temel dayanağı olarak kabul eden, suçları böylesi geniş boyutta tanımlayan, yurttaşlarını niçin suçladıklarını bilmeden aylarca işkenceli sorgulamalardan, baskının ve işkencenin en yoğun şekliyle sürdürüldüğü cezaevlerinde aylarca tutup sonra da "haydi sen suçsuzsun, canını kurtardığına şükret!.." deyip sorgusuz sualsiz salıveren bir başka devlet daha gösteremezsiniz. Anayasasında, ben laik ve sosyal bir hukuk devletiyim deyip de yurttaşlarından sadece görev bekleyen, yurttaşlarının haklarına gelince sadece yumruğunu gösteren bir başka devlet daha gösteremezsiniz. Üstelik bütün bunlar bir de en yetkili ağızlarca her fırsatta tekrarlanan "birlik ve beraberlik" adına yapılıyorsa söylenecek tek söz yoktur.

Oysa birlik ve beraberlik ulusun yararına olarak istenir. Ulusun yararına işler görecek en temel olgu ise demokrasidir. Yurttaşlarına karşı sadece yumruğunu gösteren devlet birliğin ve beraberliğin aracı olamaz. Birlik ve beraberlik isteminde gerçekten samimi olanların yapacağı en temel görev bütün kural ve işlevleriyle gerçek anlamda demokrasiyi gündeme koymak olmalıdır.

Bunun için de:

— Birlik ve beraberliğin en canalıcı öğesi olan, bugünkü koşullarda ifadesini Genel Af isteminde bulan cezaevlerinin boşaltılması ivedilikle sağlanmalıdır.

— Tüm Özel Tip Cezaevleri iptal edilmeli ya da insan onuruna yakışır bir şekilde yeniden düzenlenerek "doğal infaz kurumları" haline getirilmelidir.

— İnfaz sistemindeki tüm anti-demokratik kural ve uygulamalar kaldırılmalı; hükümlü-yönetici arasındaki karşılıklı hak ve görevler insan onuruna yakışır bir şekilde yeniden düzenlenmeli; hükümlülerin haklarını adil olarak dağıtan, cezaların ağır ve uzun süreli oluşu dikkate alınarak tek dereceli ve her suç için geçerli olan makul bir koşullu indirim sistemini öngören yeni bir infaz yasası çıkartılmalıdır.

— Hükümlü ve Tutuklu ayrımlaması yapılmalı. Tutuklulara suçlu işlemi yapan uygulamalar kaldırılmalıdır. Tutuklu ve hükümlülerin haklarını korumaya yönelik yasal güvencelerle birlikte kuramsal olarak yargı güvencesi getirilmelidir. Bu amaçla ya idare mahkemeleri görevlendirilmeli ya da infaz mahkemeleri kurulmalıdır.

Bizler için gerçekten samimi olarak bir şeyler yapılmak isteniyorsa; en azından ben ve benim durumumda olanların (infazı yakılmış olan) infaz dosyaları tarafsız ve objektif bir gözle incelenerek sonuçları (özellikle infazların yakılma nedenleri) kamuoyuna sunulmalı. Bu sonuçlardan hareketle gerekli müdahale ve düzenlemeler en kısa zamanda yapılmalıdır.

— Cezaevleri disiplin kurullarında mutlaka mahkum temsilciliği bulunmalıdır... İlgili ve yetkililerin dikkatine ve bilgilerine sunarım. Saygılarımla.

H.ZAFER BİROL
GAZİANTEP HÜCRE TİPİ CEZAEVİ

TUTUKLU VE HÜKÜMLÜ AİLELERİ YARDIMLAŞMA DERNEĞİ

BASIN AÇIKLAMASI

Sayın basın mensupları,

Polis ve Güvenlik Yasası'nın yeniden düzenlenmesi ve Polis Vazife ve Selahiyet Yasası'nın tutuklu ve hükümlü sanıklarla ilgili bölümü yasanın Meclis'e sunulması döneminde tartışma konusu olmuş, tepkiler farklı biçimlerde anlatılmaya çalışılmış ve sunulan bu yasanın reddedilmesi için gerekli müracaatlar muhalefet parti ve ilgili hukukçularla talep edilmişti. Biz tutuklu ve hükümlü aileleri de o dönemde İçişleri Bakanlığı ve Meclis'e gerekli müracaatı yapmış ve yasanın kabul edilmemesini istemiştik. Günlerce kamuoyunu meşgul eden bu olay basında da sıkça yer almış ve getireceği sakıncalar anlatılmaya çalışılmıştır. Ancak yasa sonuçta kabul edilmişti. Bu yasanın zaman zaman getireceği aksaklıklar anlatıldığı ölçüde yaşandı da. Bunları sıralamak istemiyoruz. Bugün güncelliği soğumadan tartışılması gereken ve kamuoyunun bilmesini istediğimiz bir olay zincirini anlatmak istiyoruz.

Anayasa Mahkemesi'nin Polis Vazife ve Selahiyet Kanunu'nun kabulunu iptal ettiğini hepimiz biliyoruz. Bu yasa maddesinin kaldırılması demektir.

Ancak bugün Metris Askeri Cezaevi'ndeki polis idare işbirliğini gözler önüne seren canlı tanıklarını karşımızda görüyoruz. Şöyle ki:

Çıkarılan İtirafçılık ve Pişmanlık Yasası düşüleni vermeyince tutuklu ve hükümlüler üzerinde baskı, işkence, yıldırma politikası artırılmış, her türlü imkânlar ellerine sunulmuş ve istenilen sonuç alınamamıştır. Öyle ki itirafçılardan Şaban Taşçı'nın Forum adlı dergiye gönderdiği yazılar düzenli yayınlanırken, bizim yakınlarımıza gönderdiğimiz mektuplar ve onların bize gönderdikleri mektuplar elimize geçmiyor, bize ulaşmıyor.

Cezaevleri yönetmeliğince de belirtilen devletin güvenliği içinde bulunan yakınlarımıza yapılan uygulamalar şöyledir:

11.11.1986 tarihinde E-11 koğuşunun görüşünün bitiminde koğuşlarına dönen tutuklulardan Yavuz Deniz'e görevli er "Doğru yürüsene lan" dediğinde Yavuz'un "Nasıl

yürüyorum?" demesi üzerine Er'in Yavuz'u şiddetle itmesi sonucu Yavuz'un kafası demir kapıya çarpar ve kanlar akmaya başlar. Bu durumu gören arkadaşlarından Sabit Ertürk, Şener Akpınar, Musa Elmas ve soyadının Aydın olduğu bilinen bir tutuklunun ne oluyor demeleri üzerine erlerin bu tutuklulara da şiddetle saldırmaları ve kıyasıya dövmeler sonucu sözkonusu tutuklular da yaralanırlar. Sonuç Yavuz'un hastaneye kaldırılması ve başına 18 dikiş atılmasıdır.

9 Aralık'ta Sivil Sağmalcılar Cezaevi'nde Ömer Keser'in mahkemeye çıkarılmayarak keyfi saç kesimi olmuş ardından Metris'tekileri adam ettim, sizi de edeceğim iddiasında bulunan "Mustafa Naçak" yüzbaşının insiyatifiyle hakaret, küfür, dayak atılarak işkenceye maruz kalırlar.

10 Aralıkta gene B-1 koğuşunda yukarıda bahsettiğimiz yüzbaşı, tutuklulara hakaret, küfür ederek dayakla operasyon yapıyor. Dayak, hükümlü ve tutukluların, yüzbaşının yaptığı provokasyonlara uymayınca atılması ilginçtir.

16 Aralıkta ise Anayasanın iptal ettiği Polis Vazife ve Selahiyet Kanunu madde 15'in [Polis yaptığı tahkikat esnasında ifadelerine müracaat lazım gelen kimseleri çağırır ve kendilerine lüzumu olan şeyleri sorar.

3233 sayılı yasayla eklenen fıkra/Devletin bütünlüğü, anayasal düzeni ve genel güvenliği ile kaçakçılık ve uyuşturucu maddelere ilişkin suçların önemi ve gizliliği bakımından ifadelerine başvurulması gereken başka suçlardan hükümlü veya tutuklu bulunanlar, münferit hadiselerde 24 saat, toplu hadiselerde en çok onbeş gün süre ile üst amire bilgi vermek şartıyla suç soruşturmasını yürütmekle görevli polis amirinin teklifi üzerine yetkili savcının talebi ve hakimin kararı ile cezaevi veya tutukevlerinden alınabilirler. Bu süre tutukluluk ve hükümlülükte geçmiş sayılır. Hükümlü veya tutuklular ceza veya tutukevinden alındıklarında sıhhi durumlarının doktor raporuyla tesbitini talep edebilirler] der. (ki ona bile uyulmamıştır.)

16 Aralıkta Metris Cezaevi'nde Dev-Sol timinden Fikret adlı komiser yardımcısı, cezaevinde tutuklu bulunan sanıklardan Celal Abbas Leşanoğlu'nun sorgusunu almaya ve tutukluyu kendini inkâra, itirafa zorlamaya çalışmıştır. Tutuklunun konuşmayı reddetmesi üzerine koğuşuna geri gönderilmiştir. Durum ailesine ve bizlere de iletilmişti.

18 Aralıkta mahkemeye gelen tutuklu sanıklardan İbrahim Bingöl bu durumu aktarmış ve bu olayın savcının izniyle gerçekleşip gerçekleşmediğini mahkeme huzurunda öğrenmek istemiş. Savcı ne kendisinin ne de mahkeme heyetinin bu durumdan haberdar olmadıklarını belirterek tutanaklara anlatılan şekilde geçirilmiştir. Sanık dilekçeyle başvuramamasının nedeni olarak kendisine kalem kâğıt verilmediğini tuvalet kâğıdına yazması söylendiğini belirtmiş, onur kırıcı olarak gördüğü bu yazı biçiminde de mahkemeye vermekten utanç duyduğunu belirtmiştir.

19 Aralıkta Avukat görüşünde ise Avukatlar ekteki yazılarda da anlatıldığı gibi olayın C-22 koğuşunda üç kişinin dışında hücreye alınmalar olduğunu öğrenmişlerdir. Askerin karavanayı dökmesiyle başlatılan operasyonda tüm tutuklular dayaktan geçirilerek hücrelere alınıyor. Olay aslında tutukluların polis-idare işbirliğine son kapsamındaki dilekçe ve suç duyurusunu vermesiyle başlar. Gerginlik artırıcı olay savcıdan bile izin alınmadan yapılan bu uygulamanın tutuklu ve hükümlülerin can güvenliği olmadığının en belirgin kanıtıdır. Çocuklarımızın can güvenliğinden endişe duyuyoruz. Bu ilk ve son olaylar değildir. Keyfi uygulama yapanlar görevlerinden alınmadıkça, uzaklaştırılmadıkça tutuklu ve hükümlülerin insanca yaşam koşulu her vakit kara leke olarak tarihte yazılacaktır. Bu uygulamaların itirafa zorlamanın bir örneği de Diyarbakır'da yaşanmaktadır. İtirafa işkenceyle zorlanan kişi çözümü, utancını intihar ederek kapatmakla bulmuş ve arkadaşlarından, halkından özür dilemiştir.

Evet siyasi tutuklu yakınlarımızın Metris ve Sağmalcılar'da can güvenliği yoktur. Talebimiz ilgili mercilerden bir an önce bu uygulamaların ortadan kaldırılarak gereken işlemlerin yapılması yönünde olmalıdır.

Tutuklu ve Hükümlü Aileleri
Yardımlaşma Derneği Başkanlığı

İstanbul 1. Ordu Adli Müşavirliği'ne,

Sanıklar: Ali Demir, Şaban İba, Zeynel Polat, Mesut Demirel, Dursun Karataş.

Vekilleri: Av. Osman Ergin, Av. Ercan Kanar.

Konu: 19.12.1986 tarihinde Metriş Askeri Cezaevi'nde hukuk dışı uygulamada bulunan cezaevi görevlileri hakkında suç duyurusudur.

Açıklama: 1) 19.12.1986 günü Metris Askeri Cezaevi'nde görüştüğümüz müvekkillerimiz Fevzi Karakaş, Ahmet Kaya, Bedri Yağan, Mesut Demirel, Sinan Kukul ve İbrahim Bingöl C-22 koğuşunda bulunan tutuklu arkadaşlarının cezaevi görevlilerince dövülerek içlerinde müvekkillerimiz Ali Demir, Zeynel Polat ve Dursun Karataş'ın da bulunduğu 8 tutuklunun hücreye atıldığını, harekete uğradıklarını belirtmişlerdir. Bu durumu açıklamaya çalışan müvekkillerimizin sözleri görevlilerce kesilmiştir.

2) Nitekim, C-22 koğuşunda kalan müvekkillerimiz tutuklu sanıklar Ali Demir ve Dursun Karataş ile görüşmemiz mümkün olmamıştır. Israrlı taleplerimize rağmen her iki sanık görüşe getirilmemiş ve bu konuda tarafımıza yeterli bir bilgi verilmemiştir. Konuyla ilgili olarak cezaevi müdürlüğüne yazdığımız dilekçe, yetkili kişinin bulunmadığı gerekçesiyle alınmamıştır.

3) Bu durumda, sanık-müdafii görüşmesini engelleyen ve müvekkilimiz sanıklara kötü muamelede bulunan cezaevi görevlileri hakkında suç duyurusunda bulunmak, can güvenlikleri ve sağlıklarından kuşku duyduğumuz müvekkillerimizin durumlarıyla yakından ilgilenilmesini istemek zorunluluğu doğmuştur. Saygılarımızla...

EK. 19.12.1986 tarihli tutanak

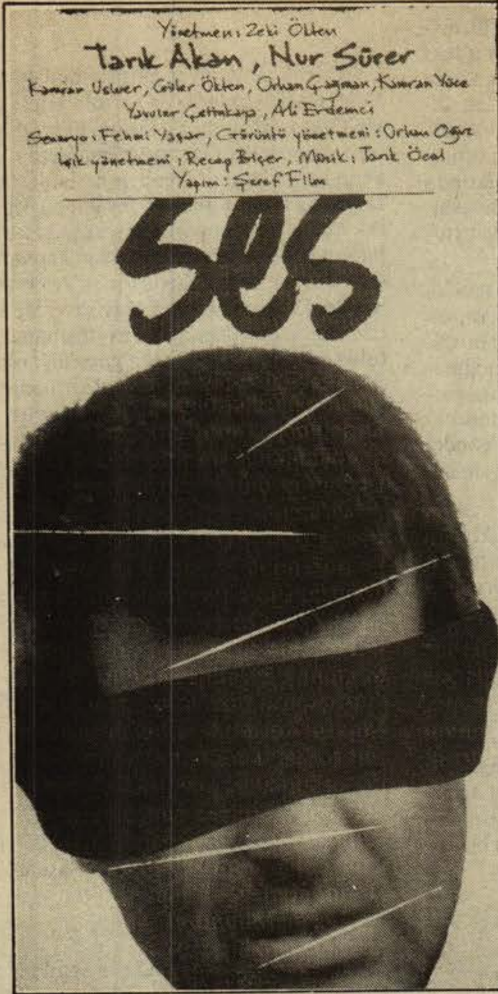
İş bu tutanakla, Metris Askeri Cezaevi'nde tutuklulara yapılan yasadışı, keyfi muameleleri bir kez daha belgelemiş oluyoruz. 19.12.1986 günü öğleden sonra müvekkillerle görüşmeye gittiğimizde, cezaevi görevlileri, "gelmek istemiyorlar" bahanesiyle, müvekkillerden Ali Demir ve Dursun Karataş'ı görüşe getirmemişlerdir. Görüştüğümüz diğer müvekkiller, ismi geçen sanıklarla birlikte toplam 8 sanığın hücreye atıldığını ve dayak muamelesine maruz kaldıklarını, hakarete uğradıklarını anlatmaya çalışmışlardır. Durumu izah etmek isteyen sanıkların sözleri görevlilerce zorla kesilmiş, görüşmemiz engellenmiştir.

Israrlı taleblerimize rağmen sanıklar Ali Demir ve Dursun Karataş görüşe getirilmemiştir. Saat 16 civarında da yetkililerle görüşmek istediğimizi belirttiğimiz halde, hiçbir yetkili ortada görünmemiştir. Konuyla ilgili cezaevi müdürlüğüne yönelik dilekçemizi alacak yetkili bulamadan saat 17'ye doğru cezaevinden ayrıldık. Tüm bu anlatılanlara aynı saatlerde bır kısım sanıklarla görüşe gelen Av. Serhat Bucak da tanıktır. İlgili hiçbir mevzuatta vekil-müvekkil görüşünü engelleyen meşru bir tek dayanak dahi bulunmadığı halde, eziyet gördüğü, hücreye atıldığı ileri sürülen müvekkiller Ali. Demir ve Dursun Karataş ile görüşmemiz, cezaevi yetkililerince önlenerek, cezaevinden ayrılmış bulunuyoruz. Bu konuyu belgeliyoruz. 12.12.1986

Ali Demir vekili
Av. Ercan Kanar

Dursun Karataş vekili
Av. Osman Ergin

Bir kısım sanık vekili
olaya tanık
Av. Serhat Bucak

Yönetmen: Zeki Ökten
Görüntü: Orhan Oğuz
Senaryo: Fehmi Yaşar
Müzik: Tarık Öcal
Oynayanlar:Tarık Akan, Nur Sürer, Kâmran Usluer, Yavuzer Çetinkaya, Kâmran Yüce.

"— Kaç yıl yattınız?
— Nasıl yani, anlayamadım?..
— Yüzünüz hiç güneş görmemiş.
— Altı yıl."

*"Uluslararası Af Örgütü'nün saptamalarına göre, son 15 yılda tutuklu ve mahkûmlara yönelik fiziksel ve psikolojik eziyetin hedefleri değişmişti. Artık cezalandırma ve bilgi almanın ötesinde, **mahkûmların kişiliklerinin parçalanması, kendilerini tanıyamaz hale gelmeleri hedefleniyordu (abc).** İşkence Kurbanları Rehabilitasyon Merkezi'ne Türkiye'den de çok sayıda başvuran olmuştu." (YeniGündem, s.23)*

ÖMER FARUK

12 Eylül'e nasıl gelindiği henüz tartışma gündemine gelmedi! Sanırım, daha bir süre beklemek zorunda kalacağız! Bunun yanında 12 Eylül'ün neden olduğu sorunlar yavaş yavaş tartışılıyor. "Devrimci ve sorunları"nı değişik düzeylerde ele alan filmler son aylarda sinemalarda gösterilmeya başlandı. İlkini geçen ay gördük *(Sen türkülerini söyle)*; önümüzdeki haftalarda şimdiden birçok tartışmaya yol açan *"Prenses"*'i göreceğiz. Şimdi sinemalarda gösterilen *"Ses"* ise konuyu ele alış tarzı yüzünden bence birçok düzeylerde tartışmaya açık bir film.

"Ses"te altı yıl hapiste yattıktan sonra bir sahil köyüne gelen, içe dönük, sol kolu tutmayan bir devrimcinin; tatile gelen bir kızla (Selmin) ilişkisi ve "Ses"'inden tanıdığı işkenceciye olan tepkisi anlatılır.

"Ses"i ben iki düzeyde tartışmaya çalışacağım: 1- İçerden çıkanların dışarda yaşanmamış yılların sancısını hissetmesi ve bıraktıklarından epeyce farklı seyreden dışardaki hayatla kurmaya çalıştıkları ilişkinin (= ilişkisizliğin) irdelenmesi. Kısaca "yabancılık"ları. 2- Yenilmenin, işkence görmenin ve yıllarca hapis yatmanın sonucu oluşabilecek tepkilerin nerelerde kendini gösterebileceği.

"Sen türkülerini söyle"de Şerif Gören hapisten çıkanların dışarıyla olan uyuşmazlıklarını (= yabancılıklarını) birçok dezeyde, (aile, arkadaş, sevgili) vermeye çalıştığı için ilişkileri ayrıntılandırıp, derinleştiremiyordu. Zeki Ökten ise arka arkaya gelen olaylarla seyirciyi şoka uğratmayı hedeflemeden filmi bir kadınla sınırlıyor. Böylece yıllarca uzak kaldıktan sonra kadınla yaşanabilecek (= yaşanamayacak) birçok ayrıntıyla filmi zenginleştirmeyi deniyor.

Tarık Akan'ın oynadığı Devrimci kimliksiz biridir. Adı bile yoktur! İçerde altı yıl yattığını söylemenin ve hücredeki ışıksızlığını anlatmanın dışında kendine yönelik hemen hiçbir şey anlatmaz. Kimseyle konuşmayan, denize girmeyen, sürekli takım elbiseyle dolaşan, çevresine seyirci gözüyle bakan, katılmayan biridir. Yalnız ve yabancıdır... Sezon açılmadan köye tatile gelen Selmin için ise merakını cezbeden, değişik, ilginç biridir. Köylüler için ise karşıya kaçacağı için sorun çıkarabilecek bu yüzden de sürekli izlenmesi gereken biridir.

Selmin'le Devrimci'nin ilişkisi işkenceci devreye girinceye kadar çeşitlenmeyen, hafif flörtlerde görülebilecek konuşmaların dışına pek çıkmayan daha çok Selmin'in ataklığıyla ve anlayışlılığıyla yürüyen ilişkidir. Kamera ilişkilerini verirken.sürekli güzel doğa görün-

tülerini -geniş açıdan- fon olarak kullanır. Kimi zaman görüntünün oyuncuları ezmesi pahasına... Bir gece birlikte olmayı denerler. Kamera ve yönetmen ilişkinin bu noktasını muğlak bırakmak istemişler nedense! Filmi ilk seyrettiğimde ben ve arkadaşlarım 'beraber olduklarını' sandığımız halde ikinci görüşmede çıplak Selmin'in yanında karanlıkta pantolonuyla uzanan Devrimci'nin yüzünde mutlu bir ifade olmadığını farkettim. ışıksız ve altı çizilmeyen oyuncu yönetimiyle Yönetmen'in bir noktayı muğlak bırakmak mı istediğini yoksa hata olarak mı algılamak gerektiğine karar verebilmiş değilim. Bence bu nokta da Yönetmen yıllarca kadınsız kalmış birinin hissetiklerini daha fazla çeşitlendirerek vermeyi denemeliydi. Devrimcilerin dışardakilerle ilişkilerinin (ya da ilişkisizliklerinin) en çarpıcı şekilde verilmesine imkân tanıyan bir sahne çünkü bu! Ve bu noktadan kalkarak devrimcinin dışardaki (burda bir kadın özelinde) günlük yaşamda karşılaşabileceği sorunlara karşı tutumunu detaylandırabileceği gibi dışardakilerin içerden çıkanlara karşı gösterdikleri davranışları da sorgulama yolunu seçebilirdi. Zira, yalnız içerden çıkanlar değil sorun, dışardakilerin de içerden çıkanları karşılama biçimi aynı zamanda.

Film ilk 3/5'ini tamamlayana kadar Devrimci'yle, Selmin'in ve karşıdaki sevgilisini Rum şarkıları dinleyerek özleyen Sadık Reis'in çevresinde gelişir. Arada ahtapot sahnesinde olduğu gibi hareketlense bile bu bölümde oldukça durgun, oyuncuların yüzünü kullanan, görüntü ağırlıklı, ama seyirciyi de itmeyen bir temposu vardır filmin. Ve bence film bu tempoyu sürdürerek Selmin'le, Sadık Reis'le ilişkiyi ayrıntılandırmayı deneseydi çok daha iyi olurdu. En azından işkencecinin devreye girmesiyle hızlanan olayların 'heyecanlı çekiciliği'ne kapılmadan, gündelik yaşantıdaki zenginlikleri veren bir film izlemiş olurduk.

Devrimciyi içerde gördüğü işkenceleri anımsatan dışardaki "ses"leri de -ürpermeleriyle birlikte- duyarız film boyunca. Afişte de görüldüğü gibi gözleri bağlı olarak işkence yapılmış bu yüzden de işkenceye ilişkin bütün anımsadıkları "ses"lerle sınırlı kalmıştır. Aradan altı yıl geçmesine rağmen yaşadıklarının izlerini hâlâ taşıyan biridir.

Bütün bunlar Devrimci'nin işkenceciye olan tepkisinin Yönetmence gerekçelendirilmesidir aynı zamanda.

Filmin son bölümünde çocuklarına kötü davranan, karısına "siktir" çeken ama gayrımeşruda da gözü olmadığını söyleyen birinin "işkenceci" olarak nitelendirildiğini görürüz. Devrimci "ses"inden tanıdığı bu adamı tutmayan tek koluna rağmen denizden çıkarıp bir kamera sıçramasıyla dağdaki eski bir Rum Kilisesi'ne götürüp orada gözlerini ve ellerini bağlamayı başarır. Yönetmen daha önce işkencecinin aile ve arkadaş ilişkisini vererek bize onun "ne kötü" bir adam olduğunu göstermek; böylece hem adamın işkenceci olarak suçlanabilmesi için "ses"inden başka deliller aramak hem de Devrimci'nin adama yapacaklarına meşruluk kazandırmak ister. Elleri, gözleri bağlı adamın yanında devrimciye içerde işkence görmesinden kalan bir kâbus göstererek davranışını haklı göstermeye çalışır.

Bu ana kadar oldukça yumuşak, abartısız bir oyun sergileyen ve kimi sahnelerde yüzünü ustalıkla kullanarak bize gelecek için umutlar veren Devrimci aniden sertleşir, nefret ve kin dolu bir sesle gözlerini, ellerini bağladığı adama bağırmaya başlar. Adamın yalvarmalarına aldırış etmez. Bu noktada işkence gören Devrimci, işkence yapan "devrimci"ye dönüşüyor gibidir!

Şimdi yönetmene sorabiliriz: yapılmak istenen nedir? İşkence sonucu fiziksel ve ruhsal yaraları olan insanların kendilerini bu hale sokanlara tepkileri "onlara da işkence yapmak" biçiminde mi olmalı? Filmdeki devrimcinin her zaman rastlanmayan özel bir tip olduğu, göstereceği tepkinin de farklı olabileceği söyleniyorsa; Devrimciyi "özel" kılan özellikler nerede peki? Neden adı yok? Neden geçmişinde (çocukluğunda, ailesinde, arkadaşlarında) onu diğerlerinden farklı kılan özellikler verilmiyor.

İşkenceciyi savunuyor değilim! Ama Devrimcinin işkenceciden çok önemli farkları olması gerektiğini düşünüyorum. İşkenceciyi mevcut yapının ürettiği en aşağılık şey olarak değerlendirecek olursak; genel yapıya ilişkin dertlerimiz bitmediği sürece işkencecinin de üremesinin önüne geçmeyiz. Bu yüzden özel bir konumu olmayan Devrimci kendisinden beklenen soğukkanlılığı göstererek, işkenceciye işkence yapma basitliğine düşmeden, tepkisini işkenceciyi ve kurumunu topyekün ortadan kaldıracak bir biçimde dönüştürmeyi becerebilmelidir.

Zeki Ökten'in devrimcisi her ne kadar finalde bu tutumundan vazgeçen bir tavır sergiliyorsa da başlangıçta bu basitliğe düşüyor bence!

Ocak Ayında Neler Oldu?

1 Ocak 1959 Küba Devrimi başladı

6 Ocak 1918 Dr. Hasan Rıza'nın önderliğinde Sosyal Demokrat fırkası kuruldu.

11 Ocak 1946 Arnavutluk Halk Cumhuriyeti kuruldu.

12 Ocak 1920 Son Osmanlı Meclis-i Mebusan'ı İstanbul'da açıldı.

15 Ocak 1919 Karl Liebknecht ve Rosa Luxembourg öldürüldüler.

Uluslararası sosyalist hareketin iki büyük önderi, Rosa Luxembourg ve Karl Liebnecht, 15 Ocak 1919'da, Berlin'de başlayan bir ayaklanma sırasında gözetim altındayken, cepheden dönen askerlerden oluşturulmuş serbest kıtalar tarafından dipçik darbeleriyle öldürüldüler. Bundan iki ay sonra da hareketin "beyni" olarak bilinen Leo Jogiches yakalandı ve Berlin Emniyetinde beynine kurşun sıkılarak öldürüldü. Hareketin en yaşlı ve en deneyimli önderi olan Mehring ise Rosa'lardan birkaç gün sonra hasta yatağında kahrından ölmüştü.

Böylece yalnızca Alman işçi sınıfının değil, uluslararası marksist hareketin en önemli önderleri arasında yer alan bu devrimcilerin trajik ölümleriyle birlikte bir dönem de noktalanıyordu. Rosa ve Liebnecht'in öldürüldükleri gün ezilen devrimci ayaklanmanın yıkıntıları üzerinde Ebert başkanlığında bir Sosyal Demokrat hükümet ilk kez Almanya'da iktidara geliyordu.

Rosa'nın korktuğu (dipçik darbeleri değil) başına gelmiş, "nihai hedef" ile (sosyalist devrim) gündelik mücadele arasındaki, başka bir deyişle azamî programla asgari program arasındaki uçurum, Rosa'nın baştan beri dile getirdiği ve her canlı mücadele anında aşmaya çalıştığı bu kopukluk sonuçta Alman Sosyal Demokrat hareketini devrimin ezilmesi pahasına kapitalizm altında kısmi reformlar için iktidara gelmeye çalışan bir düzen partisi haline getirmişti. Sosyal demokratların Rosa'ların cesetlerine basarak iktidara gelmeleriyle kapanan dönem yalnızca Alman devrimi için bir dönüm noktası olmakla kalmayacaktı. Alman devriminin yenilgiyle sona ermesi, Rus devriminin kaderi üzerinde de belirleyici bir etki yaratacaktı.

17 Ocak 1980 İran Şahı, ülkesini gizlice terketti.

17 Ocak 1946 Demokrat Parti kuruldu.

20 Ocak 1902 Nazım Hikmet doğdu.

24 Ocak 1924 Lenin öldü.

Lenin'in ölümünden aylar sonra, 22 Mayıs 1924'de, Merkez Komitesi ve yüksek delegeler, o güne kadar ortaya çıkmayan, ama kopyaları o güne kadar ortaya çıkmayan, ama kopyaları da Krupskaya'da olan, Lenin'in vasiyetini öğrenmek üzere toplanmışlardı. Vasiyet herkes üzerinde bir şok etkisi yarattı.

Bu "vasiyet"te 4 Ocak 1923 tarihli bir ekle Stalin'in Genel Sekreterlikten alınmasını öneriyordu, Lenin.

Sonuç olarak Krupskaya'nın şiddetli itirazlarına rağmen, Merkez Komitesi, (Troçki'nin de suskun katılımıyla) 'vasiyet'in açıklanmamasına da karar verdi. Artık dünya, birçok belge gibi 'vasiyet'i de uzun yıllar -Kruşçev'in iktidara geldiği dé-stalinizasyon dönemine kadar- öğrenemiyecekti.

Lenin, hastalanmadan bir süre önce, parti ve devlet bürokrasisi konusunda tavrını oluşturmaya başlamıştı. Hastalığı süresince de, biri bu olmak üzere, temel olarak iki konu üzerinde yoğun çaba gösterdi. *Bürokrasi sorunuyla ilgili* olarak kapsamlı bir plan hazırlamaktaydı. Parti liderliğinin yeniden örgütlenmesi; merkez komite üye sayısının arttırılması; devlet aygıtının yeniden inşaası; kamu görevlilerinin ciddi bir biçimde ele alınması; sovyetler-parti-devlet ilişkileri... Bütün bunlar oluşturmaya çalıştığı politik strajenin unsurlarıydı. O'na göre, Bolşevikler "tekrardan başa dönmeye", "eleştirel ruhu kaybetmemeye ve gerekirse her şeyi ya da gerçekleştirilmiş olanın bir kısmını yeniden kurmaya hazır olmalıydılar".

Lenin'in vasiyetinde bürokrasi sorunundan daha da çok üzerinde durduğu bir diğer konu, *Gürcü meselesidir*. Lenin'in Stalin'e karşı tavrı esas olarak bu konuyla birlikte netlik kazanmıştır.

Sovyetler Kongresi'nde, Stalin'in 'Merkezci bir hükümet' kurulması tezine karşı Lenin, "Küçük Uluslar üzerindeki baskıyı maskelemek istediği ve Rus şövenizminin canlandırıldığını" ileri sürerek Stalin'e açık olarak cephe alacaktır.

Lenin'in Rus olmayan uluslara karşı izlenecek politikaya ilişkin görüşlerini de parti ve kamuoyu, otuzbeş yıl, yani 1956'ya kadar öğrenemeyecekti.

22 Ocak 1905 Petersburg'da 'Kanlı Pazar'

24 Ocak 1872 Kasımpaşa tersanesi işçilerinin grevi.

26 Ocak 1932 İstanbul tramvay işçilerinin grevi.

28 Ocak 1921 Mustafa Suphi ve arkadaşları (15'ler), pusuya düşürüldüler ve boğularak öldürüldüler.

31 Ocak 1966 Paşabahçe işçilerinin grevi.

• 5.-12. sayı için abone bedeli
Yurt içi: 3000 TL.
Yurt dışı: 9 £
24 D.M.
21 SFR
81 FF

• Bir isme birden fazla abone kaydediyoruz. Formu doldururken belirtin.
• Abone olanlar isterlerse eski sayıları da gönderiyoruz. Formu doldururken belirtin.

ZEMİN 'e Abone olmak istiyorum

Adım: .... Soyadım: ....

Adresim: ....

Her sayıdan .... adet istiyorum.

☐ Eski sayıları da istiyorum / İstemiyorum ☐

Abone karşılığı .... TL, £, D.M., SER, FF TL.

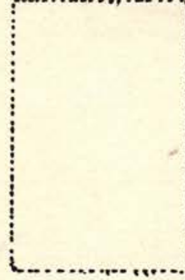
İş Bankası Türbe Şubesi 300-102947 No.lu hesaba banka havalesi ile yolladım.

İmza

ZEMİN

Okumakla Kalmayın, Yazın, Haber Gönderin!

ZEMİN

Piyerloti Caddesi, Dizdariye Medresesi Sokak
Gülleç Ap. No: 21/5

Çemberlitaş-İstanbul
TÜRKİYE